

Cu titlu de manuscris
CZU: 81`38`42=00(043)

BANTEA MAGDALINA

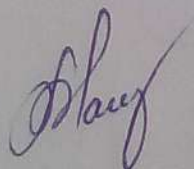
SIMBOLUL SOMATIC:

ASPECTE SEMANTICO-FUNCȚIONALE ȘI COMPARATE
(în baza corpusului limbilor franceză, engleză, italiană și română)

621.06 – Teoria textului, analiza discursului, stilistica

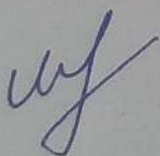
Teză de doctor în filologie

Conducător științific:

HANGANU Aurelia
doctor habilitat, conferențiar universitar

Autor:

BANTEA Magdalena

© BANTEA Magdalena, 2023

Cuprins

ABREVIERI.....	5
GLOSAR.....	6
ADNOTARE.....	9
ANNOTATION.....	10
АДНОТАЦИЯ.....	10
INTRODUCERE.....	12
1. <i>SIMBOLUL: ABORDĂRI FILOSOFICE, ANTROPOLOGICE, LINGVISTICE ȘI COGNITIVISTE</i>	21
1.1. Parcurusul istoric al noțiunii <i>simbol</i> în abordare filosofică.....	21
1.2. Evoluția <i>simbolului</i> din perspectivă antropologico-lingvistică și literar-artistică.....	27
1.3. Semn- <i>Simbol</i> , distincție și dezambiguizare lingvistică.....	37
1.4. Dimensiunea cognitivist-pragmatică a conceptului <i>simbol</i>	43
1.5. <i>Simbolul somatic</i> : definiții și constituiri.....	51
1.6. Concluzii la capitolul 1.....	57
2. MODALITĂȚI DE FORMARE A FUNCȚIILOR ȘI SEMNIFICAȚIILOR SIMBOLICE SOMATICE ÎN CIRCUMSTANȚE SINTAGMATICE ȘI PARADIGMATICE, ÎN LIMBILE FRANCEZĂ, ENGLEZĂ, ITALIANĂ ȘI ROMÂNĂ.....	60
2.1. Funcțiile <i>simbolului somatic</i> . Aspecte de principiu.....	60
2.2. Funcțiile <i>simbolului somatic</i> textual în raport cu funcțiile limbii.....	65
2.3. Aspecte semantico-funcționale ale <i>simbolului somatic</i> în textul biblic.....	70
2.3.1. <i>Simbolul somatic în versete evanghelice</i>	72
2.4. Aspecte semantico-funcționale ale <i>simbolului somatic</i> în textul parimic.....	77
2.4.1. <i>Aspecte semantico-funcționale ale simbolului somatic non-verbal și verbal în context frazeologic</i>	84
2.4.1.1. <i>Simbolul somatic exprimat în expresii gestuale</i>	89
2.4.1.2. <i>Frazeologismele-simboluri exprimate prin metafore conceptuale</i>	91
2.5. Aspecte lingvostilistice comparate ale funcționării <i>simbolului somatic</i>	93
2.5.1. <i>Simbolul în calitate de figură retorică și poetică</i>	95
2.6. Concluzii la capitolul 2.....	99
3. PARTICULARITĂȚI SEMANTICO-FUNCȚIONALE ALE <i>SIMBOLULUI SOMATIC</i> ÎN UNITĂȚI SINTAGMATICE LA NIVEL PARADIGMATIC (în baza corpusului limbilor engleză, franceză, italiană și română).....	102
3.1. Polisemia, enantiosemia și polienantiosemia <i>simbolului somatic</i>	102
3.1.1. <i>Categoriile referențiale simbolizatoare ale simbolurilor somatice: ochi, gură, limbă, inimă</i>	104
3.2. Valori semantico-funcționale ale <i>simbolului somatic</i> sintagmatic în viziunea savanților contemporani.....	108

3.3. Aspecte semantico-funcționale ale <i>simbolurilor</i> reflectate în unități somatice	114
3.3.1. Aspecte semantico-funcționale ale <i>simbolului cap</i>	116
3.3.2. Aspecte semantico-funcționale ale <i>simbolului păr exprimate în expresii somatice</i>	120
3.3.3. Aspecte semantico-funcționale ale <i>simbolului inimă, reflectate în clișee somatice</i>	124
3.3.4. Aspecte semantico-funcționale ale <i>simbolului față relevate în expresii somatice</i> .	128
3.3.5. Aspecte semantico-funcționale ale <i>simbolului ochi redată în unități somatice</i>	131
3.3.6. Aspecte semantico-funcționale ale <i>simbolului gură evidențiate în expresii somatice</i>	135
3.3.7. Aspecte semantico-funcționale ale <i>simbolului limbă exprimate în clișee somatice</i>	138
3.3.8. Aspecte semantico-funcționale ale <i>simbolului nas, exprimate în unități somatice</i>	141
3.3.9. Aspecte semantico-funcționale ale <i>simbolului ureche redată în expresii somatice</i>	144
3.3.10. Aspecte semantico-funcționale ale <i>simbolului mână reflectate în unități somatice</i>	147
3.3.11. Aspecte semantico-funcționale ale <i>simbolului picior exprimate în expresii somatice</i>	150
3.4. Dificultăți de interpretare a mesajului frazeologic la nivel intercultural	154
3.5. Concluzii la capitolul 3	162
CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI	163
BIBLIOGRAFIE.....	166
Anexa 1. Definiții ale <i>simbolului</i> din perspective disciplinare diferite	181
Anexa 2. Analiza lexicografică a <i>simbolului somatic</i> conceptual.....	186
Anexa 3. <i>Simbolul somatic</i> sociocultural exprimat în cadrul figurilor stilistice	191
Anexa 4. Aspecte semantico-funcționale ale <i>simbolului somatic cap</i> în unități conceptuale, sintagmatice, frazeologice și paradigmatică (în baza corpusului limbilor franceză, engleză, italiană și română).....	195
Tabelul A 4.1 <i>Le symbole somatique tête</i>	195
Tabelul A 4.2 <i>Il simbolo somatico testa</i>	199
Tabelul A 4.3 <i>The somatic symbol head</i>	203
Tabelul A 4.4 <i>Simbolul somatic cap</i>	209
DECLARAȚIA PRIVIND ASUMAREA RĂSPUNDERII	215
CURRICULUM VITAE	216

ABREVIERI

[+] – semnificație cu valență pozitivă;

[+,+] – dublă semnificație pozitivă;

[-] – semnificație cu valență negativă;

[-,-] – dublă semnificație negativă;

[-,-,+] – dublă semnificație negativă plus semnificație pozitivă (în funcție de calificativele asimilate);

[+,+,-] – dublă semnificație pozitivă plus semnificație negativă (în funcție de calificativele asimilate);

[-/+] – semnificație ambivalentă sau neutră;

e.g. – exempli gratia;

fr. – limba franceză;

engl. – limba engleză;

it. – limba italiană;

ro. – limba română;

lat. – limba latină;

sec. – secolul;

î. Hr. – înainte de Hristos;

d. Hr. – după Hristos;

reg. – regionalism;

pop. – popular;

fig. – figurat;

eufem. – eufemism;

anat. – anatomie;

bot. – botanică;

zool. – zoologie;

mec. – mecanică;

jur. – juridic.

GLOSAR

Abordare cognitivist-pragmatică – studiază procesele de organizare mentală în lumina eficacității și utilității practice;

Antropologie – știința care studiază originea, evoluția și diversele tipuri fizice ale omului, în corelație cu condițiile naturale și socioculturale;

Antropologic – caracteristic antropologiei;

Cadrul componential al *simbolului somatic* vizează analiza semantică bazată pe descompunerea semnificațiilor;

Cadrul de expresie al *simbolului somatic* reflectă stilul și modalitatea de exprimare a *simbolului somatic*;

Cadrul de intensitate a *simbolului somatic* relevă evidența pragmasemantică a acestuia prin prisma constitutiv-situatională;

Cadrul disciplinar al *simbolului* vizează conceptualizarea *simbolului somatic* în diverse discipline;

Cadrul funcțional al *simbolului somatic* desemnează valoarea sau funcția simbolului în diferite circumstanțe;

Cadrul structural al *simbolului somatic* – *simbol-concept*, *simbol-sintagmă*, *simbol-unitate frazeologică*, *simbol-enunț*, *simbol-imagine*, *simbol-text*, *simbol-intertext*, *simbol-paradigmă*;

Categorie referențială – sursă lingvistică primordială pentru formarea semnificațiilor simbolice (formă, substanță, calitate, cantitate, structură, funcționalitate, temporalitate, miros, gust etc.);

Chinestezie – totalitatea senzațiilor care reflectă mișcările omului și ale părților corpului său;

Concept – noțiune;

Conceptual – care se referă la concept;

Cognitivism – 1) cadru teoretic care studiază procesele sesizabile și insesizabile de organizare ale minții; 2) abordare psihologică care susține că funcția mentală poate fi înțeleasă prin intermediul manipulării interne a simbolurilor;

Cultural – care aparține culturii;

Culturalitate – nivel de cultură generală a unei populații;

Dezambiguizare – înlăturarea ambiguității și clarificarea exprimării prin eliminarea oricărui echivoc;

Dimensiunea culturală a *simbolului somatic* vizează conceptualizarea sociolingvistică a acestuia în vederea individualizării imaginarului sociocultural;

Enantiosemie – însușire a unor cuvinte sau unități frazeologice de a avea sensuri contrastive;

Interculturalitate – 1) ansamblu de relații dintre diferite culturi; 2) calitatea a ceea ce este intercultural, comun mai multor culturi;

Lingvostilistică – știința care integrează perspectiva lingvistică (studiul fenomenelor limbii) cu perspectiva stilistică (caracterul afectiv al expresiei);

Paradigmă – ansamblu asociativ de elemente ale simbolului aparținând aceleiași clase morfo-sintactice sau/și semantice, care posedă între ele relații virtuale de substituție;

Paradigmatic – 1) care face parte dintr-o paradigmă; 2) care are paradigmă; 3) care are loc în paradigmă; 4) ansamblu de modele, prototipuri ale unui fenomen;

Polisemie – însușire a unor cuvinte sau unități frazeologice de a avea mai multe sensuri;

Poliantiosemie – însușire a unor cuvinte sau unități frazeologice de a avea mai multe cupluri de sensuri contrastive;

Pragmatism – 1) tradiție filosofică centrată pe problema semnificației adevărului, 2) atitudinea sau abilitatea de a se adapta la orice situație luând în considerație eficacitatea și utilitatea practică.

Pragmatic – care aparține pragmatismului, bazat pe eficacitatea și utilitatea practică;

Pragmasemantică – studiază semnificațiile cuvintelor din perspectivă eficacității și utilității acestora;

Prozodie – ramură a foneticii și fonologiei care studiază accentul, intonația, jonctura, tonul, pauza, ritmul, tempoul și debitul;

Segmentul formal se referă la categoriile sistemice ale *simbolului somatic*: a) simplu/complex, b) denotativ/conotativ, c) verbal/non-verbal, d) abstract/concret, e) pozitiv/negativ/neutru, f) individual/universal;

Segmentul intercultural al *simbolului somatic* reflectă evidențele contrastiv-comparative ale acestuia la nivel intercultural care apar în urma exteriorizării semnificațiilor și a funcțiilor simbolice culturale (franceză, engleză, italiană și română) în vederea identificării și încadrării *simbolului somatic* (universal (congenital/achiziționat)/individual (sociocultural/singular);

Segmentul situațional al *simbolului* vizează informația circumstanțială sau deictică a elementului constitutiv;

Sintagmă – unitate semantico-sintactică stabilă, formată dintr-un grup de două sau de mai multe cuvinte între care există raporturi de subordonare;

Sintagmatic – care se referă la sintagmă;

Simbol – semn, obiect, imagine care reprezintă altceva în lumina unei convenții.

Somatic – care se referă la elementele constitutive ale corpului;

Simbol somatic – semn, obiect, imagine somatică care reprezintă altceva prin prisma unei convenții;

Subdiviziunea cognitivist-pragmatică a *simbolului somatic* evidențiază influența psiholingvistică a expresiei simbolice, în vederea stabilirii contactului, interesului și a imaginației receptorului, prin intermediul elementelor constitutive, în care metafora conceptuală reprezintă elementul de bază și favorizează decodificarea semnificației simbolice;

ADNOTARE

Bantea Magdalena, ***Simbolul somatic: aspecte semantico-funcționale și comparate (în baza corpusului limbilor franceză, engleză, italiană și română)***, teză de doctor în filologie, specialitatea 621.06 Teoria textului, analiza discursului, stilistica, Universitatea de Stat din Moldova, Chișinău, 2023.

Structural teza constă din introducere, trei capitole, concluzii și recomandări, bibliografie (203 de titluri), 4 anexe, 98 de tabele și 134 de pagini de text de bază. Rezultatele obținute la tema tezei sunt reflectate în 11 lucrări științifice.

Cuvinte-cheie: *simbol*, *simbol somatic*, cadru componential, funcții, segment situațional, *simbol somatic* frazeologic, imaginar sociocultural, culturalitate, interculturalitate, universalitate, diversitate, multifuncționalitate.

Domeniu de cercetare. Analiza semantico-funcțională a *simbolului somatic*, în baza corpusului limbilor franceză, engleză, italiană și română, include un studiu complex în care interacționează cel puțin patru subdiviziuni ale cunoașterii: 1) cadrul structural al *simbolului somatic*; 2) dimensiunea funcțională a *simbolului somatic*; 3) segmentul situațional al elementelor constitutive; și 4) cadrul componential al *simbolului somatic*.

Scopul și obiectivele propuse rezidă în elucidarea specificului semantico-funcțional al *simbolurilor somatice*, din perspectivele contrastiv-comparativă și cognitivist-pragmatică, în contexte sintagmatiche și paradigmatiche în baza corpusului limbilor engleză, franceză, italiană și română, în vederea reliefării *simbolului somatic* prin prisma imaginarelor: sociocultural, sociolingvistic, etnolingvistic și intercultural.

Noutatea și originalitatea științifică a cercetării constă în abordarea *simbolului somatic* din perspectivă cognitivist-pragmatică în studiul contrastiv-comparativ. Fenomenul relevă numeroase posibilități de exteriorizare a semnificațiilor *simbolului somatic* în lumina aspectelor funcțional-pragmatiche la nivel conceptual, sintagmatic și paradigmatic, din punctele de vedere semasiologic și onomasiologic, în baza corpusului limbilor engleză, franceză, italiană și română, în vederea stabilirii multifuncționalității *simbolului somatic* în cadrul interpretării semantico-funcționale culturale și pluriculturale. Acest lucru facilitează individualizarea similarităților și diferențelor cognitivist-pragmatiche, sociolingvistice și etnolingvistice.

Problema științifică importantă soluționată în domeniul de investigație. Modelul interpretării constitutive a *simbolului somatic* în baza imaginarelor sociocultural, sociolingvistic și cognitivist-pragmatic reflectă aspectele semantico-funcționale ale acestuia, la nivel conceptual, sintagmatic și paradigmatic, fapt ce permite aprecierea semnificațiilor și funcțiilor simbolice somatice în cadrul cultural și intercultural.

Semnificația teoretică și valoarea aplicativă a lucrării sunt determinate de abordările culturale și interculturale ale *simbolului somatic* la nivel conceptual, sintagmatic și paradigmatic. Aplicarea modelului metodologic-interpretativ de apreciere a aspectelor semantico-funcționale ale *simbolului somatic*, contribuie la identificarea și încadrarea conceptuală a acestuia pe axele cognitivist-pragmatică, sociolingvistică și etnolingvistică.

Implementarea rezultatelor științifice. Rezultatele cercetării prezintă importanță pentru cursurile universitare de simbologie, sociolingvistică, etnolingvistică și comunicare interculturală. Ele pot servi drept suport solid pentru noile cercetări axate pe tematica investigată.

ANNOTATION

Bantea Magdalena, **The Somatic Symbol: Semantic-functional and Compared Aspects (based on the corpus of French, English, Italian and Romanian languages)**, Thesis for the Doctor's Degree in Philology, speciality 621.06 Theory of the text, analysis of the discourse, stylistics, Moldova State University, Chişinău, 2023.

The thesis comprises an introduction, three chapters, conclusions and recommendations, a bibliography of 203 entries, 4 annexes and 98 tables. The basic text of the thesis covers 134 pages. The results of the present study were published in 11 research articles.

Key words: symbol, somatic symbol, componential framework, functions, situational segment, phraseological somatic symbol, sociocultural imagery, culturality, interculturality, universality, diversity, multifunctionality.

The domain of study The semantic-functional analysis of the somatic symbol, based on the corpus of French, English, Italian and Romanian languages, includes a complex study in which interact, at least, four subdivisions of knowledge: 1) the structural framework of the somatic symbol; 2) the functional dimension of the somatic symbol; 3) the situational information of the constituent elements; 4) the componential framework of the investigated notion.

The goal and objectives proposed reside in elucidation of the semantic-functional specificity of somatic symbols, from the contrastive-comparative and cognitivist-pragmatic perspectives, in syntagmatic and paradigmatic contexts, based on the corpus of English, French, Italian and Romanian languages, in order to highlight the concept of the somatic symbol through the sociocultural, sociolinguistic, ethnolinguistic and intercultural imagery.

The research novelty and originality consists in approaching the somatic symbol from the cognitivist-pragmatic perspective, in the contrastive-comparative study. The phenomenon highlights numerous possibilities of externalizing meanings of the somatic symbol through the prism of functional-pragmatic aspects at the conceptual, syntagmatic and paradigmatic levels, from the semasiological and onomasiological points of view, based on the corpus of: English, French, Italian and Romanian languages, in order to establish the multifunctionality of the somatic symbol within the cultural and intercultural semantic-functional interpretation which facilitates the identification of the cognitivist-pragmatic, sociolinguistic and ethnolinguistic similarities and differences.

The important scientific problem solved in the investigated area. The model of the constitutive interpretation of the somatic symbol, based on the sociolinguistic, ethnolinguistic and cognitivist-pragmatic imageries, reflects the semantic-functional aspects of the somatic symbol, at a conceptual, syntagmatic and paradigmatic levels, fact that allows appreciation of the symbolic meanings and functions within cultural and intercultural frameworks.

The theoretical and applicative values of the research are determined by the cultural and intercultural approaches of the somatic symbol at a conceptual, syntagmatic and paradigmatic levels. The application of the methodological-interpretive model, of the appreciation of semantic-functional aspects of the somatic symbol, contributes to its identification and conceptual framing on the cognitivist-pragmatic, sociocultural and ethnolinguistic axes.

The implementation of scientific results. The results of the research are significant for university courses in: symbology, sociolinguistics, ethnolinguistics and intercultural communication. They can serve as a solid support for new research focused on the subject under investigation.

АДНОТАЦИЯ

Бантя Магдалина, **Соматический символ: семантико-функциональные и сравненные аспекты (на основе корпуса французского, английского, итальянского и румынского языков)**, диссертация на соискание учёной степени доктора филологических наук по специальности 621.06 Теория текста, анализ речи, стилистика, Государственный Университет Молдовы, Кишинёв, 2023.

Объём и структура диссертации: введение, три главы, вывод и рекомендации, библиография включающая 203 наименований, 4 приложения, 98 таблиц, 134 страниц основного текста. Основное содержание диссертации было опубликовано в 11 научных работах.

Ключевые слова: символ, соматический символ, семантическая структура, функции, ситуационный сегмент, фразеологический соматический символ, социокультурная образность, культурность, межкультурность, универсальность, диверсификация, многофункциональность.

Область исследования. Семантико-функциональный анализ соматического символа на основе корпуса французского, английского, итальянского и румынского языков, включает комплексное исследование, в котором взаимодействуют как минимум четыре подразделения знаний: 1) структурные рамки соматического символа; 2) функциональное измерение соматического символа; 3) ситуационный сегмент составных элементов; 4) компонентная структура соматического символа.

Цель исследования заключается в выяснении семантико-функциональной специфики соматических символов с контрастно-сравнительной и когнитивно-прагматической точек зрения, в синтагматических и парадигматических контекстах, основанных на корпусе английского, французского, итальянского и румынского языков, чтобы подчеркнуть концепцию соматического символа через социокультурную, социолингвистическую, этнолингвистическую и межкультурную образности.

Научная новизна и оригинальность исследования заключается в подходе к соматическому символу с когнитивно-прагматической точки зрения в контрастно-сравнительном изыскании. Феномен подчеркивает многочисленные возможности экстернализации значений соматического символа через призму функционально-прагматических аспектов на концептуальном, синтагматическом и парадигматическом уровнях, на основе корпуса английского, французского, итальянского и румынского языков, чтобы установить многофункциональность соматического символа в рамках культурной и многокультурной семантико-функциональной интерпретации, которая облегчает выявление когнитивно-прагматических, социолингвистических и этнолингвистических сходств и различий.

Важная научная проблема, которая была решена в соответствующей области. Модель конститутивной интерпретации соматического символа, основанная на социолингвистических, этнолингвистических и когнитивно-прагматических образностях, отражает семантико-функциональные аспекты соматического символа на концептуальном, синтагматическом и парадигматическом уровнях. Этот факт позволяет оценить символические значения и функции в культурных и мультикультурных рамках.

Теоретическая значимость и практическая применимость исследования определяются культурным и межкультурным подходами соматического символа на концептуальном, синтагматическом и парадигматическом уровнях. Применение методологико-интерпретативной оценки семантико-функциональных аспектов соматического символа способствует его идентификации и концептуальному оформлению на когнитивистско-прагматическом, социокультурном и этнолингвистическом направлениях.

Внедрение научных результатов. Результаты исследования представляют интерес для университетских курсов по: символической, социолингвистике, этнолингвистике и межкультурной коммуникации. Они могут стать надёжной опорой для новых исследований, направленных на изучаемую тему.

INTRODUCERE

Actualitatea și importanța problemei abordate. *Paradigma structuralistă*, care a dominat o bună parte a secolului XX (în care filosofia a fost abordată în lumina pozitivismului, psihologia – prin intermediul behaviorismului, sociologia a fost marcată de funcționalism, și lingvistica a fost studiată prin prisma semanticii funcționale), a devenit la un moment dat exhaustivă, fapt ce a generat transformarea acesteia în *paradigma antropocentristă*. Aceasta a condus la reconsiderarea anumitor fenomene și concepte lingvistice din perspectivă cognitivă, sociolingvistică, etnolingvistică și interculturală, spre crearea a noi spații de valorificare a informației în manieră pragmatică și constructivistă. Simbologia somatică, fiind tangentă cu mai multe științe precum: sociolingvistica, etnolingvistica, semiopragmatica, stilistica, hermeneutica, poetica, filosofia, psihologia, posedă un caracter dinamic și nu este absolvită de transformare și extindere datorită modificărilor diacronice și sincronice care au loc în contexte istorice, culturale, interculturale și sociale, motiv pentru care a fost inițiat studiul contrastiv-comparativ al aspectelor semantico-funcționale ale *simbolului somatic* prin prisma elementelor constitutive.

Cercetarea proceselor mentale vizibile și invizibile care sunt exteriorizate atât verbal, cât și non-verbal, voluntar sau involuntar, reflectate de aspectele semantico-funcționale ale *simbolurilor somatice*, reprezintă scopul primordial al simbologiei somatice.

Actualitatea acestei teme este determinată de necesitatea de a identifica, distinge și clarifica aspectele semantico-funcționale ale *simbolului somatic* care sunt interpretate contrar rigorilor prestabilite de dicționare datorită dinamicității, relativității lingvistice, anumitor factori exteriori decizionali, care influențează valența și ponderea *simbolului somatic*, oferindu-i o imagine ambiguă și multidimensională. Sunt studiate detaliat: etimologia și parcursul istoric al conceptului *simbol* în abordare filosofică, lingvistică, sociolingvistică și cognitivă, în care se analizează evoluția semantico-funcțională a *simbolului* și se delimitează dimensiunile conceptuale ale acestuia în lumina definițiilor și tipologiilor ce vizează: individualizarea și încadrarea *simbolului*, și aspectele semantico-funcționale ale acestuia în viziunea savanților moderni și contemporani. Acest fapt ne motivează să deducem și să constituim: a) definiții ale *simbolului somatic*; b) modalitatea de formare a semnificațiilor și a funcțiilor simbolice somatice în circumstanțe sintagmatice și paradigmatică, în dimensiunile socioculturală și interculturală, astfel efectuând studiul contrastiv-comparativ și semantico-funcțional al *simbolului somatic* în vederea facilitării individualizării acestuia în cadrul situațional.

Necesitatea acestui studiu este motivată de interesul de a cunoaște specificul semantico-funcțional al *simbolului somatic*, precum și natura complexă a fenomenului simbolic care presupune o exegeză multidimensională fiind centrul intereselor științifice comune mai multor

discipline: psihologia, filosofia, sociolingvistica, etnolingvistica, pragmasemantica, poetica, hermeneutica, estetica și literatura.

Elucidarea neclarităților și clarificarea conotațiilor simbolice prin prisma aspectelor semantico-funcționale, din perspectivele sociolingvistică și cognitivist-pragmatică, extinde spectrul viziunilor, îmbogățește sfera de cunoaștere și permite crearea unor concepții despre *simbolul somatic*: clare, bine definite, structurate, categorisite și tipizate, care atenuază rigorile prestabilite de dicționare și amplifică domeniul de cunoaștere. În procesul investigativ al cercetării noastre științifice ne-au fost utile cercetările savanților: Hippocrates, Aristotel, Sf. Augustin, S. State, D. Cojanu, I. Guțu, G. Vignato, J. Tresidder, H. de Saint-Victor, F. Hegel, H. Morier, C. Pont-Humbert, Ph. Seringe, A. Nosedar, J. E. Cirlot, P. Ricoeur, E. Cassirer, N. Chomsky, E. Sapir, B. Whorf, I. Kant, K. Bühler, Tz. Todorov, P. Ricoeur, U. Eco, care ne-au indicat parcursul etimologic și filosofic al *simbolului*; F. de Saussure, D. Zemmour, L. Hjelmslev, H. Wald, T. Sebeok, T. Vianu, D. Mcquail, V. Vinogradov, E. Parpală-Afana, I. Coteanu, E. Coșeriu, F. de Saussure, J. Klinkenberg, Ch. Peirce, F. Rastier, A. Losev, E. Shelestyuk, E. Uzențova, I. Evseev, A. Graur, H. J. Sandkühler, I. Guțu, V. Lifari, D. Melenciuc, P. Miclău, M. Mancaș, G. Colțun, I. Condrea, L. Zbanț, G. Molinié, E. Granjon, E. Engelberg, B. Pottier, R. Jakobson, N. Corlăteanu, I. Melniciuc ne-au inspirat definițiile și caracteristicile *simbolului* din perspectivă lingvistică, sociolingvistică și literar-artistică; S. Freud, C. G. Jung, J. Jacobi, J. Chevalier, M. Eliade, N. Chomsky, R. Firth, L.W. Barsalou, A. Bernstein, D. Chandler, J. S. DeLoache, S. Goldin-Meadow & D. McNeill, G. Lakoff & M. Johnson, V. Lifari, I. Mathé, A. Newell, R. Ornstein, L. Talmy, A. Wierzbicka ne-au reliefat parcursul psiholingvistic și cognitivist-pragmatic al aspectelor semantico-funcționale ale *simbolului somatic* în variate circumstanțe asociative. În evidențierea semnificațiilor și funcțiilor *simbolului somatic* sintagmatic și paradigmatic, ne-au fost folositoare studiile cercetătorilor: I. Guțu, G. Colțun, A. Birtalan, G. Cincilei, I. Evseev, A. Sobrero, E. Lăcustă, A. Gherasim, A. Reboul, J. Moeschler, L. Raciula, G. Gheorghe, F. Montreynaud, E. Gorunescu, A. Rey, J. Chevalier, V. Ilinca, I. Manoli și alții.

Scopul propus în această lucrare este de a reliefa specificul semantico-funcțional al *simbolurilor somatice* conceptuale, sintagmatice și paradigmatic, în lumina mai multor subdiviziuni ale cunoașterii: **1.** cadrul structural al *simbolului somatic*: *simbol*-concept, *simbol*-sintagmă, *simbol*-unitate frazeologică, *simbol*-enunț, *simbol*-imagine, *simbol*-text, *simbol*-intertext, *simbol*-paradigmă; **2.** segmentul situațional al *simbolului* ce se referă la informația deictică a elementului constitutiv; **3.** cadrul disciplinar al *simbolului* care vizează conceptualizarea *simbolului somatic* în diverse discipline; **4.** aspectul funcțional al *simbolului*

somatic ce reprezintă rolul acestuia în cadrul situațional și se conformează cadrului statutar al *simbolului somatic*; **5.** cadrul componențial al *simbolului somatic* ce vizează analiza semantică bazată pe descompunerea semnificațiilor; **6.** segmentul formal care se referă la categoriile sistemice ale *simbolului somatic*: a) simplu/complex, b) denotativ/conotativ, c) verbal/non-verbal, d) abstract/concret, e) pozitiv/negativ/neutru, f) individual/universal; **7.** cadrul de expresie al *simbolului somatic* ce reflectă stilul și modalitatea de exprimare a *simbolului somatic*; **8.** dimensiunea culturală a *simbolului somatic* ce vizează conceptualizarea sociolingvistică a acestuia în vederea individualizării imaginarului sociocultural; **9.** segmentul intercultural al *simbolului somatic* ce reflectă evidențele contrastiv-comparative ale acestuia la nivel intercultural care apar în urma exteriorizării semnificațiilor și a funcțiilor simbolice culturale (franceză, engleză, italiană, română) în vederea indentificării și încadrării *simbolului somatic* (universal (congenital/achiziționat)/individual (sociocultural/singular); **10.** subdiviziunea cognitivist-pragmatică a *simbolului somatic* ce evidențiază influența psiholingvistică a expresiei simbolice, în vederea stabilirii contactului, interesului și a imaginației receptorului, prin intermediul elementelor constitutive, în care metafora conceptuală reprezintă elementul de bază și favorizează decodificarea semnificației simbolice; **11.** cadrul de intensitate a *simbolului somatic* care relevă evidența pragmasemantică a acestuia din punct de vedere constitutiv-situațional [75, p. 339], în vederea facilitării individualizării acestuia în diverse situații culturale și interculturale de comunicare.

Realizarea scopului a impus stabilirea următoarelor **obiective științifice**:

- să prezentăm cadrul evolutiv al *simbolului* din perspectivele: filosofică, antropologică, lingvistică, sociolingvistică și cognitivist-pragmatică;
- să reliefăm diferența dintre semn și *simbol*;
- să definim *simbolul somatic* în baza abordărilor științifice ale savanților;
- să identificăm aspectele semantice și funcționale ale *simbolului somatic* prin intermediul elementelor constitutive;
- să precizăm identitatea *simbolului* în domeniile: biblic, parimic, lingvostilistic și sociolingvistic;
- să prezentăm și să comparăm frecvența *simbolurilor somatice* la nivel sintagmatic și paradigmatic în interacțiunea interculturală;
- să identificăm similaritățile și diferențele limbajului intercultural în circumstanțe frazeologico-somatice;

- să specificăm impactul recepționării eronate a mesajului la nivel intercultural și să determinăm anumite consecințe ale acestuia;
- să calculăm statistici contrastiv-comparative cu privire la *simbolul somatic* și să analizăm rezultatele acestora;
- să generalizăm rezultatele tezei și să recomandăm direcții spre viitoare cercetări științifice.

Ipotezele cercetării:

1. *Simbolul somatic* este caracterizat de universalitate și diversitate semantico-funcțională prin prismă istorică, disciplinară, socioculturală și interculturală.
2. Același *simbol somatic* aflat în diferite circumstanțe asociative lingvistice (*simbol-concept*, *simbol-sintagmă*, *simbol-unitate frazeologică*, *simbol-enunț*, *simbol-imagie*, *simbol-text*, *simbol-hipertext*, *simbol-intertext*, *simbol-paradigmă*) asimilează aspecte semantico-funcționale diferențiate, conformate imaginarelor: sociocultural, cognitivist, pragmasemantic și lingvostilistic.
3. Funcțiile *simbolului somatic* ce reprezintă rolul acestuia în cadrul situațional-asociativ, se conformează cadrului statutar și disciplinar al *simbolului somatic*.
4. Cadrul componential al *simbolului somatic* ce vizează analiza semantică bazată pe descompunerea semnificațiilor manifestă atât universalitate, cât și diversitate interculturală prin prisma metaforei conceptuale achiziționate.
5. În interiorul diferitor tipuri de text, *simbolul somatic* exprimă pondere diferențiată.

Cercetarea aspectelor semantico-funcționale ale *simbolului somatic* la nivel conceptual, sintagmatic și paradigmatic (în baza corpusului limbilor franceză, engleză, italiană și română) impune următoarele metode de studiu:

Analiza **comparativ-istorică** a *simbolului* ne permite să urmărim evoluția noțiunii din perspectivă diacronică pentru a clarifica și a delimita importanța acestuia în spațiul european, prin intermediul limbilor franceză, engleză, italiană și română.

Metoda **deducției** aplicată în procesul extragerii definițiilor *simbolului somatic* facilitează crearea definițiilor ce vizează nemijlocit *simbolul somatic*.

Metoda **inducției** utilizată în investigația dată reprezintă o formă de raționament care realizează trecerea de la particular la general, de la cultural la intercultural/universal, astfel extinzând spectrul de acțiune de la *simbolul somatic* conceptual la *simbolul somatic* sintagmatic și paradigmatic.

Analiza **semasiologică** „science des significations” [87, p. 70] studiază *simbolul* prin intermediul semnificațiilor sale.

Analiza **onomasiologică** „science des désignations” [Ibidem] studiază posibilitățile de exprimare a *simbolului*, pornind de la concept, într-o limbă sau în mai multe, dat fiind faptul că acesta, ca entitate translingvistică, este independent de structura limbilor.

Analiza **semică sau componentială** ne ajută să studiem conținutul semantic al *simbolului somatic* din punct de vedere lexicografic din diferite perspective și valoarea semantică a acestuia prin intermediul elementelor constitutive la nivel conceptual, sintagmatic și paradigmatic. Analiza dată este întemeiată pe corelația dintre hiperonime și hiponime, care ne ajută să determinăm câmpurile semantico-funcționale ale *simbolurilor somatice*.

Analiza **funcțională** a *simbolului somatic* reliefează rolul elementelor distinctive ale acestuia, prin prisma valențelor funcționale la nivel conceptual, sintagmatic și paradigmatic; clarifică, distinge și ordonează aspectele funcționale ale *simbolului somatic*, în funcție de anumiți factori interiori și exteriori care conferă acestuia o dimensiune plurivalentă cu trăsături polifuncționale.

Analiza **distribuțională** este fondată pe conceptul de distribuție a anturajelor în care poate apărea *simbolul somatic* și servește pentru a stabili suma ocurențelor în care se atestă fiecare *simbol somatic*.

Analiza **contrastivă** a aspectelor semantico-funcționale ale *simbolului* în cadrul interacțiunilor interculturale, la nivel conceptual, sintagmatic și paradigmatic, evidențiază diversele posibilități de exteriorizare a semnificațiilor și a funcțiilor simbolice și stabilește autenticitatea *simbolului* la nivel de culturi diferite.

Metoda cognitivă studiază procesele de organizare mentală de identificare, asimilare, stocare și exteriorizare a informației în lumina **lingvisticii cognitive**, care este orientată spre codarea și transformarea informației din perspectivă conceptual-pragmatică în vederea identificării aspectelor semantico-funcționale ale *simbolului somatic* în cadrul cultural și intercultural.

Metoda statistică vizează fenomenul *simbol somatic* din punct de vedere cantitativ, cu scopul de a elabora legități care structurează și încadrează acest concept la nivel științific, sociocultural și intercultural.

Corpusul acestei cercetări a fost constituit dintr-o selecție de circa 3400 de unități conceptuale somatice, raportate la 11 *simboluri somatice*: *inimă, cap, păr, față, gură, limbă, nas, ochi, ureche, mână și picior*. *Simbolurile somatice* au fost extrase, în baza criteriului frecvenței și a dificultății de interpretare contrastiv-comparativă, din: a) dicționarele de simbologie și explicative ale limbilor puse în discuție; b) *Psaltirea și Evanghelia Bibliei*; c) manualele și dicționarele parimice. Statutul predefinit convențional al *simbolurilor somatice* la nivel

conceptual, sintagmatic și paradigmatic a permis aprecierea corectă, precisă și concludentă a aspectelor semantico-funcționale ale acestora în cadrul lingvistic, sociolingvistic și etnolingvistic, precum și stabilirea *simbolului somatic* pe axa valorică a imaginarului sociocultural și cognitivist-pragmatic. Expresiile frazeologice somatice și proverbele au reflectat în mod excelent originalitatea fiecărei culturi în parte, au distins diversitatea imaginarului sociocultural și au evidențiat universalitatea multifuncțională a *simbolului somatic* la nivel intercultural, fapt ce a facilitat elaborarea unui model de apreciere a multifuncționalității *simbolului somatic* din perspectivă culturologică, lingvostilistică, sociolingvistică și cognitivist-pragmatică.

Noutatea și originalitatea științifică a cercetării constă în abordarea *simbolului somatic* din perspectiva filosofiei limbajului cognitivist-pragmatic în studiul contrastiv-comparativ care evidențiază numeroase posibilități de exteriorizare a semnificațiilor cognitivist-semantice ale *simbolului somatic* prin prisma aspectelor funcțional-pragmatice la nivel conceptual, sintagmatic și paradigmatic, în baza corpusului limbilor engleză, franceză, italiană și română, în vederea stabilirii multifuncționalității *simbolului somatic* în cadrul interpretărilor: semantico-funcționale culturale și pluriculturale. Aceasta facilitează individualizarea similarităților și diferențelor cognitivist-pragmatice, sociolingvistice și etnolingvistice, permite alegerea unui cod semantico-funcțional eficient de comunicare interculturală în lumina imaginarului sociocultural și previne recepționarea eronată a mesajului simbolic la nivel contrastiv-comparativ. Studiul științific identifică similaritățile și diferențele imaginarului sociocultural al acestor patru culturi, parcurge procesul de identificare, înțelegere, asimilare și efect al *simbolului somatic* prin intermediul:

1. Statutului structural: a) concept-*simbol*; b) titlu-*simbol*; c) sintagmă-*simbol*; d) frazem-*simbol*; e) imagine-*simbol*; f) paradigmă-*simbol*.

2. Categoriilor sistemice: a) simplă/complexă; b) denotativă/conotativă; c) verbală/non-verbală; d) abstractă/concretă; e) pozitivă/negativă/neutră; f) gestuală activă/pasivă; g) universală/individuală; h) constructivă/distructivă; i) intensitate semantică atenuată/potrivită/accentuată; j) congenitală/achiziționată.

3. a) Componentei semice conceptuale reliefată de lexicografia *simbolului somatic*;

b) componentei semice reflectată de „categoriile referențiale: dimensiune, culoare, formă, cantitate, calitate, funcționalitate, modalitate stare” [113, p. 59-63] identificate de filologul I. Guțu;

c) componentei semice textuale sau de imagine, individualizată prin prisma elementelor constitutive circumstanțiale;

d) componenteii semice sintagmatice și paradigmatică care evidențiază suma ocurențelor în care se atestă *simbolul* de referință;

4. Funcțiilor:

a) *simbolului* conceptual: informativă, expresivă, orientativă, enantiosemică, cognitivă și pragmatică;

b) *simbolului* sintagmatic: sediul sentimentelor, stare de spirit, stare de afect emoțional, însușire umană, acțiune efectuată minuțios cu deamănuntul, acțiune favorabilă, valoare deictică, valoare dimensională sau metrică, valoare delimitativă, valoare peiorativă, valoare apreciativă, rezultat al activității umane, fenomen social, noțiune abstractă ce ține de diferite aspecte ale existenței umane, categorie etică, estetică și filosofică, imagine/peisaj abstract sau concret, nume propriu, formă de relief, somatism, obiect, instrument sau unealtă, denumire de plantă sau animal, denumire de mâncare, corp străin, cantitate inexistentă, cantitate mare de obiecte;

c) *simbolului*-imagine prin intermediul expresiilor stilistice: metonimie, sinecdocă, metaforă, aluzie, alegorie, personificare ș. a.;

d) *simbolului*-paradigmă care reliefează totalitatea funcțiilor pe care le poate întruni *simbolul somatic* de referință.

Problema științifică importantă soluționată în domeniul de investigație

Studiul investigativ semantico-funcțional a identificat *simbolul somatic* în lumina mai multor segmente ale cunoașterii și a demonstrat: 1) diversitatea simbolică somatică conceptuală, sintagmatică, paradigmatică și disciplinară evidențiată de conținuturile semantice și funcționale de referință; 2) diversitatea simbolică somatică interculturală, evidențiată prin intermediul imaginarului sociocultural reflectat de metafora conceptuală individualizată, care constituie elementul de bază ce contribuie la decodarea semnificației simbolice; 3) universalitatea simbolică somatică generativă care reflectă evidențele simbolice cu ajutorul trăsăturilor înăscute, comune tuturor națiunilor datorită structurii corpului omenesc.

Importanța teoretică a lucrării rezidă în următoarele:

- prezentarea cadrului evolutiv al *simbolului* din perspectivele: filosofică, antropologică, lingvistică, sociolingvistică și cognitivist-pragmatică;
- reliefaarea deosebirii dintre semn și *simbol*;
- definirea *simbolului somatic* în baza abordărilor științifice ale savanților;
- identificarea aspectelor semantice și funcționale ale *simbolului somatic* prin prisma elementelor constitutive;

- precizarea identității *simbolului* în domeniile: biblic, parimic, lingvostilistic și sociolingvistic;
- prezentarea și compararea frecvenței *simbolurilor somatice* la nivel sintagmatic și paradigmatic în interacțiunea interculturală;
- identificarea similarităților și deosebirilor limbajului intercultural în circumstanțe frazeologico-somatice;
- specificarea impactului recepționării eronate a mesajului la nivel intercultural și determinarea anumitor consecințe ale acestuia;
- calcularea statisticilor contrastiv-comparative cu privire la *simbolul somatic* și analiza rezultatelor acestora;
- generalizarea rezultatelor tezei și recomandarea direcțiilor spre viitoare cercetări științifice.

Semnificația teoretică și valoarea aplicativă a lucrării sunt determinate de abordările culturale și interculturale ale *simbolului somatic* la nivel conceptual, sintagmatic și paradigmatic. Aplicarea modelului metodologic-interpretativ de apreciere a aspectelor semantico-funcționale ale *simbolului somatic* contribuie la identificarea și încadrarea conceptuală a acestuia pe axele cognitivist-pragmatică, sociolingvistică și etnolingvistică și constituie un avantaj în eficientizarea delimitării ponderii *simbolului somatic* în cadrul cultural și intercultural.

Sumarul compartimentelor tezei. Teza conține următoarele compartimente: adnotare (în limbile română, engleză și rusă), introducere, trei capitole, concluzii și recomandări, bibliografia din 203 titluri, 98 tabele și 4 anexe.

Capitolul 1, Simbolul: abordări filosofice, antropologice, lingvistice și cognitive, reprezintă cadrul evolutiv al *simbolului*, definițiile și tipologiile acestuia, în baza studiilor științifice ale cercetătorilor. Este efectuată analiza lexicografică a conceptului studiat, cu ajutorul dicționarelor explicative (francez, englez, italian și român), pentru a distinge semnificațiile de încadrare, similaritățile și deosebirile acestuia la nivel intercultural, ulterior sunt prezentate interpretările semioticienilor care disting și dezambiguizează noțiunile *semn* și *simbol*, în vederea clarificării noționale a conceptului studiat. Abordările filosofice, antropologice, lingvistice și cognitive ale oamenilor de știință delimitează noțiunea *simbol* din punct de vedere conceptual prin intermediul tipologiilor și viziunilor acestora. Constituirea și definițiile *simbolului somatic* clarifică titlul și scopul tezei.

Capitolul 2, Modalități de formare a funcțiilor și semnificațiilor simbolice somatice în circumstanțe sintagmatice și paradigmatică în limbile franceză, engleză, italiană și

română, stabilește criteriile de apreciere, identificare și încadrare a *simbolului somatic* la nivel conceptual, sintagmatic și paradigmatic. Acesta reflectă funcțiile *simbolului somatic* în baza dicționarelor și a interpretărilor savanților moderni, funcțiile *simbolului somatic* textual în raport cu funcțiile limbii, aspectele semantico-funcționale ale *simbolului somatic* în textul biblic și în textul parimic și aspectele lingvostilistice comparate ale funcționării *simbolului somatic*. Concluziile capitolului prezintă identitatea *simbolului somatic* în dimensiunile: semiotică, literar-artistică, stilistică, pragmatică și cognitivă și identifică aspectele semantico-funcționale ale acestuia prin intermediul elementelor constitutive.

Capitolul 3, Particularități semantico-funcționale ale *simbolului somatic* în unități sintagmatice, la nivel paradigmatic (în baza corpusului limbilor franceză, engleză, italiană și română), oglindește calitatea multiaspectuală a *simbolului somatic* la nivel conceptual, sintagmatic și paradigmatic prin evidențierea pluralității semantice și funcționale a acestuia, distinge caracterul individual al *simbolului somatic* în context sociocultural și intercultural, oferă statistici de frecvență a *simbolului somatic* la nivel cultural și intercultural, stabilește similaritățile și deosebirile limbajului intercultural, specifică impactul recepționării eronate a mesajului la nivel intercultural delimitând consecințele acestuia și conturează importanța *simbolului somatic* pe axa valorică a imaginarului sociocultural și a filosofiei limbajului cognitiv-pragmatic în lumina aspectelor semantico-funcționale ale acestuia. Sunt calculate și analizate statistici contrastiv-comparative care vizează *simbolul somatic*.

Concluziile și Recomandările tezei sintetizează rezultatele și noutatea științifică obținute, problema științifică importantă soluționată în domeniul de investigație, importanța teoretică a lucrării și valoarea aplicativă a acesteia. Sunt înaintate propuneri pentru ulterioare subiecte de cercetare tangente cu multiaspectualitatea *simbolului somatic*.

1. *SIMBOLUL*: ABORDĂRI FILOSOFICE, ANTROPOLOGICE, LINGVISTICE ȘI COGNITIVISTE

1.1. Parcursul istoric al noțiunii *simbol* în abordare filosofică

Încă din antichitate *simbolul* a constituit o noțiune importantă pentru omenire, fiecare epocă reflectând credințele culturale, tradițiile și necesitățile, prin prisma elementelor simbologice. Acest interes a adus la dezvoltarea unei științe separate denumită **simbologie**. Simbologia este o știință multidisciplinară, tangentă cu diferite domenii precum: arta, literatura, filosofia, psihologia, lingvistica, semiotica, pragmatica, fapt ce ne motivează să prezentăm în acest capitol cadrul evolutiv al *simbolului* din perspectivele: etimologică, istorică, culturologică, filosofică, psiholingvistică, sociolingvistică și cognitivist-pragmatică, în baza abordărilor științifice ale savanților.

Metodologia de cercetare aplicată în subcapitolul respectiv este fundamentată pe analiza comparativ-istorică a *simbolului*, care ne permite să urmărim evoluția noțiunii din perspectivă diacronică pentru a clarifica și a delimita importanța acestuia în spațiul istorico-filosofic. Analiza componentială ne ajută să studiem conținuturile semantice ale *simbolului* în abordările istorice și filosofice ale savanților. Analiza funcțională a *simbolului* reliefează elementele distinctive și apreciază valențele funcționale ale acestuia în cadrul istoric. Analiza contrastivă a aspectelor semantico-funcționale oferă posibilitatea de a aprecia ponderea *simbolului* în disciplina respectivă.

Conceptul *simbol* demonstrează un parcurs istorico-filosofic care îi marchează și modifică existența în mod continuu și îl creează în calitate de noțiune. Acesta implică o reconsiderare și o redimensionare științifică prin intermediul abordărilor multidisciplinare și pluriculturale în calitate de noțiune multifuncțională și pluridimensională.

Cuvântul „*simbol*” provine de la termenul grec σύμβολον [symbolon] (<lat. *symbolum*, fr. *symbole* (sec. XIII), engl. *symbol*), care a derivat de la conceptul συμβάλλω (symballo) ce semnifică „a pune împreună”, „a reuni” [153, p. 5] sau chiar „a coase” [158, p. 1], posedă semnificația aproximativă *a împreuna două părți distinctive*, dând naștere unui sens alternativ ambelor și însumează cel puțin două dimensiuni: semnificantul care denotă sesizabilul sau concretul și semnificatul care relevă insesizabilul sau abstractul.

„În Grecia Antică, la despărțire, partenerii alegeau un *symbolon*: un obiect, de pildă un inel, pe care îl rupeau în două, fiecare păstrându-și jumătate”, relatează cercetătorul S. Stati [143, p. 100]. Prin urmare, *simbolul* reprezenta *un semn de recunoaștere* și constituia un

mediator care efectua conexiunea dintre două lumi sau dimensiuni diferite, prin intermediul semnelor care îi erau conferite conform convenției socioculturale. „Istoria originii *simbolului* evocă ideea de refacere a unității, de reintegrare, de validare a unei alianțe” [85, p. 15] menționează cercetătorul D. Cojanu. Astfel, prima funcție a *simbolului* a desemnat reconstituirea unei unități, apropiind semele [+reintegrare], [+recuperare] și [+alianță]. Spre exemplu, arhetipul valorii păcii de sorginte antică găsește un cadru simbolic în porumbelul cu ramura de măslin care a ales casca zeului Marte (zeul războiului) pentru a se cuibări, astfel prelungind starea de pace și împiedicând zeul să-și îndeplinească funcția. Potrivit omului de știință Ph. Seringe „În Evul Mediu, semnele distinctive se utilizau prin metonimie pentru a desemna instituția sau puterea pe care o reprezentau: violetul (regal, senatorial, cardinalicesc) simboliza grandoare, crucea simboliza creștinismul, ramura de măslin simboliza pacea” [182, p. 26]. Constatăm faptul că primele moduri de comunicare culturală sau interculturală erau cu ajutorul diferitor semne, care ulterior, prin convenție, deveneau *simboluri* ori semne simbolizatoare și erau utilizate în diferite relaționări. Noțiunea *simbol* reprezenta o conexiune a două dimensiuni, prin prisma anumitor seme comune în vederea creării unei valori simbolice arhetipale, prin urmare sacrale, care reflecta semnificație universalizată.

Dicționarul filosofic Lalande oferă dublă definiție *simbolului*: „ceea ce reprezintă alt lucru în virtutea unei corespondențe analogice” și „sistem continuu de termeni din care fiecare reprezintă un element al altui sistem” [apud 4, p. 192]. Prin urmare, *simbolul*, în primă abordare, conectează două *lucruri* potrivit anumitor aspecte constitutive și reprezintă un element de distincție alegorică sau factuală, în timp ce a doua definiție desemnează *simbolul* drept un indice operațional care efectuează o conexiune între mai multe dimensiuni, sisteme de operare sau coduri convenționale, cum ar fi Morse sau Braille. Deci, în această accepție *simbolul* apropiază dublă pondere și reprezintă un arhetip sau un indice operațional.

Printre primii filosofi care au vorbit despre *simbol* sunt: Hippocrates (sec. V-IV î. Hr.) – fondatorul științei medicale occidentale, care instituie semiotica, drept o ramură a medicinei având ca scop studierea simptomelor; Democritos (sec. V-IV î. Hr.), important filosof grec, principiile cărui sunt fundamentate pe metafizică, abordează problema materiei spre a soluționa problema existenței *simbolului*; Aristotel (sec. IV î. Hr.), unul dintre cei mai importanți filosofi ai Greciei Antice, sistematizează domeniile filosofice precum logica formală, retorica și etica; Sfântul Augustin (sec. IV-V d. Hr.), eminent teolog și filosof creștin, afirmă că credința precede înțelegerea și cunoașterea, și face printre primii distincția dintre semnele naturale și cele convenționale de factură umană.

În lucrarea sa *Critica facultății de judecare*, filosoful german I. Kant (1724-1804), fiind adeptul înțelegerii logice aristotelice în care „actul gândirii este esențial” [139, p. 62], apreciază că „orice hipotipoză (întruchipare), ca sensibilizare, este de două feluri: fie schematică, fie **simbolică**” [118, p. 245]. Constatăm că I. Kant echivalează *simbolul* cu hipotipoza conferindu-i două calități: prima, *schematică*, similară cu cea *indiciară*, fiind conceptualizată rațional, neintuitiv, în care procedeul facultății de judecare este analog cu procedeul schematismului; a doua, *simbolică*, asemănătoare cu cea intuitivă și pragmatică, potrivit căreia dimensiunile *cunoașterii* reflectă conținutul semantico-funcțional al *simbolului*.

Filosoful german F. Hegel (1770-1831) preia viziunea kantiană atribuind *simbolului* dublă pondere – indiciară și intuitivă: „*Simbolul* reprezintă începutul artei sau pre-arta, este un lucru exterior, un indiciu direct și se adresează direct la intuiția noastră” [apud 4, p. 212], astfel reprezentând *simbolul* drept un instrument operațional, care face parte din dimensiunile *cunoașterii* noastre și nu posedă un caracter arbitrar în corelația dintre expresie și sens.

Simbolul freudian reprezintă un ideal în devenire, care generează imagini asociative spre crearea unui arhetip: „Esența raportului simbolic constă într-o comparație. Trebuie să convenim, de asemenea, că noțiunea de *simbol* adesea se apropie și de noțiunea de aluzie” [105, p. 159]. *Părintele psihanalizei*, S. Freud (1856-1939), asociază conceptul *simbol* cu o imagine retorică, care cu timpul se impregnează în memorie prin intermediul anumitor forme sau aspirații cu caracteristici tipizate. *Simbolul* devine o proiecție arhetipică care reflectă o anumită componentă semică prin intermediul elementelor sale constitutive.

Filosoful neocantian E. Cassirer (1874-1945) susține: „Forma simbolică devine un mediator activ între concept și concret, utilă nu doar pentru a comunica un conținut conceptual gata, ci și un instrument în virtutea căruia conținutul respectiv este creat și determinat” [apud 154, p. 2]. Înțelegem că înfățișarea simbolică este definitorie în constituirea și transmiterea unui *simbol*, acesta fiind un mijlocitor concludent între o imagine conceptuală și un obiect. Cercetătorul subliniază importanța determinării și omogenității semnificative în elaborarea unei structuri simbolice, fapt preconcept de filosoful I. Kant.

Poziția jungliană este foarte clară: „*Simbolul* este un termen, un nume sau chiar o imagine care poate fi familiară în viața de zi cu zi, dar care posedă conotații specifice pe lângă sensul său convențional și evident. Acesta implică ceva vag, necunoscut sau chiar ascuns” [46, p. 21]. *Simbolul* junglian este o noțiune convențională, însă care poate deveni echivoc datorită anumitor conținuturi semantice abstracte. Tendința de interpretare a *simbolului* este omniprezentă în mistică. Experiența mistică este fundamental amorfă, indeterminată și inarticulată. Chiar și textul sacru, în dimensiunea misticii, pierde forma sa inițială și asimilează

alta, remarcă fondatorul psihologiei analitice C. G. Jung (1875-1961) în operele sale, interpretând *simbolul* drept o noțiune ambiguă, imprecisă și flexibilă care nu are o explicație exhaustivă datorită pluralității de conținuturi semantice, funcționale și multidimensionale.

Psihologul și filosoful elvețian J. Piaget (1896-1980) distinge două tipuri de *simboluri*: 1) **conștiente** (desenele simbolice prin care trebuie să fie înșelată cenzura); 2) **inconștiente** (conținutul cărora nu este cunoscut subiectului, care le folosește, de exemplu, în vis).

E. Fromm (1900-1980), psihanalist și filosof care a explorat interacțiunea dintre psihologie și societate, semnalează trei categorii de *simboluri*: „1. **convenționale**, 2. **accidentale** și 3. **universale**” [apud 115, p. 100], astfel atribuind *simbolul* accidental imaginarului individual și, respectiv, celelalte – imaginarului sociocultural.

Scriitorul și filosoful J. Chevalier (1906-1993) constată că *simbolul* „are funcția de transformator al energiei psihice, extrăgând dintr-un generator, cam tulbure și capricios, ce e drept, energia necesară omului pentru a-și struni viața psihică” [168, p. 6]. Prin urmare, *simbolul* în accepția lingvistului J. Chevalier, este un mediator de conținuturi semantico-funcționale care contribuie la buna conexiune a lumii interioare cu cea exterioară. Constatăm deci că *simbolul* reprezintă o entitate personalizată pentru că acesta se conformează codului sociocultural deținut de fiecare persoană în parte.

Filosoful român și istoricul religiilor M. Eliade (1907-1986) împărtășește o poziție jungliană despre *simbol*, atribuindu-i calitatea de entitate mistică, însă dependentă de anumiți factori ai egoului interior: „*Simbolul* relevă anumite aspecte ale realității – celei mai profunde – ce resping orice alt mijloc de cunoaștere. Imaginile, *simbolurile*, miturile nu sunt creații arbitrare ale psihicului, ele răspund unei necesități și îndeplinesc o funcție: dezvăluirea celor mai secrete modalități ale ființei” [100, p. 15]. Scriitorul abordează perspectiva filosofiei psiholingvistice care vizează funcțiile *simbolului*, ce reprezintă rolul acestuia în cadrul situațional distingând două categorii de *simboluri* raportate la fenomenul dogmatic și cultic [99, p. 9]: 1) *simbolul sacru*, evidențiat cu ajutorul elementelor dogmatice-convenționale; și 2) *simbolul profan*, care face referință la *simbolurile* laice, convenționale și neconvenționale, adoptate în urma unui studiu cognitivist-pragmatic al elementelor constitutive simbolice. Astfel, prima categorie de *simboluri* desemnează *simbolul* cultic, religios, care apropiază evidențe istorice raportate la cunoașterea lumii, în timp ce a doua categorie de *simbol* se referă la *simbolul* intuitiv, adoptat prin prisma elementelor semantico-funcționale ale acestuia.

H. Morier, profesor de istorie a limbii franceze (1910-2004), în lucrarea sa *Dictionnaire de poétique et de rhétorique* definește *simbolul* drept „un semn concret, cu valoare abstractă” [178, p. 1171] și *simbolul* contingent sau accidental ca fiind „descoperit într-o circumstanță a

vieții careia îi poate atribui o încărcătură simbolică” [Idem, p.1169] Prin urmare, aspectele semantico-funcționale ale oricărui *simbol* se conformează subdiviziunilor cunoașterii fiecărui interlocutor. Cu alte cuvinte, *simbolul*, în opinia cercetătorului H. Morier, aparține artei și este apreciat de fiecare în lumina pluralității cognitivist-pragmatice, dimensionale și semantico-funcționale care compun o simbolică individuală.

Filosoful francez P. Ricoeur (1913-2005) abordează *simbolul* din perspectivă hermeneutică, considerându-l *prizonierul diversității limbilor și a culturilor*: „Eu numesc *simbol* orice structură de semnificație în care sensul direct, primar, literal desemnează, pe deasupra, un alt sens indirect, secundar, figurat, ce nu poate fi sesizat decât prin mijlocirea celui dintâi” [137, p. 15]. Profesorul demonstrează legătura strânsă între *simbol*, interpretare și cultură prin intermediul imaginarelor socioculturale și cognitivist-pragmatic, acestea fiind ajustate la standardele individuale, etnice și universale specificând: „cunoașterea bună a limbii nu te salvează atunci când nu cunoști realitățile etnice” [138, p. 49]. În consecință, diversitățile etnice joacă un rol important în interpretarea și aprecierea *simbolului*, acesta fiind dezvăluit în funcție de standardele imaginarelor socioculturale.

Scriitorul, filosoful și semioticianul italian U. Eco (1932-2016) evidențiază că „Modul simbolic nu este neapărat un procedeu de producere, însă este mereu un procedeu de utilizare a textului care poate fi aplicat la toate textele și la toate tipurile de semne grație unei decizii pragmatice (*eu vreau să interpretez simbolic*)” [4, p. 237]. Opinia pragmatică produce la nivel semantic o nouă funcție semiotică asociind expresii deja dotate cu conținutul anumitor coduri stabilite de emițător. Prin urmare, convenția motivată a *simbolului* oferă acestuia posibilitatea de a-și extinde sfera de acțiune și de a fi integrat în sistemul filosofico-lingvistic cu calitate pluridimensională.

Semiologul francez Tz. Todorov (1939-2017) postulează aceeași concepție de inseparabilitate a conceptelor *simbol* și *interpretare*: „Aș vrea să postulez inseparabilitatea simbolismului și interpretării. Aceste două concepte, pentru mine, sunt două simple aspecte (emitere și receptare) ale unui singur fenomen. În consecință, nu este posibil ca aceste concepte să fie studiate în izolare” [60, p. 19]. Prin urmare, un text sau un discurs devine simbolic în momentul când, printr-un efort de interpretare, se descoperă o semnificație indirectă. Este evident faptul că *simbolul* în concepția todorovistă este nemijlocit dependent de modul de interpretare a interlocutorului, prin intermediul cunoașterilor proprii, culturii, rigorilor prestabilite de convențional și celor ale imaginarului sociocultural.

Înțelegem că *simbolurile* constituie amprenta fiecărei epoci în parte și contribuie la elucidarea imaginarului sociocultural prin intermediul tradițiilor și credințelor, care fixează

poziția evolutiv-istorică a societății și încadrează standardele specifice acelei epoci în lumina gândirii dogmatice-sacramentale, fapt confirmat de diverse surse religioase: „*Simbolul* este reprezentarea alegorică a unui principiu creștin exprimată sub o formă sensibilă. *Simbolul* provine [...] dintr-o sursă divină” [1, p. 4], subliniază J.- L. Backes. Într-o asemenea interpretare, sursa divină întrunește în sine valorile de factură creștină, care, reflectate expresiv, devin *simboluri* datorită anumitor credințe ce sunt transfigurate de-a lungul evoluției omenirii, atât în plan aspectual, cât și la nivel disciplinar. „*Simbolul* este un semn al religiei ospitalității” [20, p. 128], susține P. Moreau. În acest context, *simbolul* întrunește în sine mai multe dimensiuni ale cunoașterii care poartă caracter conservativ și păstrează valorile dogmatice. „Privit din perspectivă morfologică și funcțională, *simbolul* are o funcție cultică, este instituționalizat, motiv pentru care își menține dependența față de dogmă” [80, p. 116] menționează cercetătoarea D. Butiurcă. Aici statutul conceptual al *simbolului* impune prezumție cultic-sacrală prin prisma echivalării sale cu noțiunea de *arhetip*.

Credințele și superstițiile care ulterior au dat naștere religiei au stat la baza creării simbologiei, concepțiile despre *simbol* modelându-se în lumina viziunii dogmatice a omului cultic, care stabilește un *simbol* în baza anumitor interpretări sau viziuni considerate plauzibile în momentul aprecierii. *Simbolul*, care constituie elementul central al reflectărilor biblice, vine dedublat de considerare filosofică multiplană: „Primul punct de vedere înțelege cutumele, legile și *simbolurile* cultice doar ca reminiscențe superstițioase [...]. Al doilea punct de vedere, [...], înțelege culticul doar ca un mijloc pentru evoluția morală a omului în istorie și niciodată ca scop. Al treilea punct de vedere reduce elementele simbolice ale culticului la planul estetic, prin teoria ideilor estetice” [96, p. 2], subliniază M. Diaconu. Tripla constituire simbolică a religiei cultice a asimilat această pondere și valoare parcurgând un istoric amplu și complex. Prima distincție simbolică o putem atribui societății primitive, care asociază *simbolul* cu emoția creând ulterior superstiția; a doua distincție ar aparține unei societăți evolutive, care conștientizează repercusiunile cultului religios și consideră *simbolul* drept unul dogmatic sau sacru, în timp ce a treia distincție reprezintă estetica obiectual-simbolică și se rezumă la analitica facultății de judecare estetică din teoria frumosului kantian, care afirmă că, pentru a stabili dacă ceva este sau nu este frumos, raportăm reprezentarea nu prin intelect la obiect în vederea cunoașterii, ci prin imaginație (asociată cu intelectul) la subiect și la sentimentul său de plăcere și neplăcere. Aprecierea esteticului simbolic kantian se efectuează în mod asociativ, este independentă de judecata cognitivă sau logică și reprezintă nemijlocit considerare estetică, care este bazată pe factori exteriori, subiectivi și vizibili.

Concludem că știința despre *simbol* întrunește un set de caracteristici reprezentate de anumite culturi, generații, religii, genuri, niveluri sociale, cărora se conformează. *Simbolul*, în accepțiune *filosofică*, poartă amprentă etimologică (Tabelul A 1.1), dogmatică (Tabelul A 1.2), socioculturală (Tabelul A 1.3) și psiholingvistică (Tabelul A 1.4), este o noțiune *subiectivă, multidimensională*, bazată pe anumite *convenții*, care exprimă o *idee abstractă* cu ajutorul unui *element concret* prin prisma anumitor conținuturi abordate. Astfel, afirmăm, cu certitudine, că evaluarea *simbolului* prin intermediul subdiviziunilor cunoașterii reprezintă criteriul primordial pentru identificarea, interpretarea și trierea semnificațiilor și funcțiilor simbolice cu caracter filosofic.

1.2.Evoluția *simbolului* din perspectivă antropologico-lingvistică și literar-artistică

Multiaspectualitatea, multidimensiunea și multifuncționalitatea *simbolului* impune un studiu amplu și complex în multe științe, care consideră această noțiune drept un element de referință, pentru a constitui, îngloba sau generaliza anumite idei, concepte sau statistici. Aceste motive sunt elocvente pentru: 1) definirea câtorva dintre științele tangente cu simbologia, și 2) abordarea *simbolului* din perspectivă antropologico-lingvistică și literar-artistică.

Metodologia de cercetare aplicată în subcapitolul respectiv este fundamentată pe analiza componentială care ne ajută să analizăm conținutul semantic al conceptul *simbol* din perspectivele: 1) antropologică, 2) lingvistică, și 3) literară. Analiza funcțională reliefează elementele distinctive ale *simbolului* și apreciază valențele semantico-funcționale în cadrul disciplinar. Analiza contrastivă a aspectelor semantico-funcționale în spațiul antropologico-lingvistic și literar-artistic oferă posibilitatea de a aprecia ponderea *simbolului* în interdisciplinaritate. Analiza comparativă a *simbolului* în spațiul intercultural permite aprecierea etimologică și încadrarea acestuia în știință.

Una dintre subdiviziunile antropologiei culturale este antropologia simbolică, domeniu care studiază și interpretează semnificațiile complexe ale *simbolurilor* la nivel social, cultural și intercultural. Bazele antropologiei simbolice se constituie pe principiile aristotelice care reflectă rolul metaforei socioculturale în reprezentările simbolice. În acest sens cercetătoarea, V. Negrea afirmă: „Evidențierea *simbolurilor* culturale exprimate la nivelul actului concret al vorbirii, este în măsură să oglindească valori și coordonate socioculturale specifice” [132, p. 46]. Spre exemplu, *simbolul* cultural al salutului se reflectă prin prisma mai multor elemente distinctive în diverse culturi, în diferite perioade istorice și în diverse stiluri de vorbire. Salutul specific familiar, care implică *simbolul somatic* (sărut mâna (ro.)/bacio le mani (it. Sud)), nu ar fi

binevenit în „limbajul oral standard sau neutru” [131, p. 93], folosit în circumstanțe formale sau informaționale, chiar și la nivelul aceleiași culturi, precum și nici gesturile simbolice somatice de binețe ale nobililor din secolele anterioare, în societatea modernă. Întâmpinarea unui oaspete oficial, sub forma simbolică a întrebării (how are you? (engl.)/comment ça va? (fr.)/come va? (it.)/ce mai faci? (ro.)), ar fi înțeleasă diferit în diverse spații geografice, potrivit imaginarului sociocultural specific. Înțelegem că **simbologia somatică socioculturală**, ce vizează registrele limbajului, asimilează caracter universal, aceasta fiind esențială în formarea societății și a personalității indivizilor, astfel facilitând contactul, comunicarea și întrepătrunderea culturilor.

Antropologii lingviști susțin că producerea vorbirii este posibilă prin posesia umană unică a limbii, care reprezintă un mecanism fundamental, prin care oamenii creează cultura și viața socială cu ajutorul simbologiei, astfel fiind creată **sociolingvistica**, care „studiază relația limbă-societate, felul în care schimbările din societate determină/influențează schimbările în limbă, precum și modul cum funcționează limba în cadrul diverselor grupuri sociale și în diverse situații de comunicare” [88, p. 7], subliniază savanta I. Condrea (1949). Această știință este relativ nouă, menționată pentru prima dată de cercetătorul T. C. Hudson în anul 1939 în studiul intitulat *Sociolingvistica în India*, în cadrul căruia sociolingvistul consideră „limbajul ca instrument social” [203, p. 1]. Sociolingviștii contemporani explorează aspectele ideologice, socioculturale, lingvistice și simbolice ale societății și modul în care sociocultura se realizează prin utilizarea mai multor procedee: verbale, non-verbale, scrise, orale, audio-vizuale etc. Prin urmare, **simbologia** reprezintă o subdiviziune a sociolingvisticii, care contribuie la studiul analitic al *simbolului* mijlocită de: a) limbă ca fenomen social, b) caracterul etnic al reprezentărilor și esenței lor sociale, c) imaginarul sociocultural și d) conceptualizarea cognitivist-pragmatică. Astfel, ne propunem să studiem aspectele semantico-funcționale ale *simbolului somatic* la nivel intercultural, prin prisma „macrosociolingvisticii care studiază procesele globale ce au loc în limbă și care sunt legate de dezvoltarea și funcționarea societății” [88, p. 9].

D. Sperber (1942), antropolog al cunoașterii, lingvist și cercetător în științele cognitive, argumentează că *orice poate deveni un simbol*. El consideră că nu există clasă închisă și determinată de entități (percepte, serii de fenomene, obiecte exterioare) caracterizabile prin proprietatea lor comună de a fi *simboluri* reale sau potențiale. „Toate perceptele, conceptele și relațiile pot fi transformate atât în descrieri, cât și în *simboluri*” [135, p. 420]. Cercetătorul este de părere că nu există o așa-numită „gramatică a simbolismului”, pentru că ansamblul de fenomene interpretabile simbolic nu este nici numărabil, nici supus regulilor. Cercetătorul D. Sperber asociază fiecare reprezentare conceptuală cu reprezentarea perceptuală ce corespunde cu trei modalități distincte, dar compatibile: modalitatea semantică, modalitatea enciclopedică

sau descriptivă și modalitatea simbolică. Domeniul reprezentărilor simbolice prezintă un interes deosebit pentru antropolog, o activitate mintală majoră, independentă de limbă, dar tot atât de importantă pentru mecanismele intrinseci ale gândirii conceptuale.

W. von Humboldt (1767-1835), lingvist renumit al secolului al XIX-lea, sub influența concepțiilor kantiene, studiază și elaborează o teorie a limbii în care evidențiază aspectele contradictorii ale limbajului, cărora le dă o interpretare idealistă: „Limbajul este o emanație involuntară a sufletului, o necesitate a inteligenței umane care s-a impus societății” [apud 149, p. 189]. Astfel, înțelegem că orice limbaj, prin urmare – *simbol*, se dezvoltă numai în cadrul societății din necesitatea de a comunica și a se face înțeles. Imaginarul sociocultural al unui grup de oameni, creează aceleași semne sau *simboluri* și folosește aceleași scheme interactive în procesul de conexiune sau relaționare.

Fondatorul pragmatismului, logicianul american Ch. S. Peirce (1839-1914) [21, p. 29], preia cel mai important model aristotelic, cunoscut sub numele de **triunghi semiotic**, și introduce noțiunea de referent, extinzând prin aceasta sfera semnului (entitate ternară) și permițând explicarea oricărei practici semiotice (atât lingvistice, cât și extralingvistice). Elementele sale importante constituie triada: **Cuvânt** (semnificant, simbolizant)/**Concept** (semnificat, simbolizat)/**Lucru** (semn, referent). Acest model a fost ulterior popularizat în universul britanic de lingvistul Ch. K. Ogden (1889-1957) și criticul literar I. A. Richards (1893-1979), care l-au redescoperit și i-au asigurat o nouă viață prin intermediul lucrării științifice ”*The Meaning of Meaning: A Study of the Influence of Language Upon Thought and of the Science of Symbolism*” (1923).

Ca fenomen al terțității, semioticianul Ch. S. Peirce definește semnul în triplă considerare: „1. semne iconice, bazate pe asemănarea exterioară cu obiectele semnificate- fotografii, imagini și reprezentări; 2. semne indiciare, fondate pe raporturi de contingență spațială, temporală sau cauzală cu obiectele desemnate (e.g. fumul indică prezența focului); 3. semnele simbolice care nu au nimic comun cu realitatea denotată fiind semne pur formale, convenționale: *simbolurile* matematicii, logicii” [apud 113, p. 47]. Observăm că lingvistul Ch. Peirce distinge două tipuri de semne care pot fi considerate în calitate de *simbol*: 1) naturale (iconice și indiciare) bazate pe o realitate denotată și 2) convenționale (simbolice) formale care sunt adoptate în mod arbitrar.

Adecvarea semnelor, spune semioticianul W. Morris (1901-1979), poate fi împărțită în patru tipuri, în funcție de scopurile pentru care sunt utilizate semnele: „(1) adecvarea informativă poate fi descrisă drept „convingere”; (2) adecvarea valorică poate fi descrisă drept „eficacitate”; (3) adecvarea incitativă poate fi descrisă ca „persuaziune” și (4) adecvarea sistemică poate fi

descrișă drept „corectitudine” [54, p. 1]. Astfel, suntem de acord cu filologul W. Morris, care susține cã orice semn, prin urmare *simbol*, este utilizat conform anumitor necesități ce impun anumite condiții spre o finalitate reușită.

Etnologul R. Firth (1901-2002) susține cã *simbolul* reprezintã „un *depozit* de semnificație, care ne ajutã sã facem față problemelor comunicãrii în timp, sprijinind rememorarea și preîntâmpinând, într-o anumită măsurã, nevoia reformulãrii ideilor” [41, p. 81]. Prin urmare, antropologul conferã conceptului *simbol* calitatea de *icon* operațional adoptat prin convenție, care faciliteazã, favorizeazã și contribuie la buna desfășurare evenimentialã și comunicativã. *Simbolul* permite utilizatorului sã facã referințe, sã acționeze în relație și sã înțeleagã într-o anumită măsurã ceea ce constituie o entitate complexã. Datoritã calității sale iconice sau indiciare, *simbolul* diminueazã distanța dintre realitatea fizicã experimentalã și noțiunile abstracte, fãrã a evidenția punctele slabe ale unor astfel de raporturi.

Semioticianul T. Sebeok (1920-2001) [141, p. 19] prezintã o tipologie mai elaboratã față de cea a lui Ch. S. Peirce, identificând 6 fațete ale semnului (semnalul, simptomele, iconul, indexul, *simbolul*, numele) și menționând cã *simbolul* este caracterizat de o relație convenționalã între semn și obiect. Înțelegem cã, cercetãtorul T. Sebeok subsumeazã *simbolul* semnului, dar, în același timp, îl considerã un semn dedublat de obiect în mod convențional.

Semiologul F. de Saussure (1857-1913), analizând semnul, susține cã acesta este arbitrar și reprezintã o entitate cu douã fețe (semnificantul și semnificatul), în relație de presupunere reciprocã, conform metaforei foii de hârtie (nu se poate decupa niciuna dintre fețele foii, fãrã a o decupa și pe cealaltã); *simbolul* are caracteristica de a nu fi niciodatã cu totul arbitrar; el nu e vid; între semnificant și semnificat existã un rudiment de legãturã naturalã. *Simbolul* justiției, balanța, n-ar putea fi înlocuit cu orice altceva, de exemplu, cu un car de luptã [140, p. 87]. Așadar, *simbolul* saussurian reprezintã un semn convențional iconic sociocultural, prin intermediul unei legãturi naturale motivate, precum *balanța* reprezintã *simbolul* justiției în calitate iconicã pentru conținutul sãu semantic, care redã sensul echilibrului.

Adept al semiologiei saussuriene, structuralistul L. Hjelmslev (1899-1965) considerã *simbolul* drept o parte integrantã a semnului și conferã acestuia calitate monoplanã. „În teoria glosematicã hjelmslevianã, constituția semnului este mult mai complexã decãt cea a *simbolului*, dat fiind faptul cã *substanța* trebuie sã parcurgã *forma*, înainte de a putea servi în calitate de element constitutiv al semnului, în timp ce în *simbolul* motivat, substanța completeazã funcția elementului constitutiv” [apud 11, p. 133]. Prin urmare, *simbolul* reprezintã un indice operațional al semnului adoptat prin convenție.

Filosoful, logicianul și eseistul H. Wald (1920-2002), adept al teoriei hjelmsleviene, consideră *simbolul* inferior semnului: „*Simbolul* este tinerețea semnului, iar semnul este maturitatea *simbolului*, semnul începe ca *simbol* și *simbolul* termină ca semn” [apud 113, p. 51], astfel atribuind acestuia însușirea de semnificat, prin prisma informației pe care o poartă.

Lingviștii francezi P. Guiraud (1912-1983) și P. Kuentz consideră că „ar fi avantajos să folosim un termen cuprinzător ca *simbolul figurativ* care poate fi aplicat tuturor dimensiunilor și tuturor gradelor de complexitate imaginabile ale măreției lingvistice” [11, p. 133]. Prin urmare, acesta poate fi considerat o macrofigură multidimensională care poate înlocui sau subsuma orice figură de stil atât în fonologie, morfologie, sintaxă cât și în semantică sau pragmatică.

„*Simbolul* este fondat pe un raport de analogie între cei doi compuși ai semnului, semnificantul și semnificatul” [35, p. 26], relatează lingvistul D. Zemmour. Așadar, *simbolul* reprezintă un semn motivat în baza unei analogii sau a unei relații necesare, este un proces de transmitere a unui mesaj prin intermediul anumitor elemente constitutive, însă precum precizează cercetătorul B. Pottier „Există patologii de perturbare referitoare la dorința de a zice și nivelul de înțelegere” [22, p. 15]. Înțelegem deci că fiecare locutor posedă propria sa cunoaștere lingvistică despre simbologie. În același timp, toate limbile lumii posedă afinități individualizate. Orice națiune posedă un mod metaforic sau simbolic de a-și exprima gândurile în funcție de cunoștințele lingvistice, de mentalitate și, bineînțeles, de cunoștințele despre lume în general.

„Idea că orice activitate de interpretare ar trebui considerată ca o traducere are rădăcini adânci în tradiția hermeneutică. Motivele sunt evidente: din punct de vedere hermeneutic, orice proces de interpretare este o tentativă de înțelegere a cuvintelor altcuiva”, semnaleză semioticianul U. Eco [98, p. 232]. Putem afirma că interpretarea completă a unui *simbol* poate fi efectuată doar într-o abordare multilaterală utilizând ideologia cercetătorilor moderni: 1) interpretare convențională, 2) interpretare culturală, 3) interpretare hermeneutică și 4) interpretare pragmatică. Însă, precum subliniază C. Radu, „receptarea presupune în mod necesar un act de interpretare, de recreare a sensului” [136, p. 29]. Astfel, interlocutorul recepționează și acceptă un anumit mesaj sau *simbol* în funcție de standardele acumulate prin experiență, de statutul emoțional la momentul receptării și de imaginarul sociocultural existent.

Lingvistul B. Pottier (1924), inspirat din lucrările lui Ch. Peirce, reliefează o cvadruplă semnificație a semnului (iconul, indicele, *simbolul* și semnalul) și menționează că „*simbolul* trimite la o asociere în general culturalizată, precum *secera și ciocanul* pentru partidul comunist, *inima* pentru iubesc, *oaia* pentru lipsa de individualitate” [23, p. 30]. Așadar, *simbolul*, în concepția cercetătorului B. Pottier, reprezintă o parte integrantă a semnului lingvistic, un semnificat lingvistic exprimat prin *icon*.

În acest context, suntem de acord cu părerea sociologului francez P. Bourdieu (1930-2002), potrivit căruia: „Tradiția neocantiană (Humboldt-Casirer sau, varianta americană, Sapir-Whorf) tratează diferitele universuri simbolice: mitul, limbajul, arta, știința, ca instrumente de cunoaștere” [2, p. 202]. Deci, înțelegem că *simbolul* este interdependent cu numeroase segmente ale cunoașterii, prin intermediul societății. Rațiunea umană se reflectă prin modul de a exprima faptic și lingvistic, prin urmare, simbolic. „Ființele umane obțin cunoștințe pentru capacitatea lor de a raționa” [58, p. 3]. În consecință, simbologia este formată datorită necesității de a comunica și a exprima gândurile convenționale, adoptate în mod rațional în societate prin intermediul mai multor discipline sau subdiviziuni ale cunoașterii. Conchidem că existența și continuitatea unei limbi sau a unui *simbol* este datorată societății.

Lingvistul și semioticianul J.-M. Klinkenberg (1944), în lucrarea sa *Précis de sémiotique générale*, definește *simbolul* drept „un semn arbitrar creat prin decupaje corespondente. Abstractul /negru/ indică doliu la europeni, /albul/simbolizează puritatea la europeni și doliu în orient, /balanța/este un indicator al justiției. Orice ar putea fi un suport spre crearea unui *simbol*.” [17, p. 194]. Așadar, cercetătorul precizează că *simbolul* este arbitrar, motivat de o conotație semantică, adoptată printr-o anumite convenție de grup. Determinarea și încadrarea completă a unui *simbol* necesită un studiu prealabil sociocultural, pentru faptul că aceleași *simboluri*, în contexte interculturale, pot apropria semnificații diferite, fapt afirmat și de lingvista I. Condrea (1949): „Diferențele de sens între conotațiile simbolice sunt atât de mari în limbi diferite, încât dacă la traducere nu se ține cont de ele, se poate ajunge la semnificații și sensuri contrare celor care au fost expuse în original” [89, p. 15]. Observăm că simbologia constituie o știință socioculturală, cu statut individual pentru orice etnie, ce întrunește noțiuni aparținătoare mai multor discipline precum: antropologia, culturologia, sociologia, lingvistica, traductologia, ce contribuie la întregirea și existența culturii despre *simbol*.

În acest context, Semioticianul F. Rastier (1945) consideră că „*simbolul* este mai degrabă utilizat pentru a desemna semnificatele unui limbaj decât semnele unei limbi” [24, p. 5]. Relația care unește cuvântul cu conceptul este convențională și contingentă în această triadă; prin urmare, relația care unește conceptul cu lucrul trebuie să releve o necesitate, fără de care conceptul nu ar exista. *Simbolul*, în acest context, reprezintă conceptul în lumina realității denotate.

Semioticianul P. Miclău (1931-2011) menționează că „*simbolul* este mai degrabă o categorie psihologică” [130, p. 34]. Lingvistul preia atitudine psiholingvistică atunci când vorbește de *simbol*, considerându-l un **semn motivat** prin prisma anumitor circumstanțe:

situaționale, secvențiale, funcționale, semantice și disciplinare. Înțelegem că semnul poate deveni *simbol*, atunci când întrunește anumite distincții motivate.

În viziunea lui P. Miclău există două tipuri de motivare:

1. motivare absolută care cuprinde:
  - a) interjecțiile (ah, ouch),
  - b) onomatopeele (cucurigu),
  - c) cuvintele cu simbolism fonetic: înghiți, miorlăi, sughița;
2. motivarea relativă este trăsătura semnelor complexe, care poate fi explicată prin alte semne:
  - a) cuvintele derivate: e. g. manual (adj., engl.)/manuellement (fr.)/manualmente (it.) /manual (ro.),
  - b) cuvinte compuse: e. g. handmade (engl.)/fait main (fr.)/manodopera (it.)/manoperă (ro.),
  - c) motivări exprimate prin figuri de stil: comparații, metafore, sinecdoco, personificări.

Concludem că P. Miclău divizează semnele lingvistice și simbolice în lumina evidențelor fonologice, morfologice, sintactice sau semantice.

O abordare similară de clasificare a *simbolurilor* adoptă și criticul, istoricul și teoreticianul literar român S. Alexandrescu (1937) [148, p. 369], care distinge:

- 1) *simbolul* fonologic ce vizează segmentul prozodic al elementului constitutiv;
- 2) *simbolul* morfologic ce se referă la structura formei acestuia în diferite utilizări;
- 3) *simbol* sintactic ce reflectă funcția sintactică în segmentul statutar al acestuia;
- 4) *simbolul* semantic ce evidențiază componența semicică a acestuia prin prisma expresiei stilizate.

Cercetătoarea M. Mancaș definește *simbolul* drept „nume al unui obiect concret, ales în mod convențional pentru a desemna o întreagă clasă de obiecte, o noțiune abstractă sau o însușire predominantă cu care poate fi pus în legătură” [125, p. 147-148]. Astfel, *simbolul*, în abordarea cercetătoarei, este o reprezentare concretă, care motivează o anumită substituție semantico-funcțională, instituită în urma unei convenții.

Semioticianul I. Guțu (1962) susține că „*simbolul* este considerat drept semn lingvistic special, creat pe baza reasocierii semnificantului cu semnificatul prin reinterpretarea selectivă a semnelor dominante ale realului obiectiv/fictiv în scopul obținerii unor semnificații estetice motivate” [113, p. 49]. Prin urmare, caracterul semnic al cuvântului *simbol* apropiază o structură biplană, compusă din *simbolizant* (semnificant/planul expresiei) și simbolizat (semnificat/planul conținutului). Prin urmare, *simbolul* este un *semn estetic motivat* de anumite circumstanțe, fenomene sau stări, prin prisma anumitor componente semantice obiective. Înțelegem deci că orice semn concret poate deveni un *simbol* prin intermediul pregnanței semice.

Este lesne să menționăm și tipologia: 1) *simboluri verbale* și 2) *simboluri non-verbale*, care, la rândul lor, asimilează diverse clasificări atribuite de savanții lingviști [13, p. 102]. Menționăm că particularitățile paralingvistice semantico-funcționale simbolice contribuie la eficientizarea expresiei non-verbale prin intermediul expresiei verbale, acestea fiind adesea interdependente. Jocurile grafice și jocurile limbii reprezintă un studiu important pentru simbologie în general, acestea contribuie la identificarea și încadrarea semiotico-pragmatică a subiecților. Înțelegem că referințele semiotice care vizează interpretarea pragmatică – a) *comunicarea orală*: imagini, film, particularități prozodice și fonologice (timbrul vocii, pauzele în timpul comunicării, respirația, accentul, intensitatea vocii, intonația, ritmul, frecvența); b) *comunicarea non-verbală*: starea emoțională a emițătorului, gestualitatea, mișcărilor corpului, expresiile faciale, postura, contactul vizual, vestimentația, coafura, machiajul; c) *comunicarea scrisă*: estetica grafică, respectarea distanței, îngroșarea caracterelor pentru a evidenția, sublinierea anumitor expresii, schimbarea tipului de caractere, schimbarea dimensiunilor caracterelor, marcarea anumitor *simboluri*, efectele cromatice (evidențierea *simbolului* cu o culoare diferită, amplasarea textului în pagină) – ocupă un loc important în distingerea și aprecierea *simbolului*.

Esteticianul, istoricul și criticul literar român T. Vianu (1898-1964) delimitează *simbolurile* în **lingvistice** și **artistice**: „*Simbolurile* lingvistice semnifică o noțiune precisă și au, prin urmare, o perspectivă închisă și limitată, pe când *simbolurile* artei au o perspectivă deschisă și nelimitată, după cum o dovedește viața lor istorică și posibilitatea variatei lor receptări în diferite epoci succesive” [147, p. 81]. Astfel, am putea asemui *simbolurile* lingvistice cu cele operaționale sau sistemice, pentru că sunt stipulate de o anumită convenție și indică un număr limitat de seme; în schimb, *simbolurile* artistice sau poetice pot fi recepționate de fiecare interlocutor potrivit cunoștințelor pe care le posedă cu privire la acest termen. Deci, *simbolurile* pot fi exprimate sub o formă denotativă sau conotativă, individualizată sau tradițională, condiționată de anumite aspecte impuse de etnie, limbaj, folclor sau categorie socială.

Cercetătorii contemporani, cu predilecție literar-artistă, disting mai multe tipuri de **simbol poetic**: 1. *Simbolurile biblice* ocupă un loc important în simbologie datorită faptului că toți scriitorii recurg la motivele biblice pentru a-și exprima gândurile. Acestea pot fi atât convenționale, cât și arbitrar-motivate. 2. „*Simbolurile mitologice* sau livrești, spre deosebire de *simbolurile* biblice și religioase, nu mai au sens (parțial) unitar, căci semnificația fiecăruia se situează în strictă dependență față de sensul și trăsăturile primare ale figurii, întâmplării ori situației mitologice evocate; predomină, evident, câmpul semantic al lumilor și civilizațiilor

dispărute” [125, p. 61, 162]. 3. *Simbolurile folclorice* reprezintă imaginea socioculturală a etniei reflectată în lumina cutumelor tradiționale, riturilor și a credințelor.

O excelentă categorisire psiholingvistică a *simbolurilor* ne oferă lingvista O. Țvetcova, care stabilește câteva criterii de distingere simbolică „1. După gradul de autonomie semantică: a) *simbolul* ca procedeu stilistic combinat și b) independent; 2. după gradul de extindere semantico-structurală și funcțională: a) *simbolul* ce traversează întreaga creație și b) episodic; 3. după gradul de individualitate semantico-funcțională: a) *simbolul* stabil; b) recunoscut de tradiția literară; c) stabil în cadrul sistemului artistic auctorial; d) original” [162, p. 81]. Analiza acestor tipologii relevă simbioza unor criterii atât originale, cât și tradiționale.

Trebuie să menționăm că fenomenul de transfigurare simbolică poetică se produce cu ajutorul simbolizării textuale, care se raportează la semnificațiile referențiale contextuale. Majoritatea *simbolurilor* parcurg mai multe etape de simbolizare, acestea începându-și itinerarul de la un semn, care în mod arbitrar, prin prisma unui obiect sau concept, devine un *simbol* accidental; ulterior, acesta, tocit prin uz, devine unul convențional, care este instituit în dicționarele de specialitate. Parcursul de simbolizare continuă cu abordarea cognitivist-pragmatică interculturală, își extinde spectrul și apropiază, în cele din urmă, calitatea de *simbol* universal. Un exemplu elocvent de *simbol somatic* universalizat este conceptul *spleen*, care este de proveniență greacă [splen], însă a fost transferat *ad litteram* ca termen literar în limbile franceză, engleză, italiană, română și însușește aceleași semnificații simbolice: [-melancolie], [-insatisfacție] și [-supărare]. Este cazul să menționăm că *simbolurile somatice*, la nivel de concept, sunt înnăscute deci fac parte din structura umană și reprezintă un *simbol* natural, exemplul fiind *inima* (etimologic anima (lat.)/suflet) care reprezintă sediul sentimentelor și al vitalității. Prin urmare, asemeni metonimiei, *simbolul* natural nu este dependent de context, datorită frecvenței și caracterului său consacrat. În schimb, *simbolurile* poetice nu se caracterizează printr-o frecvență suficient de mare pentru a se fixa în uz, acestea fiind prezente într-un text anumit, utilizate de un anume autor, fapt ce le conferă unicitate și, în același timp, ambiguitate sporită față de *simbolurile* convenționale. „*Simbolul* retoric sau artistic este supus unei finalități exterioare” [28, p. 204], subliniază oamenii de știință D. Sperber și Tz. Todorov, astfel acesta fiind exprimat cu ajutorul aspectelor semantico-funcționale exterioare, referite prin limbajul textual. Statutul de unicitate al *simbolului* poetic îl face mai flexibil și dependent de contextul în care apare; prin urmare, *simbolul* poetic excelează prin originalitate și autenticitate, „însă adesea își pierde trăsăturile caracteristice odată cu schimbarea contextului, gradul de simbolizare a *simbolurilor* naturale fiind mai pregnant decât al celor poetice” [70, p. 75], menționez în articolul *Particularități ale simbolului somatic în culturologia romano-germanică*.

Aici este binevenit să clarificăm diferența dintre termenii *simbol* și *simbolic*, spre a distinge, aprecia și încadra ponderea noțiunilor aparținătoare simbologiei. Prima diferență este constituită de categoria gramaticală: *simbolul* reprezentând un substantiv și *simbolicul* desemnând un adjectiv; a doua diferență o face pregnanța semantică: „Este suficient să exprimăm restricția: „este pur simbolic” pentru a negă orice referire la realitate, deopotrivă, este convingător să spui „ce *simbol!*” pentru a conferi obiectului indicat o autenticitate comunicativă suplimentară” [9, p. 209], referă semiologul J. Gritti. Concludem faptul că noțiunea *simbol* poartă o pondere informațională mai amplă și mai complexă față de termenul *simbolic*, care poate asimila inclusiv semnificație pur formală și reduce spectrul de acțiune la aspect operațional. Prin urmare, folosirea corectă a termenilor simbologici, eficientizează modul de transmitere a mesajului informațional. „Orice limbă este simbolică și toată limba poetică folosește semne-*simbol* pentru a transmite ceea ce nu se vrea a spune direct” [195, p. 23], opinează simbolistul E. Engelberg. Deci, dacă un poet alege să folosească termenii: ceața, copaci cu frunze aurii, și podgorii mănoase într-un context care poate fi identificat „direct”, neavând intenția de a referi nimic altceva în afară de ceea ce reprezintă respectivele în mod denotativ, această combinație oricum va fi simbolică prin faptul că a evocat conceptual: toamna, metamorfozarea și vremea recoltei. Este evident faptul că *simbolul* literar-artistic poartă o valoare informațională mai complexă decât limba simbolică. Acesta se naște datorită mediului hermeneutic, crește și se amplifică datorită reutilizării în diferite spații contextuale, își diversifică valența dimensională datorită pluralității conceptual-cognitiviste, atinge apoteoză prin extinderea spectrului de acțiune, poate rămâne impregnat în eternitate (de regulă, prin prisma textelor biblice), însă poate la fel să devină efemer sau pasager datorită neutilizării sau marginalizării acestuia. Este necesar să amintim că *simbolurile* poetice sunt corelate, atât semantic, cât și funcțional; astfel, putem distinge *simboluri*-nucleu sau imagine care ghidează și constituie tema operei literare și, evident, *simboluri* adiacente (primare, secundare și terțiare), care completează imaginea creației și evidențiază linia poetică preconceptută de autor [67, p. 76], fapt constatat de subsemnata în articolul *Dimensiuni istorice, culturologice și lingvistice ale simbolului. Aspecte semantico-funcționale*. Funcțiile *simbolului* poetic sunt nemijlocit dependente de creațiile auctoriale și se subordonează potrivit importanței pe care o reflectă în operele literare, în acest mod devenind oarecum arbitrar, convenția simbolică adoptată rezumându-se la un singur autor sau la un grup de autori, care vizează același spectru de valori simbolice.

Ajungem la concluzia că există cel puțin trei tendințe de abordare a *simbolului* din punct de vedere lingvistic: 1) lingvistica hjelmsleviană, care abordează *simbolul* ca entitate monoplană și îl consideră una dintre formele generale ale semnului; 2) semiologia saussuriană, care aparține

lingvisticii franceze, interpretează *simbolul* drept dihotomic, în calitate de *semn în sânul vieții sociale*; 3) semiotica peirceană, care aparține lingvisticii anglo-americane (concepție careia ne alăturăm), abordează semnul drept tridimensional, ia în calcul afinitățile extralingvistice și distinge: a) *simboluri* motivate care vizează o asociere reprezentată de pregnanța anumitor semnificații naturale; și b) *simboluri* formale sau operaționale care se bazează pe o convenție pur formală, arbitrară: semnele lingvistice, fizice, chimice.

Conchidem că *simbolurile* lingvistice (Tabelul A 1.5) și literar-artistic (Tabelul A 1.6) apropiază o valoare informativă complexă fiind speciale pentru faptul că sunt de natură schimbătoare datorită contextului și imaginarului în care sunt utilizate. Caracteristicile acestora sunt dezvăluite doar în funcție de factorii exteriori care joacă rolul primordial în elucidarea semnificației *simbolurilor* de natură evazivă, abstractă, ambiguă, fapt ce le conferă unicitate și originalitate. *Simbolul* reprezintă un concept controversat datorită pluralității dimensionale; acesta poate fi redus atât la un simplu termen operațional/indiciar, cât și amplificat la distincția de *simbol* convențional, consacrat.

1.3.Semn-Simbol, distincție și dezambiguizare lingvistică

Utilizarea semnului și *simbolului* în manieră eterogenă în diferite discipline, precum și studiul contrastiv-comparativ lingvistic al limbilor franceză, engleză, italiană și română, constituie un motiv concludent pentru efectuarea unei analize de distincție și dezambiguizare lingvistică a acestor două noțiuni, pentru a puncta semnificațiile de încadrare, similaritățile și deosebiri la nivel noțional prin intermediul funcțiilor acestora.

Metodologia de cercetare aplicată în subcapitolul respectiv este fundamentată pe analiza semasiologică, care studiază semnul și *simbolul* prin intermediul semnificațiilor sale. Analiza onomasiologică studiază posibilitățile de exprimare ale semnului și *simbolului*, pornind de la concept. Analiza lexicografică a *simbolului*, prin prisma dicționarelor explicative, distinge componența semică conceptuală a acestuia în limbile studiate. Analiza contrastivă a aspectelor semantico-funcționale, în spațiu lexicografic, oferă posibilitatea de a aprecia importanța semnului și a *simbolului* în viziunea savanților contemporani și moderni. Analiza comparativă a *simbolului*, în spațiul intercultural, permite aprecierea etimologică și încadrarea acestuia în știință.

Începem cu studiul definițiilor lexicografice ale *simbolului* în limbile puse în discuție (Tabelul A.1.7).

Spre exemplu, elementul – cheie indicat în culturile studiate, ce vizează noțiunea *simbol* este convenția, care este semnalată în mod concret sau abstract în fiecare dintre definițiile date, fapt ce ne motivează să considerăm noțiunea *simbol* drept una convențională, conformată unor idei bine definite și introdusă în dicționarele de specialitate. O altă distincție relevantă în culturile franceză și română ne motivează să considerăm că aceste națiuni acordă importanță deosebită *simbolului* în calitate de semn literar-stilistic, fapt semnalat chiar în primele semnificații: 1. „Imagine sau afirmație care evocă o alegorie, imagine, metaforă.” (fr.)/3. „Persoana care evocă ceva într-o manieră exemplară – personificare.” (fr.) [181, p. 1237]; 1. „Procedeu expresiv prin care se sugerează o idee sau o stare sufletească și care înlocuiește o serie de reprezentări” (ro.) [170, p. 1]. Prin urmare, culturile franceză și română conceptualizează *simbolul* drept o modalitate de exprimare stilizată, care poate evoca un spectru larg de procedee artistice, ce include atât macrofigurile stilistice (alegoria, imaginea, aluzia), exprimate pe dimensiuni textuale întinse, cât și microfigurile stilistice (metafora, metonimia, sinecdoca), care sunt reprezentate pe porțiuni textuale limitate, în acest mod conferind *simbolului* calitatea de entitate, cel puțin, dihotomică prin prisma elementelor constitutive. Semnificația religioasă a *simbolului* este prezentă în limbile franceză, engleză și română, care indică drept exemplu textul *Crezul* ce reprezintă *simbolul* credinței și al creștinismului, motiv pentru a deduce inseparabilitatea cultului religios de structurile laice pentru aceste națiuni. Lipsa conținutului semantic religios în *Dicționarul Lexicografic Italian* [184, p. 983] reprezintă distincția dintre *sacru* și *profan*, cultura italiană oferind prioritate religiei, nemijlocit, în sursele biblice. Desemnarea conceptului *simbol*, în calitate de *indice* sau *icon*, în toate limbile de referință, demonstrează reducerea cadrului componential semantic al acestuia și limitarea lui la termen cu funcție operațională. Specificul culturii engleze, în conținuturile semantice ale *simbolului*, arată predilecție pentru psihanaliză și psihologie: 1. „(psihanaliză) produsul final, sub forma unui obiect sau act, a unui conflict, în inconștient, dintre procesele de represiune și acțiunile și gândurile care sunt reprimare”; 2. (psihologie) „orice proces mental care reprezintă trăsături ale realității externe” [189, p. 1]. Aceste definiții atestă abordarea perspectivei cognitiviste care include în sine mai multe subdiviziuni ale cunoașterii și reprezintă *simbolul* drept o imagine complexă care întrunește în sine cel puțin cinci elemente constitutive raportate la: 1) cadrul obiectual care reflectă imaginea formală simbolică, 2) cadrul conceptual-semantic ce vizează expresia conținuturilor semantice, 3) cadrul circumstanțial care se referă la imaginea situațională a elementelor constitutive, 4) cadrul chinestezic care încadrează gestualitatea pasivă sau activă, 5) cadrul prozodic ce se referă la elementele acustice ale *simbolului*.

Analiza comparativă lexicografică a conceptului *simbol*, în baza dicționarelor explicative ale limbilor franceză, engleză, italiană și română, a motivat următoarele concluzii: toate limbile de referință conferă *simbolului* un statut cu amprentă operațională, fapt ce reduce ambiguitatea semantică și funcțională și facilitează delimitarea acestuia în diferite discipline; limba italiană acordă conceptului *simbol* un spectru abstractizat de semnificații, prioritizând sensurile de *indice* și *semn*; limba engleză oferă noțiunii *simbol* o semnificație generalizatoare și calitățile de: *indice*, *semn* și *image*; limba franceză etalează *simbolul* drept *semn*, *indice*, *figură de stil*, *formulă religioasă*; limba română distinge *simbolul* în calitate de *image*, *semn*, *indice*, *figură literar-artistică*, *formulă religioasă*. Pluralitatea conceptuală, semantică și funcțională a noțiunii *simbol*, generează interpretări multiple și îngreunează încadrarea *simbolului* în calitate de concept, fapt ce ne motivează să efectuăm o analiză de distincție și dezambiguizare lingvistică a *simbolului* prin prisma elementelor constitutive. Concludem că distribuirea conținuturilor semantice ale *simbolului*: religios, retoric, literar, artistic, filosofic etc. în dicționarele consacrate constituie un avantaj pentru încadrarea noțională a *simbolului*, fapt ce facilitează identificarea acestuia în diferite circumstanțe. Studiul comparativ de analiza lexicografică a noțiunii *simbol* în limbile franceză, engleză, italiană, română (Tabelul A 1.7) demonstrează, în mare parte, încadrarea semantică similară de reprezentare a termenului, cu anumite predilecții sau ajustări de la o cultură la alta.

Simbolul reprezintă o noțiune convențională în toate limbile, și nu una arbitrară, precum este *semnul*; în consecință, semnificația de *semn* atribuită *simbolului* în dicționarele lexicografice este una figurată.

„Simbolul este semn după părerea lui F. Hegel, însă nu posedă un caracter arbitrar în corelația între expresie și sens” [4, p. 212], astfel, *simbolul* hegelian reprezintă un semn bazat pe o corelație convențională între expresie și sens.

Filosoful neokantian E. Cassirer susține că „noțiunile de semn și *simbol* fac parte din două universuri discursive diferite, semnul face parte din lumea fizică, *simbolul* face parte din lumea umană a semnificației” [apud 111, p. 5]. Înțelegem că aceste două noțiuni fac parte din dimensiuni diferite, însă aflate în conexiune, *simbolul* reprezentând concretul semnului, prin prisma conținuturilor semantice ale acestuia.

În această considerare, C. G. Jung face o distincție netă între semn și *simbol*: „Expresia folosită pentru a desemna ceva cunoscut este întotdeauna un simplu semn, niciodată un *simbol*. De aceea e absolut imposibil ca un *simbol* viu, adică greu de înțelesuri, să ia naștere din raporturi cunoscute” [117, p. 488]. Filosoful german consideră noțiunea *simbol* drept una complexă,

necunoscută în întregime, care oferă caracteristici abstracte și pline de ambiguități, spre deosebire de semn, care posedă o desemnare clară și bine cunoscută.

Lingvistul C. Gibson face o distincție netă între semn și *simbol*: „Semnul este un indicator care reprezintă un obiect sau o direcție, în timp ce *simbolul* are o anumită implicație, este conotativ, pentru că stârnește răspunsuri emoționale și reprezintă indirect, în mod convențional, un obiect, o ființă etc.” [108, p. 4]. În consecință, semnul reprezintă o denotație, *simbolul* definește o conotație prin intermediul unei convenții, mai mult, desemnează o pârghie de exprimare a intensității emoționale cu ajutorul evidențelor pragma-semantice a elementelor constitutive simbolice.

Suntem de acord cu părerea cercetătorului H. J. Sandkühler, care susține: „Fiecare formă simbolică are propria origine într-o anumită cultură” [155, p. 7]. Mai mult, fiecare dintre noi percepe un anumit *simbol* în funcție de pluralitatea codurilor pe care le deține și multiaspectualitatea cunoașterii cognitivist-pragmatice. Spre exemplu, un copil va percepe un *simbol* în mod diferit de un matur, sau un matur, cu predilecție pentru simbologie, va percepe diferențiat față de un simplu matur.

„În majoritatea lucrărilor despre *simbol*, acesta este înțeles în primul rând ca *semn*, ca un soi de abstracțiune, o desemnare liber-aleasă, care este legată prin convenție socială, adică prin *consensus gentium*, de cele desemnate, ca, de exemplu, semnele verbale sau matematice” [115, p. 100]. Aici psihologul J. Jacobi echivalează semnul cu *simbolul*, oferindu-i de fapt statut indiciar, iconic sau operațional.

Lingvista C. Kerbrat-Orecchioni (1943), în lucrarea sa *L'énonciation* [16, p. 16], prezintă logica simbolică a cercetătorului J. Gattégno, care declară că fiecare scriitor are tot dreptul să confere sensul pe care îl dorește oricărui cuvânt sau expresiei pe care o utilizează. „Dacă întâlnesc un autor care la începutul cărții sale declară că prin cuvântul *negru* va denumi mereu *albul* și *albul* va fi considerat *negru*, voi accepta cu modestie această regulă” [7, p. 32]. Este o regulă explicită și simplă de substituție antonimică, a cărei aplicabilitate permite fără multe dificultăți să compenseze arbitrarul decretului semantic, menționează cercetătoarea C. Kerbrat-Orecchioni. Menționăm că substituția antonimică prezentată de J. Gattégno poate fi denumită drept una *aluzivă*, fapt ce contestă încadrarea efectuată de G. Molinié, pentru simplu motiv că *aluzia* în calitate de figură retorică se încadrează, precum *alegoria*, în terminologia de tip macrostructural. Prin urmare, motivarea sau convenția personalizată pentru adoptarea anumitor *simboluri* este o strategie aplicabilă și chiar utilizată de mulți scriitori sau poeți în operele lor. Eterogenitatea și flexibilitatea noțiunii *simbol*, permit extinderea spectrului de activare, acesta substituind cu ușurință atât fenomene microstructurale, cât și macrostructurale.

Specialistul de stilistică și semiotică franceză G. Molinié (1944-2014), în opera sa *Eléments de stylistique française*, susține că „*simbolul* care este compus din diverse metonimii (concretizări, semne, sinecdoco), adesea integrat într-o organizare generală ce implică o personificare, nu trebuie confundat cu alegoria care este o macrofigură ce nu se reduce doar la compoziții săi” [19, p. 122]. Adică *simbolul* poate reprezenta o microfigură, care este exprimată pe porțiuni textuale limitate și se reduce la compoziții săi, fapt contestat de alți savanți, care consideră *simbolul* un *arhetip* ce poate dedubla numeroase noțiuni prin intermediul conținuturilor semantice și funcționale instituite de convenția umană.

Spre exemplu, lingvistul E. Granjon subliniază: „*Simbolul* este folosit într-un mod eterogen pentru a vorbi atât despre alegorie, emblemă, semn, semnal, motto, imagine, simptom, cifră, cât și despre arhetip” [8, p. 17]. În opinia cercetătorului, *simbolul* desemnează o entitate pluridimensională, care poate transmite un mesaj atât prin conținutul său semantic, cât și prin conținutul operațional.

„Spre deosebire de semn, care face parte din limbajul comun, menționează U. Eco, *simbolul* aparține limbajului cultivat, însă este acaparat de limbajul pseudo-cotidian în virtutea convenționalismului ce îi aparține” [4, p. 194]. Deci, *simbolul* este un element comun, motivat de un element cultivat, care intră în uz prin prisma convenției, fapt ce îi oferă, cel puțin, dublă dimensiune.

În definiția lingvistului român I. Coteanu (1920-1997), „*simbolul* apare ca semnul care trimite la obiect prin intermediul altui semn” [95, p. 29]. Înțelegem că *simbolul* subordonează cel puțin două semne pentru a crea o convenție, care ulterior devine *simbol*; prin urmare, semnul desemnează un element ierarhic inferior, în plan lingvistic, față de *simbol*. Constatăm deci că, potrivit ideologiei cercetătorului I. Coteanu, semnul devine *simbol* datorită abordării cognitivist-pragmatice, care evidențiază influența psiholingvistică a expresiei simbolice, în vederea stabilirii interesului, imaginației interlocutorului cu ajutorul elementelor constitutive, în care metafora conceptuală reprezintă elementul de bază și favorizează decodificarea semnificației simbolice.

E. Coșeriu (1921-2002), eminent lingvist basarabean, oferă un alt exemplu concludent: „Desemnarea poate să corespundă unui semnificat de limbă (care reprezintă posibilitatea sa), dar poate să nu corespundă semnificatului respectiv și să fie *metaforică*. Atunci când vedem un negru pe stradă, putem spune în glumă: Uite blondul!, iar în acest caz „blondul” este desemnarea unui negru (afro-american), deși în limbă nu semnifică negru” [92, p. 246]. Înțelegem că semnificația *semnului lingvistic* „afro-americanul”, care exprimă un sens denotativ, se află în antiteză cu semnificația *simbolului* „blondul”, care este atribuită aceluși semn, în mod convențional, doar de emițător și exprimă un sens metaforic conotativ, aproape că arbitrar,

deoarece convenționalul în acest context este adoptat în mod sporadic și izolat. Prin urmare, *semnul* reprezintă un actant dependent de un sistem funcțional de convenții, bine structurat, în timp ce *simbolul* reprezintă o convenție care ordonează actanți și poate funcționa atât izolat, cât și interdependent. Astfel, puterea *simbolului* de a activa independent prin intermediul anumitor conotații sau convenții îl face superior față de semn.

Filologul I. Manoli (1942), în lucrarea sa *Dicționar de termeni stilistici și poetici*, definește *simbolul* în calitate de „figură prin care se substituie numele unui lucru cu numele unui semn instituit de o anumită convenție” [176, p. 425]. Prin urmare, *simbolul*, în opinia lingvistului, este de origine literar-stilistică pentru că reprezintă o figură, care, prin convenție, adoptă o altă alură semnificativă.

În opinia filologului rus A. Losev (1893-1988), „conceptul de *simbol* în literatură și artă este unul dintre cele mai încețoșate, confuze și contradictorii. Acest termen adesea este folosit pur și simplu în sensul unui *semn*. Aproape toți confundă noțiunea *simbol* cu termeni precum *alegorie*, *emblemă*, *personificare*, *tip*, *mit* etc. Cu toate acestea, toate limbile lumii folosesc invariabil acest termen și continuă să-l păstreze, în ciuda faptului că există zeci de alte noțiuni care ar putea să-l înlocuiască” [159, p. 7]. Concludem că *simbolul*, în viziunea lingvistului, reprezintă o noțiune pluridimensională, care poate dedubla numeroși termeni, însă, în același timp, își păstrează statutul, prin faptul că desemnează un arhetip comun mai multor structuri, prin elementele sale constitutive.

Semioticianul rus I. Lotman (1922-1993) menționează „un *simbol*, atât din punctul de vedere al expresiei, cât și din punctul de vedere al conținutului, este întotdeauna un text, adică are un sens unic, un conținut și o delimitare bine exprimată, ceea ce face posibilă distingerea clară de contextul semiotic înconjurător. Această din urmă împrejurare ni se pare deosebit de esențială pentru capacitatea de a fi *un simbol*” [160, p. 192]. Așadar, *simbolul* este legat de ideea unui conținut concret, care, la rândul său, servește ca un plan de exprimare pentru un alt conținut semantic și funcțional, de obicei, cultural mai valoros. Este deci de necontestat faptul că relația dintre semnificant/conținut și semnificat/expresie, care creează semnul, este indispensabilă, unitară și definitorie în mecanismul de formare a *simbolului*, acesta din urmă reprezentând convenția semnului propriu-zis sau „semn al semnului”, precum menționează A. Losev.

„Semnificația *simbolului* este reală doar în cadrul comunicării umane, în afara acesteia putem urmări doar o formă a *simbolului* lipsită de semnificații” [161, p. 8], menționează cercetătoarea E. Uzentsova, astfel precizând că existența și longevitatea *simbolului* este direct dependentă de implicarea acestuia în situațiile de comunicare, fapt atestat de mulți savanți care

au elaborat dicționare lexicografice de *simboluri* și au analizat această noțiune inclusiv din punct de vedere noțional și conceptual.

Un alt exemplu reprezentativ de distincție și dezambiguizare între semn și *simbol* ne oferă cercetătoarea E. Shelestyuk: „Un *simbol* poate apărea ca un simptom – o imagine, un vis, un cuvânt, o acțiune sau ca un semnal, atunci când este inclus în mod conștient în compoziție ca unitate de formare a subtextelor” [163, p. 10]. Prin urmare, transformarea semnului în *simbol* necesită o anumită convenție adoptată în mod conștient, în care este suplimentat semnificatul *simbolului*, acesta reprezentând o entitate figurativ-verbală complexă, cu o suplimentare asociativă în semnat.

Astfel, așa-numitul *semn (simbol)* este de fapt, un „*semn al semnului*” [apud 113, p. 51], în viziunea cercetătorilor V. Vinogradov, A. Losev, O. Necrasova, „*cod al codului*” [4, p. 224] în viziunea semioticianului U. Eco, „*semn dublat*” [133, p. 70], în concepția savantei E. Parpală-Afana, din care este exclusă arbitraritatea, acesta fiind sub egida unei convenții ce se poate manifesta în mod izolat, spre deosebire de *semn*, care, chiar dacă este adoptat arbitrar, apare într-un sistem lingvistic funcțional și bine structurat, în care semnele corelează reciproc și sunt interdependente. Atât *simbolul*, cât și *semnul* urmează principiile unei convenții, în timp ce *simbolul* se supune unui sistem convențional de suprafață, arbitrarul acestuia fiind vizibil în adâncime, *semnul*, care apare la suprafață drept unul arbitrar, activează într-un sistem convențional bine organizat.

Conchidem că *simbolul* este ierarhic superior semnului, pentru complexitatea și multidimensionalitatea sa semantico-funcțională, care ne permite, într-o oarecare măsură, libera alegere de a-l folosi în calitate de *simbol*: religios, literar-artistic, psihologic, filosofic, pragmatic, potrivit imaginarului dimensional și sociocultural individualizat, sau de indice – *simbol* operațional care se limitează la calitatea de semn indicier sau iconic, astfel fiindu-ne folositoare Tabelele A 1.4, A 1.5, A 1.6, A 1.7.

1.4. Dimensiunea cognitivist-pragmatică a conceptului *simbol*

Lingvistica contemporană coincide cu știința care abordează obiectul de studiu din perspectivă cognitivist-pragmatică, fapt ce generează reconsiderarea conceptuală a noțiunilor lingvistice prin intermediul mai multor segmente ale cunoașterii. Analiza semantico-funcțională a *simbolului* include un studiu complex, în care interacționează cel puțin cinci subdiviziuni ale cunoașterii: 1) cadrul statutar al *simbolului* somatic: *simbol*-concept, *simbol*-sintagmă, *simbol*-unitate frazeologică, *simbol*-enunț, *simbol* imagine, *simbol*-text, *simbol*-hipertext, *simbol*-

intertext; 2) segmentul dimensional sau disciplinar de încadrare a *simbolului*; 3) segmentul componential al *simbolului* somatic; 4) funcțiile *simbolului somatic*; 5) cadrul situațional care se referă la informația circumstanțială a elementului constitutiv. Acest fapt ne motivează să considerăm abordarea cognitivă a *simbolului somatic* drept una eficientă și novatoare și să expunem în subcapitolul acesta dimensiunea cognitiv-pragmatică a conceptului *simbol* în viziunea: lingviștilor, semioticienilor și sociolingviștilor.

Metodologia de cercetare aplicată în subcapitolul respectiv este fundamentată pe metoda cognitivă care studiază procesele de organizare mentală de identificare, asimilare, stocare și exteriorizare a informației cu ajutorul lingvisticii cognitive orientată spre codarea și transformarea informației din perspectivă conceptual-pragmatică, în vederea identificării aspectelor semantico-funcționale ale *simbolului somatic* în cadrul cultural și intercultural. Analiza contrastivă a aspectelor semantico-funcționale ale *simbolului* în spațiile semiotic și sociolingvistic, oferă posibilitatea de a aprecia valoarea *simbolului* în interdisciplinaritate. Analiza comparativă a *simbolului* în spațiul intercultural permite aprecierea etimologică și încadrarea acestuia în știință.

În concepția renumitului lingvist al secolului al XIX-lea, W. von Humboldt (1767-1835), gândirea și limba formează o unitate indisolubilă, ca rezultat al faptului că ambele sunt produsul spiritului: „Fără limbă gândirea nu poate dobândi claritate, iar reprezentările nu se pot obiectiviza pentru a se transforma în noțiuni. Omul primește din natură un haos de impresii pe care le ordonează cu ajutorul limbii” [apud 149, p. 190]. Astfel, înțelegem că procesul cognitiv se dezvoltă și se maturizează cu ajutorul limbii, cuvântul fiind o interpretare a percepțiilor și a reprezentărilor selectate din realitatea înconjurătoare, care printr-o convenție a societății poate deveni *simbol*.

Lingvistul polonez B. de Courtenay (1845-1929) menționează că „factorii fiziologici și psihici care condiționează schimbările lingvistice au la bază o cauză unică, cu manifestări variate, și anume: tendința spre economie, spre reducerea eforturilor în exprimare și în înțelegerea ideilor” [apud 149, p. 200]. Prin urmare, procesele cognitive ale creierului au tendința de a structura, restructura, valorifica și revalorifica *simboluri*, în mod pragmatic, unele fiind orientate spre extindere, altele fiind predispuse spre economie sau abstractizare.

Renumitul filosof J. M. Baldwin (1861-1934) relatează că „individul este constrâns să-și angreneze vechile idei, cunoștințele stabilite, judecățile logice, întru edificarea noilor lui construcții ingenioase. Prin această experimentare sunt stimulate simultan atât gândirea, cât și limbajul. De aceea, limbajul crește la fel cum crește gândirea, nepierzându-și niciodată indicația sa general valabilă sau biarticulată; semnificația sa este atât personală, cât și socială”

[66, p. 164]. Astfel, suntem de acord cu părerea lui J. M. Baldwin, care susține că cogniția este reflectată prin prisma limbajului, acestea fiind condiționate de societate, în scopul noilor descoperiri. Aceste invenții sunt stimulate de *gândirea direcționată* denumită de savantul C. G. Jung „instrumentul manifest al culturii care a scos gândirea din sfera subiectiv-individuală și a adaptat-o la sfera obiectiv-socială” [116, p. 40]. Acest tip de gândire, așa-zis, cognitivist-pragmatic este modelat de societate, cultură, educație, scopuri, necesități, care favorizează dezvoltarea individului în societate, extinderea și revalorificarea spectrului său de valori în lumina anumitor coduri socioculturale, disciplinare și segmente ale cunoașterii.

Fondatorul școlii de etnologie, renumitul antropolog E. Sapir (1884-1939) „aduce în discuție problema raporturilor dintre limbă și gândire, insistă asupra legăturii indisolubile dintre aceste două fenomene și evidențiază rolul limbii în formarea și cristalizarea ideilor: instrumentul face posibil produsul, iar produsul perfecționează instrumentul” [110, p. 163]. Prin urmare, limba și gândirea sunt interdependente, gândirea reprezintă mecanismul important care furnizează expresia prin intermediul limbii și limba, la rândul ei, contribuie la perfecționarea gândirii.

Pionierul lingvisticii cognitive L. Talmy menționează: „Cognitivismul indică faptul că tiparele culturale există, în primul rând, datorită organizării cognitive a fiecăruia dintre indivizii care formează împreună societatea” [59, p. 373]. Așadar, orice model cultural se subordonează viziunii socioculturale colective, prin prisma facultății de judecare individuale de a: identifica, delimita, asimila, stoca și exprima informația; cu alte cuvinte, tiparul cultural are continuitate datorită funcțiilor și capacităților cognitive individuale de a identifica, aprecia și promova anumite modele, *simboluri* și valori spre o funcționare pragmatică.

„Modelele cognitive sunt folosite din raționamente referențiale sau metonimice”, subliniază lingvistul american cognitivist G. Lakoff (1941) [48, p. 13]. În acest context, putem asemui modelele cognitive cu modelele simbolice, care se formează în virtutea unei corespondențe referențiale și pragmatice. Este oportun să menționăm aportul științific adus de savanții G. Lakoff și M. Johnson, care au contribuit la studiul sistemului conceptual uman, prin intermediul structurilor metaforice, în care au reflectat abordările cognitivistă, asociativ-semantică, pragmatică și socioculturală. În acest context, suntem de acord cu afirmația savanților: „Metafora conceptuală este generată atât de experiența umană personală cât și de cea culturalizată sau achiziționată” [47, p. 206]. Conchidem că natura sistemului conceptual uman este esențială pentru științele cognitive. Orice concept are la bază o referință metaforică ce evidențiază anumite aspecte pragmatice, care pot crea un *simbol* prin convenție sau prin reflecție. Metafora conceptuală constituie una dintre figurile cele mai utilizate în secolul nostru. Aceasta întrunește o pluralitate semantică abstractizată, de amplă anvergură, din perspectivă cognitivist-

pragmatică, reprezintă una dintre pârgھیile cele mai importante ale *simbolului somatic*, fapt ce trezește interes accentuat în rândurile cercetătorilor contemporani. În consecință, aprecierea aspectelor semantico-funcționale ale *simbolului somatic* este raportată la metafora conceptuală creată prin prisma imaginarului sociocultural și a componentelor asociativ-semantice.

„Noțiunea *simbol* penetrează gândirea cognitivă”, menționează cognitivistul A. Newell [55, p. 137]. Prin urmare, sistemul cognitiv uman este considerat drept un sistem de prelucrare a informației, care este stocată în urma anumitor procesări ale constructelor tipizate, care ulterior devin *simboluri*. Astfel, operațiile de decodificare și, ulterior, codificare a informației, mijloace de parametri achiziționați prin experiență, constituie procesul de simbolizare. Deci, modalitatea de discriminare, identificare, interpretare, transformare și codificare a informației se subordonează standardelor asimilate (filosofie, sociolingvistică, literatură, artă), acestea configurând *simbolul* potrivit axei intenționale de valori. Ajungem la concluzia că cogniția reprezintă un sistem de valori simbolice, în timp ce gândirea desemnează gestionarea simbolică conform standardelor de valori.

Cercetătorul P. Bertolotti afirmă că „dimensiunea simbolică este necesară în procesul de interpretare” [151, p. 24]. Deci, procesul de adaptare și integrare a *simbolului* este favorizat de atitudinea de interpretare simbolică. În consecință, gândirea cognitivă reprezintă un instrument de colectare a datelor fenomenologice, care prin atitudine pragmatică le redimensionează și le transfigurează într-o eventuală dimensiune simbolică, prin prisma lingvisticii cognitive. Lingvistica cognitivă reprezintă o entitate, care se ocupă de transformarea reperelor informative din diferite dimensiuni în concepte simbolice.

„Conceptul simbolic provine nu doar de la un semn, imagine, reprezentare, ci și din actele comportamentale individuale sau colective ale societății” [152, p. 18-19], menționează C. Cardia. Prin urmare, *simbolul* reprezintă un produs al individului prin intermediul societății, care este transfigurat în expresie cu ajutorul lingvisticii cognitive. Individul influențat de societate se conformează convențiilor simbolice adoptate, însă acesta își creează și propriul univers simbolic, achiziționat în baza experiențelor anterioare.

Este oportun să menționăm proprietățile **sistemului simbolic** semnalat de cercetătorul S. Harnad, care afirmă că acesta este „(1) un set de constituenți fizici arbitrari care (2) este manipulat în baza anumitor reguli explicite, [...] (3) semantic interpretabile” [44, p. 336]. Potrivit acestui studiu, *simbolul* reprezintă o entitate arbitrară ce devine convențional-simbolică, prin intermediul anumitor caracteristici, care sunt dezvăluite în momentul analizei semantico-interpretative. Conchidem că mecanismul de simbolizare parcurge o transformare intențional-cognitivă și o revalorizare a datelor recepționate, în vederea eficientizării expresiei simbolice.

Potrivit cercetătorului cognitivist J. Piaget (1896-1980) „limbajul depinde de achizițiile făcute la nivelul inteligenței senzoriomotorii” [135, p. 304]. Astfel, logicianul echivalează funcțiile semiotică și simbolică conferindu-le următoarele însușiri: 1) posibilitatea de integrare cu scheme de asimilare proprii nivelului senzoriomotor (scheme simbolice se pot îmbina într-o logică pur activă); 2) imitarea (concepută ca o repetare intenționată și adecvată a comportamentului obiectelor, prin intermediul mișcărilor corporale); 3) imitarea interiorizată (care generează imagini interioare și reprezentări mintale); 4) jocul evocator și imitarea amânată (repetarea schemelor în absența obiectului corespunzător). Conchidem că limbajul este achiziționat, conform modelului aristotelic, prin intermediul funcției semiotice și *simbolul* apropiază calitatea lingvistic-operațională care contribuie la extinderea, consolidarea și aprofundarea limbajului, prin prisma anumitor asocieri schematice senzoriomotorii și imitări exteriorizate sau interiorizate.

Aceeași considerare este împărtășită și de academicianul A. Graur (1900-1988), care susține: „Cultura, atât la nivel popular (minor), cât și la nivel erudit (major), este exprimabilă prin cuvintele limbii și este cuprinsă în conținutul cuvintelor. Cuvintele considerate din punctul de vedere al conținutului lor (al înțelesului, al semnificației), reflectă stadiul de dezvoltare socială și culturală a poporului care vorbește limba respectivă” [109, p. 80]. Înțelegem deci că putem identifica gradul de cultură al unei etnii în funcție de expresiile, unitățile frazeologice utilizate și proporția de cuvinte concrete/abstracte existente în vocabularul limbii. În acest context, evidențiez în articolul *Rolul simbolului somatic frazeologic în exprimarea emoției prin prisma semioticii gestuale*, că simbologia reprezintă o parte integrantă a culturologiei datorită aspectului complex și multiaspectual, entitate care întrunește în sine atât particularități culturologice din cultura majoră, cât și din cultura minoră. Prin urmare, studiul aprofundat al limbilor, din perspectivă sincronică și diacronică, facilitează individualizarea conceptelor simbolice în calitate inițială, integrarea acestora în diferite circumstanțe, precum și urmărirea transfigurării lor de-a lungul generațiilor [74, p. 10].

În opinia semioticianului D. Chandler (1952) „Convenția codurilor reprezintă o dimensiune socială în semiotică. Codurile nu reprezintă simple *convenții* de comunicare, dar mai degrabă niște sisteme procedurale ale convențiilor care operează în anumite domenii” [38, p. 149]. Astfel, codul reprezintă „un set de practici familiare pentru utilizatorii care activează în cadrul vieții sociale și societatea, însă și depinde de existența așa-numitor sisteme semnificative” [74, p. 9]. Studiind practicile culturale, semioticienii tratează în calitate de *semne-simbol*, orice obiecte sau acțiuni care posedă semnificație pentru membrii unui anumit grup cultural, căutând să identifice regulile sau convențiile anumitor coduri care fundamentează

producerea semnificațiilor simbolice în cadrul cultural și intercultural. „Înțelegerea și interpretarea a astfel de coduri, raportul lor și contextele în care acestea sunt apropiate semnifică a fi membrul unei anumite culturi, comunități sau științe” [38, p. 149]. Spre exemplu, *simbolul* operațional **P**, în diferite discipline, va fi identificat diferit: a) din perspectivă lingvistică: literă majusculă interpretată divers în alfabetele: latin și chirilic; b) din perspectivă matematică: perimetru; c) din perspectivă chimică: fosfor; d) din perspectivă administrativă: parcare. Vorbind de simbologia gestuală identificăm, de asemenea, numeroase diferențe, atât la nivel interdisciplinar (în sportul subacvatic mâinile încrucișate situate la nivelul pieptului simbolizează [-disconfort], în timp ce același gest, în simbologia religiei cultice, simbolizează [+semnul crucii], pe care creștinii îl adoptă la împărțășanie), cât și la nivel intercultural (contactul vizual este binevenit în culturile europene în timpul unei comunicări, în timp ce culturile asiatice evită privirea reciprocă în timpul unei convorbiri). La nivel conceptual, *simbolul corpului uman* reprezintă: [+existență], [+continuitate], [+universalitate] și [+individualitate]. Din punct de vedere disciplinar, acest *simbol* însușește semnificații și funcții diferențiate în dependență de domeniile studiate. Spre exemplu, pentru artă și literatură, corpul uman poate simboliza [+creație], [+/-frumusețe], [+/-caracter] și [-/+spirit]. Pentru medicină, psihologie, filosofie, corpul uman servește drept baza [+continuității], [+fertilității], [+perpetuității] și [+transformării]. Pentru lingvistică, sociologie și pragmatică, acest *simbol* înglobează: [+unitatea], [+individualitatea], [+universalitatea] și [+societatea]. Concludem că spectrul disciplinar schimbă imaginea valorică a aceluiași *simbol* prin intermediul priorităților socioculturale. Același fenomen este identificat și în cadrul *simbolului somatic* sintagmatic, acesta fiind distinct prin prisma referințelor. Spre exemplu: *corpul nud* poate avea semnificație enantiosemică și poate simboliza: [+inocență], [+genuinitate], [+puritate] sau [+depravare] și [-/+seducție]; *corpul acoperit* poate simboliza: [+protecție], [+aparență] sau [-/+mister]. Așadar, observăm că orice *simbol* inclus în arealul cultural, achiziționează calitățile referențiale raportate la imaginarul sociocultural pe care îl determină. Concludem că simbologia reprezintă o știință multidisciplinară, multiaspectuală, plurifuncțională și plurivalentă, perpetuarea acesteia fiind reflectată de numeroase: culturi, generații, religii, genuri, niveluri sociale, discipline cărora se conformează.

Cercetătoarea C. Fuchs distinge trei grupuri mari de receptori, cu privire la modul de preluare a mesajelor: „1. receptorul uman, care percepe un mesaj lingvistic; 2. receptorul lingvist sau specialistul de limbă, care tentează să prevadă și să descrie diferite ambiguități posibile; 3. receptorul mașină sau programul de înțelegere automată, pus în aplicare într-un computer” [6, p. 49]. Precum observăm, decodarea ambiguităților, în funcție de receptor, este diferită,

nivelul cel mai înalt de rigiditate fiind apreciat la aparatul electronic, care se situează în antiteză cu flexibilitatea cvasi-absolută a receptorului specialist. În acest context, considerăm oportun să menționăm și strategia de abordare ternară a gradelor de receptare a unui text literar elaborată de către semioticianul I. Guțu, care definește tipurile de receptor „non-avizat, avizat, superavizat în funcție de competența acestuia „inferioară, echivalentă, superioară” [14, p. 195]. „Fiecare creatură umană sau creație electronică posedă anumite *filtre* de apreciere și încadrare a informației recepționate, în funcție de nivelul de cunoaștere sau capacitatea de informație, care au rolul de a reduce gradul de ambiguitate și de a releva sensul apropiat” [6, p. 53]. Prin urmare, filtrele de apreciere se formează de-a lungul anilor datorită: a) genelor transmise prin arborele genealogic; b) educației din familie; c) educației personale, formate prin studii individuale; d) instrucțiunilor educaționale primite în cadrul structurilor specializate; e) mass-media; f) relațiilor interpersonale. Toate aceste tipuri de educație creează cultura individului care „se exprimă printr-un sistem de valori, pe care societatea le elaborează și le stochează în diverse forme, constituind o rezervă permanentă pentru om și oferă în fiecare moment o imagine care îl influențează pe acesta” [114, p. 8], susține cercetătorul M. Ionescu. Ajungem la concluzia că receptorul care posedă un grad de receptivitate mediu sau maxim reușește să încadreze un concept mai precis și mai clar; cu cât contextul este mai extins, cu atât gradul de ambiguitate a noțiunii se reduce.

Lingvistul I. Barbuță (1960) menționează: „Investigarea procesului de comunicare, în cazul abordării pragmatice a limbajului, se face nu doar prin raportarea enunțului la evenimentul desemnat, ci și din perspectiva unor valori derivate din însuși actul de comunicare, în special din scopul urmărit de locutor în situația dată de comunicare” [77, p. 60]. Prin urmare, convenționalitatea *simbolului* structuralist își revalorizează prioritățile apropiind o abordare cognitivist-pragmatică în care interdisciplinaritatea, interculturalitatea și intertextualitatea reprezintă factori decisivi în reorganizarea simbologiei și în mecanismul de formulare a semnificațiilor și funcțiilor *simbolului somatic*.

În acest context, este important studiul filologului contemporan A. Gherasim, cu privire la metafora conceptuală, în care menționează că atitudinea lingvistică contemporană este adoptată în baza anumitor standarde textuale de recunoaștere, prin prisma accesibilității și acceptabilității referențiale: „Schemele conceptuale stabilite transgresează granițele dintre limbi, actualizându-se, cu precădere, la nivelul metaforelor lexicalizate, care își dezvăluie originile metaforice doar la o analiză atentă, astfel, suntem îndreptățiți să le considerăm universalii ale metaforizării” [107, p. 166]. Prin urmare, schemele conceptuale metaforice pot fi echivalate cu

schemele conceptuale simbolice ce parcurg transformări, lexicalizări și reactualizări prin prisma imaginarelor socioculturale și interculturale.

Lingvista V. Lifari menționează că în știința despre limbă se disting câteva direcții fundamentale, mai cu seamă lingvistica funcțională și cea cognitivă: „Savanții funcționaliști definesc limba ca un sistem funcțional al mijloacelor de expresie, [...] pe când lingviștii cognitivști tratează limba ca un instrument de cunoaștere, orientat spre codificarea și transformarea informației” [124, p. 53]. Astfel, înțelegem că lingvistica funcțională studiază structura lexical-semantică a expresiei, în timp ce lingvistica cognitivă abordează *simbolul* din punct de vedere conceptual. „Semantica lexicală pornește de la unitatea lexicală spre conținutul semantic, iar analiza conceptuală are o direcție inversă: de la unitatea de sens spre mijloacele de exprimare” [121, p. 87]. Aici sunt puse în discuție două metode novatoare de analiză: 1) semasiologică, care reflectă numeroase segmente ale cunoașterii prin intermediul componentei semice a *simbolului*; și 2) onomasiologică, ce identifică conceptul simbolic prin intermediul expresiei sale. Cadrul cognitivist-pragmatic al *simbolului* evidențiază interferența interdisciplinară, interculturală și intertextuală, precum și influența psiholingvistică a expresiei simbolice asupra receptorului, în vederea stabilirii unei conexiuni, cu ajutorul imaginației și al interesului prin intermediul elementelor constitutive, în care metafora conceptuală reprezintă elementul de bază, aceasta favorizând decodarea semnificației simbolice.

După cum observăm, fenomenul de ambiguitate și plurivalență este accentuat în simbologie. Echivocul poate apărea din cauza codurilor diferențiate de recepționare a mesajelor, datorate mai multor factori, care influențează memoria cognitivă, afectivă și psihomotorie prin prisma culturilor, generațiilor, categoriilor sociale, genurilor și a educației.

Conchidem că perspectiva cognitivist-pragmatică (Tabelul A 1.4, Tabelul A 1.5 și Tabelul A 1.8) reprezintă o abordare novatoare și modernă a funcționării limbajului. Aceasta, în lumina sociolingvisticii și a etnolingvisticii, reflectă codurile socioculturale, disciplinare și credințele cultice și apreciază ponderea semantico-funcțională a *simbolului* în diferite circumstanțe. Abordările interculturale cognitivist-pragmatice stau la baza analizei semantico-funcționale a *simbolului somatic*, care întrepătrund: lingvistica cognitivă, lingvistica pragmasemantică și lingvistica funcțională, spre a constitui *simbolul somatic* în calitate de concept: plurisemantic, multifuncțional și multidimensional, cu statut arhetipal.

1.5. *Simbolul somatic*: definiții și constituiri

Simbologia este strâns legată de proveniența societății, culturii și a limbii, toate fiind într-o perpetuă evoluție și modificare. *Simbolul* reprezintă o noțiune importantă în viața și activitatea oricărei culturi, își creează un anumit imaginar sociocultural prin prisma cognitivist-pragmatică. În articolul *Particularități ale simbolului somatic în culturologia romano-germanică* evidențiez „Unele *simboluri* apar, fiind inspirate sau aduse de undeva, persistă o perioadă, apoi dispar, altele rămân impregnate în eternitate” [70, p. 65].

Metodologia de cercetare aplicată în subcapitolul dat este fundamentată pe analiza componentială ce ne ajută să studiem definițiile *simbolului somatic* în viziunea savanților moderni și valoarea semantică a acestuia prin intermediul elementelor constitutive la nivel conceptual, sintagmatic și paradigmatic. Metoda deducției aplicată în procesul extragerii definițiilor *simbolului somatic* facilitează crearea definițiilor ce vizează nemijlocit *simbolul somatic*. Analiza funcțională a *simbolului somatic* reliefează rolul elementelor distinctive ale acestuia, cu ajutorul valențelor funcționale la nivel conceptual, sintagmatic și paradigmatic; clarifică, distinge și ordonează aspectele semantico-funcționale ale *simbolului somatic*, în funcție de anumiți factori interiori și exteriori care conferă acestuia o dimensiune plurivalentă cu trăsături polifuncționale. Analiza comparativ-istorică a termenului *simbol* ne permite să urmărim evoluția noțiunii din perspectivă diacronică pentru a clarifica și a delimita importanța acestuia în spațiul european prin intermediul limbilor franceză, engleză, italiană și română.

„*Simbolul somatic* este reprezentat de hiperonimul *soma*, care vizează corpul uman în general și părțile distinctive ale acestuia” [Idem, p. 66]. Această noțiune este de origine științifică cu precădere biologică și constituie baza mai multor concepte care indică, de regulă, corpul. „Corpul uman desemnează centrul omenirii, oglinda universului și templul spiritului, natura fiind descoperită, reproducă și reflectată prin prisma acestuia. Fiecare parte sau organ al corpului este organizat într-un sistem ierarhic, bine structurat” [182, p. 119], opinează lingvistul Ph. Seringe. Deci, corpul uman reprezintă un suport temeinic pentru a interpreta consecutivitatea universală a naturii acesta însușind calitatea de *hiperonim*, sau *arhetip*, considerat în termeni junghieni, care, la rândul-i, subsumează mai multe hiponime ce apropiază caracteristici distinctive universale și, în calitate de referenți, se conformează imaginarelor socioculturale existente.

Știința care studiază *simbolul* este o știință relativ nouă, prin urmare, noțiunea *simbolului somatic* a fost abordată de savanți în mod superficial și nu există prea multe definiții ce ar viza nemijlocit *simbolul somatic*. În subcapitolul dat, aplicăm metoda deducției în definirea acestui tip de *simbol*, și folosim definițiile *simbolului* în general oferite de savanți.

Dicționarul filosofic Lalande relatează că *simbolul somatic* arată ceea ce reprezintă alt lucru în virtutea unei corespondențe analogice. În consecință, un somatism ce prin procesul de simbolizare devine *simbol somatic*, asimilează caracteristici similare cu lucrul denumit.

Potrivit filosofului Hippocrates, *simbolul somatic* este un *semn somatic* care indică altceva prin prisma anumitor trăsături. Astfel, înțelegem că semnul somatic poate desemna o parte a corpului, care evidențiază o caracteristică pregnantă a acestuia.

În concepția structuraliștilor Școlii pragheze, R. Wellek (1903-1995) și A. Warren (1899-1986) [apud 148, p. 321], *simbolul somatic* reprezintă un obiect sau un somatism, care definește un alt obiect, trezind interesul interlocutorului prin modul de prezentare. Ulterior, această idee a fost preluată și aprofundată de savanții J. Chevalier, A. Gheerbrant și I. Guțu, care au evidențiat faptul că captarea atenției este inspirată nu atât de calitatea prezentării obiectuale, cât de implicarea categoriilor referențiale simbolizatoare, care dezvăluie anumite trăsături distinctive, cu ajutorul cărora este identificat și definit *simbolul somatic* dat. Astfel, înțelegem că semnificațiile simbolice somatice se subordonează anumitor referenți, care, conform convențiilor socioculturale, modelează statutul unui *simbol somatic* și oferă existență și continuitate acestuia.

În accepțiunea lingvistului filosof H. Morier, *simbolul somatic* este un semn concret somatic cu valoare abstractă. Așadar, în considerare filosofică, *simbolul somatic* este reprezentat de un somatism care reflectă un conținut conceptual rezultat din procesele mentale de separare și generalizare a însușirilor sale caracteristice.

Cercetătorul P. Ricoeur numește *simbol somatic* orice structură de semnificație somatică, în care sensul direct, primar, literal desemnează, pe deasupra, un alt sens – indirect, secundar, figurat, ce nu poate fi sesizat decât prin mijlocirea celui dintâi. Prin urmare, orice somatism care face trimitere la o semnificație prin prisma elementului său constitutiv, desemnează un *simbol somatic*.

Lingvistul Ch. Peirce desemnează *simbolul somatic* drept un tip de semn somatic convențional, folosit în limbajele formale. Așadar, semnul unui somatism trebuie să fie instituit de o convenție spre a constitui un *simbol somatic*.

Potrivit opiniei psihologului C.G. Jung, *simbolul somatic* este un termen, un nume sau chiar o imagine somatică, ce posedă conotații specifice pe lângă sensul său convențional și evident. Acesta implică ceva vag, necunoscut sau chiar ascuns. Deci, *simbolul somatic* junghian asimilează caracter individual datorită standardelor de decodare diferențiate la nivelul imaginarului sociocultural, al generațiilor, al mentalităților și al genurilor diferite, care categorisesc imaginea simbolică potrivit spectrului propriu de valori.

În opinia etnologului R. Firth, *simbolul somatic* este un *depozit* de semnificație, care ne ajută să facem față problemelor comunicării în timp, sprijinind rememorarea și preîntâmpinând, într-o anumită măsură, nevoia reformulării ideilor. Înțelegem, de fapt, că depozitul reprezintă orice somatism care prin convenție socioculturală, cu ajutorul elementelor sale semnificative și constitutive, devine *simbol somatic*. Această noțiune comportă un efect pragmatic asupra societății, contribuind la facilitarea comunicării și la evoluția culturală a sa.

În viziunea simbolistului J. Chevalier, *simbolul somatic* „are funcția de transformator al energiei psihice” [168, p. 6]. Prin urmare, orice somatism are menirea de a stimula sau genera succesiunea și bunăstarea psiholingvistică și psihoemoțională a omului, cu ajutorul caracteristicilor somatice, care prin convenție devin *simboluri*.

Potrivit semioticianului T. Sebeok, *simbolul somatic* este caracterizat de o relație convențională între semnul somatic și obiect. Înțelegem că orice somatism poate deveni simbolic prin convenție care face trimitere la anumite elemente constitutive.

În considerarea lingvistului E. Coșeriu, *simbolul somatic* comportă o definiție similară cu cea a semioticianului T. Sebeok, acesta fiind instituit în urma principiilor unei convenții. Astfel, *simbolul somatic* coșerian este unul strict convențional.

În concepția lingvistului francez B. Pottier, *simbolul somatic* trimite la o asociere în general culturalizată. Prin urmare, culturalizarea desemnează o convenție acceptată în prealabil cu privire la un somatism care, prin prisma elementelor sale constitutive și semnificative, poate deveni *simbol somatic*.

Semioticianul italian U. Eco opinează că *simbolul somatic* poate fi denumit: *cod al codului somatic*. Așadar, pentru a identifica un *simbol somatic* este necesară cunoașterea caracteristicilor somatismului care semnaleză o valoare simbolică.

Cercetătorul C. Cardia menționează că *simbolul somatic* provine nu doar de la un semn, imagine sau reprezentare somatică, ci și din actele comportamentale individuale sau colective ale societății. În consecință, statutul *simbolului somatic* depinde de imaginarul sociocultural reflectat în elementele constitutive somatice.

În viziunea academicianului I. Coteanu, *simbolul somatic* apare ca semn somatic care trimite la obiect prin intermediul altui semn. Astfel, semnul somatic face trimitere asociativă la obiect prin intermediul referentului somatic.

E. Parpală-Afana (1947), Professor Emeritus, desemnează *simbolul somatic* drept un *semn somatic dublat*. Prin urmare, *simbolul somatic* este echivalentul unui semn somatic dihotomic care asimilează dublă pondere prin intermediul caracteristicilor sale constitutive.

Semioticianul I. Guțu denumește *simbolul somatic* drept „semn estetic somatic motivat” [112, p. 11] de conținuturile constitutive semantice, „raportate la diverse segmente ale imaginarului: mitologic, biblic, folcloric, artistic, literar sau poetic, care se reflectă prin intermediul simțurilor umane și al circumstanțelor raportate la structura realității înconjurătoare și specificul gândirii umane prin integrare în contextul spiritual al unei epoci istorice sau al unei arii cultural-geografice” [12, p. 61]. Înțelegem că *simbolul somatic*, în viziunea filologului I. Guțu, se conturează prin intermediul metaforei conceptuale socioculturale.

În viziunea cercetătoarei M. Mancaș, *simbolul somatic* este un nume al unui obiect somatic concret, ales în mod convențional pentru a desemna o întreagă clasă de obiecte somatice, o noțiune abstractă sau o însușire predominantă cu care poate fi pus în legătură. Cu alte cuvinte, *simbolul somatic* se bazează pe relația hiperonim-hiponim, mai mult, este intrat în uz prin intermediul unei convenții și face trimitere la obiect cu ajutorul caracteristicilor sale constitutive.

În considerarea noastră, din perspectivă cognitivă, *simbolul somatic* reprezintă o imagine complexă care întrunește în sine mai multe elemente somatice constitutive raportate la: 1) cadrul obiectual care reflectă imaginea somatică formală simbolică; 2) segmentul conceptual ce vizează expresia conținuturilor semantice somatice; 3) cadrul circumstanțial care se referă la imaginea situațională a elementelor somatice constitutive; 4) cadrul chinestezic care încadrează gestualitatea pasivă sau activă; 5) cadrul prozodic ce se referă la elementele acustice ale *simbolului somatic*; 6) segmentul istoric care situează *simbolul* într-o anumită perioadă de timp; 7) dimensiunea culturală care oferă informații despre imaginarul sociocultural prin prisma metaforei conceptuale.

De-a lungul anilor, știința a progresat continuu, în consecință puterea anumitor semne simbolizatoare s-a atenuat sau chiar a dispărut în totalitate, în loc, instaurându-se altă simbologie. În concepția lui F. de Saussure, „timpul care asigură continuitatea limbii, are un alt efect, în aparență contradictoriu față de primul: acela de a altera mai repede sau mai încet semnele” [140, p. 93]. Prin urmare, semnele convenționale, sau *simbolurile* sunt direct dependente de existența unei culturi care prin tradiții, vocabular, etica comportamentală dă naștere, prelungește sau sistează viața unui *simbol*. Aici este oportun să îl cităm pe G. C. Jung „*Simbolul* este viu atâta timp cât este plin de semnificații” [117, p. 488]. Prin urmare, dacă conținutul își găsește o formă mai potrivită pentru acel moment, *simbolul* își pierde calitățile inițiale și trece în pasivitate.

Luând în considerare ideologiile cercetătorilor moderni și contemporani: N. Corlăteanu și I. Melniciuc [91, p. 42-46], V. Bahnaru [65, p. 121-122], S. Maznic [127, p. 101-103], F. De Saussure [140, p. 93], U. Eco [4, pag. 237], L.W. Barsalou [34, p. 583-588] cu privire la

evoluția semantică a semnelor lingvistice și caracteristicile cognitiv-pragmatice ale *simbolului*, am elaborat o abordare similară de tehnici de formare a sensului simbolic, care se manifestă prin mai multe tendințe:

1. **Extinderea** sau expansiunea semnificației simbolice constă în lărgirea sferei de la un sens particular la unul general: „Deși în tradiția creștină *corpul nud* este asociat cu alungarea lui Adam și a Evei din Rai, *corpul dezgolit* evocă [+inocență], [+puritate virginală] sau [-/+vulnerabilitate]” [183, p. 16], opinează J. Tresidder. „Dacă este protejat, îngrijit, parfumat, *corpul* devine un obiect al [-seducției]” [182, p. 118], referă Ph. Seringe. În zilele noastre *corpul nud* poate apropria și semnificațiile: [-nerușinare], [-depravare] și [-păcat].

2. **Restrângerea simbolului** sau restricționarea acestuia constă în reducerea sferei de acțiune de la o semnificație amplă sau generală la una particulară: „Pentru egipteni *intestinul* avea [+forțe magice], acesta era scos cu grijă din cei plecați spre neființă, îmbălsămat și depus în urne speciale în cavou sau mormânt” [183, p. 17]. Astăzi, *intestinul* nu poartă nicio semnificație magică, are doar semnificație fiziologică.

3. **Descensiunea simbolului** sau alterarea acestuia rezidă în înlocuirea unui sens vechi cu unul nou, inferior celui inițial sau precedent: *Limba latină vulgară*, numită și latina vorbită, simboliza limba populară în secolele II-VIII, astăzi *limbajul vulgar* reprezintă: [-indecență], [-ticăloșie] și [-josnicie].

4. **Ascensiunea** semnificației *simbolului* constă în înlocuirea unui sens vechi cu altul nou, superior celui inițial: Stânga simboliza în trecut doar [-forță malefică și satanică]. În Egipt stânga era considerată ca [-parte a morții]. „Partea stângă, partea feminină și nocturnă, este prin excelență [-satanică]” [182, p. 157]. Astăzi partidele de stânga susțin forța populară și simbolizează: [+egalitate], [+fraternitate] și [+libertate].

5. **Învechirea simbolului** semnifică ieșirea din uz și trecerea în vocabularul pasiv al limbii: „În Evul Mediu, prezența a *două mâini* albe cusute pe o haină lungă neagră sau albă indica precum că purtătorul acelei rochii era [-lepros]” [180, p. 206] menționează C. Pont-Humbert. Astăzi această semnificație a dispărut din lipsa necesității, lepra fiind o boală puțin răspândită în Europa.

6. **Polarizarea semantică sau enantiosema** constă în constituirea a două sensuri diametral opuse în același *simbol*. *Corpul nud* semnifică: [+inocență], [+puritate virginală], [+/-vulnerabilitate] și [+sinceritate]; însă poate semnifica și [-păcat], [-vulgaritate], [-depravare] și [-nerușinare].

7. **Înlocuirea** unui *simbol* învechit cu altul nou. Dacă „în Evul Mediu, *părul roșu* semnifica un [-acord tacit cu forțele demonice și o senzualitate neînfrânată]” [183, p. 18], astăzi *părul roșu* semnifică: [+pasiune], [+îndrăzneală] și [+seducție].

8. **Conceptualizarea diferită** a semnificației simbolice. Culoarea *albă* la indieni semnifică [-doliu], în schimb europenii își exprimă [-condoleanțele] purtând culoarea *neagră*.

9. **Universalizarea simbolului** rezidă în procesul de transfigurare conceptuală, la nivel intercultural: Spleen, în engleză, semnifică splină. Melancolia (bila neagră) era considerată în Evul Mediu o secreție a splinei, Diderot fiind acela care consacră, în Franța, noțiunea de spleen cu semnificația de „vapori englezi”. Or, dezgustul existențial îl găsim încă la Lucrețiu în *Tedium-vitae*, ca să revină apoi în modernitate la Pascal (plictiseala), Kierkegaard (neliniștea, angoasa, îngrijorarea) și Sartre (greața) [81, p. 49], relatează savantul M. Cimpoi. Astfel, conceptul *spleen* transgresează ad litteram la nivel intercultural și apropiază amprentă universală semnificând: [-melancolie], [-tristețe], [-angoasă], [-neliniște] și [-îngrijorare].

Observăm că procesul evolutiv de transfigurare și interpretare a conceptelor socioculturale simbologice somatice este continuu, imaginarele etnolingvistic și sociolingvistic contribuind la realizarea amplificării sau simplificării semnificațiilor constitutive. „Deci, evoluția de ordin sincron și diacronic este evidentă și inevitabilă în toate științele inclusiv cele lingvistice, care, la prima vedere, par a fi statice și netransformabile, conceptele fiind supuse influențelor sociale, naționale și interculturale” [70, p. 65]. Constatăm că principiile de dezvoltare semantică a *simbolurilor somatice* sunt asemănătoare cu tendințele de transformare semantică a semnului lingvistic, aici fiind reinterpretate anumite seme dominante, în scopul obținerii semnificațiilor simbolice.

Este lesne de menționat faptul că evoluția *simbolului somatic* este efectuată în baza sociolingvisticii variaționiste potrivit concepției cercetătorilor C. Frîncu și Ch. Touratier [103, p. 114], [30, p. 68-69] și a lingvisticii funcționale potrivit lingvistului E. Coșeriu [92, p. 263-274]: „*variația diacronică* (e.g. limba veche a cronicarilor este diferită față de cea de azi), *variația diatopică* (variantele spațiale și regionale, e.g. dialecte, graiuri), *variația diastratică* (variante lingvistice determinate de vârstă, ocupație, nivel de studii), *variația diafazică* (variante ce corespund diverselor stiluri) [88, p. 37-38]. Deducem că **variația diacronică** a *simbolului* se produce în urma transformărilor istorice, care sunt inevitabile de-a lungul timpului; **variația diatopică** a *simbolului somatic* este determinată de conceptualizările simbolice diferite ce survin în urma diversității socioculturale; și aici este oportun să amintim de normele areale spațiale (norma ariei izolate, norma ariilor laterale, norma ariei mai mari și norma ariei posterioare) ale cercetătorului M. Bartoli, conform cărora este stabilită „relația cronologică între două sau mai

multe faze echivalente, centrele de iradiere și cauzele inovațiilor” [93, p. 67]; **variația diastratică** a *simbolului somatic* se realizează în contextul transpunerii acestuia la nivelul diferitor categorii sociale; **variația diafazică** a conceptului *simbol* are loc la nivel de stil al vorbirii. La această clasificare am putea adăuga **variația dimensională**, conform căreia *simbolul* este conceput diferit, în lumina diverselor discipline precum: sociologia, lingvistica, stilistica, psihologia, filosofia, matematica, chimia, religia etc.; **variația secvențială** a *simbolului* se realizează în contextul transpunerii acestuia la nivel segmentar: cuvânt-*simbol*, sintagmă-*simbol*, secvență-*simbol*, citat-*simbol*, text-*simbol*, hipertext-*simbol*; **variația chinestezică** aparține nemijlocit *simbolului somatic* și se reflectă prin prisma elementelor constitutive ale corpului uman; **variația prozodică** a *simbolului somatic* se realizează în momentul producerii vorbirii (pauze, accente, durată, lungimea silabelor, nivelul de intensitate sonoră, efecte stilistice etc.). Astfel, *simbolul somatic* purtând valoare multifuncțională (denominativă, informativă, expresivă) prin intermediul elementelor sale constitutive somatice, reprezintă o structură ambiguă datorită caracteristicilor multiple și în același timp contrastive: simplitate/complexitate, claritate/evazivitate, singularitate/universalitate și antichitate/modernitate/actualitate, trezește interes în rândurile cercetătorilor și savanților datorită amplitudinii și pluridimensionalității sale.

Așadar, în definirea *simbolului somatic*, fiecare concept, sintagmă sau text își impune o sferă de sens individual, care se subordonează anumitor convenții și rigori prestabilite de dimensiunile cultural-istorică, disciplinară și socioculturală. Apreciem caracterul dinamic și neprevăzut al *simbolului somatic*, ce poartă pondere informativă complexă, contextul în care este utilizat acesta este decisiv și caracteristicile sale sunt dezvăluite prin factorii exteriori care joacă rolul primordial în elucidarea semnificației *simbolului somatic*, acesta fiind de natură evazivă, abstractă, multivalentă, fapt ce îi conferă unicitate și originalitate, astfel, fiindu-ne utile Tabelele A 1.1-A 1.8 .

1.6. Concluzii la capitolul 1

Simbologia este o entitate pluridisciplinară ce întrunește în sine un set de convenții arhetipale, generate și reliefate de imaginările socioculturale, cărora li se subordonează. Astfel, știința despre *simbol* progresează prin prisma viziunii dogmatice a omului cultic, care stabilește arhetipul simbolic în baza anumitor interpretări sau viziuni considerate plauzibile în momentul aprecierii.

Simbolul reprezintă o noțiune convențională în toate limbile, și nu una arbitrară precum este *semnul*, prin urmare, semnificația de *semn* atribuită *simbolului* în dicționarele lexicografice este una figurată.

Simbolurile constituie amprenta fiecărei epoci în parte și contribuie la elucidarea imaginarului sociocultural potrivit tradițiilor și credințelor, care fixează poziția evolutiv-istorică a societății și încadrează standardele specifice ale acelei epoci în lumina gândirii pragmatice.

Simbolul, din perspectivă *filosofică*, este o noțiune *subiectivă*, *multidimensională*, bazată pe anumite *convenții*, care exprimă o idee *abstractă* cu ajutorul unui element *concret* prin intermediul *segmentelor cunoașterii*, acestea reprezentând pârgii importante pentru identificarea, interpretarea și trierea semnificațiilor și funcțiilor simbolice.

În accepțiune *lingvistică* și *literar-artistică*, interpretarea completă a unui *simbol* poate fi efectuată doar printr-o abordare multilaterală utilizând ideologia cercetătorilor moderni: 1) interpretarea convențională bazată pe dicționarele de specialitate; 2) interpretarea etnică sau culturală; 3) interpretarea textocentristă sau hermeneutică (*simbolul* integrat în expresie, frază, text); 4) interpretarea pragmatică care vizează *simbolul* prin prisma segmentului disciplinar.

În abordare *cognitivistă*, *simbolul* parcurge mai multe subdiviziuni ale cunoașterii: 1) cadrul de expresie al *simbolului* reflectă conținuturile semantice, stilul și modalitatea de exprimare a acestuia; 2) segmentul funcțional al noțiunii dezvăluie rolul acesteia pe segmentul circumstanțial și se conformează cadrului statutar; 3) cadrul cultural al *simbolului* vizează conceptualizarea etnolingvistică a acestuia în vederea individualizării imaginarului sociocultural; 4) cadrul intercultural al *simbolului* reflectă evidențele contrastiv-comparative ale acestuia la nivel intercultural, care apar în urma exteriorizării semnificațiilor și a funcțiilor simbolice culturale (franceză, engleză, italiană, română) în vederea indentificării și încadrării *simbolului* somatic(universal/individual); 5) cadrul cognitivist-pragmatic al *simbolului somatic* evidențiază influența psiholingvistică a expresiei simbolice în vederea stabilirii contactului, interesului și a imaginației receptorului prin intermediul elementelor constitutive, în care metafora conceptuală reprezintă elementul de bază și favorizează la decodificarea semnificației simbolice; 6) cadrul de intensitate al *simbolului somatic* relevă evidența pragmasemantică a acestuia prin prisma constitutiv-situatională.

Simbolul somatic reprezintă un concept somatic, care vizează interpretarea anumitor seme dominante, în scopul obținerii semnificațiilor simbolice. Aspectele semantico-funcționale ale *simbolului somatic* sunt dinamice și se transformă sau transgresează în funcție de numeroase forme ale sociolingvisticii variaționiste, lingvisticii funcționale și ale lingvisticii cognitive: 1) variație diacronică; 2) variație diatopică; 3) variație diastratică; 4) variație diafazică; 5)

variație dimensională; 6) variație secvențială; 7) variație chinestezică; 8) variație prozodică. Prin urmare, simbologia somatică este direct dependentă de existența unei culturi, care prin tradiții, vocabular și etică comportamentală generează, prelungește sau sistează viața unui anumit *simbol*.

În concluzie, perspectivele cognitivist-pragmatică și contrastiv-comparativă constituie metode inovatoare și eficiente de apreciere a funcționării limbajului simbolic somatic în lingvistică și sociolingvistică, prin intermediul conținuturilor semantice sau expresiilor acestuia. Aceste abordări apreciază și încadrează aspectele semantico-funcționale ale *simbolului somatic*, prin prisma subdiviziunilor cunoașterii, la justa valoare.

2. MODALITĂȚI DE FORMARE A FUNCȚIILOR ȘI SEMNIFICAȚIILOR SIMBOLICE SOMATICE ÎN CIRCUMSTANȚE SINTAGMATICE ȘI PARADIGMATICE, ÎN LIMBILE FRANCEZĂ, ENGLEZĂ, ITALIANĂ ȘI ROMÂNĂ

2.1. Funcțiile *simbolului somatic*. Aspecte de principiu

Simbolul somatic reprezintă un element indispensabil și multifuncțional în exprimarea verbală și non-verbală a omului încă din cele mai vechi timpuri. Pentru a-și reda statutul emoțional, gândurile sau trăirile, ființa umană adesea recurge la elementele sale constitutive. Problema științifică a subcapitolului dat constă în necesitatea de a elucida specificul funcțional al *simbolului somatic* noțional sau la nivel de concept, în baza dicționarelor și a interpretărilor savanților, spre a identifica gradul de universalitate-diversitate în raport cu funcțiile *simbolului somatic* la nivel sintagmatic, frazeologic, textual și paradigmatic.

Metodologia de cercetare aplicată în subcapitolul respectiv este fundamentată pe analiza funcțională a *simbolului somatic*, ce reliefează elementele distinctive ale acestuia și apreciază valențele funcționale în cadrul disciplinar și interdisciplinar. Analiza contrastivă a aspectelor funcționale ale *simbolului* în spațiile semiotic și lingvistic oferă posibilitatea de a aprecia importanța *simbolului* în interdisciplinaritate. Metoda cognitivă ne ajută să studiem procesele de organizare mentală de identificare, asimilare, stocare și exteriorizare a informației, din perspectivă conceptual-pragmatică, în vederea identificării aspectelor funcționale ale *simbolului somatic* în cadrul cultural și intercultural.

Encyclopedia Universalis oferă trei relevanțe funcționale ale *simbolului*: „*Simbolul* arată, unește și direcționează” [185, p. 1]. Constatăm că rolul *simbolului somatic* în circumstanțe conceptuale este: 1) de a dezvălui anumite valori abstracte, vicii, virtuții, puteri, prin prisma elementelor sale constitutive somatice; 2) de a uni două sau mai multe dimensiuni, care apropiază anumite caracteristici comune somatice; și 3) de a direcționa interlocutorul prin intermediul cadrului situațional ce indică împrejurarea elementului structural somatic. „Diferite forme și niveluri ale experienței și relației cu realitatea (sacră și profană) sunt legate de conceptele de *simbol*, semn și imagine. Funcția *simbolului* este de a reprezenta o realitate sau un adevăr și de a le dezvălui fie instantaneu, fie treptat. *Simbolul* este uneori identificat cu realitatea pe care o reprezintă și alteori privit ca o transparență pură a acestuia” [186, p. 1], înregistrează *Encyclopaedia Britannica*. Prin urmare, remarcăm faptul că funcția primordială a *simbolului somatic* este de a descoperi, fie momentan, fie consecutiv, o realitate, prin intermediul aspectelor sale referențiale somatice.

„Cu cât *simbolul* este mai simplu, cu atât este mai semnificativ și mai complex” [179, p. 9], subliniază A. Nozedar. Astfel, înțelegem că, de fapt, simplitatea elementelor constitutive ale *simbolului somatic*, subsumează amplitudinea spectrului de valori, prin prisma dimensiunilor cu care acesta ar putea fi tangent. În același timp, doar nivelul noțional sau conceptual al *simbolului somatic* oferă cel mai înalt grad de universalitate, diversitatea începând să fie sesizabilă la nivel asociativ, datorită imaginarelor socioculturale diferite. „C.G. Jung folosește cuvântul „arhetip” pentru a desemna acele *simboluri* universale care posedă cea mai mare constanță și eficiență, cea mai mare potențialitate pentru evoluția psihică și care se îndreaptă din interior spre superior” [169, p. 12], referă J. E. Cirlot în *Dictionary of Symbols*. Deci, universalitatea unui *simbol somatic* își trage seva din trăsăturile congenitale, specifice tuturor ființelor umane prin constituire, indiferent de circumstanțe socioculturale, gen, vârstă, statut social, etnie etc.

Sursa de contorizare funcțională a *simbolului*, *Wikimedia France*, ne oferă 5 funcții principale: [187, p. 1]

1. Prima dintre funcțiile *simbolului somatic* este cea **semiotică**. *Simbolul somatic* este o reprezentare purtătoare de sens, este un sistem care relevă o conotație. Spre exemplu, somatismul *cap* asimilează semnificațiile: [+conducător], [-/+persoană], [+înțelepciune], [-/+extremitate]. Trebuie să remarcăm faptul că diversitatea semnificațiilor simbolice este variată, aceasta distingându-se prin intermediul calităților: 1) concret/abstract, 2) pozitiv/negativ, 3) natural/artificial, 4. însuflețit/neînsuflețit. Astfel, realitatea extralingvistică a referentului contribuie la dezvoltarea semnificației simbolice.

2. A doua funcție a *simbolului somatic* este funcția **revelatoare**. *Simbolul*: 1) apare ca realitate sesizabilă (accesibilă celor cinci simțuri) care invită să descopere realități insesizabile; 2) exprimă ceea ce nu spune un semn obișnuit; 3) traduce intraductibilul și luminează obscuritatea. De pildă: *simbolul somatic ochi*, permite să fie reprezentată atât pluralitatea, cât și singularitatea prin prisma semnelor: [+divinitate], [+claritate], [+viziune], [+înțelepciune].

3. Funcția **universalistă**: *simbolurile somatice* fiind bazate pe o corelație naturală între simbolizator și simbolizat sunt percepute similar în toată lumea. Spre exemplu, dincolo de diferențele culturale, inima simbolizează: [+dragoste], [+afecțiune] și [+simpatie].

4. Funcția **transformatoare**: conform psihologiei profunzimilor (C.G. Jung), un *simbol somatic* conține o mare energie pe care omul o poate transforma, amplifica, sublima sau reorienta. Bunăoară, *simbolul somatic mână* poate fi perceput drept: [+manoperă], [-manipulare] sau cu [+funcție creatoare].

5. Funcția **magică**: *simbolul somatic*, formal sau concret, acționează asupra lucrurilor, indirect, în mod analog. De exemplu, un magician crede, pe bună dreptate sau greșit, că ochiul benefic printr-o „virtute ocultă”, care scapă rațiunii și științei fizice, aduce noroc.

Lingvistul J. Chevalier [168, p. 40-48] evidențiază nouă funcții specifice *simbolului*, în acest mod clarificând menirea și aspectele funcționale ale *simbolului somatic*, care relevă caracterul specific și ireductibil al acestuia:

1. Funcția **exploratoare** concepe un domeniu în care irealul, iraționalul și miticul se întrepătrund spre crearea unui *simbol somatic*. Așadar, această funcție dezvoltă capacitatea de a reflecta în mod diferit asupra lucrurilor, astfel creând noi idei sau reprezentări (*simboluri somatice*) bazate pe cunoștințele acumulate anterior.

2. Funcția de **substitut** înlocuiește termenul care în prima funcție este necunoscut, în modul de a reflecta întreaga imagine a *simbolului somatic* evidențiat prin prisma semnelor revelatoare.

3. Prin funcția de **mediere** *simbolul* reprezintă un intermediar între două conținuturi aflate în antiteză ce pot fi tangibile doar cu ajutorul mediatorului, care creează o dimensiune imaginară predestinată acestei semnificații.

4. Funcția **unificatoare** conectează omul de lume punând în lumină trei dimensiuni concludente (inferiorul, terestru, celestul), arătând că procesul de integrare personală a individului se inserează într-o evoluție globală. Astfel, omul se află într-o conexiune continuă cu universul, efectuată în lumina simbologiei somatice, în care interacționează imaginarul (înfernul/paradisul) cu realul (terestru).

5. Prin funcția **pedagogică** și **terapeutică**, *simbolul somatic* reprezintă o noțiune care transfigurează imaginarul prin intermediul realului, oferind omului posibilitatea inedită de a fi un actant important, care participă la această dinamică simbolică, extrăgând numeroase învățături. Bunăoară, copilul, identificându-se cu un erou din povești sau cu o zână bună, devine mai [+generos], mai [+binevoitor], în timp ce maturul, identificându-se cu anumite persoane biblice, devine mai [+înțelept] și mai [+îngăduitor].

6. Funcția **socializantă** pune individul în legătură cu mediul social. Fiecare grup, fiecare epocă își are *simbolurile* sale. O societate lipsită de *simboluri* este o societate lipsită de viață. În primă evidență identificăm caracterul dinamic al *simbolului somatic*, care viețuiește și se modelează prin intermediul societății în care există. Prin urmare, evoluția semantico-funcțională a *simbolului*, din punct de vedere diacronic și sincron, este inevitabilă și incontestabilă.

7. Funcția de **rezonanță** a *simbolului* ne ajută să facem distincția între *simbolurile somatice vii* de cele *moarte*, care nu mai au ecou în conștiința individuală sau colectivă,

aparținând doar istoriei, literaturii sau filosofiei. Conchidem că vitalitatea simbolică somatică derivă din îmbinarea mai multor factori, care contribuie la menținerea acestuia în stare vie: 1) conștiința individuală; 2) atitudinea socioculturală; 3) cadrul circumstanțial; unele *simboluri somatice* sunt efemere, asemeni timpului care este pasager și ireversibil, însă alte *simboluri* rămân impregnate în eternitate, precum acele biblice, omenirea și întregul univers având nevoie de concepte indestructibile, care să ofere senzația de: [+stabilitate], [+continuitate], [+siguranță] și chiar [+eternitate].

8. Funcția **transcendentă** conformează *simbolul somatic* la anumite standarde ale imaginarului sociocultural, prin care se efectuează transferul de la o imagine codificată spre decodificare, prin intermediul anumitor referenți și imagini constitutive simbolice.

9. *Simbolul somatic* apropiază calitatea de „**transformator** al energiei psihice” sau de stimulator al psihicului, prin prisma imaginilor subconștientului, care ponderează și reglează transferurile simbolice somatice la limita realului.

În acest context, J. Chevalier oferă următoarele caracteristici, comune tuturor *simbolurilor*, inclusiv somatice:

1. Obscuritatea: *simbolul somatic* depășește înțelegerea intelectuală și interesul estetic. Astfel, incertitudinea și ambiguitatea dimensională creează neclarități de încadrare.

2. Stimularea: *simbolul somatic* dă naștere unei anumite vieți. Te stimulează.

3. Verticalitatea: *simbolul somatic* stabilește relații extraraționale, imaginative între fapte, obiecte, semne.

4. Înălțimea: *simbolul somatic* este infinit, îl dezvăluie pe om.

5. Multidimensionalitatea: fiecare *simbol somatic* condensează mai multe fețe, forme, semnificații, interpretări. Spre deosebire de cod, care este univoc, *simbolul somatic* este polisemantic și inteligibil în funcție de sistemul de reprezentări în care este înscris.

6. Constanța: relația dintre simbolizator și simbolizat rămâne. De exemplu, orice *simbol somatic* considerat la nivel conceptual însușește aceleași semnificații distinctive indiferent de cultură sau generație.

7. Relativitatea: în ciuda acestei constanțe, *simbolurile somatice* totuși variază, își modifică relațiile cu ceilalți termeni, își asumă o mare diversitate iconografică sau literară, sunt percepute diferit, în funcție de circumstanțele situaționale.

Noțiunea de *simbol somatic* folosește mai multe criterii, pentru a distinge între ele tipurile de *simboluri*: 1) origine: naturală sau culturală; 2) referință: explicită sau implicită; 3) compoziție: unică (culoarea galbenă este simplă) sau compusă (culoarea violetă are două elemente, roșu și albastru); 4) înțeles: obiectiv sau subiectiv; 5) substanță: inertă sau vie,

materială sau psihică, vizuală sau sonoră, obiect sau eveniment; 6) domeniul: viața de zi cu zi sau arta, visul sau gândul, mitul sau ritul; 7) scop: informații sociale sau expresie intimă. Spre exemplu, *inima* are funcția de sediu al sentimentelor și simbolizează [+dragostea]. Corespondența dintre *inima* simbolizantă și [+afecțiunea] simbolizată este naturală (*inima* reprezintă centrul afectiv, natural al omului), polifuncțională (*inima* asimilează funcțiile: 1) centrul sentimentelor; 2) centrul vital al corpului uman), polisemantică (*inima* implică [+dragoste] și [+afecțiune]) și universală (aspectul congenital al inimii implică universalitate).

Potrivit cercetătorului Tz. Todorov, un text sau un discurs devine simbolic din momentul în care, printr-o operă de interpretare, descoperim un sens indirect. Bunăoară, expresia *a avea inimă mare* nu explică nemijlocit dimensiunea inimii, ci implică conotațiile: [+bunătate], [+generozitate] și [+bunăvoință] și funcțiile: 1) centrul sentimentelor și 2) calitate umană.

Cercetătorii psihologi cu predilecție cognitivistă, H. Werner și B. Kaplan, susțin că „*simbolurile* pot fi formate și utilizate în construcția cognitivă a lumii umane, deoarece acestea sunt entități care constituie funcția de *reprezentare*. Folosim *simbolul* în două sensuri: a) în evidențierea unei fuziuni sau indisolubilități a formei și a sensului; b) în desemnarea unui model sau a unei configurații într-un mediu (sunete, linii, mișcări ale corpului etc.), acesta fiind luat în calitate de conținut” [61, p. 13-15]. În cazul nostru, *simbolul somatic* contribuie activ la procesul de memorare și stocare a informației prin prisma reprezentării pe care o poartă. Mai mult, acesta reliefează conexiunea semnificatului cu semnificantul prin intermediul câtorva caracteristici importante perceptibile, care sunt stocate în construcția cognitivă umană și pot asimila o nouă distincție model, denumită *simbol somatic*.

„*Simbolul* perceptual nu este asemeni unei imagini fizice”, menționează cognitivistul L.W. Barsalou [34, p. 582]. Prin urmare, înțelegem că *simbolul somatic* reprezintă o înregistrare abstractă în memoria cognitivă, care a fost sesizată de percepția umană prin intermediul anumitor elemente constitutive somatice. În acest context, psihologul L.W. Barsalou vine să precizeze anumite caracteristici funcționale ale sistemului perceptual simbolic abstract: 1. „*Simbolul* perceptual abstract compune o reprezentare dinamică” [35, p. 1177]. Odată cu stocarea acestuia în memoria cognitivă, el activează în calitate de model pentru mai multe dimensiuni, adesea deviind de la structura constitutivă inițială, adaptându-se la necesitățile perceptuale. 2. „*Simbolul* perceptual este o reprezentare componentială non-holistică” [34, p. 584]. 3. „*Simbolul* perceptual asimilează o interpretare tipizată” [35, p. 1178]. Așadar, *simbolul* perceptual *somatic* este interpretat de locutor în lumina constructelor tipizate prin experiență și stocate în memoria operațională. Astfel, deducem că *simbolul somatic* perceptual este raportat la mai multe elemente constitutive, care, structurate prin experiență și din necesitate, devin o entitate simbolică.

În acest context, ne alăturăm concepției cercetătorului J. S. DeLoache, care susține că „*Simbolul este intenționat*” [40, p. 67]. Înțelegem că *simbolul somatic* reprezintă intenționat *ceva*, prin intermediul unor caracteristici somatice. Intenția umană de a reprezenta o entitate, prin prisma alteia, este concludentă în stabilirea unei relații simbolice. Un *simbol* apare din necesitatea de a reprezenta o imagine tipizată structurată din mai multe elemente constitutive. *Simbolul perceptual somatic* este plurivalent și necesită organizarea mai multor componente cognitive pentru a fi utilizat.

Concludem că *simbolurile somatice* care funcționează cu statut de concept apropiază un set individual de funcții, care conferă acestora o structură multifuncțională, densă, compactă, pluridimensională și în mare parte universalizată. Deci, *simbolul somatic* cotat la nivel conceptual asimilează numeroase distincții și funcții, raportate la caracteristicile semantice pregnante și la factorii exteriori ai acestuia (cadrul structural, segmentul situațional, segmentul cultural, cadrul intercultural, cadrul cognitivist-pragmatic), care direcționează integrarea noțională, astfel atribuindu-i o încadrare simbolică multifuncțională.

2.2. Funcțiile *simbolului somatic* textual în raport cu funcțiile limbii

Simbolul este o noțiune subiectivă, fundamentată pe anumite convenții, prin urmare, acesta reprezintă un element distinctiv al limbajului culturalizat. Înțelegem deci că funcțiile sistemului de comunicare convențională subordonează funcțiile *simbolului*, acesta fiind o parte integrantă a mecanismului de relaționare. „Funcția limbii este mult mai largă decât cea de comunicare sau chiar și decât cea de gândire. Ea are, totodată, funcția conștientizării, adică a unei astfel de reflectări a realității obiective care este refractată prin prisma experienței acumulate și generalizate social, fixată în semnificații verbale” [142, p. 244], menționează cercetătoarea T. Slama-Cazacu. Conchidem că circumstanțele creării unui *simbol* textual și funcțiile acestuia sunt determinate de funcțiile limbii, fapt pentru care am decis să efectuăm studiul delimitativ al funcțiilor *simbolului somatic* textual în raport cu funcțiile limbii.

Metodologia de cercetare a acestui subcapitol este bazată pe următoarele metode: analiza funcțională a *simbolului somatic* reliefează rolul elementelor distinctive ale acestuia, prin intermediul valențelor funcționale la nivel conceptual, sintagmatic și paradigmatic; clarifică, distinge și ordonează aspectele funcționale ale *simbolului somatic* în raport cu anumiți factori interiori și exteriori care conferă acestuia o dimensiune plurivalentă cu trăsături polifuncționale; analiza contrastivă a aspectelor funcționale ale *simbolului* în cadrul interacțiunilor interculturale,

la nivel conceptual, sintagmatic și paradigmatic este necesară pentru evidențierea diverselor posibilități de exteriorizare a semnificațiilor și a funcțiilor simbolice și pentru stabilirea autenticității *simbolului* la nivel de diverse culturi.

Prima teorie funcțională a limbii a fost elaborată de psihologul german-austriac K. Bühler (1879-1963) în *Das Strukturmodell der Sprache*, 1936. Lingvistul a stabilit trei funcții fundamentale ale semnului lingvistic, corespunzătoare factorilor constitutivi ai comunicării: „*Ausdruck*, adică expresia subiectului vorbitor, simptom al acestuia; *Apell* sau semnal pentru destinatar; *Darstellung* sau simbol cu privire la lucrul reprezentat” [37, p. 149]. Calitatea de *simbol*, în această clasificare, reprezintă forma ce asimilează o funcție operativă, prin prisma căreia poate fi reprezentat semnul lingvistic; în schimb, funcția expresivă desemnează modalitatea de exprimare conceptuală a semnului prin intermediul semnalului sau apelului.

O altă abordare a sistemului funcțional lingvistic aparține academicianului A. Graur (1900-1988), acesta specificând funcțiile: „1. comunicativă, 2. denominativă și 3. expresivă, echivalată de idealști cu cea estetică, cu scopul de a înfrumuseța limba” [109, p. 202]. Astfel, putem identifica cel puțin două tipuri de reprezentări simbolice în vederea exprimării statutului emoțional al vorbitorului: una cu funcție denominativă și alta cu funcție expresivă sau estetică.

Cea mai importantă teorie funcțională a fost elaborată de structuralistul de origine rusă R. Jakobson (1896-1982) [45, p. 1]; conform criteriului informațional, el adaugă factorilor lui K. Bühler (emițător, receptor, referent) încă trei: cod, mesaj și canal, identificând, astfel, șase funcții ale limbii (funcția emotivă sau expresivă, funcția conativă sau imperativă, funcția referențială, funcția fatică sau de contact, funcția metasemiotică și funcția poetică). Funcțiilor expresivă, apelativă și reprezentativă, din teoria lui K. Bühler, le corespund, la R. Jakobson, funcțiile emotivă, conativă și referențială. Astfel, prin considerarea unor factori, mai puțin evidenți în funcționarea limbii, apar în plus funcțiile poetică, fatică și metalingvistică, despre care vorbesc și alți semioticieni precum J.-M. Klinkenber și U. Eco.

Este oportun să menționăm considerațiile filologului V. Chirinciuc: „Funcția estetică este scopul operei literare, iar cea comunicativă este mijlocul ei. Aceasta presupune: 1. raportul cu limba comună în funcția ei de comunicare; 2. raportul cu ideea și imaginea artistică” [83, p. 38]. Această partajare este raportată la: a) limbajul informațional care vizează funcția instrumentală (circumstanțială) și b) limbajul literar-artistic sau poetic care asimilează funcția estetică. Așadar, înțelegem că orice mesaj textual, care ulterior poate deveni un *simbol*, asimilează mai multe funcții concomitent, acestea deosebindu-se doar prin pregnanța constitutivă pe care o reflectă asupra *simbolului somatic* textual. În sistemul comunicativ, limba asimilează paradigmă funcțională, în timp ce cuvântul sau lexemul însușește paradigmă semantică subordonându-se

limbii. Prin urmare, specificul semantico-funcțional al *simbolului* se dezvăluie atunci când individualizăm semnificațiile semantice ale acestuia și îi atribuim funcțiile delimitative, pe care le depistăm în contextul circumstanțial lingvistic.

Simbolul textual este investigat amănunțit de filologul I. Guțu în lumina mai multor niveluri de analiză: „pretextual, (intra)textual, contextual, intertextual și supratextual” [113, p. 85-125]. Vom prezenta câteva dintre funcțiile *simbolului somatic* textual, raportate la nivelul pretextual și intertextual.

Funcția denominativă a *simbolului somatic*, la nivel pretextual, exprimă „expresia concentrată a conținutului textual și tematica textului printr-o formulare explicită sau implicită” [113, p. 87]. Așadar, concizia și relevanța reprezintă caracteristici definitorii ale acestei funcții simbolice somatice. „Un text poate aproape întotdeauna să fie rezumat semantic de un titlu” [64, p. 331], menționează semioticianul J.-M. Adam, cum ar fi, de pildă, *Luceafărul* scris de M. Eminescu. Conchidem că funcția respectivă exprimă **simbolic** un text, prin prisma unui titlu, care întrunește numeroase segmente ale cunoașterii: într-un lexem, sintagmă sau unitate frazeologică care poartă cu sine o bogată valoare semantică și emoțională.

Funcția delimitativă departajează relația hiperonim/hiponim între textele poetice aparținătoare unui și aceluiași autor și distinge relațiile semantico-simbolice intertextuale aparținătoare diferitor autori. Dezvăluirea specificului funcției delimitative a *simbolului somatic* ne permite să afirmăm o dependență intertextuală mai pregnantă a unui sistem de *simboluri* aparținătoare unui poet, unei culturi, unei limbi, unui registru lingvistic, unui imaginar social, unui imaginar lingvistic în raport cu alte sisteme de *simboluri* aparținătoare altor poeți, limbi, tradiții, dimensiuni și spații.

„**Funcția orientativă** conturează impresia generală despre conținutul textului ce se desfășoară în două dimensiuni: a) externă, canalizată spre tipul de receptori vizat, orizontul lui de așteptare, competențele lingvo-literare, istorico-culturale etc.; b) internă, orientată spre text, structura și genul lui, conținutul lexico-stilistic, lingvo-poetic, semantico-conotativ, țesutul cromatico-simbolic” [113, p. 89]. Prin urmare, departajarea dihotomică a funcției orientative a *simbolului somatic* facilitează recepționarea și asimilarea informației.

„**Funcția enantiosemică** este condiționată de particularitatea *simbolului* de a fi polisemantic și de a încadra în conținutul său semnificații antonimice” [113, p. 92]. Așadar, această funcție este reprezentată de polienantiosemia simbolică interculturală și culturală, care poate fi identificată în cadrul unor serii de opoziții contextuale: eternitate/temporalitate, masculin/feminin, aproape/departe, atunci/acum, rece/cald și abstract/concret.

„**Funcția informativă** exprimă abilitatea autorului de a transmite cu ajutorul titlului într-o formă cât mai concentrată și mai reușită informația-cheie a conținutului simbolic în text” [113, p. 94]. Astfel, titlul unei opere poetice transmite interlocutorului informația condensată, cu ajutorul funcției informative ce ilustrează în manieră sinecdotică generalul prin particular.

„**Funcția expresivă** este realizată prin intermediul câtorva componente: emoționalitatea, apreciativitatea și intenția. Statutul emoțional exprimat va poseda diferite caracteristici precum: pozitiv/negativ, static/dinamic, omogen/eterogen, euforic/disforic” [113, p. 97]. Prin urmare, înțelegem că *simbolul somatic*, prin prisma elementelor sale constitutive, va reliefa anumite distincții sugestive.

Funcția cognitivă (de cunoaștere) „se realizează pe baza legăturii dintre limbă și gândire și se referă atât la perceperea senzorială a realității, cât și la cea rațională, cu trecerea de la primul sistem de semnalizare la cel de-al doilea” [101, p. 139] opinează filologul A. Eremia. Astfel, înțelegem că transpunerea sistemului de valori ale gândirii în limbă (în cazul nostru, în *simboluri somatice*) se efectuează prin funcția cognitivă direcționată de categoriile sistemice ale socioculturii: grup, gen, vârstă, statut social, imaginar cultural.

„**Funcția pragmatică** se reflectă prin influența psiholingvistică asupra interlocutorului pentru a stabili contactul și a-i trezi interesul” [113, p. 99]. Imaginația și așteptările sunt stimulate de conceptele, expresiile, imaginile simbolice enigmatice care inspiră cititorul spre citirea integrală a operei pentru a clarifica neclaritățile.

„**Funcția contrastului intertextual simbolic**” [113, p. 117] este prezentă:

1. La nivel noțional prin: a) polarizarea semantică sau enantiosemie și b) conceptualizarea diferită a semnificației simbolice.

2. La nivel sintagmatic, precum am sintetizat în *Aspectele lingvostilistice comparate ale simbolului somatic în textul folcloric*, același *simbol somatic* poate reprezenta semnificații contradictorii în circumstanțe diferite [69, p. 254-255].

3. La nivel de registre ale limbajului, precum am specificat în *Aspecte stilistice ale funcționării simbolului somatic* [68, p. 91], același *simbol somatic* utilizat în diferite stiluri ale vorbirii, inevitabil va avea semnificația conform registrului utilizat.

4. În cadrul aceluiși text poetic, *simbolul somatic* poate poseda, de asemenea, semnificații contradictorii, precum am menționat în *Dimensiuni istorice, culturologice și lingvistice ale simbolului* [67, p. 71-77].

5. La nivel paradigmatic sau intercultural, *simbolul somatic* contrastiv este reliefat la diferiți autori, reprezentanți ai aceleiași culturi sau ai diverselor culturi prin dialogismul acestora, în planuri: structural, de titlu, conținutal, motivațional, simbolic, stilistic și caracterial. Bunăoară,

simbolul românesc somatic-imagie, reprezentat de „**Ileana**, supranumită cu ajutorul somatismului **Cosânzeana**, provenient de la termenul *cosiță*, creează interlocutorului implicit portretul unei fete cu păr lung împletit în cosițe și este imaginea cea mai poetică a genului românesc; ea personifică și simbolizează: [+tinerețea], [+frumusețea], [+nevinovăția virginală], [+sufletul îngeresc]” [70, p. 81] și „perfecțiunea omenirii sub chipul de copilă gingașă și răpitoare” [193, p. 179], în considerarea scriitorului V. Alecsandri.

O întruchipare simbolică somatică poetică echivalentă, din arealul culturii engleze, este **Helen** (cu același nume Ileana din cultura românească) ce creează implicit portretul unei fete cu păr lung care simbolizează [+tinerețea] și [+frumusețea]. Însă particularitățile acestei imagini simbolice însușesc pondere contrastivă în expresia poetică: ”She rends her raven hair,/And in distraction’s bitter mood/She weeps with wild despair” [200, p. 3]/„Ea-și smulge părul negru-spic,/Dând vina pe ursită” [197, p. 107]. Astfel, individualizăm o antiteză de imagini-*simbol*: în literatura engleză (scoțiană) femeia este brunetă cu părul negru-spic, spre deosebire de Ileana Cosânzeana blondă, apartenență arealului cultural românesc.

Prin urmare, orice imaginar sociocultural asimilează distincții caracteriale raportate la factorii: ontologic, gnoseologic și cultural-geografic. *Simbolul somatic-imagie* este distribuit prin intermediul folclorului sau al literaturii, astfel asimilând caracter etnografic. Contextul în care este utilizat acesta este decisiv și caracteristicile sale sunt dezvăluite doar în funcție de factorii exteriori care joacă rolul primordial în elucidarea semnificației și a funcției *simbolului somatic*, acesta fiind de natură evazivă, abstractă, ambiguă, fapt ce îi oferă unicitate și originalitate.

Conchidem că funcțiile *simbolului* pot coincide cu cele ale limbajului apropiind cel puțin trei funcții: 1) denotativă, în calitate de semn-*simbol* operațional, terminologic; 2) stilistică de valoare estetică prin prisma cadrului literar-artistic, în care sunt relevate evidențele semantice contextuale și 3) cognitivist-pragmatică, în care imaginarul sociocultural și metafora conceptuală sunt elementele de bază, acestea favorizând interpretarea semnificației simbolice. Afirmăm cu certitudine că *simbolul*, indiferent de structură, poate fi exprimat în cadrul textual sintagmatic sau paradigmatic, prin intermediul mai multor funcții concomitent, cadrul situațional fiind decisiv în asimilarea acestora.

2.3. Aspecte semantico-funcționale ale *simbolului somatic* în textul biblic

De la începuturile lumii comunicarea simbolică a reprezentat una dintre pârghiile principale ale societății. Scrierile biblice atestă existența *simbolului* de cel puțin 2000 de ani, fapt pentru care am decis să studiem aspectele semantico-funcționale ale *simbolului somatic* în textul biblic.

Metodologia de cercetare aplicată în subcapitolul ce urmează este fundamentată pe analiza componentială, care vizează conținutul semantic al *simbolului* din perspectivele: 1) biblică, 2) lingvostilistică și 3) literară. Analiza funcțională reliefează elementele distinctive ale *simbolului somatic* și apreciază rolul său funcțional în cadrul tematic-disciplinar. Analiza contrastivă a aspectelor semantico-funcționale în spațiu biblic oferă posibilitatea de a aprecia valoarea *simbolului* la nivel intercultural.

Comunicarea constituie procesul de a formula și a transmite anumite informații, în mod verbal sau non-verbal, anumitor interlocutori, prin prisma diverselor limbaje.

„Limba reprezintă diverse modalități de exprimare în anumite contexte și/sau domenii, iar aceste variații sunt numite stiluri sau limbaje. Astfel, s-a identificat un limbaj stil religios/bisericesc/biblic, individualizat prin trăsături specifice, distinctive” [126, p. 192] constată cercetătoarea A. Manolii. Înțelegem deci că orice disciplină însumează cel puțin câteva limbaje, acestea fiind distincte prin anumite caracteristici cărora li se conformează.

Biblia, supranumită *Cartea Cărților*, reprezintă temelia modalității de redare a gândurilor, ideilor, conceptelor, reprezentărilor umane din cele mai vechi timpuri și până în prezent. „Cartea religioasă a fost întotdeauna unul dintre pilonii de bază ai culturii oricărui popor, prin ea au căpătat valoare și perenitate, limba, spiritualitatea, frumosul și adevărul” [90, p. 142], relatează savanta I. Condrea. Prin urmare, zicerile, povețele, învățăturile *Cărții Divine* nu au încetat să ne îndrume și să ne inspire cu nepărtinire și consecvență, păstrându-și actualitatea de-a lungul timpului, fapt recunoscut de savanți și cercetători.

Simbolul somatic, reprezentând o unitate simplă a vorbirii, constituie un concept de importanță majoră pentru opera biblică, actualitatea acestuia fiind mereu remarcată. Pentru a vorbi despre *simbolul somatic* în scrierile biblice, am decis să definim limbajul biblic și să distingem câteva elemente-cheie care îl caracterizează. „Limbajul biblic, cel mai vechi și conservator, se caracterizează printr-o normă specifică, în raport cu celelalte variante ale limbajului religios, reprezentând o adevărată sursă și „cauză” a celorlalte sublimbaje” [78, p. 20-21], subliniază lingvistul A. Bărbuleanu. Așadar, lucrările biblice posedă trăsături rigide, statornice ale limbajului și sunt stabilite de către o convenție universală. Sobrietatea,

conservatismul și universalismul constituie caracteristici definitorii ale limbajului biblic. În acest subcapitol ne vom referi nemijlocit la limbajul biblic, cel mai puțin dinamic și cel mai universal, particularitățile cărui sunt păstrate cu rigoare și strictețe de cel puțin 2000 de ani.

Pe parcursul a două milenii, Biblia a fost o sursă de necontestat de proverbe, maxime și zicători în care a fost prezent *simbolul somatic*: „De l'abondance du coeur la bouche parle” (fr.) [177, p. 37]”From the abundance of the heart, the mouth speaks” (engl.) [201]”Dall'abbondanza del cuore parla la bocca” [198, p. 898] (it.)”Căci din prisosul inimii grăiește gura” (ro.) [194, p. 1111]. Observăm că proverbul biblic este reprezentat de două *simboluri somatice*: a) *inima* fiind recipientul-cauzator, în care sunt acumulate gândurile și trăirile sufletești ale omului, asimilează funcție de termeni somatici [+/-creier] și [+/-gură] simbolizând: [+rațiune], [+cogniție], [+înțelepciune], [+/-sentiment], [+/-emoție] și [+/-experiență]; b) *gura* reprezintă rezultatul sau efectul cauzatorului și însușește aceleași seme simbolizatoare ale *inimii* cu funcție informativă.

Aici este oportun să menționăm concepția arhimandritului Cleopa: „De multe ori pierdem toată osteneala noastră și fapta bună, dacă nu păzim două lucruri: mintea și limba. Că tot păcatul începe de la minte, de la gând și toată fapta rea sau bună se exprimă întâi prin limbă” [84, p. 58-59]. Astfel, totul ce acumulăm prin experiență vine exteriorizat de rațiune și cogniție prin intermediul comportamentelor, expresiilor lingvistice și a *simbolurilor*. Deducem că experiențele și înțelepciunile *minții* sunt exprimate prin felul de a aborda anumite fenomene sociale, concepții, idei, trăiri, emoții și sentimente. În acest context, *simbolurile somatice*: *mintea* și *limba* se află în raport de contiguitate, atât concretă, cât și abstractă, pentru faptul că sunt interdependente reciproc, asimilează funcția de caracter și comportament uman cu semnificațiile semantice: [+raționalitate], [+competență], [+facultate], [+cogniție] și [+conștiință].

Citatul biblic: „Heureux ceux dont le coeur est pur, car ils verront Dieu” (fr.) [201]”Blessed are the pure in heart, for they will see God ” (engl.) [199]”Beati i puri di cuore, perché vedranno Dio” (it.) [198, p. 891]”Fericiți cei curați cu inima, că aceia vor vedea pe Dumnezeu” (ro.) [194, p. 1100], care nu își pierde din autenticitate deja de câteva milenii, expus metaforic, prin prisma *simbolului somatic* explicit *inimă* și *simbolul somatic* implicit *ochi* ce simbolizează: [+puritate], [+curățenie], [+castitate], [+nevinovăție], [+viziune] exprimă importanța și prioritatea omului [+inocent], [+smerit] și [+necunoscător de păcat] în fața lui Dumnezeu, *inima* și *ochii* în acest context asimilând funcția expresivă care denotă caracter și comportament uman.

Un alt exemplu biblic reprezentativ, în care este prezent *simbolul somatic păr*, este „Tous nos cheveux sont comptés” (fr.) [177, p. 36]”And even the very hair of your head are all

numbered” (engl.)/„Tutti i nostri capelli sono contati” (it.)/„La voi însăși perii capului, toți sunt numărați” (ro.) [194, p. 1108]. *Simbolul somatic perii capului numărați*, exprimat în mod hiperbolic, include două elemente simbolice: hiperonimul *cap* și hiponimul *perii*, ambele asimilând funcția de a reliefa cantități mari de obiecte și semnificațiile simbolice: [-/+emoții], [-/+comportamente], [+sentimente], [-/+trăiri sufletești sau trupești] și [-/+trăsături caracteriale], însă, chiar dacă proverbele biblice sunt universale și comportă aceleași idei, modul de înțelegere și interpretare diferă de la o cultură la alta și de la o generație la alta, datorită realităților socioculturale diferite, diversităților lingvistice și codurilor culturale personalizate. Astfel, concludem că proverbele biblice reprezintă imagini-*simbol* universalizate, care însumează numeroase experiențe, trăiri sufletești, cugetări și tradiții impregnate în eternitate.

2.3.1. *Simbolul somatic în versete evanghelice*

Biblia reprezintă una dintre cele mai vechi cărți ale lumii care a perpetuat în timp fără schimbări semnificative, fapt ce a confirmat universalitatea și statornicia sa. Cartea Cărților conține două testamente (Vechiul și Noul Testament), ale căror scrieri sunt luate în considerare chiar și în zilele noastre în: artă, literatură, filosofie, psihologie, creație etc. Psaltirea Proorocului David este o lucrare biblică ce reprezintă o dublă adresare către interlocutorul particular/forța divină și interlocutorul universal/omenire, aceasta constituind un exemplu vădit de necesitate și întrebuințare a *simbolului somatic*, utilizat în exprimarea laudelor, gândurilor, stărilor emoționale de: [-necaz], [-suferință], [-supunere], [-rușinare], [-supărare], [+grijă], [+mândrie], [+elogiere] și [+bucurie], dedicate lui Dumnezeu și umanității [72, p. 150], opinez în articolul *Aspecte semantico-funcționale în textul biblic*. Această subdiviziune a Vechiului Testament conține 150 de psalmi și reprezintă o parte integrantă a riturilor și ceremoniilor religioase. Sfintele Evanghelii după: Matei, Marcu, Luca și Ioan constituie părți componente ale Noului Testament, sunt, de asemenea, venerate și oferite în calitate de paradigme sau pilde în cadrul procesiunilor liturgice, operelor cultice, filosofice și literare. În paragraful respectiv ne vom referi la unele dintre versetele evanghelice după Matei, ce conțin exemple ilustrative de *simboluri somatice*, sunt considerate drept pilde și povește constructiviste și constituie un vădit suport pentru societate. Un exemplu elocvent este versetul 6.22 din Evanghelia după Matei: „Les yeux sont comme une lampe pour le corps; si, donc tes yeux sont en bon état, ton corps entier jouira de la lumière” (fr.) [201]””The eye is the lamp of the body. If your eyes are healthy, your whole body will be full of light” (engl.) [199]”„La lucerna del corpo è l’occhio. Se dunque il tuo occhio è terso, tutto il tuo

corpo sara illuminato” (it.) [198, p. 893] „Luminătorul trupului este ochiul, de va fi ochiul tău curat, tot trupul va fi luminat” (ro.) [194, p. 1103]. Acesta conține două *simboluri somatice*, care se află în interdependență (*trup* și *ochi*) și subordine reciprocă, ceea ce, din punct de vedere stilistic, apropiază calitățile de metonimie și, respectiv, sinecdocă. Astfel, *simbolul somatic trupul* simbolizează: [+mentalitate], [+comportament], [+caracter], [+atitudine] și asimilează funcțiile de a) ființă omenească și b) însușire umană intensificată de adjectivele și, respectiv, substantivele: *luminat (ro.) / lumină (engl.) / lumină (fr.) / luminat (it.)*. *Ochiul*, în acest context, simbolizează [+hrana sufletească] a ființei umane care pătrunde în *trup* prin intermediul viziunilor, imaginilor, considerărilor despre lumea înconjurătoare și îl creează și modelează cu ajutorul luminii. *Ochiul curat (ro.) / sănătos (engl.) / în stare bună (fr.) / clar (it.)* asimilează funcțiile de a) însușire umană și b) categorie etică, estetică și filosofică, intensificată cu ajutorul adjectivelor: *curat, sănătos, bun, clar*, conformate imaginarelor socioculturale ale limbilor propuse spre analiză, și evidențiază: [+înțelepciunea], [+îngăduința], [+clarviziunea], [+bunăvoința], [+indulgența] ce alimentează trupul spre mântuirea sufletului.

Versetul imediat următor oferă o antiteză a acestei recomandări care descrie inclusiv consecințele rezultate: „Mais si tes yeux sont malades, tout ton corps sera plongé dans l’obscurité” (fr.) [201] / “But if your eyes are unhealthy, your whole body will be full of darkness” (engl.) [199] / „Ma se per caso il tuo occhio è malato, tutto il tuo corpo sarà nelle tenebre” (it.) [198, p. 893] / „Iar de va fi ochiul tău rău, tot trupul va fi întunecat” (ro.) [194, p. 1103]. Observăm că aici somatismul *ochiul* însușește o imagine negativistă prin prisma intensificatorilor adjectivali: *rău (ro. sg.) / nesănătoși (engl. pl.) / bolnavi (fr. pl.) / bolnav (it. sg.)*, asimilează funcția de stare de spirit, simbolizând: [-necunoaștere], [-ostilitate], [-inconsecvență] și [-păcat]. *Simbolul somatic trupul*, în această parte a parabolei, asimilează caracteristicile determinate de *simbolul somatic ochi*, astfel, apropiind aceleași semnificații simbolice. Imaginea contrastivă a binelui și a răului își are sorgintea în viziunea dihotomică a ochiului, care, în funcție de abordarea cognitivist-pragmatică, conceptualizează diferit lumea. Exemplul respectiv oferă două *simboluri somatice* în subordonare reciprocă: 1) hiperonimul *trup* subordonează hiponimul *ochi*, în mod concret, conform rigorilor prestabilite de morfologia umană, care se ocupă de structura corpului și 2) hiponimul *ochi* supune hiperonimul *trup*, în mod abstract, prin intermediul *luminii*, care pătrunde în corp cu ajutorul gândurilor, concepțiilor și al imaginarului sociocultural. Aici putem vorbi și despre alte somatisme implicite precum *inima* și *creierul*. Conchidem că orice ființă umană se subordonează viziunii sale create despre lume, în lumina rațiunii și a cogniției.

Un exemplu evanghelic ilustrativ ce recheamă omenirea spre cumpătare este dat în versetul 7.5: „Commence donc de retirer la poutre de ton oeil, alors tu y verras assez clair de ôter

la sciure de l'oeil de ton frère" (fr.) [201]"/"You hypocrite, first take the plank out of your own eye, and you will see clearly to remove the speck from your brother's eye" (engl.) [199]/„Ipocrita! Togli prima la trave del tuo occhio e allora ci vedrai bene da togliere la pagliuzza dal'occhio del tuo fratello" (it.) [198, p. 893]/„Fățarnice, scoate întâi bârna din ochiul tău și atunci vei vedea să scoți paiul din ochiul fratelui" (ro.) [194, p. 1103]. Observăm că textul respectiv conține *simbolul somatic ochi* în variantă pluridimensională, care vizează omul în confruntare cu alte persoane. În acest context, *simbolul ochi* apropiază funcția informativă de trăsătură caracterială și o simbolizare antitetică, prin prisma ochiului nostru: [-exagerare], [-ostilitate] și a ochiului din preajmă: [+modestie], [+consecvență]. Trebuie să menționăm că același *simbol somatic*, folosit în circumstanțe diverse, conferă textelor funcții și semnificații diferențiate, fapt pentru care aprecierea verosimilă a unui *simbol somatic* survine în cadrul hermeneutic.

Este oportun să specificăm că anumite versete din scrierile evanghelice sunt repetate, în vederea amplificării, înțelegerii și asimilării informației. Spre exemplu, versetul 11.15: „Celui qui a des oreilles, qu'il entend" (fr.) [201]"/"Whoever has ears, let them hear" (engl.) [199]/„Chi ha orecchi, intenda!" (it.) [198, p. 897]/„Cine are urechi de auzit, să audă" (ro.) [194, p. 1109] este amintit și în versetul 13.9. În această considerare, *simbolul somatic urechi* este dedublat stilistic de metonimie, însușește funcția de caracteristică umană și asimilează semnificațiile conotative: [+atenție], [+reconciliere], [+modestie], [+ascultare] și [+îngăduință].

Ulterior, Evanghelia prezintă o consecință în versetul 13.14: „Vous aurez beau entendre, vous ne comprendrez pas. Vous aurez beau voir de vos propres yeux, vous ne saisissez pas" (fr.) [201]"/"You will be ever hearing but never understanding; you will be ever seeing but never perceiving" (engl.) [199]/„Ascolterete, ma non comprenderete; guarderete ma non vedrete" (it.) [198, p. 899]/„Cu urechile veți auzi, dar nu veți înțelege, și cu ochii vă veți uita, dar nu veți vedea" (ro.) [194, p. 1112], astfel atribuind *simbolurilor somatice (ochi și urechi)* calitate abstractă, cu funcția informativă ce reprezintă o însușire umană și semnificațiile: [-incompetență], [-nepricepere], [-necunoaștere] și [-neîndemânare]. Remarcăm că specificarea concretă a *simbolurilor* este efectuată în limbile română și franceză, în timp ce în limbile engleză și italiană *simbolurile* sunt abstractizate, fiind menționate doar cauzele și efectele prin verbe.

Versetul 13.15 oferă o parabolă de concluzie: „Car le coeur de ce peuple est devenu insensible, ils ont fait la sourde oreille, et ils se sont bouché les yeux, de peur que leur yeux non voient, et que leurs oreilles n'entendent, de peur que leur coeur ne comprenne, qu'ils ne se tournent vers moi, et que je les guérisse" (fr.) [201]"/"For this people's heart has become calloused; they hardly hear with their ears and they have closed their eyes. Otherwise they might

see with their eyes, hear with their ears, understand with their hearts, and turn, and I would heal them” (engl.) [199]/„S’è indurito infatti il cuore di questo popolo: sono diventati duri di orecchi, ed hanno serato gli occhi in modo da non vedere con gli occhi, non sentire con le orecchie, non comprendere con il cuore e convertirsi, e allora li avrei guariti” (it.) [198, p. 899]/„Căci inima acestui popor s-a învârtoșat și cu urechile aude greu și ochii li s-au închis, ca nu cumva să vadă cu ochii și să audă cu urechile și cu inima să înțeleagă și să se întoarcă și Eu să-i tămăduiesc pe ei” (ro.) [194, p. 1112]. În acest context, constatăm trei *simboluri somatice* hiponimice (*inima*, *urechile* și *ochii*), dedublate din punct de vedere stilistic de metonimie, intensificate cu ajutorul recurențelor totale menționate în text, ce însușesc funcție dihotomică: a) concretă fiziologică și b) abstractă de cunoaștere, și apropiază semnificații abstractizate: [-ostilitate], [-subiectivitate], [-părtinire] și [-exigență].

De asemenea, în cadrul Evangheliei observăm contestarea anumitor proverbe, considerate corecte, fapt ce demonstrează transformarea și dezvoltarea continuă a societății în manieră constructivistă. Un exemplu elocvent este parabola simbolică din versetul 5.38 Matei: „Vous avez appris qu’il a été dit: Oeil pour oeil, dent pour dent” (fr.) [201]/„You have heard that it was said: Eye for eye and tooth for tooth” (engl.) [199]/„Avete inteso che fu detto: Occhio per occhio e dente per dente” (it.) [198, p. 892]/„Ați auzit că s-a zis: Ochi pentru ochi și dinte pentru dinte” (ro.) [194, p. 1102], care însușește funcția informativă ce marchează o stare de afect emoțional simbolizând [-vendetă] și [-răzbunare], prin prisma a două *simboluri somatice* hiponimice (*ochi*, *dinte*), a căror intensificare survine prin recurențele totale menționate în text, acestea fiind stilistic dedublate de sinecdocă. Aceasta este contrazisă în versetul imediat următor 5.39 „Eh bien, moi je vous dis: Ne résistez pas à celui qui vous veut du mal, au contraire, si quelq’un te gifle sur la joue droite, tends-lui aussi l’autre” (fr.) [201]/”But I tell You, do not resist an evil person. If anyone slaps You on the right cheek, turn to them the other cheek also” (engl.) [199]/„Io invece vi dico di non resistere al male; anzi, se uno ti colpisce alla guancia destra, volgigli ache la sinistra” (it.) [198, p. 892]/„Eu însă vă spun vouă: Nu vă împotriviți celui rău; iar cui te lovește peste obrazul drept, întoarce-i și pe celălalt” (ro.) [194, p. 1102]. Aici *simbolul somatic obrazul* însușește funcțiile a) concretă de [+ființă umană] și b) abstractă, însușire umană cu calitatea stilistică de sinecdocă asimilând semnificațiile [+modestie] și [+supunere].

Remarcăm rechemarea scrierilor evanghelice către [+reconciliere], [+ascultare], [+obediță], [+iertare] și [+smerenie] confirmată în versetul 13.35: „Je leur parlerai à l’aide de paraboles, je leur annoncerai des secrets, caché depuis la création du monde” (fr.) [201]/”I will open My mouth in parables, I will utter things since the creation of the world” (engl.) [199]/„Aprirò in parabole la Mia bocca; svelerò cose nascoste fin dal origine del mondo” (it.)

[198, p. 900]/„Deschide-voi în pilde gura Mea, spune-voi cele ascunse de la întemeierea lumii” (ro.) [194, p. 1113]. Observăm că *simbolul somatic gura* asimilează funcția de categorie etică, estetică și filosofică și simbolizează: [+înțelepciune], [+obiectivitate], [+bunăvoință] și [+îngăduință]. Menționăm că în versetul francez *simbolul somatic gură* este abstractizat prin prisma verbelor *parlerai, annoncerai*.

Un alt exemplu evanghelic care vine să pună în evidență importanța limbajului verbal și non-verbal, este reprezentat în versetul 15.11: „Ce qui rend un homme impur, ce n'est pas ce qui entre dans sa bouche, mais ce qui en sort” (fr.) [201]/”What goes into someone's mouth does not defile them, but what comes out of their mouth, that is what defiles them” (engl.) [199]/„Non ciò che entra nella bocca contamina l'uomo, ma quello che ne esce, questo contamina l'uomo” (it.) [198, p. 901]/„Nu ceea ce intră în gură spurcă pe om, ci ceea ce iese din gură, aceea spurcă pe om” (ro.) [194, p. 1116]. Observăm aici că *simbolul somatic gura* asimilează dublă valoare, cu caracter constructivist și destructivist, în funcție de semnificațiile denotative ale expresiilor verbale sau gestuale. În acest context, *simbolul somatic* analizat apropiază dublă funcție: a) recipient fiziologic ce oferă semnificațiile: [+cavitate], [+container], [+receptacul] și b) recipient cognitiv ce oferă simbolizările abstracte: [-necunoaștere], [+cunoaștere], [-incompetență], [+înțelepciune].

Explicația nu întârzie să survină în versetul 15.18: „Mais ce qui sort de la bouche vient du coeur[...]” (fr.) [201]/„But the things that come out of a person's mouth, come from the heart [...]” (engl.) [199]/„Le cose invece che escono dalla boca, provengono dal cuore [...]” (it.) [198, p. 901]/„Iar cele ce ies din gură pornesc din inimă [...]” (ro.) [194, p. 1116]. Remarcăm faptul că această paradigmă asimilează dublă pondere cu caracterele: a) destructiv și b) constructiv, în funcție de aprecierile cognitivist-pragmatice ale recipientului/interlocutorului. În această considerare, *simbolul somatic inimă* cu funcția de container cognitiv echivoc, împreună cu *simbolul somatic gură*, înzestrate cu calitățile de mediator, informator, asimilează funcția unică de caracter și comportament uman. Astfel, ambele *simboluri* exprimă aspecte semantice simbolice, cu dublă valoare: a) [-obscuritate], [-necunoaștere], [-incompetență], [-mediocritate] și b) [+lumină], [+cunoaștere], [+competență], [+înțelepciune].

O altă parabolă simbolică identificăm în contextul versetului 17.2: „Sous leurs yeux Jésus change d'aspect. Son visage brille comme le soleil et ses vêtements deviennent blancs comme la lumière” (fr.) [201]/”There He was transfigured before them. His face shone like the sun, and his clothes became as white as the light” (engl.) [199]/„E apparve transfigurato davanti a loro: la sua faccia diventò splendida come il sole et le vesti candide come la luce” (it.) [198, p. 903]/ „Și S-a schimbat Isus la față, înaintea lor, și a strălucit fața lui ca soarele, iar veșmintele Lui s-au făcut

albe ca lumina” (ro.) [194, p. 1118]. În acest context, remarcăm *simbolul somatic fața* ce asimilează din punct de vedere stilistic calitatea de sinecdocă/comparație și funcția de categorie etică, estetică și filosofică, simbolizând soarele și universul care conferă pământului: [+lumină], [+continuitate], [+căldură] și [+cunoaștere]. Prin prisma referențelor: *schimbată* (ro., fr.) sau *transfigurată* (engl., it.), *simbolul somatic fața* însușește o imagine și simbolizare ce poartă caracter religios: [+divinitate] și [+dumnezeire]. Intensificarea emoțional-simbolică este evidentă prin recurența totală a *simbolului fața*, în cultura românească, și recurența parțială *aspect*, în limba franceză.

Analizând aspectele semantico-funcționale ale *simbolurilor somatice* utilizate în opera evanghelică din cadrul Bibliei, concludem că circumstanțele în care sunt utilizate acestea sunt decisive, mai mult, somatismele asimilează valoarea, conotația și caracteristicile referentului, întruchipând trăsăturile caracteriale și funcționale ale acestuia. Scrierile biblice poartă caracter universal, în orice limbă le-am citi, însă adesea fiecare cultură se conformează imaginarului sociocultural propriu, limbajul fiind distins prin numeroase concretizări, abstractizări, intensificări ale elementelor constitutive, prin modul de a reliefa anumite aspecte de importanță majoră pentru societatea dată. Aplicând numeroase metode de analiză și sinteză (semiotică, funcțională, contrastivă, comparativă, semasiologică, onomasiologică) a *simbolului somatic* biblic, concludem că identificarea și aprecierea verosimilă a acestuia este posibilă doar în circumstanțe hermeneutice. Constatăm utilitatea multidimensională a *simbolului somatic* declarându-l drept entitate multidisciplinară, multivalentă și multifuncțională.

2.4. Aspecte semantico-funcționale ale *simbolului somatic* în textul parimic

Simbologia unei culturi este reprezentată de tezaurul parimic al acesteia, prin care poporul își evidențiază tradițiile, obiceiurile și înțelepciunea gândurilor, exprimată prin *simbolurile* extrase din: expresii frazeologice, maxime, zicători și proverbe. Învățăturile aforistice constituie temelia gândurilor populare ale fiecărei culturi, din care nu lipsește *simbolul somatic*, acesta fiind unul dintre cele mai reprezentative concepte în cadrul comunicativ proverbial, datorită particularităților noționale simple și concrete, fapt pentru care am decis să analizăm aspectele semantico-funcționale ale *simbolului somatic* în textul parimic.

Metodologia de cercetare aplicată în subcapitolul respectiv este fundamentată pe analiza componentială care ne ajută să studiem conținutul semantic al conceptului *simbol* din perspectivele: 1) parimică, 2) lingvistică, și 3) stilistică. Analiza funcțională reliefează

elementele distinctive ale *simbolului somatic* și apreciază valențele semantico-funcționale în cadrul disciplinar. Analiza contrastivă a aspectelor semantico-funcționale în spațiul parimic și literar-artistic oferă posibilitatea de a aprecia importanța *simbolului somatic* în interdisciplinaritate. Analiza comparativă a *simbolului somatic* în spațiul intercultural permite aprecierea etimologică și încadrarea acestuia în știință.

Folclorul, tradiția cultică, obiceiurile, poezia sunt surse inepuizabile ale **simbologiei** și veridicitatea acestei afirmații este confirmată de mulți poeți, dramaturgi și prozatori atât din literatura națională, cât și din cea universală. Tezaurul folcloric reprezintă unul dintre pilonii de bază ai vieții sociale, oferă continuitate culturală unui popor și dezvăluie trăsăturile caracteriale ale acestuia prin expresiile metaforice utilizate, *simboluri*, heraldică, tradiții, obiceiuri, viziuni și interpretări [70, p. 80]. Învățătura morală populară constituie imaginea cea mai concentrată și profundă a oricărei etnii, prin prisma căreia pot fi identificate: tradițiile, cutumele, obiceiurile, caracteristicile comportamentale, diversitatea lingvistică a vocabularului și imaginarul sociocultural, fapt pentru care am ales să individualizăm *simbolul somatic* parimic în lumina aforismelor.

„Proverbele exprimă, de obicei, o înțelepciune populară. Acestea urmăresc scopuri didactice: de a învăța, a sfătui, a preîntâmpina” [86, p. 28], menționează filologul G. Colțun. Astfel, înțelegem că parimiile nu au o bază științific demonstrată, ci adesea sunt întemeiate pe anumite practici, statistici deja verificate anterior de generațiile premergătoare și simbolizează, cel mai clar, cultura și dimensiunea cognitivă a unui popor, fapt ce trezește interesul cercetătorilor spre analiza aprofundată a acestora.

Caracteristicile fundamentale ale proverbelor reprezintă anonimia și tradiția colectivă. Acestea posedă calitatea de a se modifica în timp sau de a ieși din uz, datorită caracterului dinamic al limbilor. Este oportun să menționăm că cercetătorii au elaborat mai multe clasificări ale proverbelor și aforismelor, cea mai pertinentă fiind relevată de „antropologul G. Hofstede care identifică cinci dimensiuni culturale: 1. Puterea distanței, 2. Evitarea incertitudinii, 3. Individualitate vs. Colectivitate, 4. Masculinitate vs. Femininitate, 5. Orientarea de lungă și scurtă durată” [50, p. 2], la care mai putem adăuga și alte dimensiuni precum 6. Casa/Familia, 7. Sentimentele, 8. Înțelepciunea și altele.

Un exemplu reprezentativ de proverb ce se conformează primei dimensiuni culturale, *Puterea distanței*, și include un *simbol somatic*, ne oferă cercetătorul A. S. Hornby: ”absence makes the heart grow fonder” (engl.) [174, p.4], ce menționează că distanța reliefează sentimentul afecțiunii intense. În contextul acesta, *simbolul somatic inimă* asimilează conotație abstractă metaforică și calitatea de sediu al sentimentelor cu funcție dihotomică: a) termen

somatic – *suflet*, b) stare de afect emoțional ce simbolizează [+afecțiune] și [+iubire]. Un ansamblu de maxime ce reprezintă un imaginar sociocultural antitetice cu privire la sentimentul de afecțiune și distanță este: ”Out of sight, out of mind” (engl.) [174] / „Loin des yeux, loin du coeur (fr.)/Hors de vue, hors de souvenir (fr.)/Lontano dagli occhi, lontano dal cuore (it.)” [106, p. 290]/ Ochii care nu se văd, se uită (ro.). Observăm că imaginea explicită este importantă pentru culturile franceză, italiană și română, în timp ce imaginea implicită contează mai mult pentru sociocultura engleză. Din punctul de vedere al intensității emoționale, culturile franceză și italiană sunt mai intense în exprimare emoțională de durată scurtă, pentru că implică două *simboluri somatice*: *ochi și inimă*, ce simbolizează: [-/+imagine îndepărtată] și, respectiv, [-/+neimplicare], cu funcție dihotomică: a) termen somatic – *suflet*, b) ființă umană. Culturile: engleză, franceză și românească, în acest context, adoptă o atitudine rațională, pentru că nu asociază imaginea cu *inima* și simbolizează *ochii* adresatului cu semnificația neutră: [-imagine uitată]. În tradiția poporului român, contextul relevă importanța concretului, care creează abstractul, somatismul *ochii* apropiind o dublă conotație: 1) *simbol-sinecdocă*, în calitate concretă de persoană; 2) *simbol-metaforă*, în calitate abstractă de sentiment al dragostei. Astfel, cultura engleză asimilează o atitudine antitetice față de culturile romanice, menționând *simbolul somatic inimă*, cu semnificația conotativă pozitivă [+amintire plăcută], drept un container care păstrează și accentuează imaginea implicită și circumstanțele asociate cu aceasta, având în vedere stări emoționale de lungă durată sau sentimente. Conchidem că pe axa valorico-emoțională am putea poziționa cultura engleză ca fiind cea mai intensă, în această considerare parimică, imaginările socioculturale romanice fiind mai puțin accentuate în exprimare emoțională.

Proverbele care fac parte din dimensiunea culturală *masculinitate vs. feminitate* și denotă atitudinea bărbaților față de femei în societate, sau viceversa, au fost mereu caracterizate de o dinamicitate pregnantă datorată evoluțiilor istorice, culturale și a modernizării. Precum menționează lingvista V. Lifari, „rolul bărbatului și al femeii au variat considerabil de-a lungul timpurilor, în dependență de statutul social al acestora, însă, în general, din punct de vedere istoric, bărbatul a fost considerat a fi capul familiei, fiind predestinat să exercite o poziție de lider și să-și trateze soția și copiii cu bunătate și considerare. Soția a fost predestinată de a respecta bărbatul și de a i se supune lui” [50, p. 2]. Diferența de mentalitate a națiunilor de origine romanică și de origine germanică este totuși sesizabilă, aceasta fiind reflectată prin modalitățile de exprimare, proverbe, expresii frazeologice și *simboluri*.

Unele proverbe de origine romanică au o tendință atitudinală rigidă, exemple reprezentative fiind „La femme qu'on n'a pas battue est comme un cheval qu'on n'a pas étrillé”

(fr.) [femeia nebătută este precum un cal neperiat]/„Femeia nebătută e ca și casa nemăturată” [177, p. 218]/„Dintele minții la muiere tocmai după moarte iese” [196, p. 87]. În acest context, *simbolul somatic*-*image* femeia nebătută apropiază calitatea de a fi *cal neperiat* în cultura franceză, în schimb, cultura românească identifică femeia nebătută cu *un obiect, o casă nemăturată*, ambele culturi atribuindu-le funcție informativă cu semnificațiile simbolice: [-nesupunere], [-neascultare], [-incompetență] și [-dezordonare].

Proverbele din secțiunea *masculinitate vs. feminitate*, utilizate în cultura germanică engleză, adoptă o atitudine pozitivă față de femeie. Lingvista V. Lifari ne oferă un exemplu reprezentativ de proveniență biblică ce reflectă inteligența femeii: „She opens her mouth with wisdom. Faithful instruction is on her tongue/Ea deschide gura cu înțelepciune și învățături plăcute îi sunt pe limbă” [50, p. 3]. Prin urmare, somatismul *gura* femeii asimilează funcția de categorie etică, estetică și filosofică, simbolizează: [+înțelepciunea], [+bunăvoința], [+sinceritatea] și asimilează calitatea Cărții Cărților.

Setul de proverbe de origine romanică: „Langue de femme, couteau à deux tranchants” [177, p. 218] (fr.)/ La lingua di una donna è un coltello a doppio taglio (it.)/*Limba* femeii este un cuțit cu două tășuri (ro.)/*A woman's tongue* is a double edged knife (engl.), exprimat metaforic, cu funcție de ființă umană, ne relevă specificul femeii pline de [+energie], [+hotărâre] și [+decizie] care știe să-și apere familia și să-și câștige existența de sine stătător. Astfel, remarcăm faptul că metafora conceptuală este bogată și variată în culturile puse în discuție și se subordonează imaginarelor socioculturale în funcție de specificul gândirii umane, structura realității înconjurătoare și de aria cultural-geografică. Pentru a înțelege realitățile limbii și ale societății, reflectate cu ajutorul aforismelor, maximelor și proverbelor, este necesară cunoașterea aprofundată a: imaginarului sociocultural, circumstanțelor, cutumelor, modului de viață și a mentalității.

Un exemplu elocvent este proverbul francez „à bonne tête cent mains (fr.)/a good head, one hundred hands (engl.)/buona testa, cento mani” (it.) [173, p. 9] care este interpretat de cercetătoarea E. Gorunescu după cum urmează: 1) *cine știe să conducă, toată lumea îl ascultă* (ro.), în care sunt păstrate mai mult echivalența funcțională a proverbului și valorile comunicative decât echivalența literală; 2) în traducerea *cine este înțelept are o sută de mâini* (ro.)/*chi è saggio ha cento mani* (it.)/*whoever is wise has a hundred hands* (engl.) este evidentă echivalența structurală, semantică și funcțională în prima parte a proverbului și în a doua parte putem vorbi chiar și de o echivalență literală. Concluzionăm că traducătorul se confruntă cu o dificultate sporită atunci când vorbește de fidelitatea proverbială, aici amintim de echivalențele fonologice, grafologice, sintactice, lexicale, semantice, structurale și funcțional-pragmatic.

Epitetul imprecis și evaziv *bonne tête* este interpretat de cercetătoarea E. Gorunescu în română prin prisma expresiei *știe să conducă* în mod clarificator eliminând orice fel de dubiu referitor la conceptul *bonne tête* care ar putea fi înțeles, în calitate de echivalent literal: [+cap bun] sau [-cap blajin], [-cap indulgent], [+ascultător], [+îngăduitor], [+docil], [-maleabil], [-influențabil], semele fiind echivalențe funcțional-pragmatic. În acest context, suntem de acord cu afirmația cercetătoarei M. Metleaeva: „Traducătorului îi este destinat să săvârșească o muncă dublă: să simtă în procesul traducerii, împreună cu autorul textului, întreaga lui cale de la imagine până la expresia conceptuală în limba inițială, adică să pătrundă în codul limbii și gândirii auctoriale, apoi să parcurgă calea aducerii expresiei din textul original în limba adoptivă, accesibilă cititorului din altă limbă” [129, p. 117]. Astfel, cunoașterea codurilor sursă/țintă și, respectiv, a imaginarelor socioculturale este indispensabilă pentru o traducere și interpretare verosimilă. Înțelegem că segmentul situațional-geografic, imaginarul sociocultural, interculturalitatea și cadrul cognitivist-pragmatic reprezintă factori decizionali în crearea stocului sociolingvistic al oricărei națiuni.

Proverbul ”Blood is thicker than water” (engl.) [174, p.147] /„Le sang est plus épais que l'eau (fr.)/Il sangue non è acqua (it.)/Sângele apă nu se face (ro.) indicat drept albanez, este, de fapt, un proverb arhaic care, cu excepția unor dialecte italiene (sicilian, leccesian), nu se regăsește, sub această formă, decât la români” [106, p. 46]. Constatăm că *simbolul somatic-sinecdocă sânge* (integrat textual) produce multiplu impact emoțional asupra interlocutorului purtând conotație pozitivă abstractă, asimilează funcție informativă marcată de fenomen social, și simbolizează: [+grad parental], [+proveniență], [+apartenența la un grup ereditar] și [+genealogie].

Un alt set reprezentativ de proverbe pentru culturile puse în discuție este: ”Somebody’s eyes are bigger than their somach” (engl.) [174, p.520] /„Avoir plus grands yeux que grand ventre (grandpanse) (fr.)/Avoir les yeux plus gros que le ventre (fr.)/Lo stomaco non abbraccia quanto l’occhio (it.)/Aver gli occhi piu grandi del ventre (it.)/Aver piu grande la gola che il ventre (it.)/A avea ochii mai mari decât burta/Pânțele se satură dar ochii niciodată” (ro.) [106, p. 74]. În cadrul acestor contexte, distingem două *simboluri somatice* (ochi, pânțele) care însușesc: a) funcție concretă fiziologică (vedere, digestie) și b) funcție abstractă ce vizează caractere și comportamente umane. Ambele *simboluri somatice* asimilează aceleași semnificații simbolice abstracte: [-avaritia] și [-lăcomia], prin prisma caracterului unitar al zicătorilor care, aici, posedă aceleași imagine socioculturale și structuri similare de expunere a expresiei simbolice, la nivel intertextual și intercultural, fapt ce demonstrează caracterul cognitivist-pragmatic universal al ființei umane.

Setul de proverbe: "One hand washes the other" (engl.) [174, p. 673] / „Una mano lava l'altra (e tutte due faccia/il viso) (it.)/Une main lave l'autre (fr.) O mână spală pe alta (cealaltă) și amândouă obrazul (fața)/Mână cu (pe) mână spală și amândouă (spală) obrazul (fața)” [106, p. 294] asimilează o serie de funcții: a) concretă fiziologică, și b) abstracte: orientativă, informativă, pragmatică care întrunesc funcționalitatea unui mecanism ce necesită mai multe elemente constitutive, spre efectuarea anumitor operații de rutină. Prin urmare, în context inițial, denotativ, propriu, proverbul simbolizează [-/+cotidianitatea corpului uman], iar în context conotativ – [-/+funcționalitatea oricărui mecanism]. Astfel, pentru a efectua, realiza anumite obiective recurgem la mai multe acțiuni, elemente, funcții, obiecte, care prin rolul lor contribuie la buna funcționare a oricărui sistem.

”Have an eye for something” (engl.) [174, p. 520]/„Chi sa ha dieci occhi, chi non sa e cieco affatto (it.)/Qui art a, partout part a (fr.)/Cine știe carte, are patru ochi (și nouă minți)/Doi ochi văd mai bine decât unul” (ro.) [106, p. 82]. Aici remarcăm că *simbolul somatic ochi* comportă mai multe funcții cu conotație pozitivă (denominativă, informativă, expresivă) fiind dedublat, din punct de vedere stilistic, de: 1. metonimie, care reflectă raport de contiguitate, în care concretul (ochi) desemnează abstractul (viziune), 2. sinecdocă, fiind desemnată drept o varietate a metonimiei, în care particularul/hiponimul *ochi* reflectă generalul/hiperonimul *cap/capete/persoane*, 3. hiperbolă, care constă în exagerarea informației, 4. metaforă, în care *ochii* simbolizează [+clarviziune], [+înțelepciune], [+inteligentă], [+deșteptăciune] [73, p. 165]. Trebuie să menționăm că imaginarul sociocultural al proverbelor analizate este diferit: a) cultura italiană intensifică simbolizarea prin pluralitatea exagerată a *simbolului somatic ochi*; b) cultura engleză atenuează conceptul de clarviziune prin singularizarea *simbolului*; c) imaginarul sociocultural francez oferă o generalizare a calităților prin *simbolul artă*; d) cultura românească intensifică calitățile prin pluralitatea *simbolului ochi*.

În acest context, suntem de acord cu cercetătorii M. Le Guern, D. Melenciuc și I. Manoli, care prin definițiile lor, ce vizează metafora afirmă, explicit sau implicit, asemănarea *simbolului* cu această figură de stil, prin prisma elementelor constitutive: „Metafora reprezintă o relație bazată pe afinitatea sau similaritatea anumitor trăsături distinctive, a două concepte corespunzătoare” [52, p. 209], „Metafora este ambasadoarea figurilor, figură a figurilor și poezia, însăși” [176, p. 80], „Trecerea de la metaforă la *simbol* este adesea imperceptibilă; aceasta intervine în momentul în care analogia nu mai este simțită prin intuiție, ci percepută de intelect” [10, p. 96]. Prin urmare, înțelegem că metafora reprezintă un algoritm constituit din diverse seme comune, în timp ce *simbolul* desemnează nemijlocit un concept, care, prin limbajul convențional culturalizat, devine un arhetip.

„Gli occhi hanno più credenza che le orecchie (it.)/Val più un testimone di vista che dieci (mille) d’udita (it.)/Les yeux ont plus de credit que les oreilles (fr.)/Ochii au mai multă crezare (sunt mai credincioși) decât urechile” (ro.) [106,p. 289]”Beauty is in the eye of the beholder” (engl.) [174, p. 520]. Setul de proverbe menționate implică două *simboluri somatice ochi și urechi*, care asimilează funcția de *caracter și comportament uman* și comportă semnificație denotativă [-/+vedere] și [-/+auz] în arealul cultural romanic. Cultura engleză atribuie *simbolului somatic ochi* calitatea de a percepe prin prisma simțurilor, ce asimilează conotațiile cognitivă, senzorială, auditivă, olfactivă și tactilă, implicit, și creează *simbolurile*: [-/+viziune] și [-/+imagine].

O altă compilație de proverbe, ce reprezintă starea de spirit al omului este „L’occhio è lo specchio dell’anima (it.)/Les yeux sont le miroir de l’ame (fr.)/Ochii sunt oglinda sufletului (inimii) (ro.)/Oamenii se cunosc după ochi (ro.)” [106, p. 291]”The eye is the mirror of the soul” (engl.) [174, p. 520]. În acest context, *simbolurile somatice ochi și suflet*, se află în interdependență reciprocă și, prin urmare, reliefează aceleași funcții (informativă, expresivă și pragmatică), aceleași semnificații simbolice: [-/+atitudine], [-/+manifestare], [-/+expresie] și desemnează, din punct de vedere stilistic: metaforă/metonimie/sinecdocă. Observăm că expresia, forma și semnificația imaginarelor socioculturale analizate sunt similare la culturile puse în discuție, fapt ce denotă universalitatea aforismului respectiv.

„În buze miere și în inimă fiere/Din gură miere, iar din inimă otravă/Cei mai mulți cu mierea-n gură și cu fierea-n inimă/La gură ca un miel, iar la inimă lup întreg/Adeseori în dosul unei guri dulci se ascunde o inimă otrăvită/Limbă dulce, dos viclean (ro.)/Langue de miel et coeur de fiel (fr.)/Fiel au coeur, miel en bouche (fr.)/Il a le miel en bouche et le venin au coeur (fr.)/Volto di mèle, cor di fiele (it.)” [106, p. 225]/Honey tongue, heart of gall (engl.). Acest ansamblu de maxime ce denotă universalitate, prin expresie și conținut, cu funcție informativă, reflectă cu ajutorul *simbolurilor somatice* hiponimice, aflate în antiteză *buze/gură, limbă și inimă*, capacitatea omului de a-și masca gândurile, sentimentele și modul de a se exprima, în manieră eronată, cu scopul de a persuadea, influența și convinge; toate *simbolurile somatice* poartă conotație negativă, implicită sau explicită și simbolizează: [-perfidie] și [-vicienie].

„În gura închisă nu intră musca (ro.)/En close bouche n’entre mouche (fr.)/In bocca chiusa non c’entra mosche (it.)/In bocca chiusa non entro mai mosca (it.)” [106, p. 227]”Keep your mouth shut” (engl.) [174, p.959]. În setul menționat de proverbe, *simbolul somatic gura*, reprezentat de simbolizatorul *închisă*, consolidează maxima *tăcerea e de aur* și exprimă [+discreție], [+confidențialitate], însă și o poziție ambiguă, enantiosemică: [-prostie]

/[+înțelepciune]. Aici acest *simbol* apropiază numeroase funcții (informativă, orientativă, expresivă, pragmatică), o imagine constructivă și aspect universal.

Astfel, ajungem la concluzia că simbologia somatică, reflectată în maxime și proverbe, întruchipează: cultura, tradiția, modul de a gândi, de a trăi și, nu în ultimul rând, atitudinea cognitivist-pragmatică a poporului dat. În urma analizei contrastiv-comparative a textului parimic putem trage următoarele concluzii: într-o mare proporție, la nivelul componentelor semantici și chiar lexicali, cele patru limbi comportă un imaginar sociocultural similar, care evidențiază aceleași *simboluri somatice* exprimate prin expresii pragmasemantice asemănătoare, fapt ce demonstrează universalitatea cognitivist-pragmatică umană bazată pe efectele innăscute ale somatismelor. În unele cazuri, remarcăm totuși, diversitatea gândirii direcționate prin intermediul *simbolurilor somatice* integrate în unitățile frazeologice sau aforisme, datorată: 1) imaginariului sociocultural, 2) realității înconjurătoare, 3) diversității expresiei codului simbolic, în care metafora conceptuală reprezintă elementul de bază, aceasta favorizând decodarea semnificației simbolice.

2.4.1. Aspecte semantico-funcționale ale simbolului somatic non-verbal și verbal în context frazeologic

Simbologia frazeologică somatică deține „numeroase trăsături specifice care evidențiază și prezintă importanță pentru omenire în viața cotidiană, fiecare cultură posedând diferite particularități distinctive ce oferă unicitate și originalitate expresiei, prin prisma *simbolurilor somatice*” [74, p. 8]. Prin urmare, comunicarea cu ajutorul simbolicii frazeologice somatice se subordonează anumitor norme, predefinite de imaginările socioculturale și convenționalizate de-a lungul timpului. Caracterul individual și original al fiecărei expresii frazeologice somatice oferă interlocutorului ambiguitate interpretativă, fapt ce ne-a motivat să studiem aprofundat aspectele semantico-funcționale ale *simbolului somatic* verbal și gestual în cadrul unităților frazeologice somatice.

Metodologia de cercetare aplicată în investigația dată este bazată pe analiza semasiologică ce studiază *simbolul somatic* prin intermediul semnificațiilor sale și pe analiza onomasiologică ce studiază posibilitățile de exprimare a *simbolului somatic* verbal sau non-verbal, pornind de la concept. Analiza funcțională a *simbolului somatic* reliefează rolul elementelor distinctive ale acestuia, prin intermediul valențelor funcționale la nivel conceptual, sintagmatic și paradigmatic. Analiza contrastivă a aspectelor semantico-funcționale ale *simbolului somatic*, în cadrul interacțiunilor interculturale, la nivel conceptual, sintagmatic și

paradigmatic, este indispensabilă pentru a) evidențierea diverselor posibilități de exteriorizare a semnificațiilor și a funcțiilor simbolice și b) stabilirea autenticității *simbolului* la nivel de culturi diverse. Metoda cognitivă studiază procesele de organizare mentală de identificare, asimilare, stocare și exteriorizare a informației cu ajutorul *simbolului somatic* verbal sau gestual, în vederea identificării aspectelor semantico-funcționale ale acestuia în cadrul cultural și intercultural. În acest context este binevenit *Studiul Gramaticii Generative* al renumitului lingvist N. Chomsky, care analizează detaliat facultatea limbajului exprimat la nivel generativ: „Gramatica generativă a unei limbi (unde „generativă” semnifică nimic mai mult decât „explicită”) este o teorie care se preocupă de forma și semnificațiile expresiilor acestei limbi” [39, p. 3]. Este potrivit și *Studiul Universalilor Limbajului* efectuat de către savantul cu renume mondial E. Coșeriu, care analizează specificitățile universale ale expresiei prin prisma limbajului: „Majoritatea universalilor esențiale imediat evidente și, ca atare, general admise, sunt universalii generice” [94, p. 19]. Așadar, înțelegem că orice tip de limbaj se prezintă în mod necesar sub forma anumitor expresii verbale sau gestuale, generate de anumite stări emoționale, prin intermediul *simbolului somatic*.

În toate timpurile umanitatea a folosit *simbolurile* pentru a exprima convingerile sale de putere creatoare, care stau la originea și continuitatea vieții. La un nivel mai conștient decât miturile și legende, simbologia a ajutat omenirea să reprezinte ideile abstracte precum: adevărul, justiția, eroismul, clemența, înțelepciunea, curajul sau dragostea. În viziunea lui C. G. Jung, noi ne naștem cu predispoziții înnăscute, care ne permit să dezvoltăm anumite idealuri în noi, denumite *arhetipuri*, localizate în subconștientul nostru și ne dictează ce atitudine să adoptăm în diferite circumstanțe ale vieții. Aceste modele sunt esențialmente constructive, astfel creând trăsăturile caracteriale ale personalității noastre. **Arhetipurile** impregnate în subconștientul nostru ne inspiră modul în care alegem și asimilăm informația, modul în care procedăm, modul cum considerăm, ne ajută să stabilim axele valorice, să delimităm concepții, să distingem constructivismul de destructivism, să ne creăm convingeri proprii și să ne distingem de animale prin aptitudine cognitivă și spirituală. „Majoritatea tradițiilor exoterice consideră *materia* și *spiritul* drept oponenți care se reunesc doar în om” [5, p. 122], relatează lingvistul D. Fontana. Așadar, omul reprezintă ființa superioară care posedă facultatea de a distinge și a judeca în lumina spiritului și a cogniției. Relația dintre corp și spiritul uman este apreciată în culturi conform imaginarului sociocultural și manierei în care aceste două realități sunt reflectate în toate aspectele existenței. **Considerând prezumția universală a modelului corpului uman, deducem o anumită distincție funcțională universală a *simbolului somatic***, dat fiind faptul că

omul, la nivel constitutiv, încorporează aceleași elemente componente ale materiei, dedublate de judecată și rațiune, exprimate în mod verbal sau non-verbal.

Comunicarea non-verbală, atât scrisă, cât și orală, este inevitabilă în conexiunile cotidiene, fapt ce determină *simbolul somatic* gestual drept un suport de importanță vitală în comunicarea chinestezică.

„Gesturile sunt la fel de elocvente ca frazele și discursurile, iar erorile gestuale au consecințe interpersonale sau instituționale la fel de grave precum erorile lingvistice, pentru că gestualitatea configurează identitatea individului, optimizând sau distorsionând comunicarea” [150, p. 2]. Astfel, *simbolurile* gestuale reprezintă o parte integrantă a oricărui discurs și identificarea corectă a acestora facilitează numeroase interacțiuni: de nivel disciplinar, cultural, social, interdisciplinar și intercultural. „În construcția semnificatului, un rol foarte important îl poartă totalitatea elementelor paralingvistice (intonația, viteza, pauzele etc.) și gestuale care însoțesc (și, în cazul gesturilor, uneori substituie) realizările lingvistice, în interacțiunile *față în față*” [157, p. 428], opinează A. A. Sobrero. Prin urmare, *simbolul* non-verbal constituie un cumul de aspecte particularizante care-l poziționează pe o axă constitutiv-valorică a acceptabilității. Bunăoară „contactul dintre mâini simbolizează un schimb de natură afectivă” [29, p. 194], menționează cercetătoarea D. Shandrovschi. Un discurs însoțit de o voce calmă, intonată, la o viteză potrivită și cu pauzele de rigoare, cu certitudine sensibilizează orice public. Particularitățile chinestezice și paralingvistice simbolice contribuie la eficientizarea expresiei verbale prin intermediul expresiei non-verbale, acestea fiind adesea interdependente și reciproce. Colaborarea segmentului chinestezic cu cel prozodic înlesnește aprecierea verosimilă a oricărui *simbol somatic*, pentru că ambiguitatea sau polarizarea semantică este adesea prezentă în relația dintre semnificant și sens, fapt ce îngreunează extragerea semnificației simbolice clare. Spre exemplu: „Tenul bronzat, în societatea din nord, transmite direct ideea de timp liber și acces la bunuri valorizate și rare, dar, în același timp, corelația dintre tenul bronzat și ideea de frumusețe este arbitrară, în alte contexte paloarea având această conotație, iar tenul închis fiind asociat cu inferioritatea” [128, p. 91], constată D. Mcquail. Prin urmare, chiar și culoarea pielii sau aspectul unei persoane creează ambiguități în apreciere, *simbolul somatic* asimilând adesea amprentă enantiosemică. Concludem că mesajul gestual reliefează o imagine trihotomică ce „1. caracterizează vorbitorul însuși potrivit următorilor parametri: ten, gesturi, mimică, stare emoțională, postură, timbru vocal, accent, pauză, durată, vârstă, gen, educație, ocupație și statut social; 2. poate substitui un element lingvistic; și 3. reprezintă imaginarul sociocultural al vorbitorului” [74, p. 9]. În acest context, menționăm că expresia gestuală asimilează mai multe

forme (1) gestuală non-verbal, 2) gestuală verbală orală, 3) gestuală verbală scrisă, 4) gestuală mixtă), care sunt ajustate potrivit imaginarelor socioculturale preexistente.

În opinia savantului N. Chomsky, asimilarea limbajului se efectuează prin prisma așa-zisei *Gramatici Universale* care „poate fi privită ca o caracterizare a *facultății limbajului determinată genetic*. Aceasta poate fi concepută ca un dispozitiv de „achiziție” a limbii (*a language acquisition device*), o componentă înnăscută a minții omenești care produce o limbă particulară prin interacțiunea sa cu experiența” [39, p. 3]. Prin urmare, anumite aspecte gestuale posedă un nivel înalt de universalitate pentru că se conformează nemijlocit fiziologiei umane necondiționate ce creează diverse stări emoționale prin intermediul *simbolului somatic*, care în majoritatea cazurilor nu pot fi controlate: roșirea în obraji de rușine, dilatarea pupilelor de frică, transpirarea excesivă de oboseală, căldură sau nervozitate, căscatul de oboseală etc. Există, însă anumite gesturi care sunt condiționate, fiind asimilate pe parcursul vieții, în urma asocierii repetate a unui excitant cu alt excitant care provoacă un reflex congenital și se subordonează convenției sociale universale: nutriția corpului spre supraviețuire, ferirea corpului de provocarea durerilor de diferit gen, îngenuncherea pentru a se supune, închiderea ochilor pentru a se proteja de razele solare [74, p. 9]. Ființa umană în general, trăind zilnic aceleași experiențe în legătură cu părțile corpului său și fiindu-i caracteristice aceleași funcții și topografii ale lor, creează imagini asemănătoare, indiferent de limba în care vorbește. Fără a neglija diferențele de cultură gestuală, totuși îndrăznim să menționăm că acest tip de limbaj este relativ universal: a încrunta sprâncenele în momente de furie sau concentrare, a ridica din umeri la neînțelegerea celor comunicate, clipirea din ochi de uimire [119, p. 80], subliniază cercetătoarea E. Lăcustă. Prin urmare, gesturile care creează *simbolurile somatice* apar atât condiționat în funcție de imaginarele socioculturale de referință, cât și necondiționat, datorită reflexelor constitutive congenitale. „Prin emoție, oamenii comunică stările lor interne și intențiile folosind componentele somatice” [33, p. 206]. Bunăoară, unitatea frazeologică somatică: 1. îmi râde inima de bucurie (ro.)/2. à coeur joie (fr. *avec grand plaisir, jusqu'à satiété. S'en donner à coeur joie.*)/3. in good heart (engl. *happiness*)/4. i suoi occhi ridono (it. *Mostrare gioia*) asimilează semnificație universală, vorbind de culturile analizate, însă fiecare imaginar sociocultural expune stările emoționale diferențiat, cu ajutorul metaforei conceptuale personalizate, la care contribuie diferiți intensificatori spre valorificare. Astfel, în exemplul propus spre analiză în articolul *Rolul simbolului somatic frazeologic în exprimarea emoției prin prisma semioticii gestuale* am constatat: 1) frazeologismul românesc echivalează somatismul explicit *inimă* cu hiperonimul somatic implicit *față*, în care colaborează mai mulți actanți/hiponime (gura, obraji, ochii), pentru a crea *simbolul-emoție de bucurie* dedublat, din punct de vedere stilistic, de personificare și

sinecdocă; 2) frazeologismul francez exprimă bucuria cu ajutorul elementului somatic concret *inimă* asociat cu substantivul abstract *bucurie* (prin urmare, nivel cultural mai avansat pe axa diacronică, datorită abstractizării), din care este exclus gestul explicit; 3) unitatea frazeologică engleză exprimă *simbolul*-emoție de bucurie/fericire cu ajutorul calificativului *bună* atribuit somatismului *inimă*, reflectat prin epitet din punct de vedere stilistic; 4) frazeologismul italian exprimă bucuria în mod explicit cu ajutorul elementelor somatice *ochi* și *gură* reflectate stilistic prin sinecdocă/personificare [74, p. 9]. Imaginarul sociocultural italian atribuie *simbolului* hiponimic *ochi* calitățile hiponimului *gură*, astfel intensificând implicit emoția de bucurie. Conchidem că emoția de bucurie este: 1) interiorizată, explicită, intensificată cu ajutorul gestului [+,,+,+] (ro.); 2) interiorizată, implicită, intensificată de starea emoțională [+,,+] (fr.); 3) interiorizată, implicită prin intermediul intensificatorului adjectival [+] *good* (engl.); 4) exteriorizată, implicită, intensificată prin gestul mimico-facial [+,,+] (it.).

„Emoția se simte cu o anumită intensitate, generată parțial de o evaluare mintală a situațiilor și însoțită de răspunsuri fizice atât învățate, cât și înnăscute” [36, p. 281], consideră A. Bernstein. Aici înțelegem că tendința gestuală apropiază o anumită intensitate prin răspunsurile fizice achiziționate sau congenitale, în funcție de imaginarul sociocultural. Așadar, suntem de acord cu părerea cercetătoarei A. Wierzbicka, care evidențiază că „emoția îmbină în sensul ei referința la sentiment, referința la gândire și referința la corpul unei persoane” [63, p. 24]. Prin urmare, noțiunea *emoție* implică raționalitate, simțuri (miros, auz, văz, gust și atingere) și *simboluri somatice* pentru a transmite un anumit mesaj. În același timp, suntem de acord cu părerea cercetătorului R. West potrivit căruia: „Oamenii diferitor culturi exprimă emoția diferit. Spre exemplu, s-a descoperit că oamenii aparținând zonelor climaterice mai calde sunt mai expresivi emoțional decât persoanele aparținând climatelor mai reci” [62, p. 105].

Vorbind de unitatea frazeologică analizată anterior, ce exprimă bucuria, potrivit axei de exteriorizare emoțional-gestuare, cultura italiană rezultă cea mai expresivă vizual și cea mai rezervată și abstractă, din punctul de vedere al intensității, în exprimarea emoției, dat fiind faptul că *simbolul inimă* ce reprezintă [+sentiment], [+implicare sufletească], este înlocuit cu *simbolul ochi* ce simbolizează [+viziune], [+imagine]. Concomitent, cultura românească apare cea mai profund emoțională datorită expresiei stilizate. În urma analizei expresiei emoționale din exemplul dat, ajungem la concluzia că exteriorizarea emoției nu este echivalentă cu implicarea sufletească, mai mult, intensitatea emoției este creată nemijlocit de valoarea și semnificația *simbolului somatic*.

2.4.1.1. Simbolul somatic exprimat în expresii gestuale

Simbologia este o știință pluridimensională pentru faptul că implică mai multe discipline precum: culturologia, sociolingvistica, lingvostilistica, etica, estetica, emotivitatea, cognitivismul, pragmatismul, psihologia și filosofia. Astfel, utilizarea oricărui *simbol* în diverse circumstanțe caracterizează interlocutorul din următoarele puncte de vedere: a) statutul emoțional, b) apartenența culturală, c) nivelul de culturalizare, d) imaginarul sociocultural. Este posibilă aprecierea apartenenței culturale și sociale, în funcție de expresiile simbolice folosite. Cuvintele, considerate din punctul de vedere al conținutului lor, reflectă stadiul de dezvoltare socială și culturală a poporului care vorbește limba respectivă. Prin urmare, studiul aprofundat al limbilor din perspectivă sincronică și diacronică facilitează individualizarea conceptelor în calitate inițială, integrarea lor în diferite circumstanțe, precum și urmărirea transfigurării acestora de-a lungul generațiilor [74, p. 10]. Astfel, „somatismul abstract (gr.) άνεμος, αναπνοή/*anemos* (lat. vânt, respirație)/*anima* (it. suflet, spirit)/*âme* (fr.)/*soul* (engl.) a devenit în română somatismul concret *inimă*” [109, p. 81] constată academicianul A. Graur. Ajungem la concluzia că unitatea frazeologică somatică italiană: *darsi anima e corpo* (it. *dedicarvisi completamente/a se dedica în totalitate*) [+,+] poate fi considerată drept una autentică (neîmprumutată), pentru că a păstrat vizibil etimologia conceptului abstract *anemos* (lat.) și servește drept bază celorlalte culturi: *corps et âme* (fr. *tout entier, sans restriction*) [+,+]/*cu trup și suflet* (ro.) [+,+]/*body and soul* (engl. *with all your energy*) [+,+]. Observăm că intensitatea expresiei italiene este pusă în evidență de verbul „a se dedica” care explică și accentuează îmbinarea *simbolurilor somatice trup și suflet*. Așadar, frazeologismul analizat asimilează valoare universală și identitate trihotomică: 1) poate apropria aspectul conotativ abstractizat al sufletului, care simbolizează: [+sentiment], [+dedicare], [+consacrare], [+inimă] și 2) poate însuși aspectul denotativ concret al corpului, ce semnifică: [+asiduitate], [+perseverență] și [-/+competitivitate], 3) însumează semnificațiile ambelor *simboluri somatice*.

În acest context, este oportun să menționăm poziția cercetătoarei științelor cognitive S. Goldin-Meadow care afirmă că „gestul permite vorbitorilor să transmită gânduri care ar putea să nu se încadreze cu ușurință în sistemul categorial pe care îl oferă limbajul lor convențional” [42, p. 160]. Un singur gest simbolic include în sine un cumul de informație concentrată, care poate conține numeroase elemente simbolice ce încorporează o anumită intensitate și valență, în funcție de expresia interlocutorului. „Gestul ne oferă o fereastră în minte distinctă de fereastra pe care o oferă discursul” [43, p. 254]. Așadar, fenomenul de ambiguitate este accentuat în

simbologie, echivocul poate apărea din cauza codurilor diferențiate de recepționare a mesajelor, datorate mai multor factori care influențează memoria cognitivă, afectivă și psihomotorie.

Lingvista V. Lifari oferă spre analiză exemplul mimico-gestual „A plânge cu un ochi și a râde cu altul/to cry one's eyes out” [123, p. 132]. Observăm că ambele expresii sunt exteriorizate conotativ cu ajutorul *simbolului somatic* hiperonimic *față*. Cultura românească exprimă statut emoțional „cu spirit contradictoriu” [ibidem] prin prisma *simbolurilor somatice*, hiponimice, explicite *ochi înlăcrimat/ochi zâmbitor* și a *simbolului somatic*, hiponimic, implicit *gură*, astfel atenuând conotațiile negative și asimilând semnificațiile: [-supărare], [-tristețe] și [+bucurie]. Cultura engleză, în acest context, exteriorizează doar conotații negative cu ajutorul verbului *to cry*, dat fiind faptul că nu există niciun atenuator constructiv precum în limba română (ochi/gură zâmbitoare) și asimilează semnificațiile: [-supărare], [-tristețe], [-necaz]. Concludem că semiotica mimico-gestuală frazeologică contribuie la descoperirea particularităților constitutive cognitive din cadrul imaginarelor socioculturale, a diversităților semantice și a funcționalităților pragmatice cu ajutorul *simbolului somatic*, care configurează expresia și creează imaginea corespunzătoare. În acest sens, este eficientă interpretarea pragmatică a cercetătoarei I. Mathé despre *simbol* [51, p. 80-81], extrasă din particularitățile: paralingvistice, chinestezice, lingvistice verbale și non-verbale.

Emoția reprezintă noțiunea de bază, care generează gestualitatea prin intermediul *simbolului somatic*, prin urmare, somatisme sunt elementele indispensabile în exprimarea emoției. *Simbolul somatic* este intercondiționat de emoția ființei umane, raportată la cadrul cognitiv-pragmatic, care evidențiază influența psiholingvistică a expresiei simbolice, în vederea stabilirii contactului, interesului și a imaginației receptorului, prin prisma elementelor constitutive și a intensității impactului emoțional, relevat de *simbol* cu ajutorul evidențelor pragmasemantice, în care metafora conceptuală reprezintă elementul de bază.

Filologul V. Lifari propune și un exemplu reprezentativ care reflectă multiplu impact emoțional „(1a) *I could see our manager tearing his hair out at the side of the field.* [-,-] (engl.); (1b) *Plângea și-și smulgea părul din cap de supărare* [-,-,-] (ro.)” [122, p. 230]. Spre o interpretare completă a imaginarelor socioculturale studiate, am oferit echivalentele și în limbile italiană și franceză: (1c) „*Mettersi le mani nei capelli, essere disperato*” [184, p. 193]/a-și pune mâinile în cap, a fi disperat [-] (it.); (1d) „*S'arracher les cheveux, être furieux et désespéré*” [181, p. 207]/a-și smulge părul, a fi furios și disperat [-,-]. Așadar, observăm faptul că varianta engleză (1a) include mai multe *simboluri somatice*: a) implicite (mâinile și capul) și b) explicite (părul); varianta română (1b) este exprimată într-o manieră mai explicită și relevă două elemente somatice concrete (păr și cap) și un element abstract (mâinile). În limba italiană (1c), supărarea

exprimată cu ajutorul *simbolurilor somatice* (cap și mâini) este însoțită de fenomenul de [-preocupare accentuată], însă atenuată de verbul *a pune* și posedă două elemente constitutive explicite și un element implicit. Limba franceză (1d), în schimb, cu ajutorul aceleiași gestualități somatice, în care este prezent doar un singur element somatic *păr*, restul fiind implicite, exprimă starea ce posedă dublu impact emoțional: [-furie] și [-disperare]. Aici este oportun să menționăm că în limbile italiană și română există o altă expresie similară celor expuse anterior care implică acțiunea de *a se lua de păr/trage de păr, a se certa* (ro.)/*prendersi per i capelli, litigare* (it.), însă care simbolizează [-ceartă] prin prisma hiperonimului *cap* și posedă cel puțin doi actanți. În acest sens, suntem de acord cu părerea lingvistei E. Raciula „Sensurile unităților frazeologice sunt în general figurate și denotă nivelul de dezvoltare istorică a limbii surse, prin urmare sensul îmbinării de cuvinte considerate un întreg este diferit de sensurile fiecărui element considerat individual” [57, p. 59]. Analizând contrastiv aceste patru exemple ajungem la concluzia că gradul cel mai înalt de intensitate îl poartă expresia frazeologică română, intensificatorii fiind verbele *plângea* și *smulgea*, ulterior urmând expresiile franceză, engleză și italiană.

Conchidem că traducerea frazeologică posedă un grad înalt de dificultate, dat fiind faptul că acestea includ cunoașterea aprofundată a realităților socioculturale, a limbilor sursă și țintă. Astfel, *simbolul somatic* integrat într-o unitate frazeologică, cu siguranță, va asimila semnificația frazeologismului în întregime și se va conforma realității naționale și gradului de cultură istorică a limbilor sursă și țintă.

2.4.1.2. Frazeologisme-simboluri exprimate prin metafore conceptuale

„Unitățile frazeologice funcționale complexe, expresiile, alături de locuțiuni, ocupă o pondere importantă în structura oricărei limbi atât la nivel popular, cât și la nivel literar” [175, p. 5], evidențiază filologul V. Ilincan. Așadar, frazeologisme somatice sunt întrebuințate în diverse registre ale limbii și reflectă: 1) similaritățile și diversitățile etnice și interetnice și 2) imaginarele: sociocultural, sociolingvistic și cognitivist-pragmatic.

„Diverse imagini artistice pot fi redată și prin intermediul frazeologismelor-*simboluri*. Ele semnifică, de cele mai multe ori, legătura analogică între un aspect al lumii ideale (abstracte) și un element al lumii vizibile, materiale” [97, p. 72], constată G. Duda. Deci, frazeologisme-*simboluri* exprimate prin intermediul metaforelor conceptuale, aparținătoare imaginarelor socioculturale, reprezintă schematic arhetipuri, prin intermediul referențelor obiectuali. Orice etnie posedă o metaforă lingvostilistică individuală proprie națiunii pentru a exprima un anumit

gând deci pentru o înțelegere și interpretare exemplară și fidelă a *simbolurilor*, integrate în noțiunile frazeologice, este indispensabilă cunoașterea aprofundată a particularităților culturale ale națiunii respective și a imaginarului sociocultural, exprimat prin metaforele conceptuale.

În opinia cercetătoarei R. Pânzaru, „metaforele sunt prezente în toate mediile de comunicare, unde exercită diferite funcții lingvistice, artistice, cognitive. Pe lângă aceasta, metaforele se dovedesc a fi structuri bune de încadrare a conținutului din text, datorită faptului că pot organiza informația prin formarea imaginilor-schemă” [134, p. 461]. Așadar, aceste imagini-schemă, exprimate adesea prin expresii frazeologice în cadrul contextual, prin intermediul imaginarului sociocultural, pot deveni *simboluri*.

Bunăoară, în expresia: *to learn by heart (engl.)/apprendre par coeur (fr.)/imparare a memoria (it.)/a învăța pe de rost/pe dinafară (ro.)*, *simbolul somatic inimă* corespunde cu sensul figurat al expresiei frazeologice somatice [+memorare] și [+învățare]. Însă, pe lângă semnificația figurată, *simbolul somatic* mai apropiază o valență funcțională concretă, astfel asimilând dublă valoare: 1) concretă (parte a corpului), [+creier] și 2) abstractă (însușire intelectuală), [+memorare]. În acest context, observăm că englezii și francezii utilizează doi actanți somatici spre a exprima unitatea frazeologică: 1) *simbolul somatic* concret, explicit *heart/coeur* în acțiunea de memorare/învățare, pentru a accentua importanța asimilării informației și 2) *simbolul somatic creier* implicit, încadrat în acțiunea de memorare, prin prisma *inimii*, care merge în tandem cu cogniția. În schimb, italienii și românii abstractizează forma simbolică a *inimii* și indică doar acțiunea de asimilare prin memorare în care este implicat un singur actant: *simbolul somatic creier*. În acest sens, trebuie să-l cităm pe filologul G. Colțun: „Elementele componente ale frazeologismelor au sensuri figurate, frazeologice, iar înțelesul unitar general nu este o sumă a sensurilor elementelor componente” [86, p. 26]. Înțelegem că orice expresie frazeologică asimilează o semnificație unitară cumulată din elementele componente, prin urmare, **orice simbol frazeologic asimilează sensul unitar figurat al frazeologismului în care este utilizat**. Mai mult, *simbolul* frazeologic poate asimila și alte seme distinctive sau funcții, inclusiv concrete/obiectuale, precum am observat în expresia frazeologică analizată. Astfel, trăsătura polivalentă a *simbolului* nu se epuizează în cadrul unităților frazeologice.

Analiza contrastiv-comparativă a elementelor somatice, integrate în semiotica non-verbală și verbală, ne-a arătat că acestea pot fi de tipurile: 1. a) concret, explicit, *simbolul* fiind menționat și b) abstract, implicit, *simbolul* fiind subînțeles din expresie; 2. a) simplu: un actant, un gest, b) complex: un actant și un gest care implică mai multe *simboluri somatice* implicate și explicite, care creează, în definitiv, o imagine sau o stare precum: bucurie, plăcere, supărare, tristețe, neliniște, angoasă, rușine, c) compus: mai mulți actanți care creează o acțiune.

Concludem că simbolică frazeologică somatică contribuie la identificarea imaginarului sociocultural prin prisma diversităților semantice și a funcționalităților pragmatice. Contextul în care este utilizat *simbolul* este decisiv și caracteristicile sale sunt dezvăluite doar în funcție de factorii exteriori și elementele asociative, ce joacă rolul primordial în elucidarea semnificației *simbolului somatic*, acesta fiind de natură evazivă, abstractă, ambiguă, fapt ce îi oferă unicitate și originalitate. *Simbolul somatic* reprezintă pârghia statutului emoțional și reflectă aspectele semantico-funcționale somatice prin simbolizarea anumitor trăsături dominante ale corpului în situațiile frazeologice. Prin urmare, frazeologismele somatice create cu ajutorul metaforei conceptuale evidențiază prioritățile distinctive ale unei națiuni și modul de a exprima și percepe realitatea înconjurătoare. Mai mult, putem identifica nivelul de culturalizare a unei etnii în funcție de expresiile, unitățile frazeologice utilizate și proporția de cuvinte concrete/abstracte existente în vocabular la momentul dat.

2.5. Aspecte lingvostilistice comparate ale funcționării *simbolului somatic*

Stilurile verbale reprezintă generatoare importante în extinderea sau suprimarea *simbolului somatic* și figurile stilistice constituie pârghii semnificative la reîntregirea sistemului lingvostilistic. Acest fapt ne-a motivat să studiem aprofundat, în subcapitolul ce urmează, transfigurarea simbolică în abordare stilistică și să demonstrăm că „*simbolul somatic* reprezintă o figură complexă pentru calitatea de a substitui orice figură de stil, de a include în sine mai mulți tropi concomitent și de a coexista în mai multe dimensiuni, fapt pentru care poate fi denumit entitate pluridimensională” [73, p. 163], fapt constatat de subsemnata în articolul *Corelația simbolului somatic cu figurile de stil*.

Metodologia de cercetare aplicată în investigația dată se bazează pe analiza semică în baza căreia studiem conținutul semantic al *simbolului somatic* din două puncte de vedere: 1) retoric și 2) stilistic. Analiza funcțională reliefează elementele constitutive ale *simbolului somatic* și apreciază valențele semantico-funcționale ale acestuia în cadrul textual. Analiza contrastivă a aspectelor semantico-funcționale în spațiu retorico-poetic oferă posibilitatea de a aprecia însemnătatea *simbolului somatic* în dimensiunea stilizată. Analiza comparativă a *simbolului* în spațiul intercultural permite aprecierea etimologică și încadrarea acestuia în știință.

„Stilul unei limbi poate fi definit drept un sistem de semnificații lingvistice coordonate și interconectate reciproc, destinate de a îndeplini o funcție specifică de comunicare, întrunind un anumit efect definit. Fiecare stil reprezintă un sistem relativ stabil, la o anumită etapă de

dezvoltare a limbii literare, însă acesta se transformă, și uneori considerabil, de la o perioadă la alta, prin urmare, stilul verbal este o categorie istorică”, menționează lingvistul D. Melenciuc [53, p. 164]. În consecință, din perspectiva sociolingvisticii variaționiste, transformările sincronice diastratice care se produc în interiorul limbii se extind la nivelul de suprafață al acesteia schimbând încadrările stilistice în plan diafazic și la nivel diacronic. Prin urmare, funcțiile și semnificațiile *simbolurilor somatice* se conformează transformărilor istorice ale registrelor verbale astfel încât la diferite etape istorice aceleași *simboluri* adoptă distincții diferențiate.

„Inițial, retorica sau arta de a vorbi frumos introduce în discurs ideea unei tipologii de stiluri: stilul elevat, stilul mediu, stilul simplu sau mediocru” [3, p. 141], consideră J. Dessons. Ulterior, lingviștii contemporani elaborează o distincție mai precisă a registrelor verbale. În baza mai multor tipologii de stiluri funcționale studiate de cercetătorii J. Dessons [Ibidem], D. Melenciuc [53, p.164], V. Molea [131, p. 93-104], vom prezenta un exemplu de *simbol somatic* într-o tipologie cunoscută de toate culturile puse în discuție, spre a identifica semnificația aceluiași *simbol somatic* în diferite registre funcționale, majoritatea fiind menționate în articolul *Aspecte stilistice ale funcționării simbolului somatic* [68, p. 91-94].

1. Stilul beletristic (literar-artistic): e. g. *Inima* reprezintă simbolul sentimentelor și centrul vieții sufletești.

2. Stilul administrativ (oficial) e. g. *Inima* este organul intern musculos al aparatului circulator. Somatismul *inimă*, în acest context, asimilează funcție operațională și simbolizează [+motorul] sau [+mecanismul funcțional] al aparatului circulator sangvin, care oferă continuitate existențială unei ființe.

3. Stilul științific sau academic: e. g. *Intervenție chirurgicală pe cord*. Observăm că somatismul *cord*, în contextul respectiv, poate fi asociat semnificativ stilului administrativ pentru faptul că aceste două registre verbale sunt similare, primul referindu-se la o interpretare de suprafață, în timp ce al doilea stil furnizează detalierea conceptuală în profunzime, astfel completând imaginea oferită de stilul oficial. Aceste două stiluri, în general, asimilează funcțiile simbolice denotativă și orientativă, care adesea pot fi echivalate cu semnificațiile concrete ale semnului lingvistic nemijlocit, datorate convențiilor impuse de sistemul lingvistic.

4. Stilul publicistic sau gazetăresc: e. g. *În inima evenimentelor; artera principală a orașului*. Aici remarcăm funcțiile conotativă și orientativă a *simbolurilor somatice inima* (hiperonim) și *artera* (hiponim) care asimilează semnificațiile simbolice [+centru], [-/+interior], [-/+conductă principală].

5. Stilul epistolar: e. g. *Vă mulțumesc din inimă pentru vorbe frumoase*. Subliniem funcțiile orientativă și pragmatică ale *simbolului somatic* aflat în discuție apropiind semnificațiile: 1) denotativ abstract [+suflet], 2) conotativ abstract [+sinceritate].

6. Stilul colocvial sau familiar: e. g. *a da (și) inima din sine* (a se dedica trup și suflet unei idei, acțiunii). În acest context, somatismul *inima* este exprimat stilistic prin metonimie și asimilează conotație pozitivă, simbolizând: [+dedicare], [+omagiu] și [+respect].

7. Stilul individual: „Conceptul de stil individual este aplicat în acea sferă a lingvisticii și științelor literare care studiază particularitățile individuale ale manierei scriitorului de a folosi mijloacele lingvistice în vederea atingerii efectelor dorite” [52, p. 6] subliniază filologul D. Melenciuc. În acest sens, putem menționa *simbolurile* poetice personalizate, care aparțin nemijlocit poezilor sau scriitorilor și nu sunt intrate în convențiile: de grup, naționale sau universale. Cu toate acestea, un anume stil individual, bine elaborat și structurat, poate ulterior să intre în universalitate prin extindere sau printr-o eventuală abordare pragmatică.

Evidențiam în articolul *Corelația simbolului somatic cu figurile de stil* că „utilizarea somatismelor a fost mereu prezentă în limbajul cotidian al oricărei națiuni datorită capacității de a face asocieri logice între natură și corpul uman, cu scopul de a se exprima și de a se face simplu înțeles. Prin urmare, aceste corelații raționale au creat un limbaj abstract stilizat, denumit ulterior stilistic, grație abaterilor de la normă și trimiterilor asociative” [73, p. 163].

Conchidem că semnificația *simbolurilor* se conformează stilurilor verbale adoptate, care conferă acestora de fiecare dată un sens diferit. De exemplu, *simbolul somatic inima*, în circumstanțe diferite, apropiază semnificații diferențiate: atât de ordin conotativ, cât și denotativ. Semnificațiile de ordin conotativ prevalează, fapt ce determină ambiguitatea și pluralitatea *simbolului*.

2.5.1. Simbolul în calitate de figură retorică și poetică

Potrivit *Dicționarului de retorică și poetică*, figurile de stil se încadrează în două categorii evidente: figurile retorice care fac parte din „*art de persuader*” [164, p. 7] și figurile poetice care se referă la „*art de la poésie*” [idem, p. 407]. În studiul ce urmează analizăm ambele categorii de figuri, pentru a explica prezența *simbolului* în stilistică.

Dictionnaire de Rhétorique et Poétique reprezintă *simbolul* drept „rezultat al unei combinații de figuri elementare” (retoric) [164, p. 363] „o imagine care face referință la alte imagini precum: 1. alegoria, prin faptul că poate fi exprimată pe arii extinse, 2. metonimia și

sinecdoca, prin extragerea unei calități sau a unui element constitutiv, dar mai ales 3. metaforă, însă cu confuzii frecvente între cele două” (poetic) [idem, p. 703-704]. Potrivit acestor definiții, *simbolul* desemnează o figură plurivalentă, care poate fi manifestată prin alte figuri de stil de tip macrostructural (aluzia sau alegoria) sau microstructural (metafora, sinecdoca sau metonimia).

The Concise Oxford Dictionary of Literary Terms definește *simbolul* drept „un obiect care reprezintă ceva abstract, de obicei asociat cu o idee convențională” [165, p. 251]. Deci, *simbolul* desemnează o noțiune concretă, care prin prisma elementelor sale constitutive abstracte, stabilite prin convenție, devine valabil și acceptat de societate. Conchidem că *simbolul* reprezintă o imagine cel puțin dihotomică, care, pe lângă semnificația proprie, asimilează și semnificațiile constitutive ale altor structuri stilistice.

În considerarea cercetătorului P. Ricoeur, „alegoria reprezintă un rezultat al interpretării, în timp ce *simbolul* suscită și precede o interpretare” [156, p. 34]. În acest context, putem asemui ambele noțiuni cu imagini: alegoria, în acest sens, comportând o succesiune de reflectări ce conturează o imagine, în timp ce *simbolul* desemnează concluzia acestui proces de reflectări, printr-un concept ce invită interlocutorul la meditare.

„*Simbolul* rămâne un fenomen bidimensional în măsura în care latura semantică face trimitere la latura non-semantică. Metafora este doar suprafața lingvistică care datorează bidimensionalității *simbolului* puterea de a conecta semantica la pre-semantică în profunzimea experienței umane” [27, p. 143-161]. Aici, suntem de acord cu părerea cercetătorului P. Ricoeur, care afirmă că *simbolul* reprezintă o figură cu structură atât de suprafață, cât și de profunzime, pentru că întrepătrunde imaginile evidente cu cele convenționale, încadrate în structura semantico-funcțională. Precum observăm, structura, actualizatorii și contextul sunt definitorii în aprecierea semantico-funcțională a *simbolului somatic*.

„*Simbolul*, posedă o structură complexă în sine, pentru faptul că se află la confluența mai multor figuri stilistice, poate implica mai multe dimensiuni și poate coincide cu mai multe figuri concomitent” [73, 163]. Înțelegem că *simbolul* exprimat prin intermediul figurilor stilistice are menirea de a expune un gând în manieră convingătoare, expresivă, impresionantă și elaborată, acesta distingându-se prin structura expozițională. Aici este indicat să menționăm clasificarea funcțională a enunțului efectuată de lingvistul I. Bărbuță: „există trei modalități de descriere a structurii semantico-funcționale a enunțului: a) analiza structural-sintactică (formală) a enunțului; b) analiza funcțional-semantică (comunicativ-sintactică) a enunțului; c) analiza contextual-pragmatică a enunțului” [76, p. 7]. Concluzionăm că studiul expozițional al *simbolului* implică multiplă încadrare: sintactică, semantică, pragmatică, funcțională și

morfologică, fapt ce ne motivează să expunem analizei un număr de tropi, spre a evidenția valoarea *simbolului somatic* la nivel sintagmatic și enunțiativ:

Tabelul 2.1 Figuri de stil prin analogie care permit să creeze imagini

<p>Comparația stabilește un raport de asemănare între două elemente (comparatul și comparantul) cu ajutorul unui instrument de comparație.</p>	<p><i>Le visage est rouge comme une pomme</i> (fr.)/<i>The face is red as an apple</i> (engl.)/<i>Il viso è rosso come una mela</i> (it.)/<i>Fața este roșie ca mărul</i> (ro.) <i>Simbolul somatic fața</i> apropiază dublă pondere contrastivă și simbolizează: [-rușine], [-oboseală], [+bucurie]. Relieful simbolic se realizează la nivel morfologic prin articolul definit care conferă unicitate termenului.</p>
<p>Metafora reprezintă o comparație care nu implică instrumentul de comparație. „...metaforele sunt expresii bizare ...” [25, p. 310]</p>	<p><i>Mains dorées</i> (fr.)/<i>Golden hands</i> (engl.)/<i>Mani d'oro</i> (it.)/<i>Mâini de aur</i> (ro.). <i>Simbolul somatic mâini</i> asimilează valoare pozitivă [+] și exprimă [+dibăcie], [+iscusință] și [+măiestrie]. Evidențierea <i>simbolului</i> este înfăptuită la nivel morfologic prin lipsa articolului definit, care sporește nedeterminarea simbolică și la nivel semantic prin asocierea sensurilor contextuale prin prisma unui element constitutiv. „<i>Idei verzi</i> incolore dorm furioase” [25, p. 310]. Observăm că <i>simbolul ideii</i> este dedublat stilistic de personificare metaforizată, însușește pondere neutră, funcție conotativă și reflectă [-/+cugetare], [-/+intenție] și [-/+meditație].</p>
<p>Personificarea reprezintă un lucru sau o idee în trăsăturile unei persoane.</p>	<p><i>A coeur joie</i> (fr.)/<i>In good heart</i> (engl.)/<i>ridere di cuore</i> (it.)/<i>Inimă râde de bucurie</i> (ro.). În acest context <i>inimă</i> [+] simbolizează [+bucurie] și [+fericire]. Relieful simbolic se efectuează la nivel semantic prin atribuire <i>inimii</i> trăsăturile unei persoane.</p>
<p>Alegoria desemnează o idee abstractă în lumina unei imagini concrete.</p>	<p><i>La beauté sauvera le monde</i> (fr.)/<i>Beauty will save the world</i> (engl.)/<i>La bellezza salvera il mondo</i> (it.) /<i>Frumusețea va salva lumea</i> (Dostoievski) Termenul <i>frumusețea</i> simbolizează femeia [+frumoasă] și [+înțeleaptă]. Evidențierea simbolică se înfăptuiește la nivel morfologic, prin prezența articolului definit, spre a oferi unicitate termenului și la nivel semantic – prin transfigurare simbolică.</p>

Tabelul 2.2 Figuri de substituție care înlocuiesc un termen printr-un altul sau printr-o expresie

<p>Metonimia substituie un termen prin altul în baza unei legături logice sau a unei relații analogice.</p>	<p><i>Avoir la tête sur les épaules</i> (fr.)/<i>Have a good head on your shoulders</i> (engl.)/<i>Avere la testa sulle spalle</i> (it.)/<i>A avea cap pe umeri</i> (ro.). Conceptul <i>cap</i> simbolizează [+intelligență], [+înțelepciune]. Relieful simbolic se realizează: 1) la nivel morfologic, prin absența (engl.,ro.)/prezența (fr., it.) articolului definit care sporește plurivalența termenului și 2) la nivel semantic, prin înlocuirea unui termen cu altul, în baza unei contiguități (a avea minte în cap).</p>
<p>Sinecdoca desemnează o parte pentru un întreg, particularul pentru general. Reprezintă un caz particular al metonimiei.</p>	<p><i>Les yeux sont le miroir de l'âme</i> (fr.)/<i>The Eyes are the mirror of the soul</i> (engl.)/<i>Gli occhi sono lo specchio dell'anima</i> (it.)/<i>Ochii sunt oglinda sufletului</i> (ro.). <i>Ochii</i> simbolizează [-/+starea de spirit a omului]. Evidențierea simbolică se efectuează, la nivel morfologic, prin prezența articolului definit, care conferă unicitate termenului și la nivel semantic, prin asocierea sensurilor contextuale, cu ajutorul elementelor constitutive.</p>
<p>Perifraza înlocuiește un termen printr-o expresie</p>	<p><i>Coeur de la mère</i> (fr.)/<i>Mother's heart</i> (engl.)/<i>Cuore di madre</i> (it.)/<i>Inimă de mamă</i> (ro.). Termenul <i>inimă</i> simbolizează: [+bunătate],</p>

care îl definește.	[+înțelepciune] și [+indulgență]. Reliefaea simbolică se realizează la nivel morfologic prin articolul nedefinit care sporește generalitatea termenului.
--------------------	--

Tabelul 2.3 Figuri de exagerare și atenuare

Hiperbola constă în exagerarea unui element pentru a-l evidenția.	<i>Je suis <u>morte</u> de soif</i> (fr.)/ <i>I am <u>dying</u> of thirst</i> (engl.)/ <i>Sono <u>morta</u> di sete</i> (it.)/ <i>Sunt <u>moartă</u> de sete</i> (ro.) Conceptul <i>moartă</i> simbolizează [-însotare]. Reliefaea simbolică se săvârșește la nivel sintactic prin intensificarea sensului simbolic datorită întrebuirii calificativului.
Acumularea enumerarea, amplificarea, excesul.	<i><u>Homme</u>. Foi, fermeté, persévérance</i> (fr.)/ <i><u>Man</u>. Faith, constancy, perseverance</i> (engl.)/ <i><u>Uomo</u>. Fede, fermezza, perseveranza</i> (it.)/ <i><u>Bărbatul</u>. Credință, statornicie, perseverență</i> (ro.). Reliefaea simbolică se înfăptuiește prin enumerarea mai multor termeni, care realizează o serie simbolică.
Gradația reprezintă o enumerare de termeni în manieră crescătoare sau descrescătoare.	<i>C'est un <u>enfant!</u> Innocent, intelligent, précoce</i> (fr.)/ <i>It is a <u>kid!</u> Innocent, smart, precocious</i> (engl.)/ <i>E un <u>bambino!</u> Innocente, intelligente, precoce</i> (it.)/ <i>Este un <u>copil!</u> Inocent, deștept, precoce!</i> (ro.). Noțiunea <i>copil</i> simbolizează [+intelligență] și [+inocență]. Reliefaea simbolică se înfăptuiește la nivel sintactic, prin enumerarea mai multor termeni, care, individual, nu pot constitui <i>simboluri</i> , dar, prin opozițiile formate între ele, realizează o serie simbolică; prin concentrarea sensurilor mai multor termeni ai contextului asupra termenului simbolic.
Eufemismul constă în atenuarea expresiei unei aprecieri, idei, a unui sentiment (spre a nu șoca).	<i><u>Corps dodu</u></i> (fr.)/ <i><u>plump body</u></i> (engl.)/ <i><u>corpo grassottello</u></i> (it.)/ <i><u>Corp durduliu</u></i> (ro.). Conceptul <i>corp</i> simbolizează: [-/+grăsuț], [-/+rotofei], [-/+dolofan] (fr.), (engl.), (it.), (ro.). Reliefaea simbolică se efectuează la nivel semantic prin prisma intensificatorilor adjectivali.

Tabelul 2.4 Figuri de opoziție

Antiteza este o opoziție accentuată între doi termeni.	<i><u>Les derniers</u> seront <u>les premiers</u></i> (fr.)/ <i><u>The last</u> shall be <u>first</u></i> (engl.)/ <i><u>Gli ultimi</u> saranno <u>primi</u></i> (it.)/ <i><u>Cei din urmă</u> vor fi <u>cei dintâi</u></i> (ro.) (Biblia, Matei 20.16). Reliefaea simbolică se efectuează la nivel morfologic, prin adjectivul demonstrativ care sporește determinarea termenului.
Oximoronul reprezintă doi termeni uniți în mod gramatical, se opun prin sensurile lor. Uniunea elementelor frapează imaginația.	<i><u>Tes yeux</u> sont si noirs, ma lumière</i> (fr.)/ <i><u>Your eyes</u> are so black, my light</i> (engl.)/ <i><u>Tu sei</u> la mia luce con i tuoi <u>occhi</u> cosi neri</i> (it.)/ <i>Așa-s de negri <u>ochii tăi</u>, lumina mea</i> (L. Blaga, ro.). Aici <i>ochii</i> Simbolizează [+admirație], [+încântare]. Reliefaea simbolică se înfăptuiește la nivel semantic prin uniunea a două unități diferite spre a intensifica simbolizarea.
Chiasmul desemnează două expresii ce se succed în manieră A-B /B'-A'.	<i>Il y a des <u>coeurs</u> de glace dans le monde, il y a de la glace dans leurs <u>coeurs</u></i> (fr.)/ <i>There are <u>hearts</u> of ice in the world, there is ice in their <u>hearts</u></i> (engl.)/ <i>Ci sono cuori di ghiaccio nel mondo, c'è anche ghiaccio nei loro cuori</i> (it.)/ <i>Există și <u>inimi</u> de gheață în lume, există și gheață în <u>inimile</u> lor</i> (ro.). Simbolizează [-duritate] și [-indiferență]. Reliefaea simbolică se efectuează la nivel sintactic, prin construcția paralelă, simetrică, a propozițiilor în versuri consecutive și prin repetiția termenului simbolic în unități contextuale diferite, care-i conferă sensuri ușor diferite.
Paradoxul enunță o opinie contrară unei idei comune, spre a surprinde, a invita la	<i>Le coeur a des raisons que le <u>raison</u> ne comprend pas</i> (Blaise Pascal) (fr.)/ <i>The heart has reasons that <u>reason</u> does not understand</i> (engl.)/ <i>Il cuore ha ragioni che <u>la ragione</u> non comprende</i> (it.)/ <i>Inima are motive pe care <u>rațiunea</u> nu le înțelege</i> (ro.) Reliefaea simbolică se efectuează la nivel

reflectare.	semantic atribuind <i>simbolului somatic rațiune</i> caracteristici contradictorii și asimilează semnificația [-iraționalitate].
-------------	--

Precum am observat, orice figură de stil poate deveni *simbol* printr-un cumul de sensuri reliefate la nivelurile: semantic, sintactic, funcțional, pragmatic și morfologic, fapt ce ne motivează să considerăm *simbolul* drept macrofigură stilistică. Standardele stilistice ale oricărei figuri se conformează necesităților textuale și semnificațiile figurilor se subordonează textului în care sunt incluse. În consecință, analiza textocentristă reprezintă una dintre cele mai reușite abordări spre identificarea unui *simbol* și clarificarea semnificației stilistice. În această considerare, în Anexa 3 sunt prezentate câteva exemple demonstrative de *simboluri* reflectate prin prisma figurilor stilistice.

Analizând corelația *simbolului somatic* cu expresia stilizată, am formulat următoarele concluzii:

1. *Simbolul* nu este un element logic și obiectiv, acesta este apreciat de receptor în funcție de pluralitatea cognitivă, dimensională și culturală pe care acesta o percepe și o posedă.

2. Orice figură de stil poate deveni un *simbol*, însă nu orice *simbol* desemnează o anumită figură de stil, dat fiind faptul că *simbolul* reprezintă un concept pluridimensional [73, p. 169-170], constatare menționată în articolul *Corelația simbolului somatic cu figurile de stil*.

3. *Simbolul somatic* poate substitui sau coincide cu orice figură de stil microstructurală (sinecdoca, metonimia, metaforă etc.) sau macrostructurală (aluzia, alegoria, imaginea, ironia etc.) prin constituire. În această considerare, tropii reprezintă procedee de alcătuire a stilului, în timp ce *simbolul* desemnează un concept deja stilizat și culturalizat prin convenție.

4. *Simbolul somatic* poate încorpora mai multe figuri de stil concomitent, mai multe semnificații, mai multe dimensiuni (verbală, non-verbală, orală, scrisă), mai multe discipline și mai multe funcții, fapt pentru care poate fi denumit, prin încadrare, ierarhic superior figurilor de stil.

5. Intensificările sau reliefările *simbolului somatic* în cadrul textual pot fi individualizate atât la nivel morfologic și sintactic prin intermediul articolelor, recurențelor, paralelismului, cât și la nivel semantic prin intermediul categoriilor referențiale sau al limbajului stilizat.

2.6. Concluzii la capitolul 2

Simbolul somatic poartă valoare multifuncțională, plurisemantică și reprezintă o structură ambiguă datorită caracteristicilor multiple și, în același timp, contrastive:

simplitate/complexitate, claritate/evazivitate, singularitate/universalitate și antichitate/modernitate/actualitate. Un grad înalt de universalitate este individualizat la *simbolul somatic* conceptual. Această noțiune integrată în circumstanțe sintagmatice și textuale, apropiază calități și semnificații care se conformează imaginarului sociocultural și mentalității, în funcție de: națiune, cultură, disciplină, statut social, gen, educație și registru verbal.

Simbolul somatic biblic intercultural reflectă specific semantico-funcțional universalizat mai evident, față de alte tipuri de text. Însă imaginarul sociocultural biblic al limbilor analizate adesea poate fi distinct prin diverse intensificări, concretizări sau abstractizări ale noțiunilor referențiale.

Simbolului somatic parimic analizat în cele patru limbi comportă un imaginar sociocultural similar, exprimat adesea prin aceleași expresii pragmatice, fapt ce demonstrează universalitatea cognitivist-pragmatică umană bazată pe efectele congenitale ale somatismelor. În unele cazuri, totuși, remarcăm diversitatea gândirii direcționate datorată imaginarului sociocultural, care reflectă diversitatea expresiei codului simbolic, în care metafora conceptuală reprezintă elementul de bază, aceasta facilitând decodarea semnificației simbolice.

Prezența *simbolului somatic* este pregnantă în exprimarea stărilor emoționale verbale sau non-verbale, în lumina particularităților chinestezice și prozodice, care se află în raport de interdependență în procesul de creare și transmitere a unui anumit mesaj. Unitățile frazeologice afective reliefează în mod evident diversitățile imaginarelor socioculturale și facilitează identificarea priorităților culturale și lingvistice. Emoția generează gestualitate prin intermediul *simbolului somatic*, așadar, somatismele reprezintă elemente de importanță majoră pentru sociolingvistică și semiotica gestuală.

Analizând aspectele semantice și funcționale ale *simbolului somatic* din perspectivă lingvostilistică conchidem că acesta încorporează o vastă și accentuată multifuncționalitate de nivel stilistic și lexical, prin prisma elementelor constitutive. Această noțiune poate fi ușor confundată atât cu figurile microstructurale (sinecdoca, metonimia, metafora), cât și cu figurile macrostructurale (alegoria, imaginea, aluzia, ironia) pentru abilitatea de a coincide și a îngloba în sine concomitent: a) mai mulți tropi, b) mai multe dimensiuni, c) mai multe încadrări disciplinare, d) mai multe semnificații, și e) mai multe funcții. Astfel, *simbolul somatic* poate fi considerat ierarhic superior față de figurile stilistice, pentru faptul că acesta reprezintă un concept culturalizat prin anumite convenții, tropii, în schimb, desemnează anumite procedee stilizate.

Concludem că varietatea tipologică enumerată demonstrează faptul că *simbolul* nu se desfășoară într-o singură dimensiune sau disciplină, sensul și funcțiile acestuia fiind identificate

conform mai multor criterii generate de circumstanțe asociative, de imaginarul sociocultural și abordarea cognitivist-pragmatică. *Simbolul somatic* este un mediator între sens, acțiune și imagine, care, fără îndoială, poate fi denumit o figură multivalentă datorită înglobării în sine a mai multor dimensiuni, discipline, semnificații și funcții.

3. PARTICULARITĂȚI SEMANTICO-FUNCȚIONALE ALE *SIMBOLULUI SOMATIC* ÎN UNITĂȚI SINTAGMATICE LA NIVEL PARADIGMATIC (în baza corpusului limbilor engleză, franceză, italiană și română)

3.1. Polisemia, enantiosemia și polienantiosemia *simbolului somatic*

„Cuvântul este semnul esențial al comunicării lingvistice. Volens nolens, majoritatea cuvintelor se ciocnesc de fenomenul semantic al polisemiei sau mai motivat, al polisememiei” [82, p 311] evidențiază lingvistul G. Cincilei. Prin urmare, orice concept simbolic, prin prisma multifuncționalității și a calității de arhetip, se confruntă cu plurisemantismul, fapt atestat de cercetătorii G. Cincilei, E. Olshanschy, I. Evseev, J. Chevalier și I. Guțu.

Metodologia de cercetare aplicată în subcapitolul respectiv este întemeiată pe studiul *simbolului somatic* în baza categoriilor referențiale, analizate aprofundat de către oamenii de știință sus menționați. În investigația dată ne sunt utile următoarele metode empirice: 1. analiza componentială care ne ajută să analizăm conținutul semantic al conceptul *simbol* din perspectivele: a) simbolică, b) lingvistică, și c) literară; 2. analiza distribuțională este fondată pe conceptul de distribuție a anturajelor în care poate apărea *simbolul somatic* și servește pentru a stabili suma ocurențelor în care se atestă fiecare *simbol somatic*; 3. analiza funcțională reliefează elementele distinctive ale *simbolului* și apreciază valențele semantico-funcționale în cadrul disciplinar; 4. analiza contrastivă a aspectelor semantico-funcționale în spațiul simbologiei somatice și literar-artistice oferă posibilitatea de a aprecia însemnătatea *simbolului* în interdisciplinaritate; 5. analiza comparativă a *simbolului* în spațiul intercultural permite aprecierea etimologică și încadrarea acestuia în știință; 6. metoda statistică vizează fenomenul *simbol somatic* din punct de vedere cantitativ, cu scopul de a elabora legități, care structurează și încadrează acest concept la nivel științific, sociocultural și intercultural.

Simbolul somatic are un rol important în viața și activitatea omenirii, fiind mereu transfigurat prin intermediul viziunii umanității. Aflat în evoluție și într-o extindere continuă, acesta nu încetează să dezvolte calitatea de pluralitate semantică, în contexte socioculturale și interculturale, fapt demonstrat de savanți în cercetările științifice predestinate simbologiei și în dicționarele de specialitate. Aceasta ne-a motivat să efectuăm un studiu analitic contrastiv-comparativ al specificului *simbolului somatic* din perspectivă lexicografică, întru a delimita similaritățile și diferențele imaginarului sociocultural ale culturilor franceză, engleză, italiană și română. În primă abordare am efectuat analiza lexicografică a *simbolului somatic* conceptual-convențional sau consacrat (Anexa 2), folosind dicționarele de *simboluri* ale cercetătorilor:

J. Chevalier, A. Gheerbrant *Dictionnaire des symboles*, J. E. Cirlot *Dictionary of Symbols*, A. Nozedar *Element Encyclopedia of Secret Signs and Symbols*, H. Biederman *Enciclopedia dei Simboli*, I. Evseev *Dicționar de simboluri și arhetipuri culturale* și alții, pentru a observa conotațiile cele mai semnificative ale *simbolurilor somatice*, fapt ce a demonstrat, în mare parte, caracterul universal al acestora. Orice *simbol* considerat la nivel noțional (singular) reflectă trăsături caracteristice similare în diverse imaginare socioculturale, care se întrepătrund prin prisma mitologiei, religiei și a folclorului, acesta fiind un motiv întemeiat să considerăm **simbologia** drept o știință veche, convențională și de conjunctură universală. În același timp, imaginările simbologice: 1) lingvistic, 2) sociocultural și 3) cognitivist-pragmatic apropiază trăsături caracteriale specifice fiecărei culturi, care posedă o metaforă conceptuală individuală, precum demonstrat de lingviștii L. Zbanț, I. Condrea, G. Colțun, A. Gherasim, V. Lifari, I. Guțu și alții.

„*Simbolul este o reprezentare complexă, ce se dovedește ca fiind compusă din elemente acustice, vizuale și chinestezice*” [104, p. 164], subliniază neuropsihiatru S. Freud. Calitatea fundamentală a *simbolurilor somatice* reprezintă polisemia, fapt pentru care am decis efectuarea studiului analitic de polivalență a *simbolurilor somatice* în baza categoriilor referențiale. La nivelul semului lingvistic ordinar, polisemia a fost analizată în limba germană de semioticianul E. Olshansky, care „evidențiază trei dimensiuni posibile ale polisemantismului substantivelor: 1. *polisemanți obișnuți* (2-4 semnificații), 2. *multisemanți* (5-10 semnificații), 3. *megasemanți* (mai mult de 11 semnificații)” [apud 113, p. 66]. În acest context, subliniem că *simbolul somatic* însușește în majoritatea cazurilor calitatea de *megasemant*, fapt demonstrat de mai mulți lingviști precum I. Guțu, V. Lifari, G. Cincilei, J. Chevalier și alții. Polivalența *simbolului* rezultă din pluralitatea dimensională care se întrepătrunde cu imaginările: 1) sociocultural, 2) lingvistic și 3) cognitivist-pragmatic, în cadrul conceptual al *simbolului*, spre crearea acestuia. *Simbolul somatic* posedă un spectru larg de acțiune, însoțit de o varietate informațională vastă, apropiind, în același timp, și semnificații contrastive, denumite *enantiosemantice* (I. Guțu), *bipolare* (J. Chevalier, A. Gheerbrant), *ambivalente* (I. Evseev), fiind dedublate de alte semnificații enantiosemitice care creează *polientiosemitia* (I. Guțu) simbolică somatică, trăsătură caracteristică ambiguității simbolice. Este oportun să menționăm că mecanismul de formare a *simbolului somatic* se bazează pe caracteristicile dominante ale acestuia: culoare, conținut, cantitate, calitate, formă, număr, structură, denumite de semioticianul I. Guțu *categorii referențiale*, fapt ce a motivat savanții să elaboreze o clasificare pertinentă a categoriilor referențiale simbolizatoare care subordonează *simbolurile* conform caracteristicilor dominante. În această ordine de idei, oferim câteva exemple de încadrare referențială a *simbolurilor*

somatice, spre a exemplifica caracterul polisemantic al acestora, și nu numai, în circumstanțe sintagmatice (e.g. Tabelele 3.1-3.4).

3.1.1. Categoriile referențiale simbolizatoare ale simbolurilor somatice: ochi, gură, limbă, inimă

Simbolul somatic *ochi*, în calitate de concept, asimilează următoarele seme: [+/-percepție intelectuală], [+/-viziune interioară], [-/+viziune exterioară], [+/-conștiință morală], [+putere protectoare] și [+providență divină]. Ochiul încadrat într-un triunghi isoscel simbolizează [+omnisciență divină] și [+trinitate].

Tabelul 3.1 Calitatea polisemantică a simbolului somatic ochi

Categorie referențială	Simbolizator	Simbolizant	Simbolizat	Polisemie
Dimensiune	mare	<i>ochi</i>	[+cunoaștere]	Polisemie
			[-autoritate] [+autoritate]	Cuplu enantiosemic
	mic		[+modestie] [-mediocritate]	Cuplu enantiosemic
Culoare	albastru		[+altruism]	Polisemie
	verde		[+pasiune]	
	brun		[+mister]	
	căprui		[+loialitate]	
Modalitate Stare	deschis		[+clarviziune]	
			[+vigilență]	
	închis		[-indiferență] [+toleranță]	Cupluri enantiosemice
		[+cecitate] [-neființă]		
Calitate	malefic	[-invidie]	Polisemie	
		[-răutate]		
		[-distructivitate]		
	benefic	[+binecuvântare]		
		[+grijă]		
		[+protecție]		
Cantitate	singularitate	ciclop	[+/-creație]	Triplă enantiosemie
			[+/-conservare]	
			[+/-distrugere]	
			[-forță demonică] [+forță creatoare]	Cupluri enantiosemice
	[-viziune lăuntrică] [+viziune lăuntrică]			
	[-percepție spirituală] [+percepție spirituală]			
	[-facultate supranaturală] [+facultate supranaturală]			
			pluralitate	[+clarviziune] [-cecitate]

			[-putere] [+putere]	
			[+noroc] [+imortalitate] [+atotcunoaștere]	Polisemie

Conceptul somatic **gură** apropiază semele: [+/-orificiu bucal], [-/+cavitate], [-/+deschizătură], [-/+ comunicare] și [-/+prevestire].

Tabelul 3.2 Calitatea polisemantică a simbolului somatic gură

Categorie referențială	Simbolizator	Simbolizant	Simbolizat	Polisemie
Dimensiune	mare	gură	[-ceartă]	Polisemie
			[-indiscreție]	
	mică		[+discreție] [-incompetență]	Cuplu enantiosemic
Modalitate Stare	moale		[+supunere] [-supunere]	Cupluri enantiosemice
	tare		[+nesupunere] [-nesupunere]	
	cască		[-neglijență]	Polisemie
			[-dezinteres]	
	de aur		[+prevestire bună]	Cuplu enantiosemic
	rea		[-prevestire rea]	
			[-bârfă]	Polisemie
			[-indiscreție]	
	bun/bună de		[+vorbăreț] [-vorbăreț]	Cuplu enantiosemic
	rău/rea de		[-bârfă]	Polisemie
	jumătate		[-neconvingere]	
			[+intensitate scăzută]	
	fără		[-fără curaj]	
			[-imposibilitate]	
	[+discreție]			
	[+naivitate]			
	[-destructivitate]			
	[-vorbire] [+vorbire]	Cuplu enantiosemic		
Cantitate	singularitate	[+unanimitate]	Polisemie	
		[-bârfă]		
	pluralitate	[-polemică]		
		[+necesitate]		

Simbolul somatic **limbă**, în calitate de concept, reprezintă hiponimul hiperonimului **gură** și simbolizează: [-/+comunicare], [-/+vorbire], [+expresivitate], [-/+convingere] și [+înțelepciune].

Tabelul 3.3 Calitatea polisemantică a simbolului somatic limbă

Categorie referențială	Simbolizator	Simbolizant	Simbolizat	Polisemie
Dimensiune	lungă	<i>limbă</i>	[-răutate] [-agresivitate] [-indiscreție]	Polisemie
	scurtă		[+discreție]	Cuplu enantiosemic
Modalitate Stare	scoasă		[-agitare] [-nerăbdare] [-provocare]	Polisemie
	veninoasă		[-răutate]	Cupluri enantiosemice
	iute		[+agerime]	
	ascuțită		[-influență] [+convingere]	
	mușcată		[+tăcere] [-tăcere]	
	de un cot		[-oboseală]	Polisemie
	legată		[-tăcere]	Cupluri enantiosemice
	de moarte		[+testament]	
Culoare	roșie		[+flacără] [-foc]	Cupluri enantiosemice
			[+acțiune purificatoare] [-acțiune distructivă]	

În calitate de concept, *simbolul somatic inimă* reprezintă hiponimul hiperonimului *corp* și asimilează următoarele semnificații distincte: [+dragoste], [+compasiune], [+caritate], [+bucurie], [-tristețe], [-durere], [-suferință], [+suflet], [+adevăr], [+înțelegere], [+sediul sentimentelor], [+soarele care guvernează corpul], [+curaj moral], [+centrul vieții] și [+loc al revelației].

Tabelul 3.4 Calitatea polisemantică a simbolului somatic inimă

Categorie referențială	Simbolizator	Simbolizant	Simbolizat	Polisemie
Dimensiune	mare	<i>inimă</i>	[+generozitate]	Cuplu enantiosemic
	mică		[-zgârcenie]	
Modalitate Stare	goală		[-foame]	Polisemie
	rea		[-întristare] [-necaz]	
	împietrită		[-insensibilitate]	
	haină		[-avarție]	
	moale		[-fără voință]	Cuplu enantiosemic
	muiată		[+îndurare]	Cuplu enantiosemic
	fără		[-răutate]	
	cu		[+cumsecădenie]	Polisemie
	slabă		[-fără putere]	
	curată		[+puritate]	
	deschisă		[+sinceritate]	
	dreaptă		[+dreptate]	
în călcâi	[-sperietură]			

	de aur		[+generozitate]	
	fierbinte		[+dor]	
	frântă		[-îndurerare] [+milă]	Cuplu enantiosemic
	amară		[-supărare]	Polisemie
	friptă		[-dezolare]	
	topită		[-suferință din dragoste]	
	stricată		[-indispunere]	Cupluri enantiosemice
	zâmbitoare		[+bucurie]	
	spune		[-presimțire] [+presimțire]	
	arzândă în flăcări		[+credița creștinilor]	Polisemie
Culoare	neagră		[-răutate]	Cuplu enantiosemic
	roșie		[+dragoste]	
Formă	vas		[+dragostea divină] [+evocarea Graalului]	Polisemie

În urma analizei comparative a câtorva *simboluri somatice*, în baza categoriilor referențiale, observăm că semnificația aceluiași *simbol* este schimbată în funcție de simbolizatorul care îl însoțește, prin urmare, conceptul *simbol* își pierde caracteristicile simbolizatoare conceptuale, odată cu integrarea lui în circumstanțe asociative sau textuale se lexicalizează și asimilează ponderea categoriilor referențiale.

Conchidem că *simbolul somatic* analizat în situații asociative asimilează calități polisemantice, enantiosemantice și polienantiosemantice, însușirile respective fiind datorate multiaspectualității *simbolului*, prin prisma mai multor factori decisivi ce vizează structura realității înconjurătoare, imaginarul sociocultural și abordarea cognitivist-pragmatică a *simbolului* la nivel conceptual, sintagmatic și paradigmatic.

Analiza efectuată ne-a motivat să ajungem la concluzia că *simbolul somatic* sintagmatic contribuie la dezvoltarea și continuitatea oricărei limbi datorită caracterului său, în mare parte, constructivist, ocrotește și menține tradițiile cultice, folclorul, literatura prin simbolizarea și stilizarea continuă a limbajului cotidian și cult-elevat, contribuie la structurarea ideilor în viziune pluridimensională și dezvoltă logica cognitivist-pragmatică. *Simbolurile somatice* sintagmatice se lexicalizează și asimilează semnificația raportată la categoriile referențiale. Mai mult, *simbolurile* cu valență pozitivă sau constructive posedă o durabilitate mai înaltă, fapt ce le face mai longevive față de *simbolurile* distructive, care adesea apropiază calitatea de bipolaritate spre a-și prelungi existența. Nivelul sintagmatic al *simbolurilor somatice* transformă axa valorică constitutivă și o particularizează, *simbolurile* însușind, de multe ori, semnificații stilizate, transformate estetic prin intermediul figurilor de stil.

3.2. Valori semantico-funcționale ale *simbolului somatic sintagmatic* în viziunea savanților contemporani

În capitolul anterior am constatat că funcțiile *simbolului somatic*, la nivel conceptual, sunt numeroase, asimilează caracter universal și se modelează potrivit circumstanțelor și structurii acestuia. Astfel, segmentele cunoașterii, care vizează a) cadrul structural al *simbolului somatic* ce indică părțile componente ale acestuia și b) segmentul situațional ce subliniază informația circumstanțială a elementelor constitutive, reprezintă aspecte importante în aprecierea funcțiilor *simbolului somatic*. Scopul acestui subcapitol este de a prezenta o clasificare pertinentă a funcțiilor *simbolului somatic* în circumstanțe sintagmatice în baza limbilor română, engleză, franceză și italiană, analizând comparativ factorii care contribuie la formarea semnificațiilor și funcțiilor simbolice somatice.

Metodologia de cercetare aplicată în subcapitolul respectiv este fundamentată pe analiza semică sau componentială ce ne ajută să studiem conținutul semantic al conceptului *simbol somatic* din punct de vedere lexicografic din diferite perspective și valoarea semantică a acestuia prin prisma elementelor constitutive la nivel sintagmatic. Analiza funcțională a *simbolului somatic* reliefează rolul elementelor distinctive ale acestuia, prin intermediul valențelor funcționale la nivel sintagmatic; clarifică, distinge și ordonează aspectele semantico-funcționale ale *simbolului somatic*, în dependență de anumiți factori interiori și exteriori care conferă acestuia o dimensiune plurivalentă cu trăsături polifuncționale. Analiza contrastivă a aspectelor semantico-funcționale ale *simbolului*, în cadrul interacțiunilor interculturale, la nivel sintagmatic, este indispensabilă pentru evidențierea diverselor posibilități de exteriorizare a semnificațiilor și a funcțiilor simbolice și pentru stabilirea autenticității *simbolului* la nivel de culturi diverse. Aceasta apreciază ponderea *simbolului* în dimensiunea culturală, în lumina imaginarului sociocultural și în spațiul intercultural, prin intermediul categoriilor de delimitare a *simbolului somatic*.

În temeiul mai multor clasificări ce se referă la funcțiile *termenului somatic*, elaborate de cercetători științifici precum: V. Lifari, A. Birtalan, G. Colțun, I. Guțu, I. Evseev și alții, am structurat o compilație a **funcțiilor și semnificațiilor *simbolului somatic sintagmatic***, care vizează limbile română, engleză, franceză și italiană [71, p. 52-56]:

1. Sediul sentimentelor: *simbolul somatic inima* are funcția universală de sediu al sentimentelor și simbolizează [+dragoste], însă fiecare națiune posedă un imaginar sociocultural specific. Astfel, *simbolul* sentimentelor integrat textual poate deveni și alt termen somatic sau o asociere cu natura: *coup de foudre (dragoste de la prima vedere)* [lovitură de fulger (traducere

literală]) (fr.)/*head over heels in love* (îndrăgostit până peste cap) (engl.)/*innamorato* (it.)/îndrăgostit până peste cap (ro.).

2. Stare de spirit: 1. *an iron fist/hand (in a velvet glove)* (engl.)/*main de fer dans un gant de velours* (fr.)/*pugno/mano di ferro in guanto di velluto* (it.)/*o mână de fier* (ro.) – simbolizează [-acțiune decisă condusă într-un mod gentil și camuflat], [-duritate mușamalizată] și [-severitate mascată].

2. *de tout son corps (tout entier)* (fr.)/*à corps perdu (avec fougue, impétuosité)* (fr.)/*body and soul (with all your energy)* (engl.)/*anima e corpo (in modo totale, senza risparmi di energie, a corpo morto, con ardore, impeto)* (it.)/*trup și suflet* (ro.). Remarcăm că această expresie sintagmatică somatică simbolizează [+înflăcărare], [+dedicare] și [+consacrare].

3. Stare de afect emoțional: 1. *coeur triste* (fr.)/*sad heart* (engl.)/*cuore triste* (it.) *inimă tristă* (ro.) – posedă conotație negativă și simbolizează [-tristețea], [-suferința] și [-supărarea].

2. *inimă fericită* (ro.)/*happy heart* (engl.)/*coeur heureux* (fr.)/*cuore felice* (it.) – poartă conotație pozitivă și simbolizează [+fericirea], [+bucuria] și [+mulțumirea sufletească].

3. *avoir la bouche sèche* (fr.)/*have a dry mouth* (engl.)/*avere la bocca secca* (it.)/*a avea gura uscată sau seacă* (ro.) de [-căldură], pentru a fi [-/+vorbit mult] sau din cauza anumitor [-emoții negative].

4. Stare de afect emoțional cu spirit contradictoriu: *sourir a travers les larmes* (fr.)/*to smile through tears* (engl.)/*sorridere tra le lacrime* (it.)/*a zâmbi printre lacrimi* (ro.) – asimilează conotație pozitivă și simbolizează [+bucurie] și [+mulțumire sufletească].

5. Caracter și comportament/însușire umană: 1. *langue longue* (fr.)/*long tongue* (engl.)/*lingua longa* (it.)/*limba lungă* (ro.) – simbolul-hiperbolă comportă conotație negativă și simbolizează: [- indiscreție], [-bârfă] și [-discuție exagerată].

2. *le coeur dur* (fr.)/*hard-hearted* (engl.)/*cuore duro* (it.)/*inimă de piatră* (ro.), simbolizează [-severitate], [-drasticitate] și [-exigență].

3. *petit coeur* (fr.)/*chicken hearted* (engl.)/*cuor di coniglio* (it.)/*inimă de purice* (ro.). „Exemplul *chicken hearted* (inimă de pui) posedă dublă conotație: a) conceptul trăsăturii caracteriale *fricos de natură* sau b) conceptul unei emoții manifestate într-o anumită situație. Clasificarea semantică a metaforelor, conform teoriei cognitivistului G. Lakoff, evidențiază faptul că ceea ce este *small is bad/mic semnifică rău* și ceea ce este *big is good/mare este bun*, deci în exemplul nostru *puținătatea/micimea inimii* vizează frica, lașitatea și lipsa de curaj a persoanei” precizează cercetătoarea V. Lifari [49, p. 149]. Conchidem că diversitatea imaginarului sociocultural este prezentă în cadrul *simbolului somatic* sintagmatic, fiecare etnie exprimându-și stările emoționale

cu ajutorul metaforelor convenționale ale societății: *inimă mică (fr.) / inimă de pui (engl.) / inimă de iepure (it.) / inimă de purice (ro.)*.

4. *grand coeur (fr.) / big heart (it.) / grande cuore (it.) / inimă mare (ro.)* – această sintagmă somatică posedă conotații pozitive simbolizând [+generozitate], [+bunătate], [+bunăvoință], [+sensibilitate] și [+caritate].

5. *mains d'or (fr.) / golden hands (engl.) / mani d'oro (it.) / mâini de aur (ro.)* – metafora-simbol comportă conotație pozitivă și simbolizează [+aptitudini deosebite], [+abilități], [+pricepere] și [+dexteritate].

6. *oeil d'aigle (fr.) / eagle eye (engl.) / occhio d'aquila (it.) / ochi de vultur (ro.)* – metafora-simbol apropiază conotație pozitivă și simbolizează [+atenție deosebită], [+grijă] și [+perspicacitate].

6. Acțiune efectuată minuțios, cu de-amănuntul: 1. *couper les cheveux en quatre (fr.) / split hairs (engl.) / spaccare un capello in quattro (it.) / de-a fir-a-păr (sau din fir în păr) (ro.)* – hiperbola somatică comportă conotație neutră și simbolizează [+/-analiză minuțioasă] și [+/-meticulozitate].

2. *de la tête aux pieds (fr.) / from head to foot (from head to toe) (engl.) / dalla testa ai piedi (it.) / din cap până în picioare (din creștet până în talpă) (ro.)* – sinecdoca somatică comportă conotație neutră și simbolizează [-/+ un tot unitar] și [-/+integritate].

7. Acțiune favorabilă: 1. *avec deux mains (fr.) / with both hands (engl.) / con entrambe le mani (it.) / cu amândouă mâinile (ro.)* – simbolizează [+îngăduință], [+amabilitate] și [+cordialitate].

2. *avec les bras ouverts (fr.) / with open arms (engl.) / a braccia aperte (it.) / cu brațele deschise (ro.)* – simbolizează [+sprijin] și [+suport].

3. *de tout cœur (fr.) / whole heartedly (engl.) / con tutto il cuore (it.) / din toată inima (ro.)* – simbolizează [+afecțiune], [+râvnă] și [+sârg].

8. Valoare deictică (temporală, spațială) indică cadrul situațional al simbolului: *à la tête de quelque choses (fr.) / at the head of something (engl.) / a capo di qualcosa (it.) / în fruntea a ceva (ro.)* și poate simboliza: [+curaj], [+înțelepciune], [+conducător], [+respect], [+vârstă].

9. Valoare dimensională sau metrică: 1. *pied (fr.) / foot (engl.) / piede (it.) / picior (ro.)* – asimilează conotație neutră și indică lungimea egală cu 30.48 cm (engl.), sau în poetică reprezintă una dintre unitățile ritmice ale unui vers compusă dintr-o silabă accentuată și una sau mai multe silabe neaccentuate. Simbolizează [+început], [+spațiu], [+distanță], [+limitare].

2. *petit (fr.) / a bag of bones (engl.) / piccolo (it.) / o mână de om (ro.)*. Observăm că particularitățile dimensionale se conformau mâinilor și picioarelor încă din cele mai vechi timpuri, astăzi, rămase în uz doar în poetică sau în calitate de frazeologisme, în România, Franța și Italia, în schimb, în

Marea Britanie și în America, înălțimea persoanelor se măsoară în inchi și picioare, chiar și în registrele științifice ale limbii, unitatea de măsură *picioar* semnificând 12 inchi sau 30.48 centimetri. În traducere literală, observăm că frazeologismul românesc poartă conotație pozitivă, omul mic, metaforic vorbind, are dimensiunea unei mâini sau poate fi ținut într-o mână, în schimb cultura engleză exprimă frazeologic micimea într-o manieră depreciativă: un sac de *oase*, *simbolul somatic oase* determinând [-fragilitatea], [-slăbiciunea] sau [-lipsă de vlagă].

10. Valoare delimitativă: *en tête (fr.) / letter heading (engl.) / intestazione della lettera (it.) / antet (ro.)*. Precum observăm, *simbolul somatic* este implicat în calitate de derivativ, semnificând [+început].

11. Valoare peiorativă: 1. *tête sans cervelle, tête de linotte, tête d'oiseau (fr.) / birdbrain (stupid, engl.) / testa di cavolo (it.) / cap-sec (ro.)* – sintagma somatică nominală simbolizează [-ignoranță], [-prostie], [-necunoaștere] și [-imbecilitate]. Observăm că fiecare cultură identifică conceptul de *prostie* conform standardelor stabilite de convenționalul etnic. Românii asemuiesc lipsa de conținut cu prostia, poporul englez, asemeni francezilor, identifică conceptul de [-stupiditate] cu creierul sau capul păsării (*birdbrain, tête d'oiseau*), considerând micimea drept o insuficiență sau o incapacitate funcțională. La rândul său, poporul italian exprimă conceptul de [-necunoaștere] și [-prostie] cu ajutorul metaforei socioculturale *cap de varză*, acesta fiind un exemplu de lipsă de consistență, din cauza multitudinii de frunze fără un fruct în sine.

2. *Avoir, attraper la grosse tête (fr.) / big-head (engl.) / testone (it.) / Cap mare (ro.)*. Trebuie să menționăm că această sintagmă poartă semnificații enantosemice în culturile franceză și română: *avoir la grosse tête (fr.)*: a) [-grandomanie], [-snobism] și b) [+erudiție], [+cultură]; *capul mare (ro.)*: a) [+deșteptăciune], [-încăpățânare] și b) [-amețelă]. În culturile engleză și italiană *big-head (engl.) / testone (it.)* însușește doar conotații negative: [-grandomanie] (engl.) sau [-snobism] (engl.) și [-încăpățânare] (it.), [-inteligență lentă] (it.). Prin urmare, imaginarul sociocultural este bogat și variat, acesta subordonându-se mai multor factori precum: etnia, categoria socială, genul și vârsta.

12. Valoare apreciativă: *le front de la table (fr.) / the leader of the table (engl.) / the forehead of the table (engl.) / la fronte del tavolo (it.) / fruntea mesei (ro.)* – considerăm sintagma somatică nominală drept *simbol* al [+puterii], [+întâietății] și [+înțelepciunii].

13. Rezultat al activității umane: 1. *bain de sang (fr.) / blood bath (engl.) / bagno di sangue (it.) / baie de sânge (ro.)* – sintagma metaforică comportă conotație negativă și simbolizează: [-tiranie], [-despotism], [-drasticitate] și [-severitate].

14. Fenomen social: 1. *sur toutes les bouches (fr.)/on everyone's lips (engl.)/sulla bocca di tutti (it.)/în gura lumii (ro.)* – sintagma nominală poartă conotație negativă și simbolizează [-bârfă], [- discuție] și [-informație eronată].

2. *au coeur des événements (fr.)/at the heart of events (engl.)/ nel cuore degli eventi (it.)/în inima evenimentelor (ro.)* – sintagma nominală metaforică comportă conotație neutră și simbolizează [-/+centrul atenției] și [-/+mijlocul evenimentelor].

15. Noțiune abstractă ce vizează diferite aspecte ale existenței umane: *Talon d'Achille (fr.)/Achilles heel (engl.)/Tallone d'Achille (it.)/Călcâiul lui Ahile (ro.)* – comportă conotație negativă și simbolizează [-vulnerabilitate], [-punct slab], [-sensibilitate] și [-fragilitate ascunsă].

16. Categorie etică, estetică și filosofică: 1. *le chef de la table(fr.)/the head of the table (engl.)/il capo tavola (it.)/capul mesei (ro.)* – asimilează conotație pozitivă și simbolizează [+conducător], [+cel mai important] și [+cel mai în vârstă].

17. Imagine/peisaj abstract sau concret: 1. *cols fleuris (fr.)/foothill (engl.)/pezzo di terra (it.)/picior de plai (ro.)* – simbolizează [+bucată de pământ], [+ținut] și [+meleag].

2. *seuils de paradis (fr.)/heaven's door hill (engl.)/la bocca del paradiso (it.)/gură de rai (ro.)* – metafora simbolizează [+ținutul paradisiului] și [+meleag minunat].

18. Nume propriu: *Chevaliers de la Table ronde (fr.)/Gingerbread man (engl.)/Principe Azzurro (it.)/Ileana Cosânzeana, Făt-frumos, Făt-frumos din lacrimă, Statu-palmă-barbă-cot (ro.)*. „Grupul tematic al denumirilor părților corpului ce se referă la terminologia somatică manifestă o predilecție pentru dezvoltarea unor sensuri derivate (adesea cu o pronunțată valoare expresivă) care au la bază o metaforă funcțională sau o metaforă realizată prin asemănare de formă”, menționează cercetătorul I. Evseev [102, p. 84]. Astfel, observăm pregnanța simbolică exprimată prin prisma anumitor elemente distinctive somatice: [+frumusețea părului], [+frumusețea corpului] și [-/+micimea corpului].

19. Formă de relief: *le pied de la montagne (fr.)/the foot of the mountain (engl.)/ il piede della montagna (it.)/piciorul muntelui (ro.)* – poartă conotație neutră și simbolizează [-/+baza muntelui].

20. Termen somatic: 1. *la maison de l'âme (fr.)/the house of the soul (engl.)/la casa dell'anima (it.)/casa sufletului (ro.)* – descrie în mod metaforic somatismul *inimă*, care ar putea asimila, în acest context, conotații pozitive precum: [+bunătate], [+sensibilitate], [+dragoste] și [+afecțiune].

2. *l'antérieure de la poitrine (fr.)/the head/top/front of the chest (engl.)/ il torace (it.)/capul pieptului (ro.)* – sintagma nominală are funcția de a identifica partea anterioară a pieptului referindu-se la organele interioare ale corpului uman (inimă, plămâni, stomac) și posedă

conotații neutre sau potrivite circumstanțelor, în culturile studiate, uneori chiar negative în limba română, simbolizând [-durere] și [-afecțiune fizică].

21. Ființă umană: 1. *oeil éclairé (fr.)/enlightened eye (engl.)/occhio illuminato(it.)/ochi luminat (ro.)* – apropiază calitate de sinecdocă și conotație pozitivă prin prisma semnificațiilor: [+înțelepciune], [+cunoaștere] și [+viziune].

22. Obiect, instrument, unealtă etc.: 1. *oeil d'aiguille (fr.)/the eye of a needle (engl.)/cruna del ago (it.)/urechea acului (ro.);* 2. *le dos de la chaise (fr.)/the back of the chair (engl.)/il dorso della sedia (it.)/spatele scaunului (ro.)* – poartă conotații neutre, constituie metafore funcționale și au menirea de a se identifica cu o parte a instrumentului.

23. Denumire de plantă sau animal (părți): 1. *les bras de l'arbre (fr.)/the arms of a tree (engl.)/le braccia del' albero (it.)/brațele copacului (ro.);* 2. *ochiul-soarelui – vanilie sălbatică(ro.); ochiul păunului – fluture de noapte (ro.)* – asimilează conotații neutre și constituie metafore antropomorfe din natură.

24. Denumire de mâncare: *Cheveux d'ange, vermicelles fins (fr.)/Capelli d'angelo, pasta alimentare lunga e molto sottile; capellini (it.)/urechiușe (ro.)* – semnifică tipuri de paste făinoase și simbolizează [+finețe], [+delicatețe] și [+deliciu].

25. Corp străin: *comme un cheveux sur la soupe (fr.)/intrusion (engl.)/intrusione (it.)/un păr în ochi (ro.)*. În acest context, somatismul apropiază semnificație negativă și simbolizează [-intruziune] sau [-contratimp].

26. Cantitate inexistentă: *il y a un cheveu (fr.)/not a bit (engl.)/un capello (it.)/câți peri în palmă (ro.)*. În acest context observăm că *simbolul somatic* este utilizat în mod concret în limbile romanice, în timp ce în limba germanică engleză fenomenul este abstractizat și simbolizează [-cantitate inexistentă].

27. Cantitate mare de obiecte: *combien de cheveux sur la tête (fr.)/as numerous as hair on the head (engl.)/quanti capelli in testa (it.)/cât păr în cap (ro.)*. Observăm că prezența a două somatisme interdependente (hiperonimul cap, hiponimul păr) evidențiază [-/+mulțimea], [-/+pluralitatea].

Analiza contrastiv-comparativă a valorilor *simbolului somatic*, în circumstanțe sintagmatice, demonstrează varietatea și diversitatea imaginarului sociocultural, în care „referenții pot adesea apărea în calitate de sinonime în culturi diferite, ceea ce ne permite să constatăm existența universalilor simbolice” [79, p. 127] subliniază cercetătorii A. Birtalan și G. Colțun. Însă există și realități culturale exprimate cu ajutorul conceptelor antonimice, fapt ce determină și apreciază diversitatea metaforei socioculturale și a simbologiei somatice. Considerând acest aspect, lingvista L. Zbanț menționează că metafora ocupă locul central în

comunicarea umană, mai ales atunci când vorbim despre funcțiile sale expresivă și emotivă; modalitatea de construire a structurilor metaforice reflectă capacitatea umană de a analiza și de a găsi legăturile între clasele ființelor, ale obiectelor și ale noțiunilor foarte diferite. Această capacitate contribuie enorm la dezvoltarea gândirii teoretice și a activității practice a ființei umane, în interiorul căreia metafora se manifestă drept declanșator al proceselor cognitive, care contribuie la nașterea noilor forme de exprimare în comunicarea umană [31, p. 306]. Așadar, utilizarea metaforei cognitive în comunicare reprezintă una dintre tendințele societății moderne, cu ajutorul căreia interlocutorul poate reda până și cea mai subtilă și abstractă idee, emoție, noțiune sau *simbol*. „Sistemul nostru conceptual uman, care ne ajută să gândim și să acționăm, este de natură metaforică”, relatează filosoful G. Lakoff [18, p. 14]. Prin urmare, metafora se află la baza conceptualizării umane, datorită pluralităților semantice și funcționale pe care le poate asimila oricare dintre noțiuni, care, prin amplitudinea semantico-funcțională, creează incertitudine, neclaritate și ambiguitate, astfel conectându-se la segmentele cunoașterii care triază, ordonează și specifică încadrarea cognitivist-pragmatică a *simbolului somatic*. „Viața omului în general, cu etapele sale și cu specificul său, viața intelectuală, care se manifestă prin idei și gânduri, sentimentele cu toată diversitatea lor, relațiile interumane și discuțiile dintre oameni sunt desemnate metaforic atât ca urmare a sesizării unor aspecte inedite, cât și ca urmare a caracterului inițial „inefabil” al acestora” [145, p. 62-63] menționează filologul M.-A. Tomoiagă. Prin urmare, gândirea, *direcționată* de mai mulți factori (imaginarul sociocultural, circumstanțele geografice, aspectele genetice), reușește să exprime în manieră semiotică conceptualizarea umană cvasi-metaforică, datorită conținuturilor multiaspectuale.

Concludem că imaginarul social și, respectiv, metafora conceptuală socioculturală posedă rolul primordial în mecanismul de formare a funcțiilor *simbolului somatic* sintagmatic și frazeologic, pentru că fiecare cultură sau etnie posedă o simbolică individuală creată în funcție de limbaj, tradiții, artă, știință, religie, care interacționează cu simbolică universală, aceasta fiind subordonată proprietăților native umane.

3.3. Aspecte semantico-funcționale ale *simbolurilor* reflectate în unități somatice

Simbolurile integrate în unitățile frazeologice somatice efectuează o conexiune între lumea abstractă și cea reală în vederea obținerii unui gând, unei idei, unei concepții exprimate cu ajutorul metaforei conceptuale create de imaginarul sociocultural. Orice limbă posedă propria individualitate, propriile caracteristici, propriile tradiții și o cultură deosebită, chiar dacă, aparent,

există grupuri de limbi similare în exprimare, în judecată sau morală. Prin urmare, coincidența expresiilor frazeologice pentru a exprima un anumit *simbol*, în diferite culturi, este relativă, datorită diversității imaginarelor socioculturale. Mai mult, diversitatea conceptuală interculturală atestă priorități și predilecții diferite, respectiv, *simboluri* diferite și simbolizări variate.

Acest fapt ne-a motivat să efectuăm o analiză semantico-funcțională socioculturală a *simbolului somatic* conceptual, sintagmatic și frazeologic, în baza corpusului limbilor franceză, engleză, italiană și română. În acest context, ne-a fost utilă o pre selecție de **11 simboluri somatice**, în baza criteriului frecvenței, întâlnite în unitățile somatice conceptuale, sintagmatice și frazeologice, care, la rândul lor, creează câmpuri funcțional-semantice paradigmatic.

Simbolurile somatice se divizează în mai multe categorii: 1. a) hiperonime, b) hiponime; 2. a) externe, b) interne; 3. a) singulare, b) cupluri, c) pluridimensionale. Acest fapt ne-a motivat să alegem spre analiză cele mai frecvente *simboluri somatice*: 1. trei cu calitate hiperonimică și opt cu calitate hiponimică; 2. nouă externe și două interne; 3. șapte singulare, patru cupluri și unsprezece *simboluri* pluridimensionale.

„Conform teoriei câmpurilor lexicale, cuvintele se pot reuni în baza sensului comun pe care îl exprimă – principiul semantic; a funcției comune pe care o exercită – principiul funcțional; a combinației acestor doi indici – principiul funcțional-semantic” [146, p. 20] evidențiază lingvista L. Trincă. *Simbolurile somatice* utilizate în contextele sintagmatice și paradigmatic ale câmpurilor funcțional-semantice prezintă interes deosebit pentru o analiză aprofundată, acestea evidențiind: diversitatea imaginarului sociocultural, aspectele semantico-funcționale ale *simbolului somatic* în cadrul frazeologic, similaritatea anumitor caracteristici și individualitatea cognitivist-pragmatică a limbilor analizate în această teză. Au fost analizate circa 3400 de unități conceptuale, sintagmatice și frazeologice somatice, în care sunt relevate aspectele menționate mai sus, spațiul permițându-ne să exemplificăm doar unele dintre ele. În Anexa 4 este dat un exemplu de analiză semantico-funcțională culturală a *simbolului somatic cap*, cu calitate hiperonimică, la nivel paradigmatic, din punct de vedere analitic și sintetic.

În subcapitolele care urmează vom prezenta câteva exemple de *simboluri somatice*, care reprezintă: a) similaritate interculturală structurală a expresiei prin diversitate cognitivist-pragmatică a conceptualizării, b) similaritate interculturală a metaforei conceptuale distinctă prin varietate structurală, c) afinitate interculturală atât structurală cât și conceptuală sintagmatică.

3.3.1. Aspecte semantico-funcționale ale simbolului cap

Tabelul 3.5 Valori semantico-funcționale ale simbolului somatic cap

Unități frazeologice	Aspecte semantice	Aspecte funcționale
[-,-] <i>Perdre la tête, perdre son sang-froid, s'affoler</i> (fr.)	[-derută], [-panică]	Stare de afect emoțional
[-,-] <i>Lose your head, to become unable to act in a calm or sensible way</i> (engl.)	[-derută], [-panică]	
[-,-] <i>Perdere la testa, perdere la padronanza di sé, non essere più in grado di rispondere delle proprie azioni</i> (it.)	[-derută], [-panică]	
[-] <i>A-și pierde capul, a se zăpăci</i> (ro.)	[-zăpăcire]	

Observăm că unitățile frazeologice sunt similare structural, însă prezintă intensități emoționale diferite. În acest context, limba română este cea mai abstractizată în exprimare, prin prisma verbului concentrat [-zăpăci] care produce, în mod implicit, multiplu impact asupra interlocutorului prin semnificațiile: [-judecată neclară], [-tulburare], [-năucire], [-buimăcire], [-pierderea cumpătului]. Aceasta este urmată de celelalte limbi care apropiază un spectru explicit de valori semnificative, însă mai redus: [-inabilitatea de a acționa calm, rezonabil] (engl.), [-pierderea autocontrolului], [-inaptitudinea de a răspunde de propriile acțiuni] (it.) și [-a-și pierde cumpătul], [-a panica] (fr.). Astfel, aici sociocultura românească reprezintă o diversitate simbolică concentrată implicită, față de celelalte culturi, care exprimă o diversitate simbolică explicită, însă diminuată.

Tabelul 3.6 Valori semantico-funcționale ale simbolului somatic cap

Unități frazeologice	Aspecte semantice	Aspecte funcționale
1. [-,-] <i>Se taper la tête contre les murs, s'efforcer désespérément de sortir d'une situation sans issue</i> 2. [-,-] <i>Se gratter la tête, signe de la réflexion, chercher à comprendre, être face à un problème intellectuel</i> (fr.)	[-disperare], [-reflecție]	Stare de afect emoțional prin prisma acțiunilor
1. [-,-] <i>Be banging, etc. your head against a brick wall, to keep trying to do something that will never be successful.</i> 2. [-/+] <i>Scratch your head (over something), to think hard in order to find an answer to something</i> (engl.)	[-disperare], [-insucces], [-/+indecizie], [-/+gândire direcționată]	
1. [-/+] <i>Non sapere dove battere, sbattere la testa, non sapere quale soluzione adottare per risolvere un problema, non sapere dove cercare aiuto.</i> 2. [-/+] <i>Grattarsi la testa, mostrarsi perplessi, incerti</i> (it.)	[-/+indecizie], [-/+perplexitate], [-/+incertitudine]	
1. [-,-] <i>A se da cu capul de toți pereții, a fi cuprins de disperare sau necaz</i> 2. [-,-,+] <i>A-și bate capul (sau a-și frământa, a-și sparge, a-și sfărâma capul, a se gândi, a se strădui) spre a soluționa o problemă.</i> 3. [-/+] <i>A-i sta capul la, a se gândi la</i> (ro.)	[-/+indecizie], [-disperare], [-/+străduință], [-/+gândire direcționată]	

Remarcăm că diversitatea socioculturală a imaginarii este reprezentată de unitatea frazeologică somatică gestuală, prin intermediul intensității emoționale. Cel mai puțin

emoționale apar expresiile frazeologice italiene; cultura română, în schimb, se evidențiază prin colorit stilistic și pluralitate a expresiei; culturile franceză și engleză exprimă conceptualizare similară pesimistă și produc un impact emoțional mai intens asupra interlocutorului față de celelalte imaginare socioculturale (*une situation sans issue* [o situație fără ieșire] (fr.)/*that will never be successful* [care nu va avea niciodată succes] (engl.)). Chiar dacă frazelele englez și italian sunt similare structural, valoarea expresiei gestuale engleze *scratch your head* apare mai accentuată față de expresia italiană *grattarsi la testa*, care demonstrează prin gestul non-verbal doar incertitudine și perplexitate, *scărpinatul capului* la englezi își amplifică semnificația, apropiind calitatea de gândire asiduă, spre soluționarea unei probleme. Considerând gradul de intensitate emoțională a *simbolului somatic* din frazeologismul dat, putem menționa limba engleză ca fiind cea mai accentuată în exteriorizare, unul dintre intensificatori fiind timpul verbal continuu folosit, urmată de limbile franceză și română care folosesc o accentuată expresivitate metaforică, spre delimitarea conceptului de soluționare a unei probleme, acestea fiind similare în exprimare. Concludem că limba italiană exprimă conceptele semantice ale *simbolului* dat în modul cel mai abstract și mai atenuat, față de celelalte culturi.

Tabelul 3.7 Valori semantico-funcționale ale simbolului somatic cap

Unități frazeologice	Aspecte semantice	Aspecte funcționale
1. [+] <i>Tête à tête, en tête à tête, seul avec son interlocuteur, seul à seul. Entre quatre yeux, en particulier, en tête à tête.</i> 2. [+] <i>Face à face, vis-à-vis l'un de l'autre; en présence de quelqu'un</i> (fr.)	[+/-discreție]	Fenomen social
1. [+/-] <i>Private talk</i> 2. [-/+] <i>Go head to head (with somebody), to deal with somebody in a very direct and determined way</i> (engl.)	[+/-discreție], [-/+competiție]	
[+] <i>A quattr'occhi, a tu per tu, privatamente</i> (it.)	[+/-discreție]	
1. [+] <i>Între patru ochi</i> 2. [+/-] <i>Ochi în ochi, privind unul în ochii celuilalt</i> (ro.)	[+/-discreție]	

Observăm că fiecare națiune concepe o convorbire privată sau discretă potrivit axei valorico-diacronice individuale și o traducere literală ar fi eronată. În acest context constatăm 3 conceptualizări diferite: 1) cultura engleză nu implică *simboluri somatice* în expresia ce vizează o convorbire privată, fapt ce ne motivează să atribuim expresia engleză stilului formal; 2) limbile franceză, italiană și română asimilează exprimare somatică plurivalentă, fapt ce determină utilizarea vastă a expresiei în stilul colocvial, familiar, aici fiind utilizate trei *simboluri somatice* de contact: hiperonimul *cap* și hiponimele somatice *față* și *ochi*, fapt ce atestă concretizarea detaliului și atenție asupra particularului și 3) expresia *go head to head with smb.* (engl.) este cvasi-echivalentă cu frazeologismul *cap în cap* (ro.), care asimilează conotație diferită și nu constituie traducerea semnificativă a expresiei *tête à tête* (fr.). Așadar, constatăm că

simbolul somatic implicat în acest frazeologism atestă diversitatea imaginarii socioculturale, atât la nivel cognitiv-pragmatic, cât și la nivel lingvistic.

Tabelul 3.8 Valori semantico-funcționale ale *simbolului somatic cap*

Unități frazeologice	Aspecte semantice	Aspecte funcționale
[-,-,-] <i>Tête en l'air, étourdi, distrait, incapable de se concentrer pendant une longue période</i> (fr.)	[-distragere], [-neatenție]	1) stare de spirit care denotă o deviere de la realitate (engl., it.); 2) stare de afect emoțional care denotă un neajuns (fr., it., ro.)
[-,+] <i>Have your head in the clouds, to be thinking about something that is not connected with what you are doing; to have ideas, plans, etc. that are not realistic</i> (engl.)	[-abatere], [+gândire direcționată]	
[-,-] <i>Avere la testa fra le nuvole, essere svagati, distratti, fuori della realtà quotidiana, come presi da tutt'altri pensieri</i> (it.)	[-distragere]	
[-,-] <i>A fi cu capul în nori, a fi distrat, neatent</i> (ro.)	[-neatenție]	

Menționăm similaritatea structurală a imaginarelor socioculturale englez, italian și român, care consideră *norii* drept un impediment spre concentrare prin prisma semnificațiilor: [-nebulozitate], [-incertitudine], [-neclaritate] și [-imprecizie], în timp ce cultura franceză exprimă neatentia prin expresia *capul în aer*, localizarea deictică *aer* fiind prioritară față de cea anterioară, aceasta implicând [+existența] prin procesul de *respirație a aerului*. Remarcăm, de asemenea, similaritate conceptuală a popoarelor romanice care atribuie expresiei *capul în nori/aer* semnificație depreciativă; culturile engleză și italiană asimilează aceeași expresie cu o viziune cognitiv-pragmatică constructivă, însă deviată sau direcționată. Astfel, concludem că: 1) viziunea franceză apropiază o formă de exprimare frazeologică diferită de celelalte culturi, prin localizarea deictică „aer”, cu precizarea timpului care denotă [incapacitate de a se concentra în timpul unei perioade lungi], față de localizarea „norii” a celorlalte imagini; 2) viziunile engleză și italiană apar mai accentuate decât celelalte culturi, din punct de vedere cognitiv-pragmatic, prin intermediul expresiilor verbale: *to be thinking about* [a se gândi la/despre] (engl.), *to have ideas* [a avea idei] (engl.) sau *presi da tutt'altri pensieri* [luați de alte gânduri] (it.). Așadar: a) similaritatea structurală nu denotă, neapărat, și similaritate conceptuală; b) apartenența la același grup de limbi nu denotă, întotdeauna, similaritate conceptuală sau structurală.

Tabelul 3.9 Valori semantico-funcționale ale *simbolului somatic cap*

Unități frazeologice	Aspecte semantice	Aspecte funcționale
[+] <i>Avoir la tête sur les épaules, être une personne lucide et raisonnable</i> (fr.)	[+luciditate]	Stare de spirit care denotă o calitate
[+] <i>Have a good head on your shoulders, to be a sensible person</i> (engl.)	[+înțelepciune]	
[+,+] <i>Avere la testa sulle spalle, essere responsabile, saggio</i> (it.)	[+responsabilitate], [+înțelepciune]	
[+,+] <i>A avea cap pe umeri, a fi o persoană rezonabilă cu</i>	[+înțelepciune],	

<i>comportament judicios</i> (ro.)	[+ judiciozitate]	
------------------------------------	-------------------	--

Imaginea capului fixat bine pe corp reprezintă *simbolul* echilibrului, astfel, imaginarul sociocultural francez înțelege această expresie drept o imagine a unei persoane [+lucide] și [+rezonabile], englezii exprimă [+comportamentul rațional], italienii se referă la [+responsabilitate] și [+înțelepciune], românii – la [+judiciozitate]. Prin urmare, similaritatea structurală se distinge prin diversitate conceptuală.

Analiza contrastiv-comparativă a *simbolului somatic cap* inclus în unitățile frazeologice din limbile franceză, engleză, italiană și română a relevat o dublă transfigurare a *simbolului*: 1) lexicalizare și 2) asimilarea semnificației frazeologice somatice. Constatăm că:

1. **Imaginarul sociocultural francez** este caracterizat de cel puțin **77 de unități conceptuale, sintagmatice și frazeologice somatice**, cu caracter emoțional de intensitate medie sau scăzută, cu tendință spre abstractizare, ce include: [-20], [+10] și [-/+47] cu specific neutru sau enantiosemic. Astfel, ajungem la concluzia că semnificațiile simbolice somatice puse în discuție poartă amprentă neutră cu tendință negativistă.
2. **Imaginarul sociocultural englez** este variat, cu tendință spre abstractizare, fiind caracterizat de cel puțin **93 de unități conceptuale, sintagmatice și frazeologice**, dintre care: [+21], [-26] și [-/+46] ce asimilează funcții denominative sau informative, denumind: somatisme, aparențe fizice, dimensionale, structuri, corpuri, obiecte, unelte, referințe geografice etc. Prezența mai numeroasă a conotațiilor negative față de cele pozitive oferă *simbolului somatic* analizat aspect negativist cu specific neutru.
3. **Imaginarul sociocultural italian** este plurivalent și pluridimensional, asimilează forme emoționale de intensitate medie cu tendință spre abstractizare, cu cel puțin **84 de unități lingvistice** dintre care: [-30], [+6] și [+/-48] cu conotații enantiosemantice sau neutre, ce asimilează funcții denominative indicând: termeni somatici, corpuri integrale, extremități, referințe geografice, funcții substitutive etc. Concludem că imaginarul sociocultural italian are predilecție de a utiliza *simbolul somatic* studiat în situații neutre și negative.
4. **Imaginarul sociocultural românesc** adoptă statut emoțional de intensitate accentuată, concret, minuțios, plurivalent și pluridimensional, cu cel puțin **174 de unități conceptuale, sintagmatice și frazeologice** incluse în *Dicționarul Explicativ al Limbii Române*, dintre care: [-49], [+23] și [-/+97] ce pot însuși conotații enantiosemice cu aspect denotativ, astfel denumind: plante, animale, caracteristici dimensionale, unelte, părți ale anumitor instrumente, elemente de construcție, situații deictice, elemente somatice, extremități etc. Concludem că *simbolul somatic* analizat în arealul românesc asimilează amprentă negativistă.

Diversitatea imaginarului sociocultural al acestor patru culturi a determinat caracterul neutru cu predilecție negativistă al *simbolului somatic cap*, care evidențiază următoarele funcții simbolice: **1.** Termen somatic, **2.** Stare de afect emoțional, **3.** Caracter și comportament/însușire umană, **4.** Rezultat al activității umane, **5.** Fenomen social, **6.** Unitate de măsură, **7.** Categorie etică, estetică și filosofică, **8.** Acțiune efectuată minuțios, **10.** Denumire de plante și animale, **11.** Peiorativă, **12.** Corp ceresc, **13.** Deictică (temporală, spațială), **14.** Apreciativă, **15.** Dimensională, **16.** Expresie care denotă stare de spirit, o acțiune, o calitate sau un neajuns, **17.** Sediul sentimentelor, **18.** Delimitativă.

Menționăm că *simbolul somatic cap* implicat în unități conceptuale, sintagmatice și frazeologice asimilează următoarele semnificații simbolice: [-rușine], [-umilință], [-supunere], [+învingere], [-/+schimbare], [-/+copleșire], [-indecizie], [-superficialitate], [+aprobare], [+căsătorie], [-neștiință], [+înțelepciune], [+cap al familiei], [+conducător], [+imagine artistică], [+/-îndrăzneală], [+/-încăpățânare], [-/+asemănare], [-/+părere], [-/+preț], [-/+manipulare], [-/+început], [-/+sfârșit], [-/+un întreg], [-/+parte a zilei], [-/+independență], [-inconsecvență], [-incompetență] etc.

Conchidem că *simbolul somatic cap*, inclus în **428** de unități conceptuale, sintagmatice sau frazeologice, asimilează caracter neutru cu predilecție negativistă în toate limbile studiate și reflectă numeroase semnificații și funcții care se conformează: imaginarului sociocultural, statutului emoțional și perspectivei cognitivist-pragmatice etnice. În tabelul ce urmează sunt prezentate date statistice privind calitatea *simbolului* în unități conceptuale, sintagmatice și frazeologice.

Tabelul 3.10 Calitatea procentuală a *simbolului somatic cap* reliefată în limbile studiate

Calitate/cultură	Fr.	Engl.	It.	Ro.	Valoare unică
[-]	26%	28%	36%	28%	30%
[+]	13%	23%	7%	13%	14%
[-/+]	61%	49%	57%	59%	57%

3.3.2. Aspecte semantico-funcționale ale *simbolului păr* exprimate în expresii somatice

Tabelul 3.11 Valori semantico-funcționale ale *simbolului somatic păr*

Unități frazeologice	Aspecte semantice	Aspecte funcționale
[-] <i>Il s'en faut d'un cheveu, cela ne tient qu'à un cheveu, il s'en faut de très peu. À un cheveu, tout près de faire quelque chose, à un poil de quelque chose (fr.)</i>	[-obstacol]	1. rezultat al activității umane;
[-,-] <i>Hang by a hair/thread (of a person's life), to be in great danger (engl.)</i>	[-pericol]	2. centru deictic

[-] <i>Essere a un capello da qualcosa, molto vicino. Per un capello, per pochissimo (it.)</i>	[-obstacol]	
[-,-] <i>A atârna de un fir de păr. A depinde de foarte puțin (ro.)</i>	[-pericol]	

Remarcăm similaritatea de exprimare a culturilor engleză cu cea românească care menționează verbul *a atârna* pentru a intensifica gravitatea situației, în timp ce națiunile: franceză și italiană abstractizează pericolul, evidențiind spațiul și timpul cu ajutorul verbului *a fi*.

Tabelul 3.12 Valori semantico-funcționale ale simbolului somatic păr

Unități frazeologice	Aspecte semantice	Aspecte funcționale
[-/+] <i>Couper les cheveux en quatre, se perdre dans un raisonnement pointilleux. Pinailler (fr.)</i>	[-/+meticulozitate]	acțiune efectuată minuțios
[-,+] <i>Split hairs, to pay too much attention in an argument to differences that are very small and not important (engl.)</i>	[-/+meticulozitate]	
[-/+] <i>Spaccare il capello in quattro, dimostrare una eccessiva meticolosità (it.)</i>	[-/+meticulozitate]	
1. [-/+] <i>A despica (sau a tăia) părul (sau firul de păr, un fir de păr) în patru (sau în șapte etc.). A cerceta ceva în mod amănunțit, a se ocupa de ceva cu minuțiozitate exagerată, mai mult decât este necesar.</i> 2. [-/+] <i>Din (sau de-a) fir în (ori a) păr sau (reg) până într-un păr. De la un capăt la altul și cu lux de amănunte, în întregime și cu multe detalii (ro.)</i>	[-/+meticulozitate]	

Constatăm similaritatea structurală și conceptuală a imaginarelor socioculturale puse în discuție. Cultura engleză generalizează faptul utilizând pluralul. Considerând axa valorică de intensitate a expresiilor frazeologice particularizante, situăm cultura română pe poziția superioară datorită prezenței numeroaselor expresii care vizează detaliul și modul stilizat de a evidenția scrupulozitatea și, în același timp, pe poziția inferioară a axei valorico-diacronice lingvistice, pentru lipsa de abstractizare lingvistică.

Tabelul 3.13 Valori semantico-funcționale ale simbolului somatic păr

Unități frazeologice	Aspecte semantice	Aspecte funcționale
[-] <i>Se faire des cheveux (blancs), se faire du tracas, s'inquiéter (fr.)</i>	[-grijă]	Stare de afect emoțional
[-,-,-] <i>Get gray hair from (someone or something), to be exceedingly worried, stressed, or upset by or about something or someone (engl.)</i>	[-grijă], [-stres], [-supărare]	
[-,-] <i>Fare venire i capelli bianchi, recare preoccupazioni e dispiaceri (it.)</i>	[-neplăcere] [-preocupare]	
[-,-,-] <i>A scoate (cuiva) peri albi. A pricinui cuiva multe neazuri și supărări. A sâcâi pe cineva. A-i ieși (cuiva) peri albi. A îmbătrâni înainte de vreme din cauza prea multor neazuri. A fi hărțuit și tracasat de ceva (ro.)</i>	[-necaz], [-supărare], [-hărțuire]	

Observăm o similaritate structurală a expresiilor analizate distincte prin diversitate semantică. Fiecare imaginar sociocultural exprimă fenomenul de încărunțire utilizând conceptele specifice națiunii. Remarcăm că în cultura engleză aspectele semantice sunt intensificate de adverbul

superlativ absolut *extrem de* spre a evidenția importanța semnificațiilor. Pluralitatea expresiilor în limba română denotă utilizarea pregnantă a acestora în rutina zilnică.

Tabelul 3.14 Valori semantico-funcționale ale simbolului somatic păr

Unități frazeologice	Aspecte semantice	Aspecte funcționale
[-,-] <i>Se prendre aux cheveux, se prendre de querelle, se battre</i> (fr.)	[-bătaie], [-ceartă]	Fenomene sociale (fr., it., ro.), stare de afect emoțional (engl.).
[-,-] <i>Tear your hair out, to show that you are very angry</i> (engl.)	[-supărare]	
[-,-] <i>Prendersi per i capelli, litigare</i> (it.)	[-neplăcere], [-ceartă]	
[-,-] <i>A se lua (sau a se prinde) (cu cineva) de păr. A se lua la bătaie, a se încăiera</i> (ro.)	[-bătaie]	

Observăm similaritate structurală a expresiei în toate limbile puse în discuție. Expresia engleză face referire la un actant și posedă diateză reflexivă, în timp ce imaginarul sociocultural al culturilor romanice se referă la doi actanți, diateza verbului fiind reciprocă. Existența expresiei în imaginările socioculturale în aspectele conotativ și denotativ demonstrează diversitatea statutului diacronic al limbilor puse în discuție.

Tabelul 3.15 Valori semantico-funcționale ale simbolului somatic păr

Unități frazeologice	Aspecte semantice	Aspecte funcționale
[-,-] <i>Faire dresser le cheveux sur la tête, inspirer un sentiment d'horreur</i> (fr.)	[-groază], [-înspăimântare], [-frică]	Stare de afect emoțional
[-,-] <i>Make (one's)/the hair stand up on the back of (one's) neck, make somebody's hair stand on end, to shock or frighten somebody</i> (engl.)		
[-,-] <i>Cose da far rizzare i capelli, orribili, spaventose</i> (it.)		
[-,-] <i>A i se ridica (sau a i se sui) (tot) părul (în cap sau în vârful capului) sau a i se face (sau a i se ridica etc.) părul măciucă (sau vâlvoi, reg. puică) (pe cap sau în vârful capului) sau a i se zbârli (ori, reg. a i se arici, a i se înspica tot) părul (în cap). A fi cuprins de o spaimă puternică, a se îngrozi, a se înspăimânta</i> (ro.)		

Aici observăm similaritate atât structurală, cât și conceptuală a imaginărilor socioculturale analizate. Sociocultura românească este distinctă prin coloritul stilistic al exprimării fapt ce denotă utilizarea cotidiană a expresiilor respective și un nivel diacronic diferit al culturilor.

Analiza contrastiv-comparativă a unităților conceptuale, sintagmatice sau frazeologice somatice din limbile franceză, engleză, italiană și română, care includ *simbolul păr*, a relevat că:

1. **Imaginarul sociocultural francez** are tendință spre abstractizare, cu statut emoțional de intensitate medie, plurivalent, cu cel puțin **25 de expresii conceptuale, sintagmatice și frazeologice** în *Dictionnaire Française*, dintre care [-8], [+4] și [-/+13].

2. **Imaginarul sociocultural englez** cu **17 unități conceptuale, sintagmatice și frazeologice** în *Oxford Dictionary*, dintre care: [-5], [+4] și [-/+8], indică un nivel superior cognitivist-pragmatic pe axa diacronică lingvistică față de celelalte limbi, datorită abstractizării elementului constitutiv simbolic *păr*.
3. Spiritul critic al **imaginarului sociocultural italian**, cu statut emoțional de intensitate medie, concret, cu tendință spre abstractizare, mai puțin meticulos și plurivalent, cu cel puțin **24 de unități conceptuale, sintagmatice și frazeologice somatice**, incluse în *Vocabolario Italiano Zanichelli*, dintre care: [-8], [+3] și [-/+13], evidențiază aspectul ambiguu al *simbolului somatic păr* cu amprentă negativă și distructivă în limba italiană.
4. Spiritul critic al **imaginarului sociocultural românesc** cu statut emoțional de intensitate înaltă, concret, minuțios și plurivalent, cu cel puțin **103 de unități conceptuale, sintagmatice și frazeologice**, dintre care: [-32], [+20] și [-/+51] de conotații ambivalente sau neutre, incluse în *Dicționarul Explicativ al Limbii Române*, care, potrivit datelor statistice, denotă caracter ambivalent cu tendință spre negativitate.

În cadrul unităților conceptuale, sintagmatice sau frazeologice care includ *simbolul somatic păr*, au fost individualizate următoarele funcții: **1.** Termen somatic, **2.** Stare de afect emoțional, **3.** Caracter și comportament/însușire umană, **4.** Rezultat al activității umane, **5.** Fenomen social, **6.** Fibră textilă sau lemnoasă, **7.** Precizie milimetrică. **8.** Acțiune efectuată minuțios, cu de-amănuntul, **9.** Acțiune favorabilă, **10.** Denumire de plante și animale, **11.** Peiorativă, **12.** Corp ceresc, **13.** Valoare deictică (temporală, spațială), **14.** Fel de mâncare, **15.** Corp străin, **16.** Culoare.

În cadrul situațiilor conceptuale, sintagmatice sau frazeologice *simbolul somatic păr* apropiază următoarele semnificații simbolice: [-dezgust], [-plictiseală], [-obstacol], [-dificultate], [-/+meticulozitate], [-/+detaliu], [-necaz], [-suferință], [-neplăcere], [-spirit irascibil], [-frică], [-însăimântare], [-influență], [-manipulare], [-constrângere], [-murdărie], [-/+finețe], [-/+fragilitate], [-/+delicatețe], [+integritate], [+acuratețe], [+aspect îngrijit], [+/-cantitate mare sau mică], [+sănătate], [+frumusețe].

În concluzie, semnalăm caracterul ambivalent al *simbolului somatic păr* în **169 de situații conceptuale, sintagmatice și frazeologice somatice**, cu tendință negativistă, identificată în toate culturile studiate. Mai mult, acesta este mai puțin prezent în cotidianitatea limbilor: italiană, franceză și engleză, fapt evidențiat în analiza contrastiv-comparativă statistică a unităților conceptuale și frazeologice somatice.

Tabelul 3.16 Calitatea procentuală a simbolului somatic păr reflectată în culturile studiate

Calitate/cultură	Fr.	Engl.	It.	Ro.	Valori unice
[-]	32%	29%	33%	31%	31%
[+]	16%	24%	13%	19%	18%
[-/+]	52%	47%	54%	50%	51%

3.3.3. Aspecte semantico-funcționale ale simbolului inimă, reflectate în clișee somatice

Tabelul 3.17 Valori semantico-funcționale ale simbolului somatic inimă

Unități frazeologice	Aspecte semantice	Aspecte funcționale
[+] <i>Laisser parler ton coeur, agir selon sa propre morale</i> (fr.)	[+conștientizare], [+înțelegere]	[+] Expresii care denotă stări de spirit, o acțiune sau o calitate
[+] <i>Let your heart rule your head, to act according to what you feel rather than to what you think is sensible</i> (engl.)		
[+,+] <i>Ascoltare la voce del cuore, fare quel che suggeriscono la coscienza o il sentimento</i> (it.)		
[+,+] <i>A asculta vocea inimii, a asculta sufletul</i> (ro.)		

Remarcăm similaritatea cognitivist-pragmatică a imaginarelor socioculturale: a) francez, englez și b) italian, românesc, care posedă o metaforă conceptuală similară atât în structură, cât și în semnificație și vizează instanța morală prin prisma convingerilor, atitudinilor și deprinderilor fixate în norme, reguli și principii. Toate culturile analizate fac apel la statutul emoțional al persoanei și se referă la o înțelegere intuitivă, cu ajutorul verbelor: *a vorbi* (fr.), *a conduce* (engl.), *a asculta* (it., ro.), care implică în mod abstract calitățile simbolurilor somatice: gură, creier, atribuite simbolului inimă, astfel intensificând simbolizarea.

Tabelul 3.18 Valori semantico-funcționale ale simbolului somatic inimă

Unități frazeologice	Aspecte semantice	Aspecte funcționale
[-,-] <i>Avoir mal au cœur, le cœur barbouillé, le cœur sur les lèvres, avoir envie de vomir</i> (fr.)	[-senzație de vomă]	Termen somatic – stomacul (fr., it., ro.); stare de afect emoțional (engl.)
[-,-] <i>Heartache, a feeling of being very sad or worried</i> (engl.)	[-supărare], [-grijă],	
[-,-] <i>Have nausea, a feeling of sickness with an inclination to vomit</i>	[-senzație de vomă]	
[-,-] <i>Avere male al cuore, voglia di vomitare</i> (it.)	[-senzație de vomă]	
[-,-] <i>A (se) simți greu la inimă. A i se face greață</i> (ro.)	[-senzație de vomă]	

Este evidentă asemănarea structurală și conceptuală a culturilor romanice în contextul abordării senzației de vomă. Aici, imaginarul sociocultural romanic consideră inima drept recipientul stomacului, cultura engleză, în schimb, asociază simbolul inimă ca fiind în tandem cu simbolul cap, care în mare parte vizează sentimentul, rațiunea, gândirea. Este oportun să amintim și o altă

unitate frazeologică italiană care echivalează recipientul capului cu cel al stomacului prin unitatea frazeologică *venir nervoso allo stomaco/a se enerva la stomac*, ce exprimă starea nervoasă a corpului, context în care *stomacul* devine recipientul *creierului*. Potrivit dicționarului de *simboluri*, în societatea *maya* (Mexic, Guatemala) corpul uman era divizat în trei niveluri de referință care serveau la definirea acestuia ca individ și ființă socială. Primul nivel (*capul*) era perceput ca și intermediar sau mediator în relația cu lumea exterioară. Al doilea nivel (interiorul sau centrul) semnifică *stomacul* care desemna porțiunea mai jos de torace și era perceput ca loc de identificare a persoanei (probabil, genul). În centrul acestuia se desfășurau toate procesele emotive prin care erau mediatizate experiențele și trăirile empatice despre realitate. Al treilea nivel care literalmente se traduce *umbra persoanei*, facea referință la destin și la identitatea sa individuală și socială [182, p. 120] constată Ph. Seringe. Concluzionăm o similaritate structurală distinctă prin diversitate conceptuală și funcțională.

Tabelul 3.19 Valori semantico-funcționale ale simbolului somatic inimă

Unități frazeologice	Aspecte semantice	Aspecte funcționale
[+] <i>Faire le joli cœur, faire le galant</i> (fr.) [+,+] <i>Femme, homme de cœur, personne courageuse, généreuse</i> (fr.)	[+galanterie], [+generozitate], [+curaj]	Bunăvoința cu care se efectuează o acțiune
[+,+] <i>Give somebody (fresh) heart, to make somebody feel positive, especially when they thought that they had no chance of achieving something</i> (engl.) [+,+] <i>From the bottom of your heart, in a way that is sincere</i> (engl.)	[+bunăătate], [+bunăvoință], [+profunzime], [+sinceritate]	
[+,+] <i>Persona di cuore, tutta cuore, di grande bontà</i> (it.)	[+bunăătate], [+bunăvoință]	
[+] <i>Băiat de inimă, tânăr cumsecade</i> (ro.) [+,+,+] <i>Cu toată inima, din adâncul inimii, cu mare plăcere</i> (ro.)	[+cumsecădenie], [+bunăvoință], [+generozitate]	

Menționăm că semnificațiile *simbolului somatic inimă* în aceste unități frazeologice sunt similare, însă fiecare imaginar cultural posedă o metaforă conceptuală diferită. De pildă, culturile franceză și românească atribuie gentilețea și cumsecădenia genului masculin. Aceleași expresii structurale: *give somebody (fresh) heart* (engl.)/*a da (și) inima din sine* (ro.), apropiază semnificații diferite; prima implică doi actanți și simbolizează [+revigorarea receptorului], în timp ce a doua implică un actant și simbolizează [+dedicarea actantului]. Expresiile *from the bottom of heart* (engl.) și *din adâncul inimii* (ro.) sunt similare structural, însă diverse conceptual, prima semnificând [+sinceritate] și a doua [+plăcere] sau [+bunăvoință].

Tabelul 3.20 Valori semantico-funcționale ale simbolului somatic inimă

Unități frazeologice	Aspecte semantice	Aspecte funcționale
----------------------	-------------------	---------------------

[+] <i>Cœur à cœur, franchement</i> (fr.)	[+sinceritate], [+discreție]	Stare de spirit
[+] <i>Heart- to-heart, frankly</i> (engl.)	[+sinceritate], [+discreție]	
[+,+] <i>A cuore a cuore, in stretta intimita di affetti</i> (it.)	[+afecțiune], [+discreție]	
[+,+] <i>De la inima la inimă, sincer, cu inimă dreaptă</i> (ro.)	[+sinceritate], [+onestitate], [+discreție]	

Este evidentă asemănarea structurală a expresiilor frazeologice în toate limbile puse în discuție și similaritatea semantică a imaginarelor socioculturale francez, englez și românesc ce simbolizează [+loialitate] prin prisma *simbolului somatic inimă*. Cultura italiană atribuie aceleiași expresii semnificația [+afecțiune], care este intensificată de sintagma *strânsă intimitate*, astfel amplificând spectrul valoric cu semnificațiile [+prietenie], [+simpatie] și [+dragoste]. Așadar, fiecare națiune atribuie semnificații în funcție de metafora conceptuală a societății și de axa valorică convențională pragmatică.

Tabelul 3.21 Valori semantico-funcționale ale simbolului somatic inimă

Unități frazeologice	Aspecte semantice	Aspecte funcționale
[+,+] <i>Coeur d'or, affectueux, dévoué</i> (fr.) [+] <i>Avoir bon cœur, avoir du cœur</i> (fr.) [+,+] <i>Avoir le cœur sur la main, être très généreux</i> (fr.)	[+afecțiune], [+devotament], [+generozitate]	Stare de spirit
[+,+] <i>Have a heart of gold, to be a very kind person</i> (engl.) [+,+] <i>Out of the goodness of your heart, from feelings of kindness, without thinking about what advantage there will be for you</i> (engl.) [+,+] <i>Somebody's heart is in the right place, used to say that somebody's intentions are kind and sincere even though they sometimes do the wrong thing</i> (engl.)	[+bunătate], [+bunăvoință], [+generozitate], [+sinceritate]	
[+] <i>Cuore d'oro, persona molto buona e generosa</i> (it.) [+] <i>Persona di cuore, tutta cuore, di grande bontà</i> (it.) [+,+] <i>Di cuore, di tutto cuore, di buon cuore, di gran cuore, con tutto il cuore, volentieri, con grande piacere, con slancio</i> (it.)	[+bunătate], [+bunăvoință], [+plăcere], [+generozitate]	
[+,+] <i>Inimă de aur; bunătate</i> (ro.) [+] <i>Cu inimă, bun</i> (ro.) [+,+] <i>Cu toată inima; cu dragă inimă</i> (ro.)	[+bunătate], [+bunăvoință] [+generozitate],	

Observăm că toate culturile analizate posedă o metaforă conceptuală similară atunci când vorbesc de bunăvoința de a efectua o acțiune, generozitate și devotament. Din punct de vedere lingvostilistic, se distinge, în acest context, limba franceză, care exprimă generozitatea în mod gestual, prin conotația *a avea inima în mână*, astfel implicând două *simboluri somatice*. Din punct de vedere conceptual, se evidențiază cultura engleză prin intermediul expresiilor: *fără a se gândi la avantaj și inima este la locul potrivit*. Menționăm că unitățile frazeologice somatice posedă valoare universală, însă fiecare națiune își exprimă diferit gândurile și utilizează *metafora conceptuală* potrivit imaginarului sociocultural. Așadar, potrivit axei de exteriorizare emoțională, cultura românească apare cea mai rezervată și abstractă în exprimare cu doi intensificatori, unul fiind superlativ (*de aur*), urmată de culturile: engleză cu doi amplificatori,

unul fiind superlativ (*very*); italiană cu trei evidențe (*molto, tutta, grande*), două fiind superlative, și franceză ce folosește patru intensificatori cu gradul pozitiv de comparație în expunerea statutului emoțional. Prin urmare, culturile puse în discuție își exteriorizează diversitatea prin variate predilecții, astfel intensificând expresia.

În urma analizei contrastiv-comparative a unităților lingvistice care includ *simbolul somatic inimă*, am evidențiat următoarele aspecte:

1. **Imaginarul sociocultural francez** atestă în *Dictionnaire français Larousse*, circa **68 de unități conceptuale, sintagme și frazeologisme**, dintre care: [-14], [+24] și [-/+30] de expresii care reflectă conotații ambivalente sau neutre cu aspecte informative, fapt ce dovedește caracterul pozitivist și constructiv al *simbolului somatic inimă* în limba franceză.
2. **Imaginarul sociocultural englez** reflectă în *Oxford Dictionary* **56 de unități conceptuale, sintagmatice și frazeologice**, dintre care: [-18], [+28] și [-/+10] conotații ambivalente sau neutre, fapt ce confirmă caracterul pozitivist și constructiv al *simbolului somatic inimă* în limba engleză.
3. **Imaginarul sociocultural italian** înscrie în *Grande Dizionario Italiano* circa **70 de unități conceptuale, sintagme și frazeologisme**, dintre care: [-20], [+40] și [-/+10] de conotații ambivalente sau neutre, cu aspecte denotative, fapt ce indică caracterul pregnant pozitivist și constructiv al *simbolului somatic inimă* în limba italiană.
4. **Cultura românească** înregistrează, în *Dicționarul Explicativ al Limbii Române*, mai mult de **100 de unități conceptuale, sintagme și expresii frazeologice** cu *simbolul somatic inimă*, dintre care: [-44], [+36] și [-/+22] de expresii care reflectă conotații ambivalente, ce atestă caracterul negativist al *simbolului* discutat în limba română.

Simbolul somatic inimă inculs în unități conceptuale, sintagmatice sau frazeologice evidențiază următoarele funcții simbolice: **1.** Termen somatic, **2.** Stare de afect emoțional, **3.** Caracter și comportament/însușire umană, **4.** Rezultat al activității umane, **5.** Fenomen social, **6.** Obiect, instrument, unealtă, **7.** Categorie etică, estetică și filosofică, **8.** Acțiune efectuată minuțios, **9.** Apreciativă, **10.** Denumire de plantă sau animal, **11.** Peiorativă, **12.** Corp ceresc, **13.** Deictică (temporală, spațială), **14.** Imagine/peisaj abstract sau concret, **15.** Formă de relief.

Menționăm faptul că unitățile conceptuale, sintagmatice sau frazeologice care includ *simbolul somatic inimă*, cuprind următoarele semnificații simbolice: [-foame], [-răzbunare], [-dezamăgire], [+implicare sufletească], [+/-dragoste], [+bunătate], [+bunăvoință], [-frică], [+râvnă], [+curaj], [+dedicare], [-indecizie], [-descurajare], [+mulțumire], [+satisfacție], [-duritate], [-tiranie], [-insensibilitate], [-supărare], [+bucurie], [+demnitate], [+sinceritate],

[+onestitate], [+simpatie], [-necaz], [-suferință], [-durere], [-întristare], [-milă], [-epuizare], [-deces emotiv], [-/+dorință aprinsă], [+loialitate], [+cumsecădenie], [-ariditate], [-/+presimțire], [-lașitate], [-intenții ascunse], [-indiscreție], [+restabilire], [+încurajare], [+consolare], [+centru], [+interior] etc.

În urma analizei a **294** unități conceptuale, sintagmatice sau frazeologice care conțin *simbolul somatic inimă*, semnalăm specific lingvostilistic expresiv cu caracter intens emoțional în toate cele patru culturi studiate, majoritatea adoptând o atitudine cognitivist-pragmatică în abordarea *simbolului*, cu amprentă abstractizată, pozitivistă și constructivă.

Tabelul 3.22 Calitatea procentuală a simbolului inimă evidențiată în culturile studiate

Calitate/cultură	Fr.	Engl.	It.	Ro.	Valoare unică
[-]	21%	32%	29%	44%	32%
[+]	35%	50%	57%	36%	45%
[-/+]	44%	18%	14%	22%	25%

3.3.4. Aspecte semantico-funcționale ale simbolului față relevate în expresii somatice

Tabelul 3.23 Valori semantico-funcționale ale simbolului somatic față

Unități frazeologice	Aspecte semantice	Aspecte funcționale
[-,-,-] <i>Se couvrir, se voiler la face, manifester de la honte, de l'horreur, etre offusqué</i> (fr.)	[-rușine], [-groază], [-ofensă]	Stare de afect emoțional
[-,-] <i>Blow up in somebody's face, if a plan, etc. blows up in your face, it goes wrong in a way that causes you damage, embarrassment</i> (engl.)	[-jenă], [-rușine]	
[-] <i>Fare una faccia, fare una brutta figura</i> (it.)	[-jenă]	
[-,-] <i>A schimba (sau a face) fețe (-fețe), a-și schimba fizionomia sau culoarea obrazului (de jenă, rușine etc.)</i> (ro.)	[-jenă], [-rușine]	

Menționăm diversitatea imaginarelor socioculturale puse în discuție distinctă prin varietate de exprimare a gestului prin prisma verbelor. Cultura italiană concentrează simbolizarea prin verbul *a face* [a face o față], [a face o figură urâtă] cu implicare abstractizată. *Simbolul somatic față*, în cazul francezilor, este exprimat în manieră abstractă prin verbele de acțiune *a se acoperi* (reflexiv), *a-și voala* (reflexiv), *a manifesta* care implică schimbarea feței prin 3 seme diferite: [-rușine], [-oroare] și [-jignire], ce denotă ambiguitate sporită. În imaginarul cultural englez *simbolul somatic față* apare în manieră mai intensă, însă clară, prin implicarea verbului *a izbucni*, astfel exprimând ambiguitate cu dublă pondere: [-pagubă] și [-jenă]. Cultura românească reliefează starea de rușine utilizând verbul *a schimba* prin implicarea unui hiperonim sau hiponim pentru a particulariza gravitatea. Așadar, aici, pluralitatea structurală este distinctă prin cvasi-similaritate conceptuală.

Tabelul 3.24 Valori semantico-funcționale ale simbolului somatic față

Unități frazeologice	Aspecte semantice	Aspecte funcționale
[-,-,-] <i>Perdre la face, subir une grave atteinte à son honneur, à son prestige; se ridiculiser, être humilié</i> (fr.)	[-pierderea prestigiului], [-ridiculizare], [-umilință]	Stare de afect emoțional
[-,-] <i>Lose face, to be less respected or look stupid because of something you have done</i> (engl.)	[-pierderea respectului], [-jenă]	
[-] <i>Perdere la faccia, fare una brutta figura</i> (it.)	[-jenă]	
[-,-] <i>A crăpa obrazul de rușine</i> (ro.)	[-jenă], [-rușine]	

Evidențiem faptul că românii nu folosesc nemijlocit simbolul somatic față pentru a vorbi de pierderea integrității, pe care o echivalează cu rușinea, însă evidențiază acest aspect prin menționarea hiponimului *obraz crăpat*. În acest context putem evidenția similaritatea imaginarelor socioculturale francez și englez, pregnant intense. Imaginarul sociocultural italian apare superficial și abstractizat în exprimare, fapt ce denotă predilecție cognitivist-pragmatic pozitivă și lipsa stării tensionate pentru aparențe.

Tabelul 3.25 Valori semantico-funcționale ale simbolului somatic față

Unități frazeologice	Aspecte semantice	Aspecte funcționale
[-,-,-] <i>À double face, à plusieurs faces, changeant, ambigu</i> (fr.)	[-pluralitate], [-nestatornicie], [-ambiguitate]	Valoare depreciativă
[-,-] <i>Two-faced, not sincere, saying different things to different people about a particular subject</i> (engl.)	[-falsitate] [-ambiguitate]	
[-,-] <i>Avere due facce, essere falso, subdolo</i> (it.)	[-ambiguitate], [-falsitate], [-ipocrizie]	
[-,-,-,-] <i>Cu două fețe, fățarnic, ipocrit, fals</i> (ro.)	[-ambiguitate], [-falsitate], [-fățarnicie], [-ipocrizie]	

Constatăm similaritatea structurală și conceptuală a culturilor puse în discuție. În cadrul imaginarului sociocultural francez observăm o intensificare conceptuală prin prisma utilizării pluralului pentru simbolul față. Cultura engleză, în schimb, atenuază semnificația de falsitate indicând termenul [-nesincer] astfel, utilizând cea mai pozitivă abordare cognitivist-pragmatică.

Tabelul 3.26 Valori semantico-funcționale ale simbolului somatic față

Unități frazeologice	Aspecte semantice	Aspecte funcționale
[-/+] <i>Sauver la face, garder les apparences de la dignité après un échec</i> (fr.)	[+recuperare]	Stare de spirit
[-/+] <i>Save (somebody's) face, to avoid or help somebody avoid embarrassment</i> (engl.)	[+salvare], [+ajutor]	
[-/+] <i>Salvare la faccia, salvare le apparenze</i> (it.)	[+salvare]	
[-/+] <i>A scăpa cu fața curată. A scăpa fără neplăceri dintr-o situație dificilă</i> (ro.)	[+eliberare]	

Menționăm o similaritate structurală și conceptuală a imaginarelor: a) francez, italian și b) englez, român. Primul cuplu reflectă o păstrare a aparențelor după un eșec, explicit (fr.) sau implicit (it.), în timp ce celelalte două culturi specifică evitarea unei situații jenante sau neplăcute; mai mult, cultura engleză specifică și accepția de a ajuta pe cineva spre a evita jena și poporul român concretizează modalitatea de stare a *simbolului somatic – față curată*. Subliniem că arealul cognitiv-pragmatic al culturilor engleză și română este mai pozitiv față de celelalte culturi puse în discuție.

Tabelul 3.27 Valori semantico-funcționale ale *simbolului somatic față*

Unități frazeologice	Aspecte semantice	Aspecte funcționale
[-] <i>Face de crabe, d'œuf, de rat, etc., termes injurieux</i> (fr.)	[-stupiditate], [-prostie]	Funcție peiorativă
[-,-] <i>Have/be left with egg on/all over your face, (informal), to look stupid</i> (engl.)		
[-] <i>Volto di granchio, uovo, ratto. Testa di cavolo</i> (it.)		
[-] <i>Față de bidon turtit</i> (ro.)		

Diversitatea socioculturală este cvasi-similară în limbile franceză, română și italiană, în care persoanele se echivalează cu obiecte sau animale. Cultura engleză intensifică imaginea prin specificarea efectelor, adică starea provocată de anumite obiecte pe față [a fi lăsat cu ou pe toată fața].

Analiza contrastiv-comparativă a unităților conceptuale, sintagmatice și frazeologice care includ *simbolul somatic față* a reliefat următoarele aspecte:

1. *Dictionnaire français Larousse* înregistrează circa **38 de frazeme, sintagme și unități conceptuale**, dintre care: [-6], [+3] și [-/+29], fapt ce demonstrează specific frazeologic neutru, ambivalent, cu tendință spre negativitate și abstractizare.

2. *Oxford Dictionary*, înscrie **54 de unități conceptuale, sintagmatice și frazeologice**, dintre care: [-25], [+4] și [-/+25] cu amprentă ambivalentă care denotă caracteristici enantiosemeice, fapt ce atestă caracterul negativist cu tendință neutră al *simbolului somatic* discutat în limba engleză.

3. *Grande Dizionario Italiano*, identifică **45 de unități conceptuale, sintagmatice și frazeologice**, dintre care: [-20], [+5] și [-/+20] de conotații cu specific enantiosemanic, fapt ce atestă caracter cu tendință negativistă și ambivalentă.

4. *Dicționarul Explicativ al Limbii Române* înregistrează circa **120 de unități conceptuale sau expresii frazeologice** cu *simbolul somatic față*, dintre care: [-22], [+16] și [-/+ 82] cu specific ambivalent sau neutru.

Menționăm că *simbolul somatic față*, în context conceptual sau frazeologic reflectă următoarele funcții simbolice: **1.** Termen somatic, **2.** Stare de afect emoțional, **3.** Caracter și comportament/însușire umană, **4.** Rezultat al activității umane, **5.** Fenomen social, **6.** Obiect, instrument, unealtă, **7.** Categorie etică, estetică și filosofică, **8.** Acțiune efectuată minuțios, **9.** Apreciativă, **10.** Denumire de plantă și animal, **11.** Peiorativă, **12.** Corp ceresc, **13.** Deictică (temporală, spațială), **14.** Imagine/peisaj abstract sau concret, **15.** Formă de relief.

Totalitatea expresiilor conceptuale și frazeologice care includ *simbolul somatic față*, reflectă numeroase semnificații: [-/+confruntare], [+sinceritate], [+integritate], [+corespondere], [+afecțiune], [+generozitate], [-ariditate], [-duritate], [-răceală], [-insensibilitate], [+predilecție], [-/+preocupare], [-tristețe], [+generozitate], [+bunăvoință], [-perfidie], [-supărare], [+rezistență], [+restabilire], [+mulțumire], [+sensibilizare], [+pasiune], [+afecțiune], [-falsitate], [+recunoștință], [+demnitate], [-rușine], [-umilință], [-groază], [-ofensă], [+determinare], [+fericire], [+încredere], [-nefericire], [+curaj], [+asiduitate], [+jenă].etc.

În concluzie, specificăm că în **257 de unități conceptuale, sintagmatice sau frazeologice** analizate, observăm caracterul neutru și ambivalent al *simbolului*, cu tendință negativistă în culturile engleză și italiană.

Tabelul 3.28 Calitatea procentuală a simbolul față reflectată în expresii somatice

Calitate/cultură	Fr.	Engl.	It.	Ro.	Valori unice
[-]	16%	46%	44%	18%	31%
[+]	8%	8%	12%	14%	11%
[-/+]	76%	46%	44%	68%	56%

3.3.5. Aspecte semantico-funcționale ale simbolului ochi redată în unități somatice

Tabelul 3.29 Valori semantico-funcționale ale simbolului somatic ochi

Unități frazeologice	Aspecte semantice	Aspecte funcționale
[+,+] <i>N'avoir d'yeux que pour quelqu'un, avoir pour lui un attachement exclusif</i> (fr.)	[+afecțiune], [+atachament]	Stare de spirit
[+,+] <i>Only have eyes for/have eyes only for somebody, to be in love with only one particular person</i> (engl.)	[+atracție], [+dragoste]	
[+,+] <i>Non vedere che per gli occhi di qualcuno, amarlo teneramente, ciecamente</i> (it.)	[+dragoste], [+afecțiune]	
[+,+] <i>A iubi pe cineva (sau a-i fi drag cuiva) ca (sau mai mult decât) ochii (din cap) sau a ține la cineva ca la ochii din cap. A iubi sau a fi iubit din tot sufletul</i> (ro.)	[+dragoste], [+afecțiune]	

Observăm o asemănare structurală în conceptualizările socioculturale franceză/engleză, italiană/română, diversitatea fiind identificată prin prisma intensificatorilor și a variației statutului emoțional: *atașament exclusiv* (fr., sentiment)/*a fi îndrăgostit* (engl., emoție)/*a iubi orbește* (it., sentiment)/*a iubi ca ochii din cap* (ro., sentiment).

Tabelul 3.30 Valori semantico-funcționale ale simbolului somatic ochi

Unități frazeologice	Aspecte semantice	Aspecte funcționale
[+,+,+] <i>Caresser, couver, dévorer, manger des yeux, regarder avec avidité, avec un intérêt passionné</i> (fr.)	[+pasiune], [+interes], [+dorință]	Stare de spirit exprimată prin prisma acțiunilor
[+,+] <i>The apple of somebody's eye, a person or thing that is loved more than any other</i> (engl.)	[+iubire]	
[+,+,+] <i>Mangiare qualcuno, qualcosa con gli occhi, guardare desiderando avidamente</i> (it.)	[+pasiune], [+interes], [+dorință]	
[+,+] <i>A mânca pe cineva din priviri</i> (ro.)	[+interes], [+dorință]	

Constatăm similaritatea imaginarelor socioculturale, care echivalează hrana cu persoana dorită, astfel, exprimând emoție intensă față de o anumită persoană. Remarcăm faptul că englezii concretizează echivalând persoana iubită/apreciată cu mărul, în timp ce culturile romanice abstractizează, intensificând starea de spirit prin verbele *a mânca*, *a devora*.

Tabelul 3.31 Valori semantico-funcționale ale simbolului somatic ochi

Unități frazeologice	Aspecte semantice	Aspecte funcționale
[+,+,+] <i>Faire les doux yeux, les yeux doux à quelqu'un, regarder tendrement, amourement, chercher à séduire</i> (fr.)	[+seducție], [+tandrețe], [+dorință]	Stare de spirit exprimată prin intermediul acțiunilor
[+] <i>Bat your eyes/eye lashes, to open and close your eyes quickly, in a way that is supposed to be attractive</i> (engl.)	[+atracție]	
[+,+] <i>Far gli occhi dolci a qualcuno, dimostrarli amore</i> (it.)	[+pasiune], [+iubire]	
[+] <i>A face ochi dulci/clipi. A seduce</i> (ro.)	[+seducție]	

Aici observăm o cvasi-similaritate structurală a expresiei distinctă prin diversitate conceptuală în culturile puse în discuție. Imaginarele socioculturale romanice intensifică statutul emoțional cu ajutorul calificativului adjectival *dulce*; cultura engleză explică acțiunea de deschidere și închidere a ochilor, care presupune fenomenul de atracție, intensificând cu calificativul adverbial *repede*. Există distincții conceptuale: a) culturile franceză și italiană interpretează acest fenomen în mod implicit: [+a privi cu tandrețe, iubire] (fr.), [+a demonstra iubire] (it.); b) culturile engleză și română manifestă această stare de spirit în mod explicit mijlocită de acțiunea de a clipi.

Tabelul 3.32 Valori semantico-funcționale ale simbolului somatic ochi

Unități frazeologice	Aspecte semantice	Aspecte funcționale
[+,+,+] <i>Des yeux d'aigle, des yeux de chat, des yeux de lynx, avoir une excellente vue, avoir des yeux perçants ou, au sens figuré, y voir clair dans les affaires ou dans le comportement dea autres</i> (fr.)	[+profunzime], [+claritate], [+atenție sporită]	Valoare apreciativă
[+,+] <i>Have (got) eyes like a hawk, to be able to notice or see everything.</i> [+,+] <i>Eagle eye, if somebody has an eagle eye, they watch things carefully and are good at noticing things</i> (engl.)	[+claritate], [+atenție sporită]	
[+] <i>Occhio di falco, vista acutissima</i> (it.)	[+agerime]	
[+] <i>Ochi de vultur, privire foarte ageră, pătrunzătoare</i> (ro.)	[+agerime]	

Remarcăm similaritate structurală distinctă prin diversitate conceptuală a imaginarelor: a) francez, englez și b) italian, român care identifică privirea ageră cu ochii unei păsări răpitoare. În acest context, cultura franceză se evidențiază prin pluralitate atât semantică utilizând mai mulți intensificatori cât și la nivel de expresie: [ochi de vultur], [ochi de pisică], [ochi de râs].

Tabelul 3.33 Valori semantico-funcționale ale simbolului somatic ochi

Unități frazeologice	Aspecte semantice	Aspecte funcționale
[-,-] <i>Faire les gros yeux, regarder avec sévérité</i> (fr.)	[-severitate]	Stare de spirit exprimată prin prisma acțiunilor mimico-gestuale
[-,-] <i>Meet somebody's eye(s), meet somebody's gaze, look, etc., people's eyes meet, if you meet somebody's eye(s), you look directly at them as they look at you; if two people's eyes meet, they look directly at each other</i> (engl.)	[-directitudine]	
[-,-] <i>Fare gli occhi di basilisco. Incutere terrore</i> (it.)	[-severitate], [-duritate]	
[-,-] <i>De la (sau din) ochi sau (verde) în ochi. Cu îndrăzneală. Fără cruțare</i> (ro.)	[-directitudine], [-îndrăzneală], [-severitate]	

Menționăm că imaginarul francez evidențiază severitatea prin mărimea ochilor, în timp ce imaginarele englez și românesc reliefează sfidarea și înfruntarea prin privirea directă. Cultura italiană indică intransigența printr-o asemuire a ochilor omului cu ochii unei reptile. Basiliscul este un animal mitic care, potrivit legendelor medievale, putea ucide omul cu privirea. Concludem că toate culturile adoptă o strategie non-verbală cvasi-pasivă în exprimare, astfel abstractizând severitatea și exigența. Aici similaritatea conceptuală este distinctă prin diversitate structurală.

Analiza contrastiv-comparativă a unităților conceptuale, sintagmatice sau frazeologice care includ *simbolul somatic ochi*, a reliefat următoarele aspecte:

1. *Dictionnaire français Larousse* înregistrează circa **76 de unități conceptuale, sintagmatice și frazeologice**, dintre care: [-14], [+20] și [-/+42], fapt ce denotă caracterul pozitivist și constructiv al *simbolului* discutat, cu tendință spre abstractizare în limba franceză.

2. *Oxford Dictionary*, înscrie **80 de unități conceptuale, sintagmatice și frazeologice**, dintre care: [-8], [+24] și [-/+48] ce reflectă funcții denominative sau informative, cu pondere enantiosemică. Pregața unităților lingvistice somatice pozitive denotă specific constructiv și pozitiv al acestui *simbol* în contextul limbii engleze.
3. *Grande Dizionario Italiano* indică **80 de unități conceptuale, sintagmatice și frazeologice**, dintre care: [-17], [+10] și [-/+ 53] cu valoare contrastivă sau neutră, fapt ce demonstrează caracterul neutru cu tendință spre negativitate a *simbolului somatic ochi* în contextul limbii italiene.
4. *Dicționarul Explicativ al Limbii Române* înregistrează circa **165 de expresii conceptuale și frazeologice** cu *simbolul somatic ochi*, dintre care: [-23], [+18] și [-/+124] de unități cu conotații neutre, fapt ce ne motivează să considerăm *simbolul* discutat drept unul ambivalent cu tendință spre negativitate.

Menționăm că *simbolul somatic ochi* inclus în unitățile conceptuale și frazeologice, reflectă următoarele funcții simbolice: **1.** Termen somatic, **2.** Stare de afect emoțional, **3.** Înșușire umană, **4.** Rezultat al activității umane, **5.** Fenomen social, **6.** Noțiune abstractă ce ține de diferite aspecte ale existenței umane, **7.** Categorie etică, estetică și filosofică, **8.** Acțiune efectuată minuțios, **9.** Apreciativă, **10.** Denumire de plantă sau animal, **11.** Peiorativă, **12.** Stare de spirit care denotă o acțiune, o calitate sau un neajuns, **13.** Corp ceresc, **14.** Deictică (temporală, spațială), **15.** Depreciativă, **16.** Imagine/peisaj abstract sau concret, **17.** Formă de relief, **18.** Obiect, instrument, unealtă.

Totalitatea expresiilor conceptuale, sintagmatice și frazeologice care includ *simbolul somatic ochi*, reflectă numeroase semnificații: [+iubire], [+sinceritate], [+integritate], [+corespondere], [+afecțiune], [+generozitate], [-ariditate], [-duritate], [-răceală], [-insensibilitate], [+predilecție], [+preocupare], [-tristețe], [+bunăvoință], [-perfidie], [-supărare], [+rezistență], [+restabilire], [+mulțumire], [+sensibilizare], [+ pasiune], [+grijă], [-falsitate], [+recunoștință], [+demnitate], [-rușine], [+/-judecată], [-ură], [+determinare], [+fericire], [+încredere], [+atenție], [+curaj], [+asiduitate], [+/-îndrăzneală] etc.

Astfel, ajungem la concluzia că în **401 unități conceptuale, sintagmatice și frazeologice** studiate, imaginarele socioculturale: a) românesc și italian comportă caracter neutru, c) englez și francez adoptă strategie pozitivistă și constructivă, cu tendință cognitivist-pragmatică spre abstractizare. Tabelul care urmează oferă calitatea procentuală evidențiată în structurile lingvistice care includ *simbolul* studiat.

Tabelul 3.34 Calitatea procentuală a simbolului ochi în culturile analizate

Calitate/cultură	Fr.	Engl.	It.	Ro.	Valori unice
[-]	19%	10%	21%	14%	16%
[+]	26%	30%	13%	11%	20%
[-/+]	55%	60%	66%	75%	64%

3.3.6. Aspecte semantico-funcționale ale simbolului gură evidențiate în expresii somatice

Tabelul 3.35 Valori semantico-funcționale ale simbolului somatic gură

Unități frazeologice	Aspecte semantice	Aspecte funcționale
[-,-] <i>Avoir la bouche pleine, en avoir plein la bouche de quelque chose, de quelqu'un, en parler continuellement et avec ostentation</i> (fr.)	[-vorbire în exces], [-ostentație]	Însușire umană depreciativă
[-] <i>Run off at the mouth, to talk too much, in a way that is not sensible, used when you realize that you have said something that you should not have said.</i> [-] <i>Have a big mouth, to be bad at keeping secrets, to talk too much, especially about your own abilities and achievements</i> (engl.)	[-insensibilitate], [-indiscreție], [-vorbire în exces]	
[-,-] <i>Avere sempre in bocca, qualcosa, qualcuno, parlarne spesso. Essere di bocca larga, essere avidi</i> <i>Essere largo di bocca, parlare con volgarità</i> (it.)	[-indiscreție], [-aviditate], [-vulgaritate]	
[-,-] <i>A da din gură (sau cu gura) ori a-i umbla (sau a-i merge, a-i toca) (cuiva) gura (ca o meliță, ca o fofează, ca o moară stricată, ca o pupăză). A vorbi repede și fără întrerupere. A fi bun de gură. A fi vorbăreț</i> (ro.)	[-incompetență], [-îndrăzneală], [-vorbire în exces] [-rapiditate]	

Este oportun să menționăm diversitatea imaginarelor socioculturale care se disting prin colorit stilistic (epitet, sinecdocă, hiperbolă), pentru a exprima vorbirea exagerată: gură plină (fr., it.), gura mare (engl.), bun de gură (ro.). Cultura românească se distinge prin echivalarea *gurii* cu= moară stricată, pupăză, fofează, meliță. Conchidem că expresiile somatice date sunt caracterizate de varietate atât structurală cât și conceptuală a imaginarelor.

Tabelul 3.36 Valori semantico-funcționale ale simbolului somatic gură

Unități frazeologice	Aspecte semantice	Aspecte funcționale
[-] <i>Être sur toutes les bouches, être le sujet, le thème de toutes les conversations; être banal, courant</i> (fr.)	[-indiscreție], [-bârfă]	Fenomen social
[-] <i>To be on everyone's lips, to be the subject of backbiting</i> (engl.)		
[-,-] <i>Essere sulla bocca di tutti, essere argomento di maldicenza</i> (it.)		
[-] <i>A intra în gura lumii</i> (ro.)		

Evidențiem o asemănare structurală și conceptuală a imaginarelor socioculturale francez, englez și italian prin prisma verbului *a fi* doar că englezii folosesc somatismul *buze* în loc de *gură*, spre a diminua efectul bârfei. Cultura românească utilizează verbul *a intra* care precede un rezultat. Trebuie să menționăm că termenul *gossip* (engl.) [-bârfă] posedă etimologie pozitivă (late Old English godsibb, 'godfather, godmother, baptismal sponsor' [nași de botez], literally 'a person

related to one in God', from god 'God' + sibb 'a relative'. In Middle English the sense was 'a close friend, a person with whom one gossips' [prieten apropiat cu care vorbești], hence 'a person who gossips', later (early 19th cent.) 'idle talk' [discuție neutră] (from the verb, which dates from the early 17th cent.), ulterior acesta a descins din punct de vedere semantic și a apropiat conotație negativistă.

Tabelul 3.37 Valori semantico-funcționale ale simbolului somatic gură

Unități frazeologice	Aspecte semantice	Aspecte funcționale
[-] <i>Ta gueule!, vos gueules!, tais-toi, taisez-vous</i> (fr.)	[-indiscreție], [-nestăpânire]	Valoare peiorativă
[-] <i>Shut your mouth/face! (slang) A rude way of telling somebody to be quiet or stop talking</i> (engl.)		
[-] <i>Chiudi il becco!</i> (it.)		
[-,-] <i>Tacă-ți fleanca! Închide-ți botul!</i> (ro.)		

Evidențiem atitudinea nepoliticoasă a francezilor, italienilor și a românilor care asociază gura unei persoane vorbărețe cu gura unui animal (fr., ro.) sau a unei păsări (it.), spre a-l chema la liniște. Constatăm o similaritate conceptuală a imaginarelor socioculturale puse în discuție, distinctă prin varietate structurală, abordarea cognitivist-pragmatică cea mai pozitivă fiind identificată la limba engleză.

Tabelul 3.38 Valori semantico-funcționale ale simbolului somatic gură

Unități frazeologice	Aspecte semantice	Aspecte funcționale
[-/+] <i>La bouche en coeur, en minaudant, faire l'aimable avec excès</i> (fr.)	[-seducție]	Stare de afect emoțional
[-/+] <i>Somebody's heart is in their mouth, somebody feels nervous or frightened about something</i> (engl.)	[-nervozitate]	
[-/+] <i>Sentirsi, avere il cuore in bocca, provare grande emozione o spavento</i> (it.)	[-spaimă], [-frică]	
[-/+] <i>Cu sufletul la gură. Abia mai putând respira (de emoție sau de oboseală)., Românul spune despre cineva grav bolnav care trage să moară, că e cu sufletul la gură" [171, p. 71]</i> (ro.)	[-emoție], [-oboseală], [-agonie]	

Observăm faptul că limbile engleză, franceză și italiană utilizează elementele somatice *inimă* și *gură*, pentru a crea frazeologismul, în schimb limba română creează frazeologismul dat cu ajutorul somatismelor *suflet* și *gură*, fapt ce denotă etimologia latină a acestei entități și referă predilecție românească/italiană datorită aspectului abstractizat al *inimii* (*anima=suflet* (it.)). Este de menționat faptul că fiecare cultură percepe unitatea frazeologică conform imaginarului social național, ajustat în funcție de etimologia frazeologismului și gradul diacronic de cultură a fiecărei națiuni în parte. În cazul dat, frazeologismul francez percepe deviat semnificația inițială, datorită unui nivel diferit de dezvoltare a limbii, fapt ce atestă inclusiv diversitatea imaginarului sociolingvistic. Conchidem că semiotica gestuală frazeologică contribuie la descoperirea,

dezvoltarea, aprofundarea particularităților constitutive textuale, diversităților semantice și a funcționalităților pragmatice.

Tabelul 3.39 Valori semantico-funcționale ale simbolului somatic gură

Unități frazeologice	Aspecte semantice	Aspecte funcționale
[+] <i>Bouche d'or, bouche d'où ne sort que de belles et sages paroles</i> (fr.)	[+înțelepciune]	Însușire umană apreciativă
[+, -/+] <i>Goldenmouthed, distinguished for lofty or persuasive utterance: eloquent</i> (engl.)	[+elocvență] [-/+persuasiune]	
[+] <i>Bocca d'oro. Persona saggia</i> (it.)	[+înțelepciune]	
[+] <i>A avea gură de aur, a prevesti de bine</i> (ro.)	[+bunătate]	

În acest context, similaritatea structurală evidențiată prin metaforizare este distinctă prin diversitate conceptuală astfel, imaginarul sociocultural al limbilor romanice este diferit de cel al limbii engleze. Așadar, reliefăm niveluri diacronice diferite de culturalizare.

Analiza contrastiv-comparativă a unităților conceptuale, sintagmatice și frazeologice care includ *simbolul somatic gură* a evidențiat următoarele aspecte:

1. *Dictionnaire français Larousse* comportă circa **40 de unități lingvistice**, dintre care: [-6], [+6] și [-/+28] conotații neutre sau enantiosemeice, fapt ce denotă caracterul ambivalent, neutru, cu tendință spre abstractizare al acestui *simbol* în limba franceză.

2. *Oxford Dictionary*, înregistrează **35 de unități conceptuale sau frazeologice**, dintre care: [-15], [+7] și [-/+13] care atestă conotații plurivalente și neutre, fapt ce denotă caracterul negativist al *simbolului somatic gură* în cultura engleză.

3. *Grande Dizionario Italiano*, înscrie **59 de expresii: conceptuale, sintagmatice și frazeologice**, dintre care: [-17], [+9] și [+/-33] denotă valoare ambivalentă sau neutră, fapt ce atestă caracterul neutru, ambiguu, cu tendință distructivă al *simbolului* studiat în limba italiană.

4. *Dicționarul Explicativ al Limbii Române* înregistrează circa **131 de unități lingvistice** cu *simbolul somatic gură*, dintre care: [-56], [+16] și [-/+59] de valențe enantiosemeice sau neutre care atestă caracterul negativ al *simbolului* analizat.

Simbolul somatic gură inclus în unități conceptuale, sintagmatice și frazeologice reflectă următoarele funcții simbolice: **1.** Termen somatic, **2.** Stare de afect emoțional, **3.** Caracter și comportament uman, **4.** Rezultat al activității umane, **5.** Fenomen social, **6.** Noțiune abstractă ce ține de diferite aspecte ale existenței umane, **7.** Categorie etică, estetică și filosofică, **8.** Deschizătură a unui obiect, **9.** Denumire de plantă sau animal, **10.** Peiorativă, **11.** Corp ceresc, **13.** Deictică (temporală, spațială), **14.** Depreciativă, **15.** Imagine/peisaj abstract sau concret, **16.** Formă de relief, **17.** Obiect, instrument, unealtă.

Totalitatea expresiilor conceptuale și frazeologice care includ *simbolul somatic gură*, reflectă numeroase semnificații: [+/-confruntare], [-nesiguranță], [-ceartă], [-neglijență], [-frică],

[-supunere], [-nesupunere], [+prevestire bună], [-răutate], [+mâncare], [-/+vorbitură], [-bârfă], [-/+ insistență], [+liniște], [+/-tăcere], [-nesiguranță], [-ceartă], [-gălăgie], [-supărare], [-rezistență], [-falsitate], [+recunoștință], [+demnitate], [-rușine], [-umilință], [+curaj], [+asiduitate], [+/-voce] etc.

Subliniem faptul că în cele 265 de unități lingvistice studiate imaginile socioculturale română și englez asimilează pondere negativă iar culturile franceză și italiană adoptă predilecție pentru ambivalență. Datele din următorul tabel atestă procentul conotațiilor pozitive, negative și neutre reliefate în structurile somatice studiate.

Tabelul 3.40 Calitatea procentuală a simbolului gură evidențiată în expresii

Calitate/cultură	Fr.	Engl.	It.	Ro.	Valori unice
[-]	15%	43%	29%	43%	32%
[+]	15%	20%	15%	12%	16%
[-/+]	70%	37%	56%	45%	52%

3.3.7. Aspecte semantico-funcționale ale simbolului limbă exprimate în clișee somatice

Tabelul 3.41 Valori semantico-funcționale ale simbolului somatic limbă

Unități frazeologice	Aspecte semantice	Aspecte funcționale
[-,-] <i>Avoir une mauvaise langue, une langue de vipère, être une personne médisante</i> (fr.)	[-răutate], [-viclenie]	Însușire umană depreciativă
[-] <i>Have a forked tongue, to speak in a dishonest way that is meant to deceive people</i> (engl.)	[-falsitate], [-ambiguitate]	
[-] <i>Avere la lingua biforcuta, di persona ambigua, di cui non ci si può fidare</i> (it.)	[-ambiguitate]	
[-] <i>A fi cu două limbi sau a avea (mai) multe limbi. A fi mincinos sau prefăcut. Limbă cu două tășuri</i> (ro.)	[-falsitate], [-ambiguitate]	

Observăm o similaritate structurală și conceptuală a culturilor analizate care echivalează persoanele false și perfide cu reptilele, atribuindu-le calitatea de limbă *bifurcată* (fr., engl., it.) sau *dublă* (ro.).

Tabelul 3.42 Valori semantico-funcționale ale simbolului somatic limbă

Unități frazeologice	Aspecte semantice	Aspecte funcționale
[-] <i>Avoir la langue trop longue; ne pas savoir tenir sa langue, être indiscret</i> (fr.)	[-indiscreție]	Funcție depreciativă, rezultat al activității umane
[-] <i>Have a loose tongue, to talk too much, especially about things that are private</i> (engl.)	[-indiscreție]	
[-,-] <i>Avere la lingua lunga, rispondere in modo sgarbato, offensivo</i> (it.)	[-nepolitețe], [-ofensă]	
[-] <i>A avea limba lungă sau (a fi) lung de (ori la, în) limbă, fraged la limbă. A fi vorbăreț. A fi incapabil de a păstra un secret</i> (ro.)	[-indiscreție]	

Remarcăm diversitatea imaginarelor socioculturale la nivel semantic: cultura italiană consideră *limba lungă* ca fiind nepolitică și needucată, în timp ce francezii, englezii și românii percep *limba lungă* drept una vorbăreață și indiscretă. Așadar, observăm că similaritatea structurală a expresiilor este distinctă prin varietate semantică.

Tabelul 3.43 Valori semantico-funcționale ale simbolului somatic limbă

Unități frazeologice	Aspecte semantice	Aspecte funcționale
[+/-] <i>Avoir la langue bien pendue, être bavard</i> (fr.)	[-indiscreție]	Noțiune abstractă ce ține de diferite aspecte ale existenței umane.
[-] <i>Have a loose tongue, to talk too much, especially about things that are private</i> (engl.)	[-indiscreție]	
[+] <i>Avere la lingua sciolta, parlare con disinvoltura</i> (it.)	[+dezinvoltură]	
[-/+] <i>A fi slobod la limbă (sau limbă slobodă ori a avea limba dezlegată). A fi excesiv de sincer și direct în vorbire</i> (ro.)	[+sinceritate], [+indiscreție]	

Menționăm faptul că fiecare națiune atribuie semnificații deosebite limbii vorbărețe: sfătoasă (fr.), indiscretă (fr., engl., ro.), dezinvoltă (it.), sinceră și directă (ro.), fapt ce demonstrează diversitatea imaginarelor socioculturale. Așadar, cvasi-similaritatea structurală este reliefată de diversitate conceptuală.

Tabelul 3.44 Valori semantico-funcționale ale simbolului somatic limbă

Unități frazeologice	Aspecte semantice	Aspecte funcționale
[-] <i>Une langue dorée, tenir des discours séduisants pour escroquer</i> (fr.)	[-ipocrizie]	Noțiune abstractă ce ține de diferite aspecte ale existenței umane
[-] <i>Silver tongue, great skill at persuading people to do or to believe what you say</i> (engl.)	[-manipulare]	
[+] <i>Avere la lingua d'oro, essere una persona eloquente e assennata</i> (it.)	[+rafinament]	
[+] <i>A avea limbă de aur, a avea darul de a vorbi frumos și elocvent</i> (ro.)	[+elocvență]	

Observăm similaritatea tuturor imaginarelor socioculturale analizate, la nivel structural, care se disting prin diversitate conceptuală. Astfel, limbile franceză și engleză atribuie limbii de argint (engl./de aur (fr.) semnificații negative, în timp ce culturile italiană și română conferă acestui simbol semnificații pozitive. Așadar, aceste expresii frazeologice reliefează o asemănare cvasi-structurală și diversitate conceptuală prin prismă diacronică.

Tabelul 3.45 Valori semantico-funcționale ale simbolului somatic limbă

Unități frazeologice	Aspecte semantice	Aspecte funcționale
[-/+] <i>Se mordre la langue, se retenir de parler, ou se repentir d'avoir parlé</i> (fr.)	[-abținere], [-regret]	Stare de afect emoțional
[-/+] <i>Bite your tongue, to stop yourself from saying something that might upset somebody or cause an argument, although you want to speak, hold your tongue.</i>	[+atenție sporită], [+abținere]	

<i>Watch your mouth/tongue, to be careful what you say in order not to offend somebody or make them angry (engl.)</i>		
<i>[-/+]</i> <i>Mordersi la lingua, frenarsi nel parlare, o pentirsi di non averlo fatto; controllarsi nel parlare.</i> <i>Aver perso la lingua, tacere ostinatamente (it.)</i>	[+abținere], [-regret] [-/+tăcere]	
<i>[-/+]</i> <i>A-și mușca limba, a tăcea, evitând să spună ceva nepotrivit. A-și pune frâu la limbă, a se feri de a spune ceva necuviincios. A avea limba legată. A refuza să vorbească. A nu avea limba în gură, a nu dori să vorbească. A (i) se lega limba (în gură) sau a-i pieri (ori a i se încurca, a-i îngheța, a i se îngroșa, a i se lua, a i se scurta) (cuiva) limba. A nu mai avea curajul să vorbească, a amuți (ro.)</i>	[-/+tăcere], [-/+lipsă de curaj], [+abținere]	

Subliniem pluralitatea de exprimare a tăcerii sau a atenției sporite în limba românească, în care conceptul *limbă* apropiază epitetele: *înghețată*, *îngroșată*, *scurtată*, *încurcată*, *legată*. Remarcăm că fenomenul de *a-și mușca limba* (înainte de a vorbi) este exprimat aproape similar în toate limbile studiate, atât din perspectivă conceptuală, cât și structurală însă, în cadrul culturilor franceză (*se repentir d'avoir parlé*) și italiană (*pentirsi di non averlo fatto*) simbolizarea [-regret] este percepută diferit.

Analiza contrastiv-comparativă a unităților lingvistice care includ *simbolul somatic limbă* a evidențiat următoarele aspecte:

1. *Dictionnaire français Larousse* înscrie circa **21 de expresii conceptuale, sintagmatice și frazeologice**, dintre care: [-11], [+7] și [-/+3], fapt ce denotă caracterul negativist al conceptului studiat în sociocultura franceză.
2. *Oxford Dictionary* înregistrează **20 de unități conceptuale, sintagme și frazeologisme**, dintre care: [-3], [+7] și [-/+10], fapt ce atestă specific pozitiv și constructiv al *simbolului somatic limbă* în cadrul frazeologic englez.
3. *Grande Dizionario Italiano* semnalează **47 de unități lingvistice somatice**, dintre care: [-11], [+2] și [-/+34], fapt ce denotă specific neutru cu caracter distructiv al *simbolului* analizat în cultura italiană.
4. *Dicționarul Explicativ al Limbii Române* înregistrează **253 de expresii conceptuale, sintagmatice și frazeologice** cu *simbolul somatic limbă*, dintre care: [-60], [+20] și [-/+173] de unități cu valențe enantiosemeice sau neutre, fapt ce atestă caracterul neutru, cu tendință spre negativitate în cadrul culturii românești.

Reliefăm faptul că *simbolul somatic limbă* reflectă următoarele funcții simbolice, în contexte conceptuale, sintagmatice și frazeologice: **1.** Termen somatic, **2.** Stare de afect emoțional, **3.** Caracter și comportament uman, **4.** Rezultat al activității umane, **5.** Fenomen social, **6.** Noțiune abstractă ce ține de diferite aspecte ale existenței umane, **7.** Categorie etică, estetică și filosofică, **8.** Obiect, instrument, unealtă, **9.** Denumire de plantă sau animal,

10. Peiorativă, 11. Corp ceresc, 13. Deictică (temporală, spațială), 14. Depreciativă, 15. Imagine/peisaj abstract sau concret, 16. Formă de relief.

Totalitatea expresiilor conceptuale și frazeologice care includ *simbolul somatic limbă*, reflectă numeroase semnificații: [-oboseală], [-confruntare], [-neglijență], [-frică], [-supunere], [-nesupunere], [+vorbitură elocventă], [-răutate], [-bârfă], [-/+insistență], [-/+tăcere], [-nesiguranță], [-ceartă], [-gălăgie], [-supărare], [-/+rezistență], [-falsitate], [+recunoștință], [+demnitate], [+sinceritate], [+curaj], [+asiduitate], [+voce] etc.

Analizând *simbolul somatic limbă* în 341 de unități conceptuale, sintagmatice și frazeologice, menționăm: a) specificul neutru și plurivalent al imaginarelor socioculturale românească și italiană, b) amprentă constructivă și pozitivă a caracterului somatic conceptual și frazeologic englez și francez și c) specific negativist al imaginarului francez.

Tabelul 3.46 Calitatea procentuală a simbolului limbă evidențiată în expresii somatice

Calitate/cultură	Fr.	Engl.	It.	Ro.	Valori unice
[-]	52%	15%	23%	24%	29%
[+]	34%	35%	4%	8%	20%
[-/+]	14%	50%	73%	68%	51%

3.3.8. Aspecte semantico-funcționale ale simbolului nas, exprimate în unități somatice

Tabelul 3.47 Valori semantico-funcționale ale simbolului somatic nas

Unități frazeologice	Aspecte semantice	Aspecte funcționale
[-] <i>Au nez, indique que l'action concerne quelqu'un d'une manière violente, insolente, [-/+]</i> en face (fr.)	[-impertinență] [-/+directitudine]	Valoare depreciativă
[-/+]		
[-]		
[-]		

Constatăm asemănare structurală și conceptuală în toate culturile analizate. Subliniem că imaginarul sociocultural englez nu posedă expresie frazeologică care să specifice impertinența cu ajutorul hiponimului *nas*, acesta generalizând aspectul prin utilizarea hiperonimului *față*, prezent și în celelalte limbi, fapt ce atenuază negativitatea și reflectă o semnificație ambiguă care poate apropria și semnificație pozitivă.

Tabelul 3.48 Valori semantico-funcționale ale simbolului somatic nas

Unități frazeologice	Aspecte semantice	Aspecte funcționale
[-,-] <i>Avoir quelqu'un dans le nez, avoir pour lui de l'antipathie, ne pas pouvoir le sentir</i> (fr.)	[-antipatie]	Stare de spirit depreciativă
[-]	[-incomodare]	

[-,-,-] <i>Avere, montare la mosca al naso, essere irascibile, perdere la pazienza, arrabbiarsi</i> (it.)	[-impacientă] [-supărare], [-furie]	
[-,-] <i>A-i da (cuiva) cu ardei (sau cu chibritul, cu frunză de tutun, cu ceva) pe la nas; a supăra pe cineva; a întărâta pe cineva; a stoarce cuiva ceapa (sau lămâia) în nas sau a-i freca cuiva ridichea la nas; a înfrunța vehement pe cineva</i> (ro.)	[-supărare], [-înfruntare]	

Distingem expresivitatea metaforică a imaginărilor socioculturale românești care asociază supărarea cu efectul fiziologic provocat de anumite plante asupra omului. Pregața emoțională este reprezentată de cultura italiană care asimilează mai mulți intensificatori precum: [-iritare], [-irascibilitate] și [-furie].

Tabelul 3.49 Valori semantico-funcționale ale simbolului somatic nas

Unități frazeologice	Aspecte semantice	Aspecte funcționale
[-,-,-] <i>Faire un nez, un long nez, un drôle de nez, éprouver et manifester sa déconvenue, son mécontentement. Ne pas voir plus loin que le bout de son nez, manquer de clairvoyance, de prévoyance. Regarder quelqu'un sous le nez, l'examiner avec indiscretion, le toiser avec insolence. Le nez en l'air, au vent, la tête relevée; avec insouciance</i> (fr.)	[-nemulțumire], [-grandomanie] [-lipsă de clarviziune], [-nepăsare], [-indiscreție]	Valoare depreciativă
[-,-,-] <i>Turn your nose up at something (informal), to refuse something, especially because you do not think that it is good enough for you. Look down your nose at somebody/something, to behave in a way that suggests that you think that you are better than somebody or that something is not good enough for you</i>	[-superioritate] [-refuz],	
[-,-,-] <i>With your nose in the air (informal) in a way that is unfriendly and suggests that you think that you are better than other people</i> (engl.)	[-neprietenie]	
[-] <i>Non vedere più in là del proprio naso, avere la vista debole; fig. avere scarsa lungimiranza</i> (it.)	[-neclaritate]	
[-,-] <i>A nu-și vedea lungul nasului. A nu-i ajunge (cuiva) cu prăjina la nas. A fi foarte îngâmfat</i> (ro.)	[-mândrie], [-îngâmfare]	

Evidențiem similaritatea imaginărilor socioculturale: 1) francez și român, care asociază *nasul lung* cu mândria și îngâmfarea și 2) francez și englez, care asociază *nasul în aer* și *privirea cuiva pe sub nas* cu superioritatea și neprietenia. Observăm că imaginărilor socioculturale: francez și italian atribuie expresiei frazeologice care vizează *nasul* și pondere denotativă/vista debole/*vedere slabă*/lipsă de claritate. Constatăm existența multor expresii ce vizează superioritate, neprietenie, subestimare în cadrul culturilor franceză și engleză.

Tabelul 3.50 Valori semantico-funcționale ale simbolului somatic nas

Unități frazeologice	Aspecte semantice	Aspecte funcționale
1. [-] <i>Mettre, fourrer le (son) nez dans quelque chose, s'en occuper, le plus souvent indiscretement.</i> 2. [+] <i>Avoir le nez sur qqch., (être tout près)</i> (fr.)	1. [-/+curiozitate], [-/+indiscreție]; 2. [-/+interes sporit]	Stare de spirit prin prisma acțiunilor
1. [-] <i>Poke/stick your nose into something, (informal) to try</i>		

<i>to become involved in something that does not concern you.</i> 2. [+] <i>Have your nose in something (informal), to be reading something and giving it all your attention [a sta cu capul în carte] (engl.)</i>		depreciative sau apreciative.
1. [-] <i>Ficcare, mettere il naso nei fatti altrui, immischiarsi (it.)</i>		
1. [-] <i>A-și băga nasul unde nu-i fierbe oala.</i> 2. [+] <i>A sta cu nasul în ceva (ro.)</i>		

Toate cele patru limbi, în acest context, sunt similare atât structural, cât și conceptual. Trebuie să menționăm că expresiile: 1) [-] *a băga nasul în ceva* și 2) [+] *a sta cu/ a avea nasul în ceva* se află în antiteză datorită verbelor însoțitoare. Prin urmare, în cadrul componentei frazeologice verbul însoțitor creează semnificația.

Tabelul 3.51 Valori semantico-funcționale ale simbolului somatic nas

Unități frazeologice	Aspecte semantice	Aspecte funcționale
[-,-,-] <i>Se bouffer, se manger le nez, se disputer violemment (fr.)</i>	[-dispută violentă], [-înfruntare], [-degradare]	Rezultat al activității umane, fenomen social.
[-,-,-] <i>Cut off your nose to spite your face (informal) to do something when you are angry that is meant to harm somebody else but which also harms you (engl.)</i>		
[-,-,-] <i>Dare di naso in qualcuno, imbattersi in qualcuno (it.)</i>		
[-,-,-] <i>A tăia (sau a frânge, a rupe, a scurta, reg. a tâmpi) (cuiva) nasul, a pune pe cineva la locul lui (ro.)</i> [-,-,-] <i>A se trage de păr, a argumenta violent (ro.)</i>		

Distingem similaritatea structurală a imaginarelor socioculturale: 1) francez, italian și 2) englez, român. Este oportun să specificăm că în limbile puse în discuție, în context lexicalizat „nasul este organul răspunzător de statutul social al omului” [120, p. 40]. Astfel, etimologia acestei expresii nu este una pur metaforică, „tăierea nasului era o pedeapsă obicinuită în vechea legislațiune românească” [144, p. 231]. Evoluția culturii și a limbii a transformat unitatea frazeologică dată în una figurat-simbolică. Concludem că *nasul frânt* poate fi echivalat cu statutul social degradat pentru anumite fapte indecente sau necuviincioase.

Analiza contrastiv-comparativă a unităților conceptuale, sintagmatice și frazeologice care includ *simbolul somatic nas* a evidențiat următoarele aspecte:

1. *Dictionnaire français Larousse* înscrie circa **41 de unități conceptuale, sintagmatice și frazeologice**, dintre care [-19], [+3] și [-/+19] unități somatice, fapt ce confirmă caracterul pregnant negativ al *simbolului somatic* analizat în sociocultura franceză.
2. *Oxford Dictionary* înregistrează **36 de expresii somatice**, dintre care [-12], [+9] și [-/+ 15], fapt ce atestă caracterul neutru și distructiv al *simbolului* în circumstanțe conceptuale și sintagmatice engleze.

3. *Grande Dizionario Italiano* înscrie **23 de unități conceptuale și sintagmatice**, dintre care: [-11], [+2] și [-/+10] unități enantiosemice care includ *simbolul* studiat, fapt ce atestă caracterul neutru, ambiguu, cu tendință negativă a acestuia în cultura italiană.
4. *Dicționarul Explicativ al Limbii Române* înregistrează **148 de expresii conceptuale și frazeologice**, dintre care: [-100], [+2] și [-/+46] de unități lingvistice neutre sau ambivalente, fapt ce denotă caracterul pregnant negativ și distructiv al *simbolului* studiat în cultura românească.

Specificul acestui *simbol* reflectă următoarele funcții simbolice: **1.** Termen somatic, **2.** Ființa umană, **3.** Stare de afect emoțional, **4.** Caracter și comportament uman, **5.** Rezultat al activității umane, **6.** Fenomen social, **7.** Noțiune abstractă ce ține de diferite aspecte ale existenței umane, **8.** Categorie etică, estetică și filosofică, **9.** Denumire de plantă sau animal, **10.** Peiorativă, **11.** Depreciativă, **12.** Formă de relief, **13.** Obiect, instrument, unealtă.

Totalitatea expresiilor conceptuale și sintagmatice care includ *simbolul somatic nas*, reflectă numeroase semnificații: [-prostie], [-neprevvedere], [-necunoaștere], [-nemodestie], [-/+curiozitate], [-comportament necuviincios], [-primejdie], [-rușine], [-vinovăție], [-umilință], [-/+îndrăzneală], [-/+mândrie], [-sfidare], [-îngâmfare], [-nepotrivire], [-ignoranță], [-ignorar], [-/+întâlnire neașteptată], [-supărare], [-lingușeală], [-exagerare], [-minciună], [-perfidie] etc.

Numărul unităților somatice în vocabularul românesc depășește de multe ori numărul unităților conceptuale și sintagmatice din celelalte limbi analizate, fapt ce ne motivează să considerăm că acest termen somatic este mai utilizat în cultura românească. Observăm că *simbolul somatic* analizat în **248** de circumstanțe conceptuale, sintagmatice și frazeologice poartă amprentă negativistă cu caracter ambivalent în toate imaginările culturale discutate, cultura românească fiind distinctă, în acest sens, doar cu 1% de valori pozitive și 68% de valori negative.

Tabelul 3.52. Calitatea procentuală a simbolului somatic nas evidențiată în culturile studiate

Calitate/cultură	Fr.	Engl.	It.	Ro.	Valori unice
[-]	46%	33%	48%	68%	49%
[+]	8%	25%	9%	1%	11%
[-/+]	46%	42%	43%	31%	40%

3.3.9. Aspecte semantico-funcționale ale simbolului ureche redată în expresii somatice

Tabelul 3.53 Valori semantico-funcționale ale simbolului somatic ureche

Unități frazeologice	Aspecte semantice	Aspecte funcționale
[+] <i>Dresser, tendre l'oreille, chercher à entendre; être</i>		Funcție

<i>attentif</i> (fr.)	[+atenție sporită], [+interes], [+deschidere]	apreciativă
[+,+,+] <i>Be all ears, (informal) to be waiting with interest to hear what somebody has to say; cock an ear/eye at smth./smbd. to look at or listen to smth./smbd. carefully and with a lot of attention</i> (engl.)		
[+,+,+] <i>Essere tutto orecchi, essere attentissimo. Aprire gli orecchi, fare attenzione. Stare con gli orecchi aperti, stare molto attento</i> (it.)		
[+,+,+] <i>A fi ochi și urechi, a fi foarte atent. A fi numai urechi, a-și deschide urechile în patru sau (rar) a asculta cu toate urechile, a asculta foarte atent</i> (ro.)		

Aici observăm o similaritate conceptuală prin diversitate structurală. Intensitatea emoțională a imaginarelor socioculturale englez și românesc se distinge prin implicarea a două hiponime în acțiune: *ochi, urechi* și a coloritului stilistic hiperbolic (ro.) care evidențiază [+atenția sporită]. Limba italiană evidențiază în mod abstract prezența ochilor prin atribuirea unei calități urechilor: [aprire/a deschide].

Tabelul 3.54 Valori semantico-funcționale ale simbolului somatic ureche

Unități frazeologice	Aspecte semantice	Aspecte funcționale
[+] <i>À l'oreille, dans le creux de l'oreille, tout bas, en secret et en s'approchant de l'oreille de l'interlocuteur</i> (fr.)	[+discreție], [+/-secret]	Fenomen social
[+] <i>Have a word in somebody's ear (British English) to speak to somebody privately about something</i> (engl.)		
[+] <i>Parlare in un orecchio a qualcuno, parlargli a bassa voce, segretamente</i> (it.)		
[+] <i>A spune ceva la ureche. A șopti ceva la ureche</i> (ro.)		

Menționăm similaritatea structurală și conceptuală a imaginarelor socioculturale puse în discuție atunci când este exprimată discreția sau secretul. Culturile romanice intensifică prezența secretului prin șoptă (ro.), tout bas (fr.) și bassa voce (it.).

Tabelul 3.55 Valori semantico-funcționale ale simbolului somatic ureche

Unități frazeologice	Aspecte semantice	Aspecte funcționale
[-] <i>Faire la sourde oreille (à qqch.), feindre de ne pas entendre, d'ignorer une demande</i> (fr.)	[-simulare]	Funcție depreciativă
[-] <i>Turn a deaf ear (to somebody/something), to ignore or refuse to listen to somebody/something</i> (engl.)	[-superioritate], [-simulare]	
[-] <i>Essere duro d'orecchi, essere sordo e ostinato</i> (it.)	[-surditate], [-încăpățănare]	
[-] <i>A fi dur de ureche, a fi surd, a nu auzi. A fi fudul (sau tare) de ureche=a fi surd, fudul. (ironic)</i> (ro.)	[-surditate], [-simulare]	

Imaginarele socioculturale românesc și italian prezintă forma denotativă a surzimii, în timp ce francezii și englezii consideră această deficiență drept una pretinsă sau figurată, pentru a evita ascultarea. Astfel, distingem o similaritate structurală și conceptuală a imaginarelor: 1) francez, englez și 2) italian, român.

Tabelul 3.56 Valori semantico-funcționale ale simbolului somatic ureche

Unități frazeologice	Aspecte semantice	Aspecte funcționale
[+] <i>Rire de bon cœur. Une bouche qui rit largement</i> (fr.)	[+bucurie]	Stare de spirit prin prisma unei acțiuni
[+] <i>Smile/grin/beam from ear to ear to be smiling, etc. a lot because you are very pleased about something</i> (engl.)	[+mulțumire]	
[+] <i>Ridere di cuore. Far bocca da ridere, atteggiare le labbra al sorriso</i> (it.)	[+bucurie]	
[+] <i>A râde cu gura până la urechi</i> (ro.)	[+mulțumire]	

Observăm că limbile franceză și italiană nu implică nemijlocit *simbolul somatic ureche* în unitatea frazeologică dată, utilizând *simbolul* intern *inimă* în context. Menționăm similaritatea structurală și conceptuală a imaginarelor socioculturale: 1) francez și italian (expresii cu implicarea unui somatism intern), 2) englez și românesc (expresii cu implicarea unui somatism extern).

Tabelul 3.57 Valori semantico-funcționale ale simbolului somatic ureche

Unități frazeologice	Aspecte semantice	Aspecte funcționale
[-,-] <i>Tirer les oreilles à quelqu'un, le châtier, le réprimander pour quelque petit méfait</i> (fr.)	[-muștrare], [-pedeapsă fizică]	Rezultat al activității umane
[-,-] <i>Give somebody a box on the ears (old-fashioned), to hit somebody with your hand on the side of their head as a punishment. Give somebody/get a thick ear (British English, informal) to hit somebody/be hit on the head as a punishment</i> (engl.)	[-pedeapsă fizică]	
[-,-] <i>Tirare gli orecchi a qualcuno, riprenderlo, ammonirlo. Tirata, tiratina d'orecchi, ammonimento, sgridata</i> (it.)	[-pedeapsă fizică], [-muștrare]	
[-,-] <i>A-i rupe cuiva urechile, a pedepsi pe cineva, trăgându-l de urechi</i> (ro.)	[-pedeapsă fizică]	

Menționăm diferența imaginării român față de celelalte trei, care apare cel mai agresiv în exprimare și echivalează pedeapsa cu ruperea *urechilor*; imaginarea englez interpretează pedeapsa prin lovituri la ureche, la cap, mai blânde fiind considerate imaginările francez și italian, în acest context, care trag *urechile* pentru a dojeni pe cineva. Subliniem că imaginările socioculturale francez și italian implică și muștrarea verbală nu doar cea fizică.

Analiza contrastiv-comparativă a unităților conceptuale, sintagmatice și frazeologice care includ *simbolul somatic ureche* a evidențiat următoarele aspecte:

1. *Dictionnaire français Larousse* înscrisă circa **25 de unități somatice**, cu [-8], [+7] și [-/+10], fapt ce denotă caracterul abstractizat al *simbolului* analizat cu specific neutru și negativist în cultura franceză.
2. *Oxford Dictionary* înscrisă **42 de expresii somatice**, dintre care [-14], [+15] și [-/+13], fapt ce confirmă caracterul pozitiv și constructiv al *simbolului* vizat în cultura engleză.

3. *Grande Dizionario Italiano* include **42 de unități somatice**, dintre care [-15], [+6] și [-/+21] ce atestă specific ambivalent cu tendință negativă a *simbolului* analizat în imaginarul sociocultural italian.
4. *Dicționarul Explicativ al Limbii Române* înregistrează circa **40 de expresii conceptuale și frazeologice**, dintre care: [-15], [+5] și [-/+20] ce atestă aspect neutru cu tendință distructivă în cadrul vocabularului somatic românesc.

Menționăm că acest *simbol* reflectă următoarele funcții simbolice: **1.** Termen somatic, **2.** Stare de afect emoțional, **3.** Caracter și comportament uman, **4.** Rezultat al activității umane, **5.** Fenomen social, **6.** Noțiune abstractă ce ține de diferite aspecte ale existenței umane, **7.** Categorie etică, estetică și filosofică, **8.** Obiect, instrument, unealtă, **9.** Denumire de plantă sau animal, **10.** Peiorativă, **11.** Formă de relief, **13.** Deictică (temporală, spațială), **14.** Depreciativă, **15.** Imagine/peisaj abstract sau concret.

Totalitatea expresiilor lingvistice care includ *simbolul somatic ureche*, reflectă numeroase semnificații: [+atenție], [+ascultare], [-/+mândrie], [+curiozitate], [+auz muzical], [-neatenție], [-supunere], [-foame], [+fericire], [-neascultare], [-ignorare], [-neîncredere], [-/+răbdare], [+plăcere], [+reușită], [+/-influență], [-pedeapsă] etc.

În concluzie, menționăm că în cele **149 de unități** studiate ce conțin somatismul *ureche*, cultura franceză conține cele mai puține unități somatice, fapt ce denotă abstractizarea vocabularului, prin urmare superioritate pe axa diacronico-lingvistică față de celelalte culturi. *Simbolul somatic ureche*, asimilează caracter neutru în limbile franceză, italiană și română și specific pozitivist în limba engleză, fapt evidențiat în următorul tabel.

Tabelul 3.58 Calitatea procentuală a simbolului ureche evidențiată în unități somatice

Calitate/cultură	Fr.	Engl.	It.	Ro.
[-]	32%	33%	36%	38%
[+]	28%	36%	14%	12%
[-/+]	40%	31%	50%	50%

3.3.10. Aspecte semantico-funcționale ale simbolului mână reflectate în unități somatice

Tabelul 3.59 Valori semantico-funcționale ale simbolului somatic mână

Unități frazeologice	Aspecte semantice	Aspecte funcționale
[+] <i>Avoir la main heureuse</i> (fr.), [-] <i>malheureuse, avoir ou non de la chance au jeu</i> (fr.)	[+noroc], [-ghinion]	Valori: apreciativă, depreciativă
[-/+] <i>Glad-hand</i> (v.) (somebody) to say hello to someone in a friendly way, especially when this is not sincere (engl.) [-] <i>Heavy hand, a way of doing something or treating people</i>	[-/+politețe prefăcută], [-insensibilitate]	

<i>that is much stronger and less sensitive than it needs to be (engl.)</i>		
[+] <i>Mani benedette, che fanno di tutto e bene.</i> [-] <i>Mani maledette, che portano maledizione (it.)</i>	[+bunăvoință], [-reavoință]	
[+] <i>A avea mâna norocoasă,</i> [-] <i>sau cu ghinion (ro.)</i>	[+noroc], [-ghinion]	

Remarcăm similaritate structurală și conceptuală a imaginarelor socioculturale francez, italian și român care implică incisiv forțe spirituale. Cultura engleză nu presupune superstiție, în aceste contexte, ci atribuie simbolului *mână* doar calități concrete. Este evidentă calitatea enantiosemică a somatismului studiat.

Tabelul 3.60 Valori semantico-funcționale ale simbolului somatic mână

Unități frazeologice	Aspecte semantice	Aspecte funcționale
[-] <i>Avoir les mains liées, [+] avoir les mains libres;</i> [+] <i>Avoir, [-] ne pas avoir de liberté d'action (fr.)</i>	[-limitarea acțiunii], [+libertatea acțiunii]	Valori: depreciativă, apreciativă
[-] <i>Have your hands tied, to be unable to do what you want to do because of rules, promises, etc.</i> [+] <i>Get, have, etc. a free hand, to get, have, etc. the opportunity to do what you want to do and to make your own decisions (engl.)</i>		
[-] <i>Avere le mani legate, non avere libertà d'azione, non poter agire</i> [+] <i>Avere le mani libere, essere libero da vincoli, da impedimenti (it.)</i>		
[-] <i>A lega (sau a-i tăia) cuiva mâinile (și picioarele) sau a lega de mâini și de picioare. A împiedica sau a pune în imposibilitate să acționeze într-o anumită direcție</i> [+] <i>A da mână liberă să acționeze (ro.)</i>		

Remarcăm similaritatea structurală și conceptuală a expresiilor somatice în imaginarele socioculturale discutate, fapt ce denotă prezența sporită a *simbolului somatic mână*, în calitate de executor al acțiunilor, fie ele pozitive sau negative. Observăm în cultura română menționarea a doi actanți (mâini, picioare), fapt ce atestă intensitate emoțională mai accentuată față de celelalte culturi.

Tabelul 3.61 Valori semantico-funcționale ale simbolului somatic mână

Unități frazeologice	Aspecte semantice	Aspecte funcționale
[-,-] <i>Avoir quelqu'un à sa main, entièrement soumis, à sa merci.</i> <i>Avoir, tenir en main (une affaire), la conduire à sa guise (fr.)</i>	[-conducere], [-supunere]	Valori: depreciativă, apreciativă
[-,-,-] <i>Fall into somebody's hands/the hands of somebody (formal) to become controlled by somebody. Force somebody's hand, to make somebody do something that they do not want to do or make them do it sooner than they had intended (engl.)</i>	[-control], [-manipulare], [-utilizare]	
[-,-] <i>Alla mano, riferito a una persona semplice, cordiale, facile da avvicinare. O anche pronto da esibire, da prendere in mano, usato in genere per denaro e documenti (it.)</i>	[-manipulare], [-utilizare]	
[-,-] <i>Avere qualcosa nelle mani, essere in possesso di qualcosa, averne disponibilità (it.)</i>	[-posesie], [-disponibilitate]	

[-,-] <i>Cu mâna cuiva. Cu ajutorul cuiva. A scoate castanele (sau cărbunii) din foc ori a stinge cărbunii (reg. a prinde șarpele) cu mâna altuia. A se folosi de cineva pentru a-și rezolva o problemă dificilă sau riscantă (ro.)</i>	[-manipulare], [-utilizare]	
---	--------------------------------	--

Remarcăm varietate structurală prin diversitate semantică. Culturile franceză și italiană reprezintă rezultatul sau efectul, în timp ce culturile engleză și română explică acțiunile. Este oportun să menționăm expresivitatea metaforică românească pentru a exprima semnificația de manipulare, influență negativă și profit. Observăm prezența trăsăturilor caracteriale mai puțin negativiste în cadrul imaginarului sociocultural italian.

Tabelul 3.62 Valori semantico-funcționale ale simbolului somatic mână

Unități frazeologice	Aspecte semantice	Aspecte funcționale
[+,+,+] <i>Coup de main, aide apportée à quelqu'un ; habileté dans la manière de faire; donner la main à quelqu'un, aider quelqu'un; donner, tenir la main à quelqu'un pour faire quelque chose, l'y aider, lui donner le courage de le faire (fr.)</i>	[+ajutor], [+sprijin], [+bunăvoință]	Valoare apreciativă, stare de spirit prin prisma acțiunilor
[+,+] <i>Give/lend a helping hand, to help somebody (engl.)</i>		
[+,+] <i>Dare una mano a qualcuno, aiutare (it.)</i>		
[+,+,+] <i>A întinde cuiva mâna (sau mână bună); a ajuta pe cineva; a da o mână de ajutor; a da mâna la ceva; a sprijini ceva (ro.)</i>		

Constatăm similaritate structurală distinctă prin asemănare conceptuală a expresiilor. Precum observăm, imaginările socioculturale francez și român se disting prin numeroase expresii care denotă utilizarea sporită a ajutorului și a sprijinului.

Tabelul 3.63 Valori semantico-funcționale ale simbolului somatic mână

Unități frazeologice	Aspecte semantice	Aspecte funcționale
[+,+] <i>Des deux mains, avec un grand empressement (fr.)</i>	[+suport], [+sprijin], [+bunăvoință]	Acțiune favorabilă
[+,+] <i>With open arms. With all your heart (engl.)</i>		
[+,+] <i>A braccia aperte, Di cuore, con tutto il cuore (it.)</i>		
[+,+] <i>Cu amândouă mâinile (sau, pop., cu mână bună, în cantitate mare). Cu toată bunăvoința (ro.)</i>		

Menționăm faptul că fiecare cultură își exprimă disponibilitatea utilizând structuri diferite (1) franceză, română și 2) engleză, italiană), însă din punct de vedere conceptual acestea sunt similare.

Analiza contrastiv-comparativă a unităților conceptuale, sintagmatice și frazeologice care includ *simbolul somatic mână* a evidențiat următoarele aspecte:

1. *Dictionnaire français Larousse*, include circa **106 de unități somatice** cu [+21], [-16], [-/+69], fapt ce denotă caracter pozitiv și constructiv al *simbolului* studiat în circumstanțe conceptuale și sintagmatice franceze.

2. *Oxford Dictionary* înregistrează **111 de expresii: conceptuale, sintagmatice și frazeologice**, cu [-36], [+32] și [-/+43], fapt ce atestă aspectul negativ, distructiv al *simbolului somatic mână* în circumstanțe somatice engleze.
3. *Grande Dizionario Italiano* înscrie **71 de unități conceptuale și sintagmatice**, dintre care [-18], [+22], [-/+31], fapt ce atestă specificul neutru cu amprentă pozitivă și constructivă a *simbolului* analizat în circumstanțe somatice în contextul cultural italian.
4. *Dicționarul Explicativ al Limbii Române* înregistrează **170 de expresii conceptuale și frazeologice**, dintre care: [-45], [+38], [-/+87] unități enantiosemeice care denotă tendință de integrare negativă în cultura română.

Specificăm faptul că *simbolul somatic mână* reflectă următoarele funcții simbolice **1.** Termen somatic, **2.** Stare de afect emoțional, **3.** Caracter și comportament uman, **4.** Rezultat al activității umane, **5.** Fenomen social, **6.** Noțiune abstractă ce ține de diferite aspecte ale existenței umane, **7.** Categorie etică, estetică și filosofică, **8.** Obiect, instrument, unealtă, **9.** Denumire de plantă sau animal, **10.** Peiorativă, **11.** Formă de relief, **13.** Deictică (temporală, spațială), **14.** Depreciativă, **15.** Imagine/peisaj abstract sau concret, **16.** Persoană.

Totalitatea expresiilor conceptuale și sintagmatice care includ *simbolul somatic mână*, reflectă numeroase semnificații: [+ îndemânare], [-neîndemânare], [-zgârcenie], [-nechibzuință], [-/+îndrăzneală], [-piedică], [-obstacol], [+efort], [-risipă], [-hoție], [+dărnicie], [-lipsă de ajutor], [+simpatie], [+finețe], [+abilitate], [+noroc], [+călăuză], [+sprijin], [+protecție], [+/-acțiune], [+/-timp scurt], [+siguranță], [+integritate], [-agresivitate], [+grijă], [+înțelegere], [-/+luptă], [-/+cesiune], [-/+autoritate], [-duritate voalată], [-severitate perfidă], [-supunere] etc.

Concludem că *simbolul somatic mână* încadrat în **458** de circumstanțe conceptuale și sintagmatice atestă caracter plurivalent în toate culturile studiate, cu predilecție negativistă în imaginarul englez, tendință constructivistă în cultura italiană și tendință neutră în imaginările francez și românesc.

Tabelul 3.64 Calitatea procentuală a simbolului mână exprimată în unități somatice

Calitate/cultură	Fr.	Engl.	It.	Ro.	Valori unice
[-]	15%	32%	25%	27%	25%
[+]	20%	29%	31%	22%	25%
[-/+]	65%	39%	44%	51%	50%

3.3.11. Aspecte semantico-funcționale ale simbolului picior exprimate în expresii somatice

Tabelul 3.65 Valori semantico-funcționale ale simbolului somatic picior

Unități frazeologice	Aspecte semantice	Aspecte funcționale
[-/+] <i>S'être levé du pied gauche, droit, être de mauvaise, bon</i>	[+început	Stare de spirit

<i>humeur dès le matin</i> (fr.)	favorabil], [-început nefavorabil]	apreciativă/ depreciativă exprimată prin prisma acțiunii.
[+/-] <i>Get/start off on the right/wrong foot (with somebody) (informal) to start a relationship well/badly</i> (engl.)		
[-/+] <i> Svegliarsi con il piede sbagliato/giusto</i> (it.)		
[-/+] <i> A se ridica/începe cu piciorul stâng/drept</i> (ro.)		

Observăm două cupluri de imaginare socioculturale: francez-român și englez-italian. Prima grupare indică favorabilitatea prin intermediul părților dreapta și stânga și a doua menționează aprecierea cu ajutorul calificativelor *adevărat*, *greșit*. Varietatea structurală se distinge prin similaritate conceptuală.

Tabelul 3.66 Valori semantico-funcționale ale simbolului somatic picior

Unități frazeologice	Aspecte semantice	Aspecte funcționale
[+] <i>Avoir les pieds sur terre, manifester un grand sens des réalités</i> (fr.)	[+pragmatism], [+raționament]	Caracter și comportament uman
[+] <i>Have/keep your feet on the ground, to have a sensible and realistic attitude to life</i> (engl.)	[+sensibilitate], [+pragmatism]	
[+] <i>Stare in piedi, avere una logica, giustificazione</i> (it.)	[+logică], [+judiciozitate]	
[+] <i>A fi cu picioarele pe pământ, a fi realist și judițios</i> (ro.)	[+pragmatism], [+judiciozitate]	

Remarcăm atitudinea similară cognitivist-pragmatică a imaginarelor socioculturale discutate. Abordarea structurală este diferită prin prisma verbelor: a avea (fr.), a avea/a ține (engl.), a sta (it.), a fi (ro.).

Tabelul 3.67 Valori semantico-funcționale ale simbolului somatic picior

Unități frazeologice	Aspecte semantice	Aspecte funcționale
[-,-] <i>Être, se jeter, se traîner aux pieds de quelqu'un, implorer son pardon; lui être totalement soumis</i> (fr.)	[-supunere], [-implorare]	Stare de spirit prin prisma acțiunilor ce denotă o calitate sau un neajuns
[-/+] <i> Sit at somebody's feet, to admire somebody very much</i> (engl.)	[+admirație], [-ascultare]	
[-/+] <i> Essere ai piedi di qualcuno, al suo servizio, ammirarlo incondizionatamente.</i> [-,-] <i>Gettarsi, prostrarsi ai piedi di qualcuno, supplicarlo, umiliarsi davanti a lui</i> (it.)	[+admirație], [-ascultare], [-implorare], [-umilire]	
[-,-] <i>A se arunca la picioarele cuiva, a se umili</i> (ro.)	[-umilință], [-supunere]	

Evidențiem diversitatea semantică a imaginarelor socioculturale: 1) francez, italian și român specifică [-umilință] și [-supunerea] prin *a se arunca la picioarele cuiva*; 2) englez și italian referă [+admirație] și [+ascultare] vorbind de *a sta/a fi la picioarele cuiva*. Astfel, remarcăm valoarea emoțională negativă accentuată a culturilor romanice față de limba engleză.

Tabelul 3.68 Valori semantico-funcționale ale simbolului somatic picior

Unități frazeologice	Aspecte semantice	Aspecte funcționale
[+,+] <i>Faire des pieds et des mains, employer tous les moyens;</i>	[+rezistență],	Stare de spirit

<i>se démener</i> (fr.)	[+perseverență]	prin prisma acțiunilor ce denotă o calitate
[+,+] <i>Put your best foot forward, to make a great effort to do something, especially if it is difficult or you are feeling tired</i> (engl.)	[+înaintare], [+efort], [+dificultate]	
[+,+] <i>Porre i piedi avanti, prevenire. Fare qualcosa con le mani e con i piedi, in tutti i modi, con ogni mezzo</i> (it.)	[+înaintare], [+prevenție], [+perseverență]	
[+,+] <i>A da din mâini și din picioare spre a ieși dintr-o situație dificilă</i> (ro.)	[+efort], [+dificultate]	

Menționăm similaritatea structurală și intensitatea emoțională accentuată în expresiile romanice, prin intermediul implicării mai multor elemente constitutive (hiponimele *mâini* și hiponimele *picioare*) spre a soluționa o situație dificilă, în timp ce cultura engleză iese din dificultate cu [*piciorul* cel mai bun în față] (engl.). În acest context precizăm că imaginarul italian posedă o expresie asemănătoare cu cea engleză, [*a pune picioarele în față*] (it.) pentru a preveni. Astfel, atestăm două cupluri distincte prin structură și abordare cognitivist-pragmatică: a) franceză, română și b) engleză, italiană.

Tabelul 3.69 Valori semantico-funcționale ale simbolului somatic picior

Unități frazeologice	Aspecte semantice	Aspecte funcționale
[+,+] <i>Retomber sur ses pieds, se tirer à son avantage d'une situation fâcheuse ou délicate</i> (fr.)	[+restabilire], [+reconstituire], [+restatornicire]	Rezultat apreciativ al activității umane
[+,+] <i>Fall, land on your feet, be lucky in finding yourself in a good situation, or in getting out of a difficult situation</i> (engl.)		
[+,+] <i>Cadere in piedi, uscire dignitosamente o senza gravi danni da una situazione difficile o da una sconfitta</i> (it.)		
[+,+] <i>A cădea în picioare. A ieși dintr-o situație dificilă cu succes</i> (ro.)		

Este evidentă similaritatea structurală și semantică a imaginarelor socioculturale puse în discuție, cu privire la ieșirea dintr-o situație dificilă.

Analiza contrastiv-comparativă a unităților conceptuale, sintagmatice și frazeologice care includ *simbolul somatic picior* a evidențiat următoarele aspecte:

1. *Dictionnaire français Larousse* înscrie circa **78 de unități somatice**, dintre care: [-18], [+17] și [-/+43], fapt ce reprezintă specific plurivalent al *simbolului* analizat în circumstanțe conceptuale și frazeologice franceze.
2. *Oxford Dictionary* înregistrează **56 de unități conceptuale și frazeologice** ce includ *simbolul somatic picior* dintre care: [-14], [+17] și [-/+25] de unități ce asimilează conotație enantiosemică. Existența mai multor conotații ambivalente în cadrul unităților frazeologice denotă caracterul neutru, constructiv al *simbolului somatic* analizat în imaginarul sociocultural englez.

3. *Grande Dizionario Italiano* indică **52 de unități somatice** cu conotații: [-18], [+16] și [-/+ 18], fapt ce atestă caracterul neutru al *simbolului* utilizat în circumstanțe conceptuale și sintagmatice italiene.
4. *Dicționarul Explicativ al Limbii Române* înregistrează **210 de expresii conceptuale și frazeologice**, dintre care: [-62], [+28] și [-/+120] de unități care pot apropria conotație enantiosemică. Prezența numeroasă a conotațiilor neutre și ambivalente în circumstanțe somatice românești atestă caracterul neutru cu predilecție negativistă al acestui *simbol*.

Menționăm faptul că *simbolul* reliefează următoarele funcții simbolice: **1.** Termen somatic, **2.** Stare de afect emoțional, **3.** Caracter și comportament uman, **4.** Rezultat al activității umane, **5.** Fenomen social, **6.** Noțiune abstractă ce ține de diferite aspecte ale existenței umane, **7.** Categorie etică, estetică și filosofică, **8.** Obiect, instrument, unealtă, **9.** Denumire de plantă sau animal, **10.** Peiorativă, **11.** Formă de relief, **13.** Deictică (temporală, spațială), **14.** Depreciativă, **15.** Imagine/peisaj abstract sau concret.

Totalitatea expresiilor conceptuale și frazeologice care includ *simbolul somatic picior*, reflectă numeroase semnificații: [-piedică], [-obstacol], [-/+schimbare], [+îndemânare], [-neîndemânare], [-nechibzuință], [+îndrăzneală], [+noroc], [+independență], [-/+efort], [+integritate], [+finețe], [+abilitate], [+călăuză], [-nervozitate], [+sprijin], [+protecție], [+acțiune], [+dimensiune], [+siguranță], [+integritate], [-agresivitate], [+grijă], [înțelegere], [-/+luptă], [-cesiune], [-/+autoritate], [-/+supunere], [+îndrăgostire], [-/+așteptare] etc.

Analizând **396** de unități frazeologice, concludem că imaginarele socioculturale analizate atribuie *simbolului somatic picior* caracter neutru și multivalent.

Tabelul 3.70 Conotațiile *simbolului picior* evidențiate în unități conceptuale și sintagmatice

Calitate/cultură	Fr.	Engl.	It.	Ro.	Valori unice
[-]	23%	25%	35%	30%	28%
[+]	22%	30%	30%	13%	24%
[-/+]	55%	45%	35%	57%	48%

În urma analizei contrastiv-comparative a 11 *simboluri somatice*, individualizate în **3406** de **unități conceptuale, sintagmatice și frazeologice**, aparținătoare culturilor studiate, dintre care: **595** de unități lingvistice franceze, **600** de expresii engleze, **597** de unități lingvistice italiene și **1614** unități somatice românești, ajungem la concluzia că fiecare imaginar sociocultural asimilează distincții potrivit specificului cultural prezent. Faptul că limbile franceză, engleză și italiană sunt limbi de circulație europeană atestă un nivel diacronic similar al acestora. Cu alte cuvinte, conceptualizarea cognitivist-pragmatică a imaginarelor socioculturale francez-englez-italian este mai asemănătoare decât, spre exemplu, metaforele conceptuale ale

culturilor franceză-română. Limba română este mult mai analitică în gândire și exprimare și denotă predilecții similare în simbolizare, de multe ori, cu limba italiană, fapt exemplificat în expresiile acestui subcapitol. Numărul unităților somatice în vocabularul românesc depășește cu mult numărul unităților somatice din celelalte limbi analizate, fapt ce ne motivează să considerăm că, potrivit axei valorico-diacronice, cultura românească asimilează un nivel diferit, mai puțin avansat față de celelalte culturi puse în discuție. Astfel, concludem că unul dintre factorii importanți care contribuie la similaritatea simbolizării interculturale este nivelul diacronic similar al limbilor, indiferent de apartenența la același grup de limbi.

Tabelul 3.71 Calitatea procentuală a 11 simboluri analizate reliefată în unități somatice

Calitate/cultură	Fr.	Engl.	It.	Ro.	Valori unice
[-]	27%	30%	33%	34%	31%
[+]	20%	28%	19%	14%	20%
[-/+]	53%	42%	48%	52%	49%

Este oportun să evidențiem că cel mai pozitiv *simbol somatic* în toate limbile este *inimă* care apare cu media de 45% în limbile puse în discuție. Cele mai multe circumstanțe negative (49%) sunt utilizate cu *simbolul nas*, acesta fiind pozitiv doar în 11% din unitățile lingvistice somatice. *Simbolul somatic ochi* este folosit în 64% din expresiile ambivalente sau neutre.

Așadar, *simbolul somatic* conceptual, sintagmatic și frazeologic îmbină experiența individual achiziționată cu metafora cultural-dominantă, parcurge procesul de lexicalizare și asimilează semnificația abstractizată a imaginarului sociocultural. Prin urmare, la nivel structural, semantic și funcțional, fenomenul de universalitate simbolică frazeologică este mai puțin evident față de alte tipuri de text, varietatea fiind individualizată în cadrul diversităților: lingvostilistice, cognitiviste, pragmasemantice, culturale, interculturale, disciplinare, interdisciplinare și istorice, ce creează, integrează, mențin sau elimină *simbolul somatic* în societatea contemporană.

3.4. Dificultăți de interpretare a mesajului frazeologic la nivel intercultural

În capitolele anterioare am constatat că *simbolul somatic* apropiază specific universal, însă prezența metaforei conceptuale, în orice imaginar sociocultural, determină pluralitatea culturală și diversitatea interculturală de interpretare a elementelor simbologice, fapt ce sporește fenomenul de ambiguitate. Astfel, în acest subcapitol am hotărât să prezentăm câteva dintre dificultățile de interpretare a mesajului frazeologic la nivel intercultural.

Metodologia de cercetare aplicată în subcapitolul respectiv este fundamentată pe analiza componentială, prin prisma căreia analizăm conținutul semantic al conceptului *simbol* din perspectivele: 1) lingvistică și 2) literară. Analiza funcțională reliefează elementele distinctive ale *simbolului* și apreciază valențele semantico-funcționale în cadrul disciplinar. Analiza comparativă a *simbolului*, în spațiul intercultural, permite aprecierea etimologică și încadrarea acestuia în știință. Metoda cognitivă studiază procesele de organizare mentală de identificare, asimilare, stocare și exteriorizare a informației, în lumina lingvisticii cognitive, care este orientată spre codarea și transformarea informației din perspectivă conceptual-pragmatică, în vederea identificării aspectelor semantico-funcționale ale *simbolului somatic* în cadrul cultural și intercultural. Metoda statistică vizează fenomenul *simbol somatic* din punct de vedere cantitativ, cu scopul de a elabora legități care structurează și încadrează acest concept la nivel științific, sociocultural și intercultural.

Plurivalența este accentuată în simbologia somatică, echivocul poate apărea din cauza diversității sociolingvistice, care influențează abordarea cognitiv-pragmatică prin intermediul varietății: codurilor culturale, generațiilor, categoriilor sociale, genurilor și a educației. Așadar, un traducător calificat studiază inclusiv imaginile socioculturale sursă și țintă, reflectate în expresii frazeologice, astfel efectuând decodarea și, respectiv, codarea informației în vederea obținerii unui echivalent adecvat. „Strategia interpretului permite trecerea de la o simplă decodare, care oferă doar o interpretare parțială a expresiilor, la interpretarea lor completă” [26, p. 21] notează cercetătorii A. Reboul și J. Moeschler. Prin urmare, interpretul trebuie să cunoască o serie de coduri ce-i sunt utile în procesul de interpretare, traducere și relatare a textului sursă, în vederea unei decodări inteligibile și de bun augur.

Conchidem că unitatea frazeologică poartă amprenta imaginarului sociocultural al oricărei culturi, este echivalată cu metafora conceptuală și reprezintă dificultate sporită în traducere și identificarea *simbolului somatic* pentru că semnificația îmbinării frazeologice apropiază caracter unitar și, prin urmare, diferă de semnificația elementelor constitutive ale frazeologismului analizate individual. Astfel, nivelul sporit de dificultate în interpretarea interculturală ne-a motivat să efectuăm un studiu contrastiv-comparativ al impedimentelor de identificare, traducere și interpretare a *simbolului somatic* în circumstanțe frazeologice culturale și interculturale.

Tabelul 3.72 Valori semantico-funcționale ale simbolului somatic nas

1.	Unități frazeologice	Aspecte semantice	Aspecte funcționale
1. [-,-]	<i>Fourrer son nez partout, être curieux et indiscret</i>	1. [-curiozitate], [-indiscreție],	Expresii care denotă : 1. o acțiune, un neajuns cu funcție depreciativă, 2a. o acțiune, cu funcție de centru deictic, b. o acțiune, cu funcție apreciativă
2. [+]	<i>Avoir le nez sur qqch., (être tout près) (fr.)</i>	2. [+apropiere]	
1a. [-,-]	<i>Poke/stick your nose into something, (informal) try to become involved in something that does not concern you.</i>	1. [-curiozitate], [-indiscreție],	
b. [-,-,-]	<i>Have a finger in every pie, to be involved in a lot of different activities and have influence over them, especially when other people think that this is annoying</i>	[-influență];	
2. [+]	<i>Have your nose in something (informal), to be reading something and giving it all your attention (engl.)</i>	2. [+interes sport],	
1. [-,-]	<i>Ficcare, mettere il naso in qlco., impicciarsi degli affari altrui</i>	1. [-curiozitate], [-indiscreție];	
2. [+/-]	<i>Mettere sotto il naso, davanti agli occhi (it.)</i>	2. [+apropiere]	
1. [-,-]	<i>A-și băga nasul unde nu-i fierbe oala, A se amesteca într-o problemă, afacere etc. care nu-l privește</i>	1. [-curiozitate], [-indiscreție];	
2a. [+]	<i>A sta cu nasul în ceva</i>	2. [+interes sport],	
b. [+/-]	<i>A da nasul (cu ceva), a lua cunoștință de ceva; a se familiariza cu ceva (ro.)</i>	[+familiarizare]	

La nivel cultural constatăm o varietate conceptuală prin prisma verbelor care creează semnificații enantiosemantice. Din perspectivă contrastivă interculturală în exemplele date subliniem o diversitate atât structurală (1b. engl., 2. it., 2a., 2b. ro.) cât și conceptuală a imaginarelor socioculturale analizate. În aceste contexte remarcăm că fiecare expresie frazeologică asimilează cel puțin triplă dificultate în interpretare: 1) semnificația simbolică, 2) funcția simbolică și 3) intensitatea emoțională.

Tabelul 3.73 Valori semantico-funcționale ale simbolului somatic ochi

2.	Unități frazeologice	Aspecte semantice	Aspecte funcționale
1a. [-,-,-]	<i>Fermer les yeux sur qqch., faire, par tolerance, lâcheté, comme l'on n'avait pas vu</i>	1. [-lașitate], [-toleranță],	Expresii care denotă o acțiune, o calitate sau un neajuns cu funcțiile: a. însușire umană depreciativă, b. fenomen social
2a. [-]	<i>Fermer les yeux à quelque chose, se refuser à le croire, à l'admettre, en dépit des preuves qui l'établissent</i>	2. [-refuz de a crede o evidență],	
3b. [-/+]	<i>Fermer les yeux à quelqu'un, de quelqu'un, l'assister à sa dernière heure (fr.)</i>	3b. [-/+ asista la agonie]	
1a. [-,-,-]	<i>Turn a blind eye (to something), to pretend not to notice something bad that is happening, so you do not have to do anything about it (engl.)</i>	1. [-lașitate], [-toleranță], [-indiferență]	
1a. [-]	<i>Chiudere un occhio, passare qualcosa sotto silenzio (it.)</i>	1. [-ascundere]	
1a. [-,-]	<i>A închide ochii la ceva, a mușamaliza, a trece sub tăcere (ro.)</i>	1. [-ascundere], [-indiferență]	

Aici este evidentă pluralitatea conceptuală prin similaritate structurală. Observăm o asemănare a imaginarelor: 1. francez și român (1) și 2. englez și italian (1) prin prisma singularității/pluralității simbolului somatic ochi. Concomitent remarcăm similaritate

conceptuală a limbilor 1. franceză, engleză (1) și 2. italiană, română (1). Imaginarul sociocultural francez se distinge prin diversitate semantică a expresiilor prin intermediul prepozițiilor. Aici expresiile frazeologice asimilează triplă dificultate în interpretare: 1) semnificația simbolică, 2) funcția simbolică și 3) intensitatea emoțională.

Tabelul 3.74 Valori semantico-funcționale ale simbolului somatic ochi

3.	Unități frazeologice	Aspecte semantice	Aspecte funcționale
[+]	<i>Accepter qqch. <u>les yeux fermés</u>, en toute confiance</i> (fr.)	[+încredere absolută]	Caracter și comportament uman
[+,+]	<i>With your <u>eyes closed</u>, shut, very easily, without thinking about it</i> (engl.)	[+negândire]	
[+,+]	<i><u>A occhi chiusi</u>, con piena fiducia, senza operare controlli o prendere precauzioni.</i> (it.)	[+încredere absolută]	
[+,+]	<i>Cu <u>ochii închiși</u>, cu încredere deplină</i> (ro.)	[+încredere absolută]	

În Tabelul 3.74 observăm o similaritate structurală și conceptuală la culturile romanice, imaginarul englez fiind diferit din punct de vedere semantic. Evidențiem că expresiile în care este menționată acțiunea în proces din Tabelul 3.73 (a închide *ochii*) sunt interpretate diferit din punct de vedere conceptual de expresiile care reprezintă rezultatul (*ochii închiși*). Conchidem că imaginarul sociocultural al aceleiași limbi poate avea mai multe expresii frazeologice aproape similare, însă care asimilează interpretări diferite. Asemănarea structurală sau lexicală adesea poate denota diversitate conceptuală a imaginarelor socioculturale.

Tabelul 3.75 Valori semantico-funcționale ale simbolului somatic ochi

4.	Unități frazeologice	Aspecte semantice	Aspecte funcționale
1. [-,-]	<i><u>Faire les gros yeux</u> à qqn., le regarder d'un air mécontent, sévère;</i>	[-severitate],	Stări de spirit care denotă o acțiune, o calitate sau un neajuns
2. [-/+]	<i>Des yeux ronds, agrandis par l'étonnement</i> (fr.)	[-nemulțumire],	
3. [-/+]	<i>The <u>big eye</u>, a flirtatious or seductive look, a long look to get another's attention</i> (engl.)	[-/+mirare]	
4. [-/+]	<i>The <u>big eye</u>, purposeful eye contact with someone</i> (engl.)	[-flirt],	
1.[-,-]	<i>Fare <u>gli occhi di basilisco</u>, fare gli occhi feroci, truci, per intimorire o insegno di furore</i> (it.)	[-/+scop]	
2. [-/+]	<i><u>A deschide</u> (sau a face) <u>ochii mari</u>. A se mira tare de ceva</i> (ro.)	[-ferocitate]	
		[-/+mirare]	

Remarcăm o asemănare structurală a expresiilor în culturile franceză și română, care asimilează interpretări diferite. Simbolul somatic ochi mari reprezintă [-severitatea] în imaginarul sociocultural francez și [-/+mirarea] în cultura românească. Somatismul ochi mare în cultura engleză poartă semnificații total diferite de celelalte abordări: [-/+flirt], [-/+scop]. Imaginarul sociocultural italian pentru a înfricoșa utilizează simbolul ochii de basilisc, reptilă mitică din

antichitate care avea capacitatea de a ucide cu privirea; un oarecare concept de intimidare este transmis în engleză cu ajutorul *privirii directe*, însă mult mai atenuat ca intensitate. Astfel, observăm că imaginările socioculturale se diferențiază prin structură lexicală (diferiți intensificatori), intensitate emoțională și conceptualizare, abordarea cognitivist-pragmatică cea mai pozitivă fiind individualizată la cultura engleză.

Tabelul 3.76 Valori semantico-funcționale ale simbolului somatic nas

5.	Unități frazeologice	Aspecte semantice	Aspecte funcționale
	[-/+] <i>Avoir du nez, avoir le nez creux, le nez fin, flairer les bonnes occasions; être perspicace (fr.)</i>	[+intuiție], [+perspicacitate]	Stare de spirit, rezultat al activității umane
	[-/+] <i>Follow your nose</i> 1. <i>to be guided by your sense of smell,</i> 2. <i>to go straight forward,</i> 3. <i>to act according to what seems right or reasonable, rather than following any particular rules (engl.)</i>	[+intuiție], [+perspicacitate]	
	[-/+] <i>Avere naso, avere fiuto. A naso, a lume di naso, in maniera istintiva. Andare a naso, seguendo l'intuito oppure a tentoni. Sentire una cosa a naso, accorgersene subito (it.)</i>	[+intuiție], [+perspicacitate]	
	[-/+] <i>A avea nas sau a-și ridica nasul. A îndrăzni (ro.)</i>	[-/+îndrăzneală]	

Este oportun să menționăm imaginarul sociocultural românesc diferit prin conceptualizare de celelalte culturi. Prin urmare, similaritatea structurală absolută de exprimare în culturile: franceză, italiană și română, denotă o diversitate conceptuală în simbolizare. Culturile: engleză, italiană, română exprimă procesul, în timp ce cultura franceză reliefează rezultatul, fapt ce denotă un nivel diacronic diferit al limbilor.

Tabelul 3.77 Valori semantico-funcționale ale simbolurilor somatice picior, ureche, cap

6.	Unități frazeologice	Aspecte semantice	Aspecte funcționale
	1a. [+] <i>Naïf/naïve, qui est naturel, spontané, sincère.</i> 2b. [-] <i>Bête comme ses pieds, d'une grande stupidité (fr.)</i>	[+naturalețe], [+spontaneitate], [+sinceritate], [-stupiditate]	Valori: a. apreciativă, b. depreciativă
	1b. [-] <i>Wet behind the ears, (informal, disapproving) young and without much experience, naïve.</i> 2b. [-] <i>Birdbrain, a stupid person (engl.)</i>	[-/+inexperiență], [-naivitate], [-stupiditate]	
	1a. [+] <i>Ingenuo, innocente, candido o privo di malizia, semplice.</i> 2b. [-] <i>Avere gli orecchi lunghi, essere ignorante come un asino (it.)</i>	[+ingenuitate], [+innocență], [-ignoranță]	
	1b. [-/+] <i>Nici nu știe câte urechi are. Naiv, credul.</i> 2b. [-] <i>Prost ca noaptea. Greu de cap (ro.)</i>	[-naivitate], [-ignoranță]	

Observăm că imaginările socioculturale: francez și italian atribuie noțiunii *naiv* calități lipsite de negativitate spre deosebire de culturile engleză și română, care consideră naivitatea drept o deficiență, în acest context. Constatăm triplă dificultate în interpretare care vizează: 1) semnificația simbolică, 2) funcția simbolică și 3) intensitatea emoțională. Concludem că

fiecare imaginar sociocultural își exprimă diferit concepția depreciativă sau apreciativă față de interlocutor.

Tabelul 3.78 Valori semantico-funcționale ale simbolului somatic cap

7.	Unități frazeologice	Aspecte semantice	Aspecte funcționale
1. [+,+]	<i>Lever, redresser la tête, prendre de l'assurance, de la confiance en soi, agir de nouveau avec le sentiment de sa force</i> (fr.)	[+recâștigarea încrederii în sine], [+redresare]	Stare de spirit, o acțiune o calitate sau un neajuns cu funcție de însușire umană
2. [+,+]	<i>Hold your head high, hold up your head, to be proud of or not feel ashamed about something that you have done</i> (engl.)	[+mândrie]	
1. [-/+]	<i>Alzare, levare la testa, ribellarsi</i> (it.)	[-/+rebeliune]	
1. [-/+]	<i>A ridica capul, a se răscula.</i> 2. <i>A ține capul sus, a fi mândru</i> (ro.)	[-/+rebeliune], [+mândrie]	

Expresia somatică *a ridica, redresa capul* (fr.) din imaginarul sociocultural francez are o interpretare diferită în limbile: italiană și română chiar dacă sunt similare structural. Culturile romanice în acest context exprimă un proces prin intermediul acțiunii ascendente, în timp ce imaginarele socioculturale englez și românesc (2) reprezintă un rezultat prin prisma unei acțiuni continuative ce desemnează [+mândrie] (*a tine capul sus*). Așadar, similaritatea structurală este distinctă prin varietate conceptuală.

Tabelul 3.79 Valori semantico-funcționale ale simbolului somatic cap

8.	Unități frazeologice	Aspecte semantice	Aspecte funcționale
1a. [-/+]	<i>Tête à tête, en tête à tête, seul avec son interlocuteur, seul à seul.</i>	[+discreție],	a. Fenomen social, b. Caracter și comportament uman
2b.	<i>Tenir tête à quelqu'un, s'opposer à ses volontés, lui résister</i> (fr.)	[+rezistență], [-opoziție]	
3a. [-/+]	<i>Go head to head (with somebody), to deal with somebody in a very direct and determined way</i> (engl.)	[-/+confruntare]	
1a. [-/+]	<i>A quattrocchi, senza testimoni, in confidenza.</i>	[+discreție],	
2b. [-/+]	<i>Tenere testa a qualcuno, saper gli si opporre, resistergli</i> (it.)	[+rezistență], [-opoziție],	
3a. [-/+]	<i>Testa a testa, fase di una corsa, in cui due concorrenti lottano strenuamente quasi affiancati; confronto serrato tra due contendenti</i> (it.)	[-/+confruntare]	
1a. [-/+]	<i>Între patru ochi, în privat</i>	[+discreție],	
2b. [-/+]	<i>A ține piept, a rezista pe poziție</i>	[+rezistență],	
3a. [-/+]	<i>Piept la piept, care se desfășoară în mod direct, din apropiere, corp la corp, pieptiș</i> (ro.)	[-/+confruntare]	

Aici constatăm varietate structurală distinctă prin diversitate conceptuală a imaginarelor socioculturale analizate. Observăm că traducerea literală a frazeologismului somatic francez (1.) diferă de celelalte imaginare, având semnificația [între patru ochi] în limbile italiană și română. În fenomenul de confruntare și rezistență, imaginarul românesc (2, 3) este diferit structural de celelalte culturi, acesta implicând un alt somatism în expresiile vizate (pieptul). Remarcăm triplă

dificultate în interpretare prin prisma: 1) semnificației simbolice, 2) funcției simbolice și 3) intensității emoționale.

Tabelul 3.80 Valori semantico-funcționale ale simbolului somatic cap

9.	Unități frazeologice	Aspecte semantice	Aspecte funcționale
	[-/+] <i>Avoir la grosse tête</i> , 1. <i>se croire plus important que ce qu'on est</i> ; 2. <i>avoir des prétentions sans rapport avec sa valeur réelle</i> ; 3. <i>être très savant</i> (fr.)	[-grandomanie], [+erudiție], [+cultură]	Caracter/ însușire umană
	[-] <i>Big-head</i> , <i>a person who has a very high opinion of how important and clever he is</i> (engl.)	[-superioritate în fața altora], [-grandomanie]	
	[+] <i>Testone</i> ; 1. <i>persona che ha la testa grossa, o, scherz.</i> , 2. <i>che capisce poco</i> ; 3. <i>persona che copre un'alta carica o che ha larga influenza</i> (it.)	[-/+ cap mare], [-tare de cap], [-/+influență]	
	[-] <i>Căpos</i> , 1. <i>cu capul mare</i> , 2. <i>deștept</i> , 3. <i>încăpățânat</i> (ro.)	[-/+cap mare], [+deșteptăciune], [-încăpățânare]	

Observăm enantiosemie la nivel cultural și similaritate structurală și conceptuală dublată de diversitate la culturile: 1. franceză și engleză care asimilează semnificații conotative și 2. italiană și română ce apropiază sensuri atât denotative cât și conotative. În același timp remarcăm o asemănare conceptuală în cadrul expresiilor franceză și română cu privire la inteligență, frazeologismul francez fiind intensificat prin prisma determinativului *foarte* care creează superlativul absolut *foarte erudit (documentat)*. Limbile franceză, italiană și română asimilează sensuri contrastive, astfel, localizarea hermeneutică este foarte importantă în aprecierea veridică a expresiilor.

Tabelul 3.81 Valori semantico-funcționale ale simbolului somatic cap

10.	Unități frazeologice	Aspecte semantice	Aspecte funcționale
	1a. [-] <i>Abaisser la tête, s'humilier, se compromettre, faire descendre. La tête basse</i> (fr.)	1. [-umilință], [-rușinare], [-compromitere]	a. Stare de afect emoțional, b. Stare fiziologică, c. Stare de spirit
	2b. [+] <i>Get your head down (informal) (British English), to sleep or,</i> 3c. [+] <i>to avoid attracting attention to yourself</i> (engl.)	2. [+somnia], 3. [-/+modestie]	
	1a. [-/+] <i>Abbassare la testa, a testa china</i> (it.)	[-supunere]	
	1a. [-/+] <i>A pleca capul, cu capul plecat</i> (ro.)	1. [-umilință], [-rușinare], [-supunere]	

Observăm că expresia *a pleca capul* asimilează o interpretare conceptuală diferită în imaginarul sociocultural englez față de limbile romanice și posedă două semnificații diverse pentru expresia *get your head down*: [a pune capul pe pernă] și [a evita atragerea atenției]. Așadar imaginările socioculturale puse în discuție se caracterizează prin similaritate structurală și diversitate

conceptuală care trec prin cel puțin trei filtre de apreciere și interpretare: 1) semnificația simbolică, 2) funcția simbolică și 3) intensitatea emoțională.

„Traducătorul are menirea de a intra în esența detaliului imaginarului sociocultural al limbii sursă pentru a înțelege conceptul și a-l transfigura în limba țintă, conformându-se la diversitatea cultural-lingvistică” [74, p. 12] evidențiez în articolul *Rolul simbolului somatic frazeologic în exprimarea emoției prin prisma semioticii gestuale*. Așadar, *simbolurile somatice frazeologice* reprezintă o dificultate complexă în interpretare, pentru faptul că acestea parcurg mai multe filtre de corespundere: 1. Caracterul unitar frazeologic; 2. Pluralitatea semnificativă culturală; 3. Semnificația frazeologică interculturală (diferită/universală); 4. Diversitatea sau similaritatea funcțională; 5. Intensitatea emoțională interculturală (diferită/universală); 6. Verbul ce însoțește *simbolul somatic* în unitatea frazeologică (diferit/universal); 7. Prepoziția ce acompaniază *simbolul somatic* (diferită/universală).

Constatăm faptul că circumstanțele în care sunt implicate somatisme sunt definiții pentru aprecierea semnificației simbolice, mai mult, imaginarul sociolingvistic posedă ultimul cuvânt. Observăm că fiecare cultură sau popor însușește o simbolică individuală creată în funcție de limbaj, tradiții, artă, știință, religie etc. Toate aceste categorii de *simboluri somatice* vizează două tipuri de realități: a) cu aspect concret și b) abstracte, impuse de cultură, societate și mentalitate. Complexa încărcătură contextual-stilistică a frazeologismelor necesită o vastă cunoaștere a culturilor în care sunt incluse: tezaurul parimic, mentalitatea, prioritățile sociale, codurile culturale, imaginarul social și diversitatea lingvistică.

Analiza contrastiv-comparativă a *simbolurilor somatice* integrate în unitățile frazeologice ale limbilor franceză, engleză, italiană și română a demonstrat că, în majoritatea cazurilor, acestea poartă pondere conotativă, asimilează semnificația frazeologismelor, apropiază caracter universalizat relativ, se conformează mai multor filtre de interpretare și adesea nu posedă un echivalent fidel la nivel intercultural, pentru că se adaptează imaginarelor socioculturale. Așadar, interpretările simbolice frazeologice înfruntă un nivel înalt de dificultate, datorită diversității imaginarelor socioculturale care prioritizează, abstractizează și pun în evidență anumite caracteristici, în mod deosebit. Prin urmare, orice *simbol somatic* din cadrul textual asimilează distincțiile semnificative culturale de referință. Diversitățile lingvostilistică, cognitivă, pragmasemantică și simbolică sunt exprimate cu ajutorul metaforelor conceptuale însoțite de variații intensificatori ce creează în definitiv arhetipul sau *simbolul somatic*.

3.5. Concluzii la capitolul 3

Simbolul somatic este prezent în limbajul cotidian al oricărei culturi, datorită ingeniozității oamenilor de a face asocieri logice între natură și corpul uman, cu scopul de a se exprima și de a se face simplu înțeles. Studiul semantico-funcțional al *simbolului somatic* impune analiza unui set de segmente ale cunoașterii, prin intermediul cărora sunt identificate aspectele semantice și funcționale ale acestuia, care vizează componența semică la nivel conceptual, sintagmatic și paradigmatic, precum și particularitățile funcționale ale *simbolului* în cadrul situațional deictic.

Caracterul individual și original al fiecărei expresii frazeologice somatice oferă interlocutorului vastitate interpretativă, conformată unui anumit cod și imaginar sociocultural, fapt ce încadrează unitatea într-o poziție mai puțin ambiguă și polivalentă.

Utilizarea metaforei cognitive în comunicare reprezintă una dintre tendințele societății moderne, cu ajutorul căreia interlocutorul poate reda până și cea mai subtilă și abstractă idee, emoție, noțiune sau *simbol*. Astfel, imaginarul sociocultural, exprimat prin metafora conceptuală, posedă rolul primordial în mecanismul de formare a funcțiilor *simbolului somatic*, pentru că fiecare cultură sau etnie posedă o simbolică individuală, creată în funcție de: prioritățile socioculturale, nivelul diacronic al limbii și aria geografică.

Fenomenul de ambiguitate este accentuat în simbologia somatică, echivocul poate apărea din cauza diversității sociolingvistice care influențează memoria cognitivă, afectivă și psihomotorie prin intermediul diversității: codurilor culturale, generațiilor, categoriilor sociale, genurilor, educației și stilurilor verbale.

Interpretarea și traducerea unităților frazeologice, la nivel intercultural, prezintă un grad înalt de dificultate evidențiat de diversitățile lingvostilistică, cognitivist-pragmatică, semantico-funcțională și de varietatea intensității emoționale.

Studiind contrastiv culturile franceză, engleză, italiană și română, constatăm faptul că modalitatea de exprimare lingvostilistică și semantico-funcțională este la fel de bogată și variată, fapt ce demonstrează: 1) universalitatea simbolică somatică a limbilor europene datorată aspectelor distinctive înnăscute, 2) dinamicitatea limbilor prin influența și interdependența reciprocă, astfel creându-se intertextualitatea și interculturalitatea simbolică, 3) diversitatea simbolică conformată imaginariului sociocultural.

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

În urma studiului contrastiv-comparativ al aspectelor semantico-funcționale ale *simbolului somatic* (în baza corpusului limbilor franceză, engleză, italiană și română), ipoteza studiului științific a validat următoarele concluzii:

1. *Simbolul* filosofic este o noțiune subiectivă, multidimensională, bazată pe anumite convenții, care exprimă o idee abstractă cu ajutorul unui element concret prin prisma segmentelor cunoașterii; *simbolul* antropologic vizează interpretarea socială, culturală și interculturală; *simbolul* lingvistic asimilează aspecte semantico-funcționale diferențiate în funcție de circumstanțele asociative lingvistice (*simbol*-concept, *simbol*-sintagmă, *simbol*-unitate frazeologică, *simbol*-enunț, *simbol*-imagine, *simbol*-text, *simbol*-hipertext, *simbol*-intertext, *simbol*-paradigmă); *simbolului somatic* sociolingvistic variază din punct de vedere diacronic, diatopic, diastratic, diafazic, dimensional, secvențial, chinestezic și prozodic; *simbolul somatic* cognitivist-pragmatic evidențiază influența psiholingvistică a expresiei simbolice în vederea stabilirii contactului, interesului și a imaginației receptorului prin intermediul elementelor constitutive, în care metafora conceptuală reprezintă componenta de bază care favorizează decodificarea semnificației simbolice;

2. Atât *simbolul*, cât și *semnul* urmează principiile unei convenții. *Simbolul* se supune unui sistem convențional de suprafață, arbitrarul acestuia fiind vizibil în adâncime, *semnul*, care apare la suprafață drept unul arbitrar, activează într-un sistem convențional bine organizat. *Simbolul* este ierarhic superior semnului, pentru complexitatea și multidimensionalitatea sa semantico-funcțională.

3. *Simbolul somatic* reprezintă o noțiune multifuncțională, multiaspectuală, multivalentă și multidisciplinară, descifrată de receptor, în funcție de pluralitatea cognitivă, dimensională și culturală pe care o distinge și o deține. Echivocul este pregnant în simbologia somatică, acesta fiind identificat în circumstanțe culturale, interculturale, istorice, etice și disciplinare.

4. Studiind contrastiv-comparativ aspectele semantico-funcționale ale *simbolului somatic* în culturile franceză, engleză, italiană și română, constatăm: 1) universalitatea simbolică somatică a limbilor europene datorată aspectelor distinctive înnăscute; 2) dinamicitatea limbilor prin influența și interdependența reciprocă, astfel creându-se intertextualitatea și interculturalitatea simbolică; 3) diversitatea simbolică conformată imaginarului sociocultural în lumina metaforei conceptuale individuale ce reflectă expresie, statut emoțional și intensitate diferențiate, raportate la categoriile sistemice ale *simbolului somatic*: a) simplu/complex, b) denotativ/conotativ, c) verbal/non-verbal, d) abstract/concret, e) pozitiv/negativ/neutru, f) individual/universal.

5. *Simbolul somatic* biblic asimilează specific universal sporit prin prisma elementelor specifice și referențiale, însă adesea fiecare cultură se conformează imaginarului sociocultural propriu prin modul de a reliefa anumite concretizări, abstractizări, intensificări de importanță majoră pentru societatea dată; *simbolul somatic* parimic, într-o mare proporție, la nivelul componentelor semantici și chiar lexicali, comportă un imaginar sociocultural similar, în unele cazuri, remarcăm totuși, diversitatea gândirii direcționate datorată: 1) imaginarului sociocultural diferențiat, 2) realității înconjurătoare diferite, 3) diversității expresiei codului simbolic, în care metafora conceptuală reprezintă elementul de bază, aceasta favorizând decodarea semnificației simbolice; *simbolul somatic* lingvostilistic este ierarhic superior figurilor stilistice, pentru calitatea de a substitui sau a coincide cu orice tip de trop micro- sau macrostructural; *simbolul somatic* sociolingvistic reprezintă o imagine complexă care întrunește în sine mai multe elemente somatice constitutive raportate la cadrul obiectual, segmentul conceptual-semantic, imaginea situațională, segmentul istoric și dimensiunea culturală a simbolului somatic.

6. În dimensiunea interculturală, studiul contrastiv-comparativ al limbilor europene (franceză, engleză, italiană și română) a demonstrat diversitate și similaritate socioculturală a aspectelor semantico-funcționale ale *simbolului somatic*, atât la nivel de structură, cât și de semnificație; deosebirea structurală poate evidenția o similaritate semantică și echivalența literală poate denota o diversitate conceptuală. Expresia simbolică este evidențiată de metafora conceptuală ce favorizează decodificarea semnificației simbolice prin intermediul imaginarelor socioculturale.

7. *Simbolul somatic* frazeologic reprezintă o dificultate sporită în interpretare, pentru faptul că acesta parcurge mai multe filtre de corespundere. Complexa încărcătură contextual-stilistică a frazeologismelor necesită o vastă cunoaștere a culturilor în care sunt incluse: tezaurul parimic, mentalitatea, prioritățile sociale, codurile culturale, imaginarul social și diversitatea lingvostilistică. Coincidența expresiilor frazeologice pentru a exprima un anumit *simbol*, în diferite culturi, este relativă, datorită diversității imaginarelor socioculturale care atestă priorități diferite, respectiv, *simboluri* diverse și simbolizări variate. Imaginarul sociocultural al aceleiași limbi poate avea mai multe expresii frazeologice aproape similare, însă care însușesc interpretări diferite sau chiar contrastive.

8. Plurivalența este accentuată în simbologia somatică, echivocul poate apărea din cauza diversității sociolingvistice, care influențează abordarea cognitivist-pragmatică prin prisma varietății: codurilor culturale, generațiilor, categoriilor sociale, genurilor și a educației. Varietatea socioculturală se conformează ariei cultural-geografice și axei valorico-diacronice a limbilor, astfel, simbolizarea este efectuată nu doar prin intermediul apartenenței la un anumit

grup de limbi ci și prin conceptualizare cognitivist-pragmatică. Asemănarea structurală sau lexicală adesea poate fi distinctă prin diversitatea conceptuală a imaginarelor socioculturale.

9.În urma analizei contrastiv-comparative a 11 *simboluri somatice*, individualizate în 3406 de unități: conceptuale, sintagmatice și frazeologice, aparținătoare culturilor studiate, dintre care: 595 de unități lingvistice franceze, 600 de expresii engleze, 597 de unități lingvistice italiene și 1614 unități somatice românești, ajungem la concluzia că fiecare imaginar sociocultural asimilează distincții potrivit specificului cultural prezent. *Simbolul somatic* conceptual, sintagmatic și frazeologic îmbină experiența individual achiziționată cu metafora cultural-dominantă, parcurge procesul de lexicalizare și asimilează semnificația abstractizată a imaginarului sociocultural. Cel mai pozitiv *simbol somatic* în limbile studiate este *inimă* care apare cu media de 45%. Cele mai multe circumstanțe negative (49%) sunt utilizate cu *simbolul nas*, acesta fiind pozitiv doar în 11% din unitățile lingvistice somatice. *Simbolul somatic ochi* este folosit în 64% din expresiile ambivalente sau neutre.

10. Nu putem stabili o ierarhie riguroasă în definirea *simbolului somatic*, fiecare unitate conceptuală impunându-și o sferă de sens individual, care se subordonează anumitor convenții și rigori prestabilite de societate, însă putem aprecia, cu certitudine, caracterul dinamic și neprevăzut al *simbolului somatic* care poartă o valoare informativă complexă, fiind special prin faptul că este de natură polivalentă, ambiguă și schimbătoare. Contextul în care este utilizat acesta este decisiv și caracteristicile sale sunt dezvăluite prin factorii exteriori, care joacă rolul primordial în elucidarea semnificației *simbolului*, acesta fiind de natură evazivă, abstractă și multivalentă, fapt ce îi oferă unicitate și originalitate.

Pentru ulterioare subiecte de cercetare tangente cu multiaspectualitatea *simbolului somatic*, propunem: 1. Elaborarea unui dicționar intercultural al *simbolului frazeologic somatic*, care ar distinge clar similaritatea și diversitatea aspectelor semantico-funcționale ale *simbolului* în cadrul imaginarului sociocultural; 2. Studiul aspectelor semantico-funcționale ale *simbolului somatic* în textul folcloric-poetic și în textul artistic; 3. Analiza aspectelor semantico-funcționale ale *simbolului somatic* în textul politic; 4. Examinarea aspectelor semantico-funcționale în cadrul textelor publicistice; 5. Investigarea *simbolului somatic* în jurisprudență.

BIBLIOGRAFIE

În limba franceză

1. BACKES, J.-L. La pratique du symbole. In: *Littérature*, n°40, 1980. Pratiques du symbole, p. 3-17 [citat: 10.07.2019]. Disponibil : https://www.persee.fr/doc/litt_0047-4800_1980_num_40_4_2144
2. BOURDIEU, P. *Langage et pouvoir symbolique*. Fayard: Seuil, 2001. 423 p. ISBN: 2-02-050922-9
3. DESSON, J. *Introduction à la poétique. Approche des théories de la littérature*. Paris: Nathan Université, 2000. 184 p.
4. ECO, U. *Sémiotique et philosophie du langage*. Paris: Puf Quadrige, 2001. 285 p.
5. FONTANA, D. *Le langage secret des symboles*. Paris: Solar, 1995. 192 p. ISBN:2-263-00084-4
6. FUCHS, C. *Les ambiguïtés du français*. Paris: Ophrys, 1996. 183 p.
7. GATTEGNO, J. *Logique sans peine*. Paris: Hermann, 1966. 288 p.
8. GRANJON, E. *Le symbole: Une notion complexe*. Protée. Vol. 36, no.1, 2008, p. 17-28
9. GRITTI, J. Contribution sémiologique au symbole. In: *Revue théologique de Louvain*, 14^eannée, fasc. 2, 1983, p. 209-214 [citat: 14.07.2019]. Disponibil: https://www.persee.fr/doc/thlou_0080-2654_1983_num_14_2_1971
10. GUERN, LE, M. *Sémantique de la métaphore et de la métonymie*. Paris: Larousse, Collection Langue et Langage, 1973. 126 p.
11. GUIRAUD, P., KUENTZ, P. *La stylistique*. Paris: Édition Klincksieck, 1978. 327 p.
12. GUȚU, I. Le signe esthétique. Problèmes de plurimotivation et polysémie. In: *La linguistique entre recherche et application. Actes du Colloque International organisé à l'occasion du XL-ième anniversaire du Département de Philologie Française "Grigore Cincilei"*, 18-19 novembre 2005. Chișinău: CEP USM, 2005, p. 61-65.
13. GUȚU, I. Problemes actuels de la classification des signes. În: *Actele Colocviului științific internațional consacrat profesorului Grigore Cincilei cu prilejul aniversării a 80-ea de la naștere. Ediția a II-a*. Chișinău: CEP USM, 2008, p. 99-104.
14. GUȚU, I. Le texte littéraire: degrés de réception et niveaux d'interprétation//In: *Connexions et perspectives en philologie contemporaine/Conexiuni și perspective în filologia contemporană. Tom 3*. Chișinău: CEP USM, 2012, p. 194-200.
15. GUȚU, I. *Symbologie*. Chișinău: CEP USM, 2014. 212 p.

16. KERBRAT-ORECHIONI, C. *L'énonciation*. Paris: Armand Colin, 1999. 267 p.
17. KLINKENBERG, J.-M. *Précis de Sémiotique générale*. Paris: De Boeck & Larcier S.A., 1996. 486 p.
18. LAKOFF, G., JOHNSON, M. *Les métaphores dans la vie quotidienne*. Paris: Les Éditions de Minuit, 1985. 256 p.
19. MOLINIÉ, G. *Éléments de stylistique française*. Paris: PUF, Presse Universitaire de France, 1986. 213 p.
20. MOREAU, P. Symbole, symbolique, symbolisme. In: *Cahiers de l'Association internationale des études françaises*, 1954, n°6. p. 123-129 [citat: 03.07.2019].
Disponibil: <https://doi.org/10.3406/caief.1954.2052>
21. PEIRCE, C. S. *Ecrits sur le signe*. Paris: éd. G. Deledalle, 1978. 263 p.
22. POTTIER, B. *Théorie et analyse en linguistique*. Paris: Hachette Supérieur, 1992. 240 p.
23. POTTIER, B. *Sémantique générale*. Paris: Puf, Press Universitaires de France, 1992. 237 p.
24. RASTIER, F. *De la Signification lexicale au sens textuel: éléments pour une approche unifiée*, 2006, Vol.XI, n°1. [citat: 23.09.2017]. Disponibil: http://www.revue-texto.net/Inedits/Rastier/Rastier_Signification-lexicale.html
25. REBOUL, A. *Langage et cognition humaine*. Presses universitaires de Grenoble, 2007. 392 p. ISBN 978-2-7061-1414-4
26. REBOUL, A., MOESCHLER, J. *La pragmatique aujourd'hui. Une nouvelle science de la communication*. France: Édition du Seuil, 1998. 209 p. ISBN 2-02-030442-2
27. RICOEUR, P. Parole et symbole. In: *Revue des Sciences Religieuses*, 1975, n°49-1-2, p. 143-161
28. SPERBER, D., TODOROV, Tz. Théories du symbole. In: *L'Homme*. 1978, tome 18, n°3-4. De l'idéologie, p. 203-205 [citat: 14.08.2019]. Disponibil: https://www.persee.fr/doc/hom_0439-4216_1978_num_18_3_367893
29. ȘANDROVSCHI, D. La dimension du geste dans le texte: aspects syntaxique, sémantique et pragmatique sémiotiques, În: *Actele Coloniului științific internațional consacrat profesorului Grigore Cincilei cu prilejul aniversării a 80-ea de la naștere*. Chișinău: CEP USM, 2008, p. 193-195.
30. TOURATIER, Ch. *La sémantique*. Paris: Armand Colin, 2000. 191 p. ISBN 2-200-25210-2

31. ZBANȚ, L. La Métaphore cognitive dans le contexte de l'apprentissage de la traduction spécialisée. În: *Colocviul Internațional de Științe ale Limbajului „Eugen Coșeriu” (CISL), Ediția a XIV-a*, Chișinău: CEP USM, 2018, p. 305-315
32. ZEMMOUR, D. *Initiation à la linguistique*. Paris: Ellipses, 2004. 144 p.
- În limba engleză**
33. BANTEA, M. Emotions Reflected by the Somatic Symbols in Phraseological Units (based on the corpus of English, French, Italian and Romanian languages). În: *Integrare prin cercetare și inovare. Conferința științifică națională cu participare internațională, 14-15 noiembrie 2019 (Rezumate ale comunicărilor)*, Chișinău: CEP USM, 2019, p. 202-206
34. BARSALOU, L. Perceptual symbol system. In: *Behavioral and Brain Science*. Cambridge University Press: 1999, no. 22, p. 577-660.
35. BARSALOU, L. Abstraction in perceptual symbol systems. In: *The Royal Society*, 2003, no. 358, p. 1177-1187.
36. BERNSTEIN, A. *Essential of Psychology*. Second Edition. New York: Houghton Mifflin Company, 2002. 531 p. ISBN: 0-618-12296-6
37. BUHLER, K., ROBERT, E. *Semiotic Foundations of Language Theory*. New York: Springer Science+Business Media, 2013. 168 p. ISBN 978-1-4757-0925-4
38. CHANDLER, D. *Semiotics. The Basics*. New York: Routledge, 2007. 326 p. ISBN 10: 0-415-36376-4 (hbk)
39. CHOMSKY, N. *Knowledge of Language. Its Nature, Origin and Use*. New York. Westport. Connecticut. London, 1986. 295 p. ISBN 0-275-90025-8
40. DELOACHE, J.S. Becoming symbol-minded. In: *TRENDS in cognitive sciences*. Vol. 8, 2004, no. 2, p. 66-70.
41. FIRTH, R. *Symbols, Public and Private*. Allen and Unwin, 1973. 469 p.
42. GOLDIN-MEADOW, S., MCNEILL, D. The role of gesture and mimetic representation in making language the province of speech. In: *Michael C. Corballis & Stephen Lea (Eds.), The descent of mind*. Oxford: Oxford University Press, 1999. p. 155-172.
43. GOLDIN-MEADOW, S. The two faces of gesture: Language and thought. In: *Gesture, 2005*, p. 241-257 [citat: 19.03.2020]. Disponibil: <https://www.researchgate.net/publication/233585449>
44. HARNAD, S. The symbol grounding problem. In: *Physica D 42*, North-Holland, 1990, p. 335-346

45. JAKOBSON, R. *Functions of Language* [citat: 19.08.2018]. Disponibil: https://en.wikipedia.org/wiki/Jakobson%27s_functions_of_language
46. JUNG, C. G. *Man and His Symbols*. New York, 1988. 320 p. ISBN 0-385-05221-9.
47. LAKOFF, G., JOHNSON, M. The Metaphorical Structure of The Human Conceptual System. In: *Cognitive Science*, 1980, no. 4, p. 195-208 [citat: 05.07.2019]. Disponibil: https://onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.1207/s15516709cog0402_4
48. LAKOFF, G. *Women, Fire and Dangerous Things*. Chicago and London: The University of Chicago Press, 1987. 614 p. ISBN 0-226-46804-6.
49. LIFARI, V. *The Conceptual Categories Rendered By The Image of "The Heart" Used In Somatic Phraseologic Units*. În: *Studia Universitatis Moldaviae. seria Științe umanistice* Chișinău, 2016, nr.4 (94), p. 146-160. ISSN 1811-2668.
50. LIFARI, V. *Linguistic and Cultural Peculiarities of Proverbs about Women* [citat: 09.01.2020]. Disponibil: <https://www.essaysauce.com/linguistics-essays/linguistic-and-cultural-peculiarities-of-proverbs-about-women/>
51. MATHE, I. *Impacts of Cross cultural Communication in Business*. Hungary: Békéscsaba. Centre for Foreign Language Education and Examination Tessedik Samuel College, 2011. p. 74-91
52. MELENCIUC, D. *A Reader in English Stylistics*. Chisinau: Moldova State University, 2005. 376 p. ISBN 9975-70-494-8
53. MELENCIUC, D. *Seminars in Modern English Stylistics. Part II*. Chisinau: Moldova State University, 2001. 344 p. ISBN 9975-917-99-2
54. MORRIS, C. *Writing on the General Theory of Signs*. La Hague: Mouton, 1997, p. 364. Disponibil: <http://www.angelfire.com/md2/timewarp/morris.html>
55. NEWELL, A. Physical Symbol Systems. In: *Cognitive Science*, 1980, no. 4, p. 135-183.
56. ORNSTEIN, R. E. *The Psychology of consciousness*. Second Edition, Harcourt Brace Jovanovich, Inc. New York, Chicago, San Francisco Atlanta, 1977. 255 p. ISBN: 0-15-573082-7
57. RACIULA, E. Translation of Phraseological Units. În: *Tradiție și Inovare în Cercetarea Științifică. Ediția a V-a. Materialele Colloquia Professorum*. 10 octombrie 2014. *Alecu Russo State University of Bălți*. Bălți, 2015, p. 59-63. ISBN 978-9975-50-144-6.
58. RUSSELL, B. H. *Research Methods In Anthropology*. Oxford: Fourth Edition AltaMira Press, 2006. 803 p. ISBN 0-7591-0868-4
59. TALMY, L. *Toward a Cognitive Semantics*. Vol. 2 Cambridge: Massachusetts Institute of Technology, 2000. 494 p. [citat: 29.03.2020]. ISBN 0-262-20120-8. Disponibil:

https://books.google.md/books?hl=ro&lr=&id=Wi8TDgAAQBAJ&oi=fnd&pg=PP1&dq=+L.+Talmy+&ots=9z8VWKPwNZ&sig=Q1qtMbDZpgo5lZ2R1ULV-mCqyg4&redir_esc=y#v=

60. TODOROV, Tz. *Symbolism and Interpretation*. Ithaca, New York: Cornell University Press, 1986. 181 p. ISBN 0-8014-9371-4
61. WERNER, H., KAPLAN, B. *Symbol Formation*. New York: Psychology Press, Taylor and Francis Group, 2014. 517 p. ISBN 0-89859-370-0
62. WEST, R. & TURNER, L. H. *Understanding Interpersonal Communication, Making choices in changing times*. United States: Thomson Wadsworth, 2006. 387 p. ISBN 0-495-00210-0
63. WIERZBICKA, A. *Emotional universals*, [on-line] p. 23-69. [citat: 12.09.2019]. Disponibil: elies.rediris.es/Language_Design/LD2/wierzbicka.pdf

În limba română

64. ADAM, J.-M. *Lingvistica textuală*. Traducere: Corina Ifimia. Iași: Institutul European, 2008. 404 p. ISBN 97-973-611-544-8
65. BAHNARU, V. *Mutații de sens: cauze; modalități; efecte*. Chișinău: Știința, 1988. 156 p. ISBN 5-376-00398-1
66. BALDWIN, J. M. *Gândirea și lucrurile sau logica genetică. O examinare a dezvoltării și importanței gândirii*. Tradus în germană cu colaborarea autorului de W.F.G. Geibe, 3 vol. Leipzig, 1908-1914. 485 p, [citat: 27.03.2020]. Disponibil: <https://archive.org/details/dasdenkenunddied00bald/page/n33>
67. BANTEA, M. Dimensiuni istorice, culturologice și lingvistice ale simbolului. Aspecte semantico-funcționale. În: *Norma Limbii literare între tradiție și inovație. Materialele Simpozionului științific cu participare internațională*, 19 mai 2017. Chișinău: CEP USM, 2017. p. 71-77. ISBN 978-9975-71-906-3
68. BANTEA, M. Aspecte stilistice ale funcționării simbolului somatic. În: *Integrare prin cercetare și inovare. Conferința științifică națională cu participare internațională*, 9-10 noiembrie 2017. Rezumate ale comunicărilor. Chișinău: CEP USM, 2017. p. 91-94. ISBN 978-9975-71-568-3
69. BANTEA, M. Aspecte lingvostilistice comparate ale simbolului somatic în textul folcloric (în baza corpusului francez-român). În: *Colocviu internațional de științe ale limbajului „Eugen Coșeriu” (CISL). Ediția a XIV-a*. Chișinău: CEP USM, 2018. p. 251-257. ISBN 978-9975-142-05-2

70. BANTEA, M. Particularități ale simbolului somatic în culturologia romano-germanică. În: *Limba română actuală: normă și diversitate stilistică. Simpozion științific cu participare internațională*. 11 mai 2018. Chișinău: CEP USM, 2018. p. 76-87. ISBN 978-9975-142-02-1
71. BANTEA, M. Funcții ale simbolului somatic la nivel sintagmatic în baza limbilor engleză, italiană, franceză, română. În: *Integrare prin cercetare și inovare. Conferința științifică națională cu participare internațională*, 8-9 noiembrie 2018. *Rezumate ale comunicărilor*. Chișinău: CEP USM, 2018, p. 52-56. ISBN 978-9975-142-48-9
72. BANTEA, M. Aspecte semantico-funcționale ale simbolului somatic în textul biblic. În: *Materialele simpozionului științific internațional Anatol Ciobanu – Omul Cetății Limba Română. In memoriam: 85 de ani de la naștere*, 17 mai 2019. Chișinău: CEP USM, 2019, p. 149-156. ISBN 978-9975-149-05-1
73. BANTEA, M. Corelația simbolului somatic cu figurile de stil. În: *Materialele simpozionului științific internațional „Profesorul și Savantul Irina Condrea – Prezență Remarcabilă în Mediul Academic și Cultural din Republica Moldova”*, 25 octombrie 2019. Chișinău: CEP USM, 2019, p. 163-170. ISBN 978-9975-149-53-2
74. BANTEA, M. Rolul simbolului somatic frazeologic în exprimarea emoției prin prisma semioticii gestuale. În: *Studia Universitatis Moldaviae*. 2019, nr. 10 (130) *Seria „Științe Umanistice”* p. 8-13. [ISSN online-2345-1009], ISSN 1811-2668
75. BANTEA, M. Aspecte semantico-funcționale ale simbolului somatic în textul poetic european. În: *Materialele Colocviului internațional organizat de Biblioteca Universității „Ștefan cel Mare” din Suceava „Patrimoniul Canonic-Suport al Vitalității și Diversității Culturale”*. Suceava: 4-6 aprilie 2019. Publicat în EISH (CODFREURCOR), 2020, nr. 7, p. 336-350. ISSN 1987-8753
76. BĂRBUȚĂ, I. *Structura pragmasemantică a enunțului din limba română*. Chișinău: 2012. 191 p.
77. BĂRBUȚĂ, I. Factorii extralingvistici și nivelurile de codificare a informației în structura enunțului. În: *Buletin de Lingvistică* (Chișinău), 2013, nr.14, p.60-67.
78. BĂRBULEANU, A. *Limba religioasă românească actuală*. Craiova: Universitaria, 2013, 238 p. ISBN 978-606-14-0657-9
79. BIRTALAN, A., COLȚUN, G. Studiu comparativ al sinonimelor frazeologice adverbiale. În: *Academos* (Chișinău), 2014, nr. 2/33, p. 125-128.

80. BUTIURCĂ, D. Introducere la o hermeneutică a simbolului sacru. În: *Limba română. Revistă de știință și cultură* (Chișinău): Publicație editată cu sprijinului Institutului cultural românesc. Anul XVII, 2007, nr. 1-3 (139-141), p. 114-124. ISSN 0235- 9111
81. CIMPOI, M. *Esența Ființei*. Iași: Princeps Edit, 2007. 217 p. ISBN 973-7730-13-5, 978-973-7730-13-8
82. CINCILEI, G. Polisemia sintagmatică, variantele ei. În: *Conferința științifico-didactică anuală. Rezumatele comunicărilor*, 18-20 martie 1997. Chișinău: ULIM, 1997. p. 309-315.
83. CHIRINCIUC, V. *Funcția estetică a simbolului în poezia romantică franceză*: Teza de doctor în filologie. Chișinău, 1996. 142 p.
84. CLEOPA, I. A. *Ne vorbește Părintele Cleopa*, Ediția a II-a. Vol. VI. Vânători-Neamț: Mănăstirea Sihăstria, 2004. 143 p. ISBN 973-86895-0-3.
85. COJANU, D. *Ipostaze ale simbolului în lumea tradițională/The symbol in the Traditional World*. Iași: Lumen, 2009, 200 p. [citat: 06.06.2017]. Disponibil: <https://books.google.md/books?id=IbKr03UG998C&pg=PT5&hl=>
86. COLȚUN, Gh. *Frazeologia limbii române*. Chișinău: Arc, 2000. 207 p. ISBN 9975-61-129-X.
87. COMES, E. *Principii de elaborare a unei gramatici de orientare semantică*. Constanța: Ovidius University Press. Ovidius University Annals of Philology. Vol. XIII, 2002, p. 69-84
88. CONDREA, I. *Sociolingvistica*. Chișinău: CEP USM, 2018. 208 p. ISBN 978-9975-71-994-0
89. CONDREA, I. *Comunicarea prin traducere*. Chișinău: „Tehnica-Info”, 2001. ISBN 9975-63-054-5. 128 p.
90. CONDREA, I. Structura primelor cărți religioase în limba română, tipărite în tipografia exarhicească din Chișinău. În: *Academos. Revistă de știință, inovare, cultură și artă*. Filologie, 2016, nr.1, p. 142-146.
91. CORLĂTEANU, N., MELNICIUC, I. *Lexicologia*. Chișinău: Lumina, 1992. 225 p. ISBN 5-372-01180-7
92. COȘERIU, E. *Lección de lingvistică generală*. Chișinău: ARC, 2000. 302 p. ISBN 9975-61-146-X
93. COȘERIU, E. *Lingvistica din perspectivă spațială și antropologică*. Chișinău: Știința, 1994. 182 p. ISBN 5-376-01857-1

94. COȘERIU, E. *Universaliile limbajului*. 2002-2003, 31 p. [citat: 16.07.2019]. Disponibil: http://www.dacoromania.inst-puscariu.ro/articole/2002-2003_2.pdf
95. COTEANU, I. *Stilistica funcțională a limbii române. Limbajul poeziei culte*. București: Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1985. 173 p.
96. DIACONU, M. *Kant, Eliade și gândirea simbolică*, 2018. p. 9-13 [citat: 12.03.2018]. Disponibil: <https://mirceadiaconu.wordpress.com/2018/12/03/kant-eliade-si-gandirea-simbolica/>
97. DUDA, G. *Analiza textului literar*. București: Humanitas, 2000. 223 p.
98. ECO, U. *A spune cam același lucru. Experiențe de traducere*. Iași: Polirom, 2008. 395 p.
99. ELIADE, M. *Sacrul și profanul*. București: Humanitas, 1995. 128p. ISBN 973-28-0598-6
100. ELIADE, M. *Imagini și simboluri*. București: Humanitas, 1994. 239 p. ISBN 973-28-0480-7
101. EREMIA, A. Considerații teoretice privind motivația lingvistică. În: *Academos. Revistă de știință, inovare, cultură și artă*. Filologie, 2015, nr. 4, p. 137-142. ISSN 1857-0461
102. EVSEEV, I. *Probleme de semasiologie*. Timișoara: Facla, 1976. 202 p.
103. FRÎNCU, C. *Curenți și tendințe în lingvistica secolului nostru*. Iași: Casa Editorială „Demiurg”, 1999. 155 p. ISBN: 973-98105-7-8
104. FREUD, S. *Opere Esențiale*. Vol.3. *Psihologia inconștientului*. Serie coordonată de Vasile Dem. Zamfirescu. București: Trei, 2010. 438 p. ISBN: 978-973-707-318-1
105. FREUD, S. *Introducere în psihanaliză. Psihopatologia vieții cotidiene*. Traducere Leonard Gavrilu. București: Editura Didactică și Pedagogică, 1990. ISBN 973-30-1103-7. [citat: 15.02.2020]. Disponibil: https://www.academia.edu/28198773/Sigmund_Freud_INTRODUCERE_IN_PSIHANA_LIZA_Psihopatologia_vietii_cotidiene_Ed._E.D.P
106. GHEORGHE, G. *Proverbe românești și proverbele lumii romanice, Studiu comparativ*. București: Albatros, 1986. 423 p.
107. GHERASIM, A. Metafore conceptuale derivate din termeni anatomici. În: *Revista Limba Română* (Chișinău), anul XXIV, 2014, nr. 4, p. 161-166. ISSN 0235-9111
108. GIBSON, C. *Semne și Simboluri*. Oradea: Aquila'93, 1998. 160 p. ISBN: 973-9319-44-0. Disponibil: https://www.academia.edu/12241331/Gibson_Clare_-_Semne_si_Simboluri
109. GRAUR, A. *Studii de Lingvistică Generală*. București: Editura Academiei Republicii Populare Române, 1960. 515 p.

110. GRAUR, A., WALD, L. *Scurtă istorie a lingvisticii*. București: Editura Științifică, 1965. 182 p.
111. GUȚU, I. *Teorii semio-pragmatice moderne. Minisuport de curs*. Chișinău: Editura Științifică, 2017. 40 p.
112. GUȚU, I. *Semnul Estetic*. Chișinău: Editura Științifică, 2002. 197 p.
113. GUȚU, I. *Dimensiuni novatoare ale cercetării cuvântului –simbol*. București: Editura Fundației România de Mâine, 2015. 167 p. ISBN 978-973-163-922-2
114. IONESCU, M. Educație pentru știință și cultură. În: *Revista de pedagogie* (București). Anul XXXX, 1991, nr.6, p. 7-11
115. JACOBI, J. *Complex, arhetip, simbol în psihologia lui C. G. Jung*. București: Trei, 2018. 220 p. ISBN:978-606-40-0551-9
116. JUNG, C.G. *Opere complete Vol.V. Simboluri ale transformării*. București: Trei, 2016. 668 p. ISBN 973-8291-61-5
117. JUNG, C.G. *Opere complete. Tipuri Psihologice*. Vol.VI. București: Trei, 2004. 617 p.
118. KANT, I. *Critica facultății de judecare*. București: Editura Științifică și Enciclopedică, 1981. 571 p.
119. LĂCUSTĂ, E. Premise ale universalității frazeologismelor somatice. În : *Noua Revistă Filologică. Studii de Lingvistică* (Bălți: Universitatea de Stat „Alec Russo”). Anul I, 2010, nr. 1-2, p. 76-81
120. LĂCUSTĂ, E. Creația populară-sursă a imagologiei unei comunități (studiu în baza proverbelor ce conțin somatismul nas). În: *Artă și educație artistică* (Bălți: Universitatea de Stat „Alec Russo”), 2014, nr. 1(23), p. 40-46. ISSN 1857-0445
121. LIFARI, V. Metode de cercetare a conceptelor din perspectiva lingvisticii cognitive. În : *Limba Română* (Chișinău), 2017, nr. 4(240), p. 86-95. ISSN 0235-9111
122. LIFARI, V. Conceptele emotive redată de expresiile frazeologice somatice. În: *Integrare prin Cercetare și Inovare. Conferința științifică națională cu participare internațională*, 9-10 noiembrie 2017. Chișinău: CEP USM, 2017, p. 228-231. ISBN 978-9975-71568-3.
123. LIFARI, V. Categoriile conceptuale ale emoțiilor redată de expresii frazeologice somatice cu componenta lexicală „ochi”. În: *Intertext*.Vol. 1/2. Chișinău: CEP USM, 2017, p. 121-132.
124. LIFARI, V. Metode de cercetare a conceptelor din perspectiva lingvisticii cognitive. În: *Norma Limbii Literare între Tradiție și Inovare. Materialele Simpozionului științific cu participare internațională*, 19 mai 2017. Chișinău, 2017, p. 53-61.

125. MANCAȘ, M. *Limba artistic românească în secolul XX*. București: Editura Științifică 1991. 318 p.
126. MANOLII, A. Textul religios: limbaje și sublimbaje. În: *Limba română actuală: normă și diversitate stilistică* (Chișinău), 2018, p. 192-199.
127. MAZNIC, S. Restricție și extensiune în evoluția semantică de la latină spre română. În: *Buletin de lingvistică*, 2010, nr. 11, p. 101-104.
128. MCQUAIL, D. *Comunicarea*. Iași: Institutul European, 1999. 270 p.
129. METLEAEVA (LUCHIANOVA), M. Repere conceptuale ale tendințelor teoretice de traducere, fundamentate pe socio- și psiholingvistică. În: *Akados. Revistă de știință, inovare, cultură și artă* (Chișinău: Academia de Științe a Moldovei), 2016, nr. (43), p. 111-118. ISSN 1857-0461
130. MICLĂU, P. *Semiotica Lingvistică*. Timișoara: Facla, 1977. 310 p.
131. MOLEA, V. Delimitări ale oralității în limba română actuală. În: *Limba Română, Revistă de știință și cultură* (Chișinău), Anul XXIX 2019, nr. 1 (251), p. 93-104. ISSN 0235-9111
132. NEGREA, V. Discursul cognitiv al antropologiei lingvistice – sursă pentru potențarea cunoașterii. În: *Studia Universitatis Petru Maior. Philologia* (Târgu Mureș). 2015, nr. 19, p. 44-50. ISSN: 1582-9960
133. PARPALĂ-AFANA, E. *Stilistica*. Craiova: Unuversitaria, 2006. 315 p.
134. PÂNZARU, R. *Metaforele-scheme textuale globale. Probleme actuale de lingvistică, glotodidactică și știință literară* Vol. III. Chișinău: CEP USM, 2004, p. 461-465.
135. PIAJET, J., CHOMSKY, N. *Teorii ale limbajului. Teorii ale învățării*. București: Editura Politică, 1988. 632 p.
136. RADU, C. *Teorii ale limbajului. Suport de curs pentru anul III*. Universitatea „Babeș-Bolyai”, Facultatea de Științe Politice Administrative și ale Comunicării, Departamentul de Comunicare, Relații Publice și Publicitate. Cluj-Napoca, 2012. 37 p.
137. RICOEUR, P. *Conflictul Interpretărilor*. Traducere și postfață: Horia Lazăr. Cluj-Napoca: Echinoc 1999. 480 p. ISBN 973-9114-72-X
138. RICOEUR, P. *Despre traducere*. Iași: Polirom, 2005. 162 p. ISBN: 973-681-906-X
139. SALAVASTRU, C. *Logique, argumentation, interprétation*. Paris: L'Harmattan, 2007. 235 p. ISBN: 978-2-296-04767-9
140. SAUSSURE, F. de. *Curs de Lingvistică Generală*. Iași: Polirom 1998. 421 p.
141. SEBEOK, T. *Semnele: o introducere în semiotică*. Traducere de Sorin Mărculescu. București: Humanitas, 2002. 240 p. ISBN973-50-0184-5

142. SLAMA-CAZACU, T. *Lecturi de psiholingvistică*. București: Editura Didactică și Pedagogică, 1980. 426 p.
143. STATI, S. *Călătorie lingvistică în țara muzelor*. București: Editura Științifică, 1967. 159 p.
144. ȘĂINEANU, L. *Încercare asupra semasiologiei limbei române. Studii istorice despre tranzițiunea sensurilor*. Cu o alocuțiune-prefață de B. P. Hasdeu, ediție îngrijită, studiu introductiv și indice de Livia Vasiluță. Timișoara: Editura de Vest, 1999. 468 p. ISBN 9733603163.
145. TOMOIAGĂ, M.-A. *Metaforele conceptuale în limba română contemporană*, p. 62-63 [citat: 15.03.2020]. Disponibil: [http://www.dacoromania.instpuscariu.ro/articole/2015_1/22_XX_\(2015_nr.%201\)%20\[Pages%2055%20-%2067\].pdf](http://www.dacoromania.instpuscariu.ro/articole/2015_1/22_XX_(2015_nr.%201)%20[Pages%2055%20-%2067].pdf)
146. TRINCĂ, L. Termeni somatici și structurile asociative mentalului românesc. În: *Artă și educație artistică*. Presa universitară bălțeană, 2012, nr. 2 (20), p. 19-31. ISSN: 1857-0445
147. VIANU, T. *Despre stil și arta literară*. București: Editura Tineretului, 1965. 108 p.
148. VIANU, T., ROSETTI, A., POP, M, ALEXANDRESCU, S. *Studii de poetică și stilistică*. București: Editura pentru Literatură, 1966. 481 p.
149. WALD, L. *Pagini de teorie și istorie a lingvisticii*. București: All, 1998. 212 p. ISBN: 973-571-191-5
150. *Semiotica gestuală* [citat: 18.08.2018]. Disponibil: <http://www.scribub.com/sociologie/psihologie/comunicare/SEMIOTICA-GESTUALA31477.php>

În limba italiană

151. BERTOLETTI, P. *Mito e simbolo: gli strumenti della psicologia analitica*. Bari: Edizione Dedalo, 1986. 256 p. ISBN 9788822060600
152. CARDIA, C. Stato, Chiese e pluralismo confessionale. In: *Rivista telematica* (Milano), 2012, nr.23, 31 p. ISSN 1971- 8543.
153. *Il potere dei simboli nella storia della comunicazione* [citat: 15.03.2020]. Disponibil: <https://www.yumpu.com/it/document/read/15568777/scarica-la-mia-tesi-in-italiano>
154. MORUZZI, J. *La filosofia delle forme simboliche di Ernst Cassirer. Il linguaggio* [citat:15.03.2020].Disponibil:https://www.academia.edu/11789269/La_filosofia_delle_forme_simboliche_di_Ernst_Cassirer_il_linguaggio

155. SANDKUHLER, H. J. Linguaggio, segno, simbolo. L'anti-ontologia di Ernst Cassirer.
In: *Rivista internazionale di filosofia e psicologia*, vol. 1, 2010, no. 1-2, p. 1-13.
ISSN 2039-4667
156. SALVIOLI, M. *Il simbolo nella fenomenologia ermeneutica di Paul Ricoeur*, 2009
[citat:23.02.2020].Disponibil:https://www.academia.edu/3836204/Il_simbolo_nella_fenomenologia_ermeneutica_di_Paul_Ricoeur
157. SOBRERO, A.A. *Introduzione all'italiano contemporaneo. Le strutture*. Manuali
Laterza 42. Seconda Edizione. Roma: Editori Laterza, 1996. 484 p.
ISBN 88-420-4309-5
158. VIGNATO, G. *Simbolismo del cavo orale*. Istituto Franco Granone. Anno 2014
[citat: 23.02.2020]. Disponibil: <https://www.ciics.it/wp-content/uploads/VIGNATO.pdf>
- În limba rusă**
159. ЛОСЕВ, А. *Проблема символа и реалистическое искусство*, 1976
[citat:17.08.2019].Disponibil:https://s3.amazonaws.com/academia.edu.documents/33505504/Losev_Problema_simvola_i_realisticheskoe_iskusstvo.pdf?response-content-disposition=inline%3B%20filename%3D335055
160. ЛОТМАН, Ю. М. *Избранные статьи*. Том. 1. Таллинн, 1992, с. 191-199 [citat:
06.08.2019]. Disponibil: <http://www.philology.ru/literature1/lotman-92e.htm>
161. УЗЕНЦОВА, Е. А. *О проблемах исследования символа*. Российский
государственный социальный университет (филиал в г. Азове). Азов, 2013. 10 с.
162. ЦВЕТКОВА, О. А. *Символические образы в творчестве Р. Ролана*, Диссертация
на соискание учёной степени кандидата филологических наук. Москва, 1984.
130 с.
163. ШЕЛЕСТИУК, Е. *Семантика художественного образа и символа (на материале
англоязычной поэзии XX века)*. Москва, 1998. 207 с. [citat: 15.07.2019]. Disponibil:
http://shelestiuk.narod.ru/publications/Shelestiuk_Semantics_of_Poetic_Image_and_Symbol.pdf
- Dicționare și enciclopedii**
164. AQUIEN, M., MOLINIÉ, G. *Dictionnaire de Rhétorique et Poétique*. Paris: La
Pochothèque, Librairie Générale Française, 1999. 753 p. ISBN 2-353-13017-6.
165. BALDICK, Ch. *The Concise Oxford Dictionary of Literary Terms*. New York: Oxford
University Press, 2001. 280 p. ISBN 0-19-280118-X

166. BIEDERMANN, H. *Enciclopedia dei Simboli(Le Garzantine)*. Parte II, 1999. 308 p. [citat: 02. 03.2020]. Disponibil: <https://pdfslide.net/documents/hans-biedermann-enciclopedia-dei-simboli-le-garzantine-parte-ii.html>
167. CAZENAVE, M. *Encyclopédie des Symboles*. Édition française établie sous la direction de M. Cazenave, La Pochothèque, le livre du poche, Traduction de l'allemand : F. Périgaut, G. Marie et A. Tondat. Imprimé en Italie par G. Canale &S.p. A.-Borgaro T. Se-Torino, 1996. 818 p. ISBN 2-253-13010-9
168. CHEVALIER, J., GHEERBRANDT, A. *Dicționar de simboluri*. Vol.1. Traducători Slăvescu M., Zoicaș L. București: Artemis, 1993. 503 p. ISBN 973-566-026-1
169. CIRLOT, J. E. *A Dictionary of Symbols*. Translated from Spanish by Jack Sage. London: Taylor and Francis e-library, 2001. 419 p. ISBN 0-203-13375-7. [citat:03.02.2018].Disponibil:https://www.academia.edu/7141304/A_Dictionary_of_Symbols_J.E._Cirlot
170. *Dicționar Explicativ al Limbii Române*. Institutul de lingvistică „Iorgu Iordan”, Academia Română: Univers Enciclopedic, 2018. Disponibil: [online]
171. EVSEEV, I. *Dicționar de simboluri și arhetipuri culturale*. Timișoara: Amarcord, 1994. 220 p.
172. GATTO, TROCCHI, C. *Enciclopedia Illustrata dei Simboli*. Roma: Gremese editore, 2004. 381 p. ISBN 88 -8440-325-1
173. GORUNESCU, E. *Dicționar de proverbe francez-român și român-francez*. București: Teora, 2004. 552 p.
174. HORNBY, A. S. *Oxford Advanced Learner's Dictionary of Current English*. Seventh Edition. Oxford: University Press, 2010. 1715 p. ISBN-13: 978-0-19-4316583
175. ILINCAN, V. *Dicționar de expresii românești în contexte*.Cluj: Presa universitară clujeană, 2015. 303 p. ISBN 978-973-595-856-5
176. MANOLI, I. *Dictionnaire des termes stylistiques et poétiques*. Chișinău: Editura Științifică, 2012. 528 p.
177. MONTREYNAUD, F. *Dictionnaire de proverbes et dictons*. Paris: Le Robert, 1997. 491 p.
178. MORIER, H. *Dictionnaire de poétique et de rhétorique*. Paris: Puf, Presses universitaires de France, 1998. 1345 p.
179. NOZEDAR, A. *The Encyclopedia of Secret Signs and Symbols*. Harper Collins Publishers.UK 2009, 576 p. ISBN-10: 000729896X [citat: 21.04.2019].

Disponibil:<https://eindtijdinbeeld.nl/EiB->

[Bibliotheek/Boeken/Encyclopedia%20of%20Secret%20Signs%20and%20Symbols.pdf](https://eindtijdinbeeld.nl/EiB-Bibliotheek/Boeken/Encyclopedia%20of%20Secret%20Signs%20and%20Symbols.pdf)

180. PONT-HUMBERT, C. *Dictionnaire des Symboles, des rites et des croyances*. Paris: Edition Jean- Claude Lattès, 1995. 434 p.
181. REY, A. *Le Robert Micro, Dictionnaire de la langue française*. Paris: 27, rue de la Glacière, 1995. 1376 p.
182. SERINGE, Ph. *Les Symboles dans l'art, dans les religions et dans la vie*. Paris: Les Éditions Sum le Hameau, 2004. 459 p.
183. TRESIDDER, J. *La Clé des Symboles*. Paris: Édition France Loisir, 2000. 184 p.
184. ZINGARELLI, N. *Vocabolario della lingua italiana*. Milano: Edizione Mondolibri. 2005. 1248 p.

Sitografie

185. *Encyclopedie Universalis* [citat: 21.03.2020]. Disponibil: <https://www.universalis.fr/encyclopedie/symbole/1-la-fonction-du-symbole/>
186. *Encyclopaedia Britannica* [citat: 21.03.2020]. Disponibil: <https://www.britannica.com/topic/religious-symbolism/Varieties-and-meanings-associated-with-the-term-symbol>.
187. *Wikimedia France* [citat: 20.03.2019]. Disponibil: <https://fr.wikipedia.org/wiki/Symbole>
188. *Magazin istoric* [citat: 20.03.2019]. Disponibil: <http://magazinistoric.ro/adevarul-despre-o-expresie-celebra-capul-ce-se-pleaca-sabia-nu-l-taie-1/> .
189. *Collins dictionary* [citat: 08.04.2020]. Disponibil: <https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/symbol>
190. *Symbolism*. [citat: 08.04.2020]. Disponibil: <http://www.umich.edu/~umfansf/symbolismproject/symbolism.html/H/hair.html>
191. *Tra storia e mito* [citat: 08.04.2020]. Disponibil: [https://www.storiamito.it/bocca.asp\(it.\)](https://www.storiamito.it/bocca.asp(it.))

192. *Symbolism*. [citat: 08.04.2020]. Disponibil: <http://umich.edu/~umfansf/symbolismproject/symbolism.html/T/tongue.html>

Texte literare

193. ALECSANDRI, V. *Opere*. Vol. III. Chişinău: Hyperion, 1991. 662 p. ISBN 5-368-00959-3

194. *Biblia*. Chișinău: Complexul de Edituri al Bisericii Ortodoxe din Moldova, 2004. 1416 p.
195. ENGELBERG, E. *The Symboliste Poem (An anthology of the finest Symbolist poems)*. New York: E.P. Dutton & Co., Inc., 1967. 350 p.
196. FILIP, I. *Bufulnița nu clocește privighetori. Proverbe românești*. Chișinău: Prut, 2013. 232 p. ISBN 978-9975-54-127-5.
197. LEVIȚCHI, L. *Antologie de poezie engleză de la începuturi până azi*. Vol II. București: Minerva, 1981. 252 p.
198. RAVASI, G., ROSSANO, P. *La grande bibbia del giubileo*. Milano: Edizione San Paolo, 1997. 1151 p.
199. *Online Bible/Biblica, The International Bible Society* [citată: 27.06.2020]. Disponibil: <https://www.biblica.com/bible/niv/matthew>
200. *Poems* [citată: 07.10.2018]. Disponibil: <https://www.poemhunter.com/poem/william-and-helen/>
201. *Bible* [citată: 27.06.2020]. Disponibil: <https://www.info-bible.org/bible/index.htm>
202. *Dictionnaires français Larousse* [citată: 17.03.2019]. Disponibil: <https://www.larousse.fr/dictionnaires/français/face/32561/locution>
203. *The Origin of "Sociolinguistics"* [citată: 08.10.2020]. Disponibil: <https://www.cambridge.org/core/journals/language-in-society/article/origin-of-sociolinguistics/37BBF851ED2961C2A6914CF92C834163>

Anexa 1. Definiții ale simbolului din perspective disciplinare diferite

Tabelul A 1.1 Definiții etimologice ale simbolului

Nr.	Autor/origine	Definiții etimologice
1.	Etimologie	<i>Simbolul</i> provine de la termenul grec σύμβολον [symbolon] (<lat. <i>symbolum</i> , fr. <i>symbole</i> (sec. XIII), engl. <i>symbol</i>), ce înseamnă <i>semn</i> , care a derivat de la conceptul συμβάλλω [symballo] și posedă semnificația aproximativă: <i>a împreună două părți distinctive</i> .
2.	Grecia Antică	În Grecia Antică, noțiunea de <i>simbol</i> reprezenta un <i>semn de recunoaștere</i> și constituia un mediator, care efectua conexiunea dintre două lumi sau dimensiuni diferite, prin intermediul semnelor care îi erau atribuite, conform convenției socioculturale.
3.	Evul Mediu	În Evul Mediu, semnele distinctive (<i>simbolurile</i>) se utilizau, prin metonimie, pentru a desemna instituția sau puterea pe care o reprezentau.
4.	G. Vignato	Cuvântul <i>simbol</i> derivă din rădăcina verbului grec <i>symballo</i> și înseamnă „a ține împreună” sau chiar „a coase”, ceea ce înseamnă posibilitatea unei entități simbolice de a reuni două realități diferite, dând naștere unui sens alternativ pentru ambele.
5.	D. Cojanu	Istoria originii <i>simbolului</i> evocă ideea de refacere a unității, de reintegrare, de validare a unei alianțe.
6.	I. Guțu	<i>Simbolul</i> exprimat prin cuvânt este o apariție mai tardivă și întruchipează o fază, evident, mai înaltă a dezvoltării cugetului uman, deoarece se prezintă în calitate de exponent al gândirii axiologice sau conotativ-apreciative. Este etapa lui <i>homosignificans</i> (<i>homo symbolicus</i> , <i>homo faber</i>), adică a omului creator și beneficiar de semne, situat permanent în două lumi paralele și interdependente – lumea obiectelor și lumea semnelor.

Tabelul A 1.2 Definiții dogmatice ale simbolului

Nr.	Autorul	Definiții dogmatice
1.	P. Moreau	<i>Simbolul</i> este un semn al religiei ospitalității.
2.	H. de Saint-Victor	<i>Simbolul</i> este reprezentarea alegorică a unui principiu creștin exprimată sub o formă sensibilă.
3.	J.- L. Backes	<i>Simbolul</i> provine [...] dintr-o sursă divină.
4.	D. Butiurcă	Privit din perspectivă morfologică și funcțională, <i>simbolul</i> are o funcție cultică, este instituționalizat, motiv pentru care își menține dependența față de dogmă.

Tabelul A 1.3 Definiții filosofice socioculturale ale simbolului

Nr.	Autorul/Sursa	Definiții filosofice
1.	Hippocrates	<i>Simbolul</i> este un <i>semn</i> care reprezintă altceva decât pe sine însuși.
2.	Aristotel, Diogenes Laertes	<i>Simbolul</i> este o inducție ce nu funcționează în interiorul funcționalității lingvistice, ci leagă discursul cu exteriorul sau, cuvintele cu lucrurile.
3.	Sfântul Augustin	<i>Simbolurile</i> desemnează semne convenționale de factură umană.
4.	Dicționarul filosofic	<i>Simbolul</i> arată ceea ce reprezintă alt lucru în virtutea unei corespondențe analogice.

	Lalande	
5.	Dicționarul filosofic Lalande	<i>Simbolurile</i> reprezintă un sistem continuu de termeni din care fiecare reprezintă un element al altui sistem.
6.	E. Kant	Orice hipotipoză (întruchipare), ca sensibilizare, este de două feluri: fie schematică, fie simbolică; în primul caz, este vorba de un concept al rațiunii pentru care nu este adecvată nicio intuiție sensibilă, aici procedeul facultății de judecare fiind doar analog cu procedeul schematismului; în al doilea caz, este vorba de un concept al intelectului unde se dă, a priori, intuiția corespunzătoare.
7.	F. Hegel	<i>Simbolul</i> reprezintă începutul artei sau pre-arta, este un lucru exterior, un indiciu direct și se adresează direct la intuiția noastră.
8.	E. Cassirer	Noțiunile de semn și <i>simbol</i> fac parte din două universuri discursive diferite: semnul face parte din lumea fizică, <i>simbolul</i> face parte din lumea umană a semnificației.
9.	P. Ricoeur	Eu numesc <i>simbol</i> orice structură de semnificație în care sensul direct, primar, literal desemnează, pe deasupra, un alt sens indirect, secundar, figurat, ce nu poate fi sesizat decât prin mijlocirea celui dintâi.
10.	H. Morier	<i>Simbolul</i> reprezintă un semn concret cu valoare abstractă.
11.	F. Shelling	<i>Simbolul</i> este esența artei, este raza care cade direct din fondul obscur al ființei și judecății (gândirii) în ochiul nostru și care traversează toată natura noastră.
12.	U. Eco	Modul simbolic nu este neapărat un procedeu de producere, însă este mereu un procedeu de utilizare a textului, care poate fi aplicat la toate textele și la toate tipurile de semne, grație unei decizii pragmatice („eu vreau să interpretez simbolic”), care produce la nivel semantic o nouă funcție semiotică, asociind expresii deja dotate de conținut, codificate de noi părți de conținut, cele mai indeterminate posibil și stabilite de destinatar.
13.	I. Guțu	<i>Simbolul</i> este semn estetic motivat.

Tabelul A 1.4 Definiții psiholingvistice ale *simbolului*

Nr.	Autorul	Definiții psiholingvistice
1.	S. Freud	<i>Simbolurile</i> sunt formele care populează visurile sau aspirațiile noastre, fiind încărcate de semnificații.
2.	S. Freud	Esența raportului simbolic constă într-o comparație. Noțiunea de <i>simbol</i> adesea se apropie și de noțiunea de aluzie.
3.	C. G. Jung	<i>Simbolul</i> este un termen, un nume sau chiar o imagine care poate fi familiară în viața de zi cu zi, dar care posedă conotații specifice pe lângă sensul său convențional și evident. Acesta implică ceva vag, necunoscut sau chiar ascuns.
4.	J. Chevalier	<i>Simbolul</i> are funcția de transformator al energiei psihice, extrăgând dintr-un generator, cam tulbure și capricios, ce e drept, energia necesară omului, pentru a-și struni viața psihică.
5.	M. Eliade	<i>Simbolul</i> relevă anumite aspecte ale realității – celei mai profunde – ce resping orice alt mijloc de cunoaștere. Imaginile, <i>simbolurile</i> , miturile nu sunt creații arbitrare ale psihicului, ele răspund unei necesități și îndeplinesc o funcție: dezvăluirea celor mai secrete modalități ale ființei.
6.	P. Miclău	<i>Simbolul</i> este mai degrabă o categorie psihologică.
7.	I. Guțu	O altă trăsătură a <i>simbolului</i> este caracterul său psihoasociativ.

Tabelul A 1.5 Definiții ale *simbolului* din perspectivă lingvistică

Nr.	Autorul	Definiții lingvistice
1.	Ch. Peirce	<i>Simbolul</i> este un tip de semn convențional folosit în limbajele formale.
2.	F. de Saussure	<i>Simbolul</i> are caracteristica de a nu fi niciodată cu totul arbitrar; el nu e vid; între semnificant și semnificat există un rudiment de legătură naturală.

3.	L. Hjelmslev	Constituția semnului este mult mai complexă decât cea a <i>simbolului</i> , dat fiind faptul că <i>substanța</i> trebuie să parcurgă <i>forma</i> , înainte de a putea servi în calitate de element constitutiv al semnului, în timp ce în <i>simbolul</i> motivat substanța completează funcția elementului constitutiv.
4.	T. Vianu	<i>Simbolurile</i> lingvistice semnifică o noțiune precisă și au, prin urmare, o perspectivă închisă și limitată.
5.	V. Vinogradov, A. Losev, O. Necrasova	<i>Simbolul</i> este un semn al semnului.
6.	H. Wald	<i>Simbolul</i> este tinerețea semnului, iar semnul este maturitatea <i>simbolului</i> , semnul începe ca <i>simbol</i> și <i>simbolul</i> termină ca semn.
7.	I. Coteanu	<i>Simbolul</i> apare ca semnul care trimite la obiect prin intermediul altui semn.
8.	E. Coșeriu	<i>Simbolul</i> urmează principiile unei convenții.
9.	T. Sebeok	<i>Simbolul</i> este caracterizat de o relație convențională între semn și obiect.
10.	U. Eco	<i>Simbolul</i> este un cod al codului. Spre deosebire de semn, care face parte din limbajul comun, <i>simbolul</i> aparține limbajului cultivat, însă este acaparat de limbajul pseudo-cotidian în virtutea convenționalismului ce îi aparține.
11.	F. Rastier	<i>Simbolul</i> este mai degrabă utilizat pentru a desemna semnificatele unui limbaj decât semnele unei limbi.
12.	M. Mancaș	<i>Simbolul</i> este un nume al unui obiect concret, ales în mod convențional pentru a desemna o întreagă clasă de obiecte, o noțiune abstractă sau o însușire predominantă cu care poate fi pus în legătură.
13.	D. Mcquail	Simbolizarea o considerăm un proces prin care, în primul rând, sensul este asociat cu obiecte, concepte, practici, narațiuni specifice sau cu reprezentări ale acestora.
14.	E. Parpală-Afana	<i>Simbolul</i> este un semn dublat.
15.	I. Guțu	<i>Simbolul</i> este un semn lingvistic special.
16.	E. Uzentsova	Semnificația <i>simbolului</i> este reală doar în cadrul comunicării umane, înafara acesteia putem urmări doar o formă a <i>simbolului</i> lipsită de semnificații.

Tabelul A 1.6 Definiții ale *simbolului* literar-artistic

Nr.	Autorul	Definiții literar-artistice
1.	B. Pottier	<i>Simbolul</i> trimite la o asociere în general culturalizată.
2.	G. Molinié	<i>Simbolul</i> care este compus din diverse metonimii (concretizări, semne, sinecdoce), adesea integrat într-o organizare generală ce implică o personificare, nu trebuie confundat cu alegoria care este o macrofigură ce nu se reduce doar la compuşii săi.
3.	E. Granjon	<i>Simbolul</i> este folosit într-un mod eterogen pentru a vorbi atât despre alegorie, emblemă, semn, semnal, motto, imagine, simptom, cifră, cât și despre arhetip.
4.	E. Engelberg	Orice limbă este simbolică și toată limba poetică folosește semne- <i>simbol</i> pentru a transmite ceea ce nu se vrea a spune direct.
5.	T. Vianu	<i>Simbolurile</i> artei au o perspectivă deschisă și nelimitată, după cum o dovedește viața lor istorică și posibilitatea variatei lor receptări în diferite epoci succesive.
6.	A. Losev	Conceptul de <i>simbol</i> în literatură și artă este unul dintre cele mai încețoșate, confuze și contradictorii. Acest termen adesea este folosit, pur și simplu, în sensul unui <i>semn</i> . Aproape toți confundă noțiunea <i>simbol</i> cu termeni precum <i>alegorie</i> , <i>emblemă</i> , <i>personificare</i> , <i>tip</i> , <i>mit</i> etc.
7.	I. Lotman	Un <i>simbol</i> , atât din punctul de vedere al expresiei, cât și din punctul de vedere al conținutului, este întotdeauna un text, adică are un sens unic, un conținut și o delimitare bine exprimată, ceea ce face posibilă distingerea clară de contextul

	semiotic înconjurător.
--	------------------------

Tabelul A 1.7 Definiții lexicografice ale *simbolului* în limbile franceză, engleză, italiană și română

<i>Dictionnaire de la Langue Française</i> (fr.)	
I. 1. Être, objet ou fait qui, par sa forme ou sa nature, évoque spontanément (dans un société ou une civilisation donnée) qqch. d'abstrait ou d'absent – signe . e. g. <i>La Colombe est le symbole de la paix</i> . Image ou énoncé qui vaut par ce qu'il (elle) évoque – allégorie, image, métaphore .	
2. Signe ou abréviation conventionnelle employé dans le sciences. <i>Symbole algébrique, chimique</i> .	
3. Personne qui représente, évoque (qqch.) de façon exemplaire – personification . <i>Elle est le symbole de la générosité</i> .	
II. Formule dans laquelle l'Eglise chrétienne résume sa foi. <i>Le symbole des apôtres commence par „Je crois en Dieu...”</i> . [181, p. 1237]	
<i>Learner's Dictionary of Current English /Collins Dictionary</i> (engl.)	
1. Symbol (of something), a person, an object, an event, etc. that represents a more general quality or situation. e. g. <i>White has always been a symbol of purity in Western cultures</i> .	
2. Symbol (for something), a sign, number, letter, etc. that has a fixed meaning, especially in science, mathematics and music.	
3. (psychoanalysis) the end product, in the form of an object or act, of a conflict in the unconscious between repression processes and the actions and thoughts being repressed. e. g. <i>the symbols of dreams</i>	
4. (psychology) Any mental process that represents some feature of external reality [189, p. 1]. Word origin: late Middle English (denoting the Apostles' Creed): from Latin <i>symbolum</i> 'symbol, Creed (as the mark of a Christian)', from Greek <i>sumbolon</i> 'mark, token', from <i>sun</i> 'with' + <i>ballein</i> 'to throw' [174, p. 1500].	
<i>Vocabolario della lingua italiana</i> (it.)	
1. Elemento materiale, oggetto, figura animale, persona e simile, considerato rappresentativo di un entità astratta: e.g. <i>la bandiera e il simbolo della patria</i> .	
2. Nelle discipline scientifiche, espressione grafica convenzionalmente assunta a rappresentare un qualsiasi ente: e. g. <i>'m' è il simbolo della massa</i> .	
3. Abbreviazione convenzionale formata da una o due lettere, usata per designare un elemento chimico: e. g. <i>Cl è il simbolo del cloro</i> .	
4. Segno. Dal lat. <i>Symbolus</i> , dal greco <i>symbolon</i> 'contrasegno', da avvicinare a <i>symbollein</i> , comp. Di syn. 'insieme' e <i>ballein</i> 'mettere' [174, p. 983]	
<i>Dicționar explicativ al limbii române</i> (ro.)	
1. Semn, obiect, imagine etc. care reprezintă indirect (în mod convențional sau în virtutea unei corespondențe analogice) un obiect, o ființă, o noțiune, o idee, o însușire, un sentiment etc. (În literatură și în artă) Procedeu expresiv prin care se sugerează o idee sau o stare sufletească și care înlocuiește o serie de reprezentări.	
2. Spec. Semn convențional sau grup de semne convenționale folosit în știință și tehnică și care reprezintă sume, cantități, operații, fenomene, formule etc. e.g. <i>simbol</i> matematic, <i>simbol</i> chimic.	
3. (Bis.: în sintagma) <i>Simbolul</i> credinței = rugăciune care reprezintă expunerea succintă a dogmelor fundamentale ale religiei creștine; Crezul. Din lat. <i>symbolum</i> , fr. <i>symbole</i> , germ. <i>Symbol</i>	

Tabelul A 1.8 Definiții ale *simbolului* sociocultural din perspectivă cognitivă

Nr.	Autorul	Definiții socioculturale, cognitive
1.	R. Firth	<i>Simbolul</i> este un <i>depozit</i> de semnificații, care ne ajută să facem față problemelor comunicării în timp, sprijinind rememorarea și preîntâmpinând, într-o anumită măsură, nevoia reformulării ideilor.
2.	R. Wellek și	<i>Simbolul</i> reprezintă un obiect care se referă la alt obiect și, în același timp,

	A. Warren, adepții Școlii structuraliste pragheze	captează el însuși atenția (auditorului), prin calitatea proprie a prezentării.
3.	S. Alexandrescu	<i>Simbolul</i> este, de obicei, un obiect (concret) „prin” care putem „vedea” un concept abstract. Calitatea principală a simbolului este deci „transparența” lui.
4.	E. Shelestyuk	Un <i>simbol</i> poate apărea ca un simptom – o imagine, un vis, cuvânt, acțiune sau ca un semn atunci când este inclus, în mod conștient, în compoziție, ca unitate de formare a subtextelor.
5.	J.-M. Kinkenbergh	<i>Simbolul</i> este un semn arbitrar creat prin decupaje corespondente.
6.	A. Newell	Noțiunea <i>simbol</i> penetrează gândirea cognitivă.
7.	S. Harnad	Sistemului simbolic este: (1) un set de constituenți fizici arbitrari care (2) este manipulat în baza anumitor reguli explicite, [...] (3) semantic interpretabile.
8.	P. Bertolotti	Dimensiunea simbolică este necesară în procesul de interpretare.
9.	C. Cardia	Conceptul simbolic provine nu doar de la un semn, imagine, reprezentare, ci și din actele comportamentale individuale sau colective ale societății.

Anexa 2. Analiza lexicografică a *simbolului somatic conceptual*

Potrivit dicționarelor de simbologie aparținente arealelor culturale: francez, englez, italian și român, *simbolul somatic cap* însușește caracteristici distinctive, conformate realităților culturale: „*Craniul*, simbolul morții, incită să reflectăm asupra problemelor vieții și ale morții” (fr.) [180, p. 185], „*Craniul* este asociat cu o sferă celestă și *ochii* sunt stelele” (fr.) [15, p. 115], „Capul și inima operează în tandem în corp, în care aspectul logic interacționează cu cel emoțional precum o hartă sacră” (engl.) [179, p. 451], „*Capul*, din latina veche, este asociat cu *craniul* care provine de la cuvântul *vas* sau *coajă de țestoasă*” (it.) [172, p. 347], „Populațiile primitive conservau craniile umane sau animale, vopsindu-le în roșu (ocru), cu credința că ele reprezintă un gen de sămânță a vieții” (ro.) [171, p. 28]. Observăm, că simbologia franceză atribuie *craniului* dimensiune hiperonimică al existenței, care prin prisma hiponimelor somatice *ochi* acumulează semele: [+înțelepciune], [+inteligentă] și [+forță divină]. Aici *simbolul* reprezintă un mediator între două conținuturi aflate în antiteză, care pot fi tangibile doar cu ajutorul intermediarului ce creează o dimensiune imaginară predestinată acestei semnificații. În simbologia engleză, *simbolul somatic cap*, se află în conexiune directă cu *simbolul inimă* și asimilează multiplă pondere: [+rațiune], [+judecată], [+afectivitate], [+sacralitate]. Simbologia italiană oferă distincții metonimice conceptului *cap*, asociindu-l cu un vas sau cu o coajă a țestoasei care simbolic ar reprezenta [+recipient] în calitate concretă și [+rezistență], în sens conotativ. Simbologia română oferă *cranului* calitatea de *sămânță a vieții*, astfel conceptualizând metaforic [+continuitatea existențială].

La nivel convențional conceptual, toate cele patru culturi analizate reprezintă *simbolul somatic inimă* drept centru al vieții trupești și sufletești, însă fiecare imaginar sociocultural reliefează anumite predilecții pentru anumite caracteristici sau locații. De pildă, în simbologia franceză „*inima* este *simbolul* central ce reprezintă sediul spiritului, cunoașterii, iubirii și al inteligenței divine prezente în ființa umană” [15, p. 117]. Conform dicționarului englez *Element Encyclopedia of Secret Symbols*, „*inima* reprezintă *simbolul* compasiunii, iubirii și carității. Aceasta simbolizează centrul fizic și spiritual al ființei” [179, p. 452]. Cultura italiană concepe inima drept *simbol* al spiritualității, emotivității și al moralității umane. În simbologia românească „*Inima* reprezintă organul central în corpul ființei umane și sediu al sentimentelor, are valențele simbolice ale unui Centru macrocosmic, pus în relațiile de similitudine și interdependență cu toate elementele ce alcătuiesc modelul lumii în culturile tradiționale. Semnifică bunătate, dragoste, viață, curaj, onoare și intuiție” (ro.) [171, p. 76].

Simbolul somatic ochi este asociat, în toate culturile studiate, cu percepțiile: vizuală, conceptuală și spirituală a lumii. Este reprezentat în simbologia engleză în calitate de „oglină a sufletului” [179, p. 444]; cultura franceză îl identifică drept „*simbolul* cunoașterii și principiul creator în lumea imaginarului mito-poetic” [15, p. 115]. În simbologia italiană, *ochiul* asimilează ponderi contrastive: „Conform unei concepții străvechi, *ochiul* nu este doar un organ receptiv, este un *simbol* al capacității de exprimare spirituală” [166, p. 339]. Simbologia română atribuie semnificații antitetice *cecității*, care asimilează în același timp [-ignoranța], [-deficiența], [+înțelepciunea] și [+divinitatea] [171, p. 121-122].

Încă din Antichitate, *părul* și pilozitatea corpului erau dotate cu forța puterii magice, potenței, protecției și a virilității. Părul reprezenta partea corpului extrem de importantă. Coafura, pieptănătura și modul în care era efectuată tunsura sau frizura desemna, în general, funcția sau poziția socială. Prezența cvasi-constantă a *părului* lung în legendele sau miturile populare atesta rolul simbolic atribuit acestei părți vitale a corpului uman. „*Părul* reprezintă o extremitate a corpului și este o parte detașabilă ce încarnează partea cea mai perenă a corpului. O tradiție europeană sugerează că era indicat să conservăm în sertare șuvițe de *păr* ale celor plecați în eternitate, pentru efectuarea anumitor ritualuri magice. În mitologia Greacă, Apollon, frumosul arcaș cu *alura* veșnic juvenilă, poartă mereu o *șevelură lungă pe umeri* pe care fierul nu o poate tăia. Anume lui tinerii băieți îi oferă *șuvițe* din prima frizură, pentru că ritul *șevelurii tunse* sau *tăiatul moșului* marchează intrarea lor în reuniunea bărbaților” [180, p. 103]. „*Părul* simbolizează forța fizică și virilitatea; despre virtuțile și proprietățile unei persoane se spune că sunt concentrate în *părul* și unghiile sale” (engl.) [190, p. 1]. Importanța simbolică a *părului* a rămas la fel de pregnantă și în zilele noastre, podoaba capilară fiind una dintre cele mai demonstrative frumuseți ale ființei umane și reprezentând: [+vigoare], [+putere], [+voință] și [+libertate]. Trebuie să menționăm, însă că unele semnificații simbolice s-au învechit sau au asimilat dublă valoare. Spre exemplu, în secolul precedent *părul* constituia și un instrument indispensabil în diferite ritualuri de descântec; astăzi, știința, educația și cultura au eliminat această tradiție simbolică. Tunsura *părului*, în secolul anterior, în anumite circumstanțe, simboliza renunțarea la anumite privilegii, facilități și bucurii ale vieții care conduceau spre purificarea sufletului. În zilele noastre, frizura scurtă poate simboliza [+comoditate] sau [+modă], mai mult, distincția socioculturală dintre genuri este efectuată prin prisma lungimii *părului*, astfel, frizura scurtă este, de obicei, atribuită bărbaților și pieptănătura mai lungă reprezintă femeile. Așadar, observăm că evoluția semantică a *simbolurilor* este continuă și inevitabilă în imaginarul sociocultural.

Semnificația de bază a *simbolului nas* în imaginarele socioculturale studiate adoptă facultatea de a prezice și a intui: „*Nasul este simbolul intuiției care face posibilă simțirea lucrurilor*” (fr.) [167, p. 435]/„*Nasul reprezintă simbolul intuiției*” (engl.) [170, p. 453]/„Prin intermediul mirosului, consideră popoarele primitive, se stabilesc legăturile cu forțele și ființele invizibile” (ro.) [171, p. 113]. Culturile italiană și engleză conferă *simbolului nas* calitatea de *suflu divin*: „*Nasul uman este simbolul aerului care mișcă apele – suflul divin*” (it) [166, p. 317], „[...] respirația este un act spiritual sacru” (engl.) [179, p. 453]. Dicționarele de simbologie franceză și italiană atribuie *simbolului somatic nas* și forțe malefice „diavolii sunt adesea reprezentați cu *nasuri* disproportionale” (it.) [166, p. 317]. Culturile europene menționează: „[...] tendința multor popoare de a face legătura dintre *nasul* lung al unor bărbați și potențele lor sexuale sau spiritul de dominare” (ro.), „*Nasul* bărbatului ar avea aceeași proporție ca și penisul său” (fr.) [167, p. 435], „*Nasul* masculin este pus în corespondență asemănătoare cu penisul” (it.), fapt ce demonstrează universalitatea conceptului simbolic *nas*, însă fiecare imaginar sociocultural își pune amprenta de conceptualizare potrivit gradului diacronic de culturalizare.

Trebuie să menționăm că semnificația simbolică a conceptului *gură* însușește, de asemenea, conceptualizare universalizată cu pondere enantiosemică care poate simboliza atât [+creativitate], cât și [-distructivitate]: „Simbologia *gurii*, precum și simbologia focului, are două aspecte: creativ (în vorbire) și distructiv (devorator). Și, desigur, *gura* este punctul de convergență între lumea exterioară și cea interioară” [169, p. 221-222] (engl.), „La fel cum lumea este luminată de strălucirea soarelui, toată respirația superioară este temperată de respirația omului. În imaginile exorcizării Evului Mediu vedem figuri infernale negre care ies din *gura* celor posedăți, în timp ce fire de aur, conectate cu cerul, ies din *gura* celor care se roagă” (fr.) [167, p. 89], „*gura* este *simbolul* forței creatoare, al medierii, dar și al distrugerii. Cele două aspecte, negativ și pozitiv, sunt reprezentate în iconografie prin *gura* monstrului și prin buzele îngerilor” (ro.) [171, p. 71], „În judecata finală din *gura* judecătorului universal, iese o sabie pentru a lovi oamenii, în timp ce, în Evul Mediu, în imaginile care reprezintă exorcizările, din *gura* vindecătorului apar figuri diabolice și fire de aur dintre cele ale rugătorilor, aceștia din urmă legați cu cerul” (it.) [191]. Precum observăm, *simbolul somatic gură* semnifică unul dintre elementele constitutive ale corpului uman, care, prin abstractizare, asimilează proprietatea de a crea [+] prin diseminare, și însușește caracteristicile atât concretă, cât și abstractă, prin trăsătura distructivă [-].

Simbolul somatic limbă reprezintă un alt element constitutiv al corpului omenesc, fapt ce îi conferă statut universal cu trăsături caracteriale similare, însoțite de semnificații enantiosemice în limbile pe care le studiem: „*Limba* poate asimila atât simbolică șarpelui, cât și

falică sau poate referi pur și simplu limbajul. *Limbile* sunt, de asemenea, indicative pentru vocea zeilor. În creștinismul medieval și în arta orientală, *limbile* mari, proeminente, sunt adesea semnul demonilor sau al diavolului” (engl.) [192]. Precum observăm, încadrarea simbolică a conceptului *limbă*, în cultura engleză, asimilează distincții pluridimensionale, atât negative (vocea demonilor), neutre (limbaj, simbolică falică), cât și positive (vocea zeilor). La fel precum și în celelalte culturi: „În mitologia egipteană, „*inima* și limbajul”, adică rațiunea și limbajul (cuvântul lui Dumnezeu), sunt instrumentele prin care zeul Ptah orchestrează Creația. Maximele prudenței îl sfătuiesc pe om să nu fie călăuzit doar de *limbă* atunci când nu este inspirat de Dumnezeu (prin intermediul profeților săi” (fr.) [167, p. 351]. „Ca organ și ca sinonim al vorbirii, *limba* a fost asociată focului („*limba* de foc”), mobilității și ambivalenței flăcării. Ea distruge sau întemeiază, purifică sau întinează, are putere asupra vieții și asupra morții. *Limba* lui Dumnezeu e comparată cu un foc devorant (Isaia, 30, 27); simbolizează Sf. Duh ca forță a luminii. Dar tot în Sf. Scriptură ea se mai numește și sabia cu două tășuri (Iacob, 3, 5)” [171, p. 92]. Trebuie să menționăm faptul că *simbolul somatic limbă* constituie unul dintre hiponimele *simbolului somatic gură* (hiperonim), fapt ce atrage după sine asimilarea acelorași semnificații simbolice atribuite elementului *gură*. În același timp, calitatea de subordonat al *simbolului limbă* atenuază pregnant semnificația distructivă pe care o posedă *simbolul gură*, în acest mod *limba* asimilând însușire constructivistă, în general, cu valoare pozitivă.

Semnificațiile simbolice ale conceptului *mână* conferă acestuia statut universal, întrunind în sine o serie de elemente similare, însă adaptate la imaginarul sociocultural al culturilor puse în discuție. Spre exemplu, semnificația de putere, conferită *mânii*, constituie o caracteristică universală: „În culturile semitice, *mâna* este sinonimă cu puterea; aceasta exprimă puterea suveranului și, prin urmare, reprezintă un *simbol* regal” (fr.) [167, p. 384], „*Simbol* al muncii, al activității transformatoare, dar și al puterii, posesiunii și dominației” (ro.) [171, p. 104], ”În Cabala, *mâna* stângă a lui Dumnezeu înseamnă dreptate, iar *mâna* dreaptă a lui, milostenie. Binecuvântările sunt date cu *mâna* dreaptă” (engl.) [179, p. 447], „În cultura franceză descendenții ilegitiimi sunt numiți *mâna stângă*” [56, p. 19]. Precum observăm, *simbolul mână* acumulează numeroase caracteristici reflectate prin prisma imaginarelor socioculturale: [+muncă], [+putere], [+forță transformatoare], [+regalitate], [+justiție], [+binecuvântare], [+milostenie], toate, în fond, având atribuție cu semul [+putere] și asimilând pondere pozitivă, fapt ce demonstrează caracterul constructivist al *simbolului somatic mână*.

Simbolul picior evidențiază, de asemenea, caracteristici universale adaptate la conceptualizarea cognitivist-pragmatică a imaginarelor socioculturale: „*Piciorul* este un *simbol* al forței, stabilității și rezoluției” (engl.) [179, p.445]/„oamenii au crezut mult timp că pot

transmite pământului, prin prisma amprentelor de *picioar*, forța și aura personală” (fr.) [167, p. 526], „Fiind *picioarul* în contact cu pământul, era foarte răspândită credința persoanei care mergea pentru a transmite pământului puterile și influențele” (it.) [166, p. 397]/„Urmele lăuate de *picioar* sunt întotdeauna o metonimie a persoanei, semne ale prezenței sale în lume. *Picioarul* e simbolul legăturii omului cu pământul. *Picioarul* mai este un simbol al forței și autorității. În legendele cosmogonice românești, Dumnezeu creează viețuitoarele lovind cu *picioarul* în pământ” (ro.) [171, p. 105]. Trebuie să precizăm că, la nivel conceptual, *simbolul somatic picioar* acumulează în sine caracteristici cu pondere pozitivă [+] care au calitatea de a transfigura sau a transmite elementele constitutive spirituale ale omului, prin intermediul pământului.

Așadar, analiza contrastiv-comparativă a imaginarului sociocultural simbolic somatic ale culturilor examinate reflectă universalitate simbolică în considerare conceptuală. Însă fiecare cultură dezvăluie o anumită predilecție pentru diversele elemente constitutive ale *simbolului somatic*, astfel, demonstrând o anumită distincție una față de cealaltă. Înțelegem deci că *simbolurile somatice* au fost incluse în cotidianitate încă de la *Facerea Lumii*, fiind prezente în cultura fiecărui popor prin prisma mai multor discipline: Biblie, mitologie, simbologie, artă, literatură și folclor. Acestea se conformează credințelor și imaginarului fiecărei culturi, apropiază o anumită semantică însoțită, bineînțeles, de un șir de funcții simbolice care oferă *simbolului*: dinamicitate, evidență, convenționalitate și calitate arhetipală.

Anexa 3. Simbolul somatic sociocultural exprimat în cadrul figurilor stilistice

Spre a distinge și identifica *simbolul somatic* în cadrul figurilor stilistice, este utilă o exemplificare pertinentă a mecanismului semantic a câtorva tropi, fapt pentru care am ales metafora și metonimia.

Structura de bază a *metaforei* este, de fapt, *comparația*. În acest context vom oferi două exemple în paralel: a) primul care oferă un *simbol somatic*-imagine generalizator și b) al doilea care oferă un *simbol somatic*-imagine particularizant. Așadar, vom începe cu prima formă a metaforei, în calitate de comparație.

Forma 1. a) Această *fată* este sprintenă ca o *căprioară*. /Cette *fille* est agile comme une *biche*. (fr.)/This *girl* is agile like a *deer* (engl.) /Questa *figlia* e agile come una *cerva* (it.)
b) Acești *ochi* sclipesc precum *stelele* pe cer (ro.) /Ces *yeux* brillent comme les *étoiles* dans le ciel (fr.) /Questi *occhi* brillano come le *stelle* nel cielo (it.) /These *eyes* shine like the *stars* in the sky (engl.).

În primul exemplu, conceptul *fată* asimilează dublă însemnătate: 1. metaforă conceptuală, în calitate de procedeu stilistic, și 2. *simbol*-imagine, adoptat prin convenție, care reflectă calitățile unei căprioare: [+agilitate], [+suplețe], [+îndemânare].

În al doilea exemplu, conceptul *ochi* acumulează calitățile: 1. metafora-sinecdocă, 2. *simbol somatic* ce reliefează semele: [+energie] și [+lumină].

Menționăm că ambii termeni, în aceste context, reprezintă *comparatul*. Calificativul *sprintenă* descrie atât comparantul, cât și comparatul. Sclipirea este o calitate care aparține: a) stelelor și, în simbologia culturală, b) ochilor, care sunt plini de viață și emană energie. Prin urmare comparantul dezvoltă sensul calității atribuite. Constatăm faptul că reliefarea simbolică, potrivit cercetătorului S. Alexandrescu, se efectuează atât la nivel morfologic prin prisma articolului demonstrativ/definit spre a oferi unicitate termenului, cât și la nivel semantic prin atribuire de sensuri, asimilând funcția de însușire umană.

Forma 2. a) Această *fată* este o *căprioară zveltă* (ro.) /Cette *fille* est une *biche agile* (fr.) /This *girl* is an agile *deer* (engl.) /Questa *figlia* e una *cerva agile* (it.)
b) Acești *ochi* sunt *stelele sclipitoare* ale cerului (ro.) /These *eyes* are the *shining* stars of the sky. (engl.) /Ces *yeux* sont les *étoiles brillantes* du ciel (fr.) /Questi *occhi* sono le *stelle lucenti* del cielo (it.)

Constatăm dispariția instrumentului comparativ care a fost înlăturat din structura comparației. Termenii comparanți nu mai posedă semnificația lor obișnuită: *căprioară/stele*/, însă fac trimitere efectivă la semnificatul comparat (*simbolul*-imagine *fată*, *simbolul somatic ochi*).

Aici vorbim despre o *metaforă explicită* sau *in praesentia*, în măsura în care ambii termeni-pivot, comparantul și comparatul, se indică reciproc, dedublata de *simbolurile* imagine: a) fată: [+agilitate], [+suplețe], [+îndemânare], b) ochi: [+energie], [+lumină].

Forma 3. a) Această *fată* este o *căprioară* adevărată (ro.)/Cette *fille* est une vraie *biche* (fr.)/This *girl* is a true *deer* (engl.)/Questa *figlia* e una vera cerva (it.).

b) Acești *ochi* sunt niște *stele* adevărate(ro.)/Ces *yeux* sont de vraies *étoiles* (fr.)/These *eyes* are true stars (engl.) Questi *occhi* sono vere *stelle* (it.).

În aceste contexte, metaforă este explicită și nu posedă indicația calității atribuite: receptorul singur trebuie să efectueze analiza interpretativă extrăgând valoarea asociată căprioarei și stelelor. Ideea de: a) agilitate, îndemânare, suplețe, este transfigurată în *simbolul* imagine *fată*; b) strălucire, sclipire, este transferată în *simbolul somatic ochi*, din care se elimină calitatea proprie *căprioarelor* și *stelelor* și se atribuie doar elementele figurate simbolice, pentru a le face să fie considerate: *fată* sau *ochi*.

Forma 4. a) Aceasta este o *fată* sprintenă (ro.)/This is an agile *girl* (engl.)/Cette *fille* est agile (fr.)/Questa e una *figlia* agile (it.).

b) Doi *ochi* sclipitori au apărut în sală (ro.)/Two glittering *eyes* appeared in the room (engl.)/Deux *yeux* brillants apparurent dans la chambre (fr.)/Due *occhi* scintillanti apparvero nella stanza (it.)

Aici putem regăsi indicația calității atribuite. Astfel, conceptele simbolice *fată* și *ochi* asimilează calitate dihotomică: 1. metaforă implicită sau in absentia, 2. *simbol somatic* imagine, în care un singur termen este marcat în discurs, comparantul, ce trebuie să fie însărcinat cu totalitatea indicatorilor care reprezintă comparatul. În consecință, munca receptorului este și mai amplă în acest context.

Forma 5. a) O *căprioară* trebăluiește prin casă (ro.)/Une *biche* travaille dans la maison (fr.)/A *deer* is working through the house (engl.)/Una *cerva* sta lavorando per la casa (it.).

b) Sala a rămas plăcut surprinsă la apariția *stelei* care a urcat pe scenă (ro.)/The audience was pleasantly surprised when *the star* appeared on the stage (engl.)/L'audience a été agréablement surprise lorsque *la star* est apparue sur la scène (fr.)/Il pubblico è stato piacevolmente sorpreso quando *la stella* è apparsa sul palco scenico (it.).

Vorbim despre o metaforă implicită absolută, pentru că nu posedă indicarea calității atribuite: un singur cuvânt, comparantul, trebuie să reprezinte obiectul analizei interpretative complicate și metodice, care recapitulează toate operațiile semantice anterior enumerate și descrise. Metafora deci reprezintă un trop puternic și de amplă utilizare, adesea desemnând concomitent și alte figuri de stil, precum: comparația, sinecdoca, metonimia. Astfel, ajungem la

concluzia că metafora coincide cu *simbolul somatic*, însă fiecare adoptă un statut separat: 1. metafora reprezintă un procedeu efectuat prin stilizare, 2. *simbolul* este o convenție culturalizată.

În practica stilistică, *simbolul* vine adesea reflectat de metonimie, „Este evident că *simbolurile* convenționale au la bază o motivație de tip metonimic, căci se fixează în uz în urma unei substituiri bazate pe contiguitate logică” [125, p. 149], fapt ce ne-a motivat să efectuăm o analiză structurală a metonimiei, în vederea elucidării elementelor constitutive și atribuția *simbolului* la această figură de stil.

Există mai multe tipuri de **metonimii** care relevă următoarele raporturi de contiguitate:

1. Conținut pentru conținător și viceversa

E.g. a) *Casa sufletului/the house of the soul (engl.)/la maison de l'âme (fr.)/la casa dell'anima, (it.) casa*, în acest context are funcția de a simboliza o parte a corpului (*inima*) care însușește conotație pozitivă și asimilează semnificațiile: [+bunătate], [+sensibilitate], [+dragoste] și [+afecțiune] cu funcția de recipient al sufletului. Prin urmare metonimia *casa sufletului* coincide cu *simbolul somatic inimă* și reprezintă abstractul pentru concret.

E.g. b) *Inimă de mamă (ro.)/Mother's heart (engl.)/Le coeur de la mère (fr.)/Cuore della mamma (it.)* simbolizează: [+tandrețea], [+duioșia], [+delicatețea] unei mame și reprezintă concretul prin abstract.

2. Cauză pentru efect și viceversa

În anumite expresii, organele corpului omenesc pot fi metonimii pentru ceea ce fac:

E.g. A avea *cap* pe umeri (ro. a avea minte în cap)/have a good *head* on your shoulders (engl. to be a sensible person)/avoir la *tête* sur les épaules (fr.)/avere la *testa* sulle spalle, a posto, (it. comportarsi con giudizio, in modo riflessivo). Acesta reprezintă un exemplu metonimic și simbolizează: [+înțelepciune], [+iscusință] și [+îndemânare].

3. Originea unui obiect sau a unei persoane.

E.g. Acest *om* este un adevărat Eminescu (ro.)/*Quest'uomo* è un vero Manzoni (it.)/This *man* is a real Byron (engl.)/Cet *homme* est un vrai Voltaire (fr.). Deducem că metonimia este dedublată de *simbolul somatic*-*image om* ce reprezintă celebritățile menționate și simbolizează: [+artistism], [+măiestrie], [+genialitate]. În acest context este oportun să menționăm că evidențierea simbolică se efectuează: 1. la nivel sintactic, cu ajutorul adjectivului demonstrativ spre a indica unicitatea termenului și 2. la nivel semantic, unde calitățile celebrității sunt atribuite unei persoane.

4. Abstractul pentru concret și concretul pentru abstract

E.g. Un om cu inimă (ro.)/Un homme avec coeur (fr.)/A man with a heart (engl.)/Un uomo con cuore (it.) *Simbolul somatic inimă* reprezintă concretul pentru abstract și simbolizează: [+bunătate], [+bunăvoință] și [+cumsecădenie].

5. Parte a corpului care desemnează un sentiment sau o emoție

E.g. Inima mea îți aparține (ro.)/My heart belongs to you (engl.) /Mon coeur t'appartient (fr.)/Il mio cuore ti appartiene (it.). În acest context *simbolul somatic inima* este dedublat de metonimie și simbolizează: [+dragoste] și [+afecțiune].

Concludem că *simbolul* este o noțiune care se distinge prin pregnanță semică sau funcțională, adoptat prin convenție culturalizată, care poate coincide, inclusiv, cu figurile de stil ce reliefează un procedeu stilistic.

Anexa 4. Aspecte semantico-funcționale ale *simbolului somatic cap* în unități conceptuale, sintagmatice, frazeologice și paradigmatică (în baza corpusului limbilor franceză, engleză, italiană și română)

Tabelul A 4.1 *Le symbole somatique tête*

Nr	Unitatea somatică	Traducerea	Semnificația	Funcția
1.	À la <i>tête</i> de quelque chose	A fi în <i>fruntea</i> cuiva	[+conducere]	Însușire umană
2.	Avoir, attraper la grosse <i>tête</i>	A se crede mai important decât în realitate	[-prezumție], [-înfumurare], [-aroganță]	Stare de spirit
3.	Avoir en <i>tête</i> de	A avea în <i>cap</i>	[-intenție], [-planificare]	Stare de spirit
4.	Avoir ses <i>têtes</i>	A avea feblețile sale, a arăta părtinire față de altcineva	[-părtinire]	Însușire umană
5.	Avoir sa <i>tête</i>	A avea <i>cap</i> , a fi în toate facultățile mintale	[+luciditate]	Caracteristică umană
6.	Avoir une idée derrière la <i>tête</i>	A avea o idee în <i>cap</i>	[-/+intenție nedezvăluită]	Container
7.	Avoir une <i>tête</i> à	A avea <i>față/cap</i> de	[-/+tip de comportament]	Însușire umană
8.	Bal, dîner de <i>têtes</i>	Reuniune de personaje deghizate	[-/+deghizare]	Fenomen social
9.	Coup de <i>tête</i>	Acțiune decisă brusc, fără reflectare prealabilă	[-/+improvizare]	Stare de spirit, acțiune, calitate
10.	De la <i>tête</i> aux pieds	Din <i>cap</i> până în <i>picioare</i>	[+/-complet]	Însușire umană
11.	De <i>tête</i>	În <i>cap</i> , <i>mental</i> , fără a folosi scrisul	[+cognitiv]	Comportament/ însușire umană
12.	En avoir par-dessus la <i>tête</i> de quelque chose, de quelqu'un	A avea/fi până peste <i>cap</i> (copleșit) de ceva sau cineva	[-dezgust]	Stare de afect emoțional
13.	Enfoncer, mettre quelque chose dans la <i>tête</i> de quelqu'un	A băga ceva în <i>capul</i> cuiva	[-/+a convinge], [-a influența]	Comportament/ însușire umană
14.	Faire la <i>tête</i>	A se îmbufna	[-supărare], [-indispoziție]	Stare de afect emoțional
15.	Homme, femme de <i>tête</i>	Persoană inteligentă și decisă	[+inteligentă], [+decizie]	Comportament/ însușire umană
16.	La <i>tête</i> la première	Cu temeritate, fără precauții	[-temeritate], [-imprudență]	Stare de spirit, acțiune, calitate, neajuns
17.	Lever, redresser la <i>tête</i>	A ridica, redresa, <i>capul</i> , a acționa din nou cu sentimentul de forță	[+ recâștigarea încrederii în sine]	Stare de spirit
18.	Monter la <i>tête</i> à quelqu'un	A inspira sentimente de ostilitate împotriva cuiva	[-persuadare]	Comportament/ însușire umană

19.	Monter à la <i>tête</i> de quelqu'un	A zăpăci pe cineva	[-manipulare]	Comportament/ însușire umană
20.	N'en faire qu'à sa <i>tête</i>	A face după <i>capul</i> său	[-/+a nu asculta sfatul nimănu]	Comportament/ însușire umană
21.	Ne pas avoir de <i>tête</i>	A nu avea <i>cap</i> , distrat, amețit	[-lipsă de prudență], [-a fi distrat], [-a uita totul]	Comportament/ însușire umană
22.	Par <i>tête</i>	De nimeni	[-nimeni]	Cantitate inexistentă
23.	Perdre la <i>tête</i>	A-și pierde <i>capul</i>	[-acces violent al furiei]	Stare de afect emoțional
24.	Se mettre dans la <i>tête</i>	A-și pune în <i>cap</i> ceva	[-a se influența]	Stare de spirit, o acțiune, o calitate sau un neajuns
25.	Se taper la <i>tête</i> contre les murs	A se bate cu <i>capul</i> de pereți	[-furie], [-disperare]	Stare de afect emoțional
26.	Tenir <i>tête</i> à quelqu'un	A ține <i>piept</i> cuiva	[-/+rezistență] [-opoziție]	Comportament/ însușire umană
27.	<i>Tête à tête</i> , en <i>tête à tête</i>	Între patru <i>ochi</i>	[-/+în privat]	Fenomen social
28.	<i>Tête</i> blonde	Copil	[+copilărie]	Calitate/Vârstă
29.	<i>Tête</i> de (+nom)	<i>Cap</i> de (nume injurios)	[-injurie]	Funcție peiorativă
30.	<i>Tête</i> de Turc	Marionetă	[-animator]	Însușire umană/Peiorativă
31.	<i>Tête</i> de mort	Scheletul unui <i>cap</i> uman; emblemă care reprezintă un craniu uman	[-/+craniu]	Obiect, somatism
32.	<i>Tête</i> d'oeuf	Intellectual	[+inteligență]	Apreciere ironică
33.	<i>Tête</i> en l'air	Cu <i>capul</i> în nori	[-a fi distrat], [-amețit]	Stare de afect emoțional
34.	<i>Tête</i> pressée	Carne tocată din <i>cap</i> de porc	[-/+tobă de porc]	Fel de mâncare
35.	<i>Tête</i> sans cervelle, <i>tête</i> de linotte, <i>tête</i> d'oiseau	A fi greu (sau tare) de <i>cap</i> sau a avea <i>cap</i> greu	[-inconsecvență], [-ireflexivitate], [-incompetență]	Depreciere/ funcție peiorativă
36.	Tourner la <i>tête</i> à quelqu'un	A suci <i>capul</i> cuiva	[-a face să piardă simțul realității], [-a îndrăgosti]	Caracter și comportament/ însușire umană
37.	Une grosse <i>tête</i>	<i>Cap</i> mare/ <i>căpos</i>	[+persoană savantă, foarte cultă]	Etichetare/apreciere
38.	Garder la <i>tête</i> froid Avoir de la <i>tête</i>	A judeca la rece, a avea <i>cap</i>	[+judecată] [+perspicacitate]	Stare de spirit
39.	Avoir la <i>tête</i> dure	A fi tare de <i>cap</i>	[-încăpățănare] [-temperament necontrolat]	Stare de spirit
40.	La <i>tête</i> pensante du mouvement	Persoana care dirijează	[+conducător]	Însușire umană
41.	<i>Tête</i> d'un clou	Extremitatea unui obiect	[-/+extremitate]	Parte a unui obiect
42.	<i>Tête</i> de quelque	Partea superioară a	[-/+parte	Parte a unui obiect

	chose	unui obiect	superioară]	
43.	Une <i>tête</i> de plus que moi	Un <i>cap</i> mai mare ca mine	[-/+înălțime]	Unitate de măsură pentru persoane
44.	Gagner d'une <i>tête</i> (cultura ipică)	A câștiga cu un <i>cap</i> , lungimea capului luată ca unitate de distanță între cai de cursă la sosire	[-/+lungime]	Unitate de măsură
45.	En <i>tête</i> de	Parte inițială, anterioară	[-/+antet]	Delimitativă
46.	Baisser la <i>tête</i>	A apleca <i>capul</i>	[-/+supunere], [-resemnare]	Înșușire umane
47.	<i>Tête</i> (anat.)	Extremitatea anumitor oase	[-/+cap de os]	Parte a unui obiect
48.	<i>Tête</i> (anat.)	Partea umflată a unor organe	[-/+parte organ]	Parte a unui organ
49.	<i>Tête</i> (astronomie)	Ansamblul format din nucleul și extremitatea unei comete	[-/+cometă]	Corp ceresc
50.	<i>Tête</i> (construcții)	Parte a unei construcții	[-/+construcție]	Obiect
51.	<i>Tête</i> (bucătărie)	<i>Cap</i> al unui animal	[-/+cap de animal]	Parte a corpului/ termen somatic
52.	<i>Tête</i> (economie)	Înființarea unei întreprinderi, instituții	[-/+baza unei instituții]	Obiect
53.	<i>Tête</i> (mec.)	Parte a unui utilaj	[-/+parte importantă a utilajului]	Obiect, utilaj
54.	<i>Tête</i> (meteorologie)	Partea exterioară a unui sistem noros	[-/+norii]	Obiect meteorologic
55.	<i>Tête</i> (militar)	Elementul cel mai avansat al unei trupe	[-/+trupă militară]	Obiect militar
56.	<i>Tête</i> (muzică)	Extremitatea unui instrument muzical	[-/+parte a instrumentului]	Obiect (parte) muzical
57.	<i>Tête</i> (utilaje)	Partea dură a ciocanului	[-/+partea importantă a ciocanului]	Parte a obiectului, utilajului
58.	<i>Tête</i> (petrol)	Fracțiunea cea mai ușoară de hidrocarburi obținută prin distilare	[-/+combinație chimică]	Substanță chimică
59.	<i>Tête</i> (sport)	Acțiune de lovire a mingii cu capul	[-/+lovitură cu capul]	Exercițiu
60.	<i>Tête</i> (tehnică)	Parte a unei mașinării care transportă scule	[-/+mașinărie]	Obiect tehnic
61.	<i>Tête</i> (vânătoare)	Set de coarne de animale	[-/+formațiuni osoase de pe capul animalelor]	Obiecte decorative
62.	<i>Tête</i> (forțe armate)	Focoasă nucleară	[-/+focoasă nucleară]	Obiect armat, utilaj
63.	<i>Tête</i> de lecture (electroacustică)	Cap de lectură	[-/+celulă fonocaptoră]	Utilaj electroacustic,
64.	<i>Tête</i> magnétique (electronică)	Transductor electromagnetic	[-/+dispozitiv pentru	Utilaj electronic

			transformarea energiei]	
65.	<i>Tête de piuts</i> (foraj)	Set de dispozitive pentru foraj	[-/+dispozitive pentru foraj]	Dispozitive
66.	<i>Tête ronde</i> (istorie)	Poreclă dată, în timpul Revoluției Engleze din 1642, partizanilor puritani din Parlament, care purtau părul tuns scurt, în timp ce moda era pentru bucle lungi.	[-/+poreclă]	Nume, poreclă
67.	<i>Tête de lecture</i> (informatică)	<i>Cap</i> de lectură	[-/+dispozitiv pentru a citi informația codată]	Ustensilă informatică
68.	<i>Tête d'impression</i> (birotică)	Pe unele mașini de scris, sferă metalică în relief cu caracterele necesare pentru tastare	[-/+matriță]	Ustensilă birotică
69.	<i>Tête de bielle</i> (mec.)	Capătul bielei care este articulată pe un știft al arborelui cotit	[-/+capul bielei]	Ustensilă mecanică
70.	<i>Tête d'usinage</i> (mec.)	Unitate care permite să rotească un fus și să-i dea mișcarea sa avansată	[-/+cap de prelucrare]	Ustensilă mecanică
71.	<i>Tête de pont</i> (militar)	Zonă ocupată de o forță militară pe teritoriul inamic	[-/+cap de pod]	Deictică/delimitativă
72.	<i>Tête de lit</i> (mobiliar)	Pat, noptieră, spetează	[-/+mobiliar]	Obiect
73.	<i>Voix de tête</i> (muzică)	Registrul înalt al vocii umane	[-/+voce]	Prozodică
74.	<i>Tête de série</i> (sport)	<i>Cap</i> de serie	[-/+concurrent]	Denominare
75.	<i>Tête de réseau</i> (telecomunicații)	Instalație care permite transmiterea informației prin cablu	[-/+cap de rețea]	Obiect telecomunicativ
76.	<i>Tête de ligne</i> (transport)	Localizarea unei linii de transmitere	[-/+cap de linie]	Delimitare transport
77.	<i>Faire tête</i> (vânătoare)	A face <i>față</i>	[-/+apărare]	Stare de spirit, acțiune, calitate

În urma cercetării *simbolului somatic cap*, din punctele de vedere conceptual, sintagmatic, frazeologic și paradigmatic, în 77 de unități lingvistice delimitate în *Dictionnaire de la Langue Française*, au fost identificate: [-/+47] de concepte și expresii neutre sau enantiosemeice care constituie 61% din cifra totală, [-20] de unități semantice negative ce reprezintă 26% din cifra totală și [+10] unități somatice pozitive care desemnează 13% din suma unităților lingvistice analizate.

Tabelul A 4.2 Il simbolo somatico testa

Nr.	Unitatea somatică	Traducerea	Semnificația	Funcția
1.	<i>Testa dell'uomo</i>	<i>Capul omului</i>	[+/-partea superioară a corpului omului]	Termen somatic Însușire umană
2.	<i>Testa di animale macellato</i>	<i>Capul animalului sacrificat</i>	[+/-partea superioară a corpului unui animal]	Termen somatic
3.	<i>Cranio</i>	<i>Craniu</i>	[-/+craniul]	Termen somatic Existență
4.	<i>Rompersi la testa</i>	<i>A-și rupe capul</i>	[-/+gândire în exces]	Stare de spirit, acțiune, calitate sau neajuns
5.	<i>Alzare la testa, farsi valere, ribellarsi</i>	<i>A ridica capul, a se rebela</i>	[-/+rebeliune]	Însușire umană, caracter și comportament
6.	<i>Abbassare la testa</i>	<i>A apleca capul</i>	[-/+supunere]	Atitudine umană, stare de afect emoțional
7.	<i>Non avere testa</i>	<i>A nu avea cap</i>	[-puțină prudență] [-fără discernământ]	Statut emoțional
8.	<i>Montarsi la testa, sopravvalutare le proprie capacità o attitudini</i>	<i>A și-o lua în cap, părere exagerat de bună despre sine</i>	[-aroganță] [-obraznicie]	Stare de spirit
9.	<i>Mozzare la testa a qualcuno</i>	<i>A tăia capul cuiva</i>	[-decapitare]	Acțiune criminală
10.	<i>Cacciatori di teste</i>	<i>Vânători de capete</i>	[-urmărire]	Însușire umană
11.	<i>Montare la testa a qualcuno</i>	<i>A exalta, flata pe cineva</i>	[-/+a supraestima abilitățile sau atitudinile cuiva]	Apreciativă
12.	<i>Appoggiare la testa sulla spala di qualcuno</i>	<i>A pune capul pe umărul cuiva</i>	[-/+sprijin]	Atitudine umană
13.	<i>Prendere un colpo in testa</i>	<i>A lua o lovitură în cap</i>	[-supunere]	Acțiune denigratoare
14.	<i>Dare un colpo in testa</i>	<i>A da o lovitură în cap</i>	[-atac]	Acțiune care denotă un neajuns
15.	<i>Dalla testa ai piedi</i>	<i>Din cap pînă în picioare</i>	[+/-complet]	Unitate de măsură
16.	<i>Mal di testa</i>	<i>Durere de cap</i>	[-cefalee]	Stare de suferință fizică
17.	<i>Dare alla testa</i>	<i>A da în cap</i>	1. [-provocarea pierderii sensului realității]	Acțiune manipulative
18.	<i>Dare alla testa</i>	<i>A da în cap</i>	2. [-a se îmbăta]	Însușire umană/viciu
19.	<i>Farsi montare il sangue alla testa</i>	<i>A i se urca sângele la cap</i>	[-acces violent al furiei]	Stare de afect emoțional
20.	<i>Andare a testa alta (fig.)</i>	<i>A merge cu capul sus</i>	[-/+mândrie]	Acțiune care denotă o calitate sau un neajuns
21.	<i>Perdere la testa</i>	<i>A-și pierde capul</i>	[-a-și pierde cumpătul]	Stare de afect emoțional
22.	<i>Mettere la testa a posto</i>	<i>A-și băga mințile în cap</i>	[+a începe să acționeze gândit]	Acțiune care denotă o calitate

23.	Gettarsi a <i>testa</i> bassa in qualcosa, concentrando tutte le proprie energie, in maniera ottusa, senza elasticità	A se implica în ceva, concentrând toată energia cu rigiditate	[-/+asiduitate]	A acțiune care denotă o calitate sau un neajuns
24.	Non sapere dove battere, sbattere la <i>testa</i> , non sapere quale soluzione adottare per risolvere un problema, non sapere dove cercare aiuto	A avea bătaie de <i>cap</i> , a nu conoaște ce soluție trebuie adoptată pentru rezolvarea unei probleme	[-dificultate]	Stare de afect emoțional
25.	Sbattere la <i>testa</i> contro il muro	A se bate cu <i>capul</i> de pereți	[-furie], [-disperare]	Stare de afect emoțional
	Scuotere la <i>testa</i> , esprimere il proprio diniego o la propria disapprovazione	A nega din <i>cap</i>	[-negare]	Dezaprobare
26.	Tagliare la <i>testa</i> al toro	A apuca taurul de coarne/a lua o decizie	[-/+inițiativă drastică]	A acțiune care denotă o calitate sau un neajuns
27.	Uscirne con la <i>testa</i> rotta	A ieși cu <i>capul</i> spart	[-învingere]	Stare de afect emoțional
28.	Fare a qualcuno una <i>testa</i> come un pallone	A face cuiva <i>capul</i> ciutură	[-vorbire în exces]	A acțiune care denotă un neajuns
29.	Fare le cose senza <i>testa</i>	A acționa fără <i>cap</i>	[-fără logică] [-fără gândire]	A acțiune care denotă un neajuns
30.	La zona superiore del <i>cranio</i> umano, generalmente ricoperta dai <i>capelli</i>	Partea superioară a <i>craniului</i> uman acoperită cu <i>păr</i>	[-/+capul acoperit cu păr]	Termen somatic
31.	<i>Testa</i> , giurare sulla <i>testa</i> di qualcuno	<i>Capul</i> , a se jura pe <i>capul</i> cuiva	[-viață]	Comportament uman, acțiune care denotă un neajuns
32.	Rappresentazione di una <i>testa</i> nell'arte	Reprezentarea unui <i>cap</i> în artă	[-/+imagine]	Obiect de artă
33.	<i>Testa</i> e croce, gioco d'azzardo consistente nel buttare in aria una moneta e nel cercare di indovinare quale faccia presenterà dopo la caduta	<i>Cap</i> și pajură, joc de azard, care consistă în aruncarea monetei în aer și ghicirea părții cu care va cădea	[-/+parte a monedei]	Joc, viciu
34.	<i>Testa</i> di morto (zool.), atropo	<i>Cap-de-mort</i> , fluture nocturn	[-/+fluture nocturn]	Insectă
35.	<i>Teste</i> coronate, i sovrani	<i>Capete</i> încoronate, suverani	[-/+conducători]	Conducere
36.	Grattarsi la <i>testa</i> (fig.)	A-și scărpină <i>capul</i> (fig.)	[-/+incertitudine], [-/+perplexitate]	A acțiune care denotă un neajuns
37.	Una lavata di <i>testa</i>	Săpuneală	[-reproș]	A acțiune care denotă o calitate sau un neajuns
38.	Rappresentazione figurata della <i>testa</i> umana o animale, spec.	Reprezentare figurată a <i>capului</i> uman în scopuri	[-/+sculptură]	Obiect de artă

	A scopo artistico: <i>scolpire una t. in bronzo</i>	artistice: a sculpa un <i>cap</i> în bronz		
39.	<i>Testa di turco, fantoccio che viene usato come bersaglio nei parchi di divertimento; fig. Capro espiatorio</i>	<i>Cap</i> de turc, marionetă care este folosită în parcurile de distracții; țap ispășitor	[-/+marionetă]	Etichetare umană
40.	Più alto di me di una t., di due <i>teste</i>	Mai înalt cu un <i>cap</i> , cu două capete, unitate de măsură egală cu un <i>cap</i> uman în sensul înălțimii	[+/-apreciere a înălțimii umane]	Unitate de măsură
41.	Nell'ippica, unità di misura pari alla lunghezza della <i>testa</i> del cavallo, usata per determinare la portata dei distacchi in una gara di corsa.	În cursele de cai, o unitate de măsură egală cu lungimea <i>capului</i> calului, utilizată pentru a determina întinderea golurilor dintr-o cursă	[-/+apreciere ipică]	Unitate de măsură ipică
42.	Tenere <i>testa</i> a qualcuno	A ține <i>piept</i> cuiva	[-/+rezistență], [-/+opozitie]	Acțiune care denotă o calitate sau un neajuns
43.	<i>Testa a testa</i>	<i>Corp</i> la <i>corp</i>	[-/+luptă aprigă]	Acțiune care denotă o calitate sau un neajuns
44.	Sede dell'intelligenza, della razionalità, delle sensazioni e degli stati psicologici dell'uomo	Sediul inteligenței, raționalității, senzațiilor și stărilor psihologice ale omului	[+inteligență], [+raționalitate]	Sediul inteligenței
45.	Agire con la <i>testa</i>	A face cu <i>cap</i>	[+perspicacitate]	Acțiune care denotă o calitate
46.	Levarsi di <i>testa</i> qualcosa	A-și scoate ceva din <i>cap</i>	[-/+abandon al unei convingeri, -renunțare]	Acțiune care denotă o calitate sau un neajuns
47.	Mettersi in <i>testa</i> qualcosa	A-și băga ceva în <i>cap</i>	[-/+convingere]	Acțiune care denotă o calitate sau un neajuns
48.	Mettersi in <i>testa</i> di fare qualcosa, intestardirsi in un proposito	A-și pune ceva în <i>cap</i> , a se încăpățâna cu privire la ceva	[-/+încăpățânare]	Însușire umană
49.	Non entrare in <i>testa</i>	Nu întră în <i>cap</i>	[-neînțelegere]	Acțiune care denotă un neajuns
50.	Passare per la <i>testa</i>	A trece prin <i>cap</i>	[+perspicacitate]	Acțiune care denotă o calitate
51.	Avere la <i>testa</i> fra le nuvole	A avea <i>capul</i> în nori	[-absență]	Stare de afect emoțional
52.	Avere la <i>testa</i> sulle spalle	A avea <i>cap</i> pe umeri	[+comportament judicios, reflexiv]	Caracter și comportament/însușire umană
53.	Colpo di <i>testa</i> , azione improvvisa, inconsulta e scriteriata	Acțiune neașteptată, necugetată	[-acțiune negândită]	Comportament uman

54.	Fare di <i>testa</i> propria	A face din <i>capul</i> tău	[-/+independență]	Acțiune care denotă o însușire umană
55.	Una <i>testa</i> stramba	Ciudat	[-ireflexivitate]	Etichetare
56.	Esser fuori di, giù di <i>testa</i>	A fi greu (sau tare) de <i>cap</i> , sau a avea <i>cap</i> greu	[-negândire]	Acțiune care denotă un neajuns
57.	Una <i>testa</i> d'asino	Un <i>cap</i> de măgar	[-prostănac]	Etichetare
58.	<i>Testa</i> quadra, persona equilibrata od ostinata	Persoană tenace și echilibrată	[-/+echilibru]	Etichetare
59.	<i>Testa</i> vuota, persona sventata, smemorata	Distrat, uituc	[-neatenție]	Etichetare
60.	<i>Testa</i> matta, focosa stravagante	<i>Cap</i> nebun, impulsiv, bizar	[-impulsivitate]	Etichetare
61.	<i>Testa</i> calda, persona di carattere impulsivo	<i>Cap</i> fierbinte, persoană cu caracter impulsiv	[-impulsivitate]	Etichetare
62.	<i>Testa</i> d'ouvo (ironic)	Intelectual (ironic)	[-/+inteligentă]	Etichetare
63.	<i>Testa</i> di cavallo, di rapa (eufem.), imbecile, stupido, zuccone	Neghiob	[-incompetență]	Etichetare
64.	Parte iniziale, anteriore, estremità superiore di qlco	Partea inițială, anterioară, extremitatea superioară a ceva	[-/+extremitate]	Parte a unui obiect
65.	Vettura di <i>testa</i> , la prima del treno	<i>Cap</i> de tren	[-/+cap de tren]	Parte a unui obiect
66.	La <i>testa</i> del letto, la sponda presso la quale si poggia il <i>capo</i>	<i>Capul</i> patului, marginea lângă care se sprijină <i>capul</i>	[-/+capul patului]	Parte a unui obiect
67.	<i>Testa</i> di una pagina, il lato superiore	Partea superioară a paginii	[-/+parte a paginii]	Parte a unui obiect
68.	A <i>testa</i> china	Cu <i>capul</i> plecat	[-/+modestie], [-supunere]	Stare de spirit care denotă o calitate sau un neajuns
69.	La <i>testa</i> delle ruote, mozzo	<i>Capul</i> roților, butuc	[-/+parte a roții]	Parte a unui obiect
70.	<i>Testa</i> d'albero, sui velieri, parte superiore di un albero	<i>Capul</i> arborelui, partea superioară a unui arbore	[-/+partea superioară a copacului]	Parte a unui obiect
71.	Estremita di un ogetto, la <i>testa</i> di un fiammifero, chiodo	Extremitatea unui obiect, <i>capul</i> unui chibrit, cui	[-/+extremitate]	Parte a unui obiect
72.	<i>Testa</i> di produzione, complesso di valvole che regolano la produzione di un pozzo petrolifero	<i>Cap</i> de producere, set de supape care reglează producția unei sonde de petrol	[-/+cap de producere]	Ustensilă
73.	Estremità, <i>Testa</i> del femore, parte del femore (anat.)	Extremitate, <i>capul</i> femurului, parte a femurului (anat.)	[-/+extremitate a osului]	Termen somatic
74.	Estremità arrondata di alcune piante, <i>Testa</i> d'aglio insieme degli spicchi (bot.)	Părțile extreme rotunjite ale plantelor, <i>căciulie</i> de usturoi cu căței	[-/+usturoi]	Plantă comestibilă

75.	Armi, ferramenta, campana e campanello	Armuri	[-/+muniții]	Obiecte din fier
76.	Estremità d una fila	Extremitate a unui rând	[-/+cap de rând]	Parte a unui rând
77.	Essere in <i>testa</i> , avanti a tutti	A fi în <i>cap</i> , în fața tuturor	[-/+întâietate]	Deictică
78.	<i>Testa</i> di ponte, terreno occupato da un'avanguardia	<i>Cap</i> de pod, teren ocupat de adversar	[-/+cap de pod]	Deictică
79.	<i>Testa</i> di sbarco, in un operazione di sbarco	<i>Cap</i> de aterizare	[-/+teren de aterizare]	Deictică
80.	In una gara prima posizione (sport)	În competiție, prima poziție	[+întâietate]	Calitate
81.	<i>Testa</i> di serie, la squadra migliore	<i>Cap</i> de serie, cea mai bună echipă	[+echipa învingătoare]	Calitate
82.	<i>Testa</i> di motore (mecc.)	<i>Cap</i> de motor (mec.)	[-/+parte a motorului]	Parte a unui obiect
83.	<i>Testa</i> del cilindro	<i>Cap</i> de cilindru	[-/+parte a cilindrului]	Parte a unui obiect
84.	<i>Testa</i> a croce, nelle machine a stantuffo	<i>Cap</i> de cruce, în mașinile cu piston	[-/+parte a mașinii cu piston]	Parte a unui obiect

În urma examinărilor conceptuale, sintagmatice, frazeologice și paradigmatică ale simbolului *somatic cap* în 84 de unități lingvistice identificate în *Vocabolario della lingua italiana*, au fost cuantificate: [-/+48] de concepte și expresii neutre sau enantiosemeice care constituie 57% din cifra totală, [-30] de unități semantice negative ce desemnează 36% din cifra totală și [+6] unități somatice pozitive care reprezintă 7% din suma unităților lingvistice analizate.

Tabelul A 4.3 The somatic symbol head

Nr.	Unitatea somatică	Traducerea	Semnificația	Funcția
1.	Bang/knock your/their heads together, to force people to stop arguing and behave in a sensible way	A bate pe cineva <i>cap</i> în <i>cap</i> , a forța să nu se mai certe	[+convingere]	Stare de spirit
2.	Bite/snap somebody's head off, to shout at somebody in an angry way, especially without reason	A bate <i>capul</i> cuiva, a striga la cineva fără motiv	[-apostrofare]	Comportament și însușire umană
3.	Bring something to a head, come to a head	A aduce la bun sfârșit	[+finalizare]	Delimitativă
4.	can't make head nor/or tail of something	A fi incapabil de a înțelege ceva	[-incompetență]	Însușire umană
5.	Get your head round something	Abilitate de a înțelege și de a accepta ceva	[+înțelegere]	Stare de spirit, acțiune, calitate
6.	Get it into your head	A conștientiza,	[+conștientizare]	Stare de spirit

	(that...)	înțelege ceva		
7.	Give somebody their <i>head</i>	A da <i>capul</i> cuiva	[-manipulare]	Însușire umană
8.	Give somebody ideas, put ideas into somebody's <i>head</i>	A oferi cuiva speranțe deșarte; a face pe cineva să acționeze sau să gândească într-un mod nerezonabil	[-manipulare]	Acțiune care denotă un neajuns
9.	Have your <i>head/nose</i> in a book	A avea <i>capul/nasul</i> în carte	[+cunoaștere]	Stare de spirit care denotă o calitate
10.	A/per <i>head</i>	Pe <i>cap</i> de/pentru fiecare persoană	[-/+persoană]	Cantitate
11.	<i>Head</i> first	Cu <i>capul</i> în față	[-/+imprudență]	Stare de spirit
12.	<i>Heads</i> or tails?	<i>Cap</i> sau pajură?	[-/+parte a monedei]	Parte a obiectului
13.	<i>Heads</i> will roll (for something)(humorous)	<i>Capete</i> se vor rostogoli, vor fi pedepsiți (glumă)	[-/+amenințare]	Stare de spirit, acțiune, calitate sau neajuns
14.	Your <i>head</i> is spinning, make your head spin	Se învârte <i>capul</i> din cauza bolii sau a derutei	[-derută], [-confuzie]	Stare de afect emoțional
15.	Hit the nail on the <i>head</i>	A da o explicație justă, a lovi drept în țintă	[+explicație]	Stare de spirit, acțiune, calitate
16.	Hold/put a gun to somebody's <i>head</i>	A pune pistolul la <i>capul</i> cuiva, a forța pe cineva să facă ceva	[-amenințare]	Acțiune care denotă un neajuns
17.	I'll knock your block/ <i>head</i> off!	Te voi bate în <i>cap</i>	[-amenințare]	Acțiune care denotă un neajuns
18.	In over your <i>head</i>	Până peste cap	[-exagerare]	Stare de spirit
19.	Keep your head/keep a clear/cool <i>head</i>	A rămâne cu <i>capul</i> limpede, a rămâne calm într-o situație dificilă	[+claritate], [+calmitate]	Stare de spirit
20.	Laugh your <i>head</i> off	A râde foarte tare, pentru o perioadă îndelungată	[-/+bucurie]	Stare de spirit
21.	Like a bear with a sore <i>head</i>	Ca un urs cu durere de <i>cap</i> , cu o dispoziție proastă	[-fără dispoziție]	Stare de afect
22.	Not bother yourself/your <i>head</i> with/about something	A nu-și bate <i>capul</i> cu ceva sau pentru ceva	[-/+indiferență]	Stare de spirit
23.	Off the top of your <i>head</i>	A ghici ceva, folosind memoria fără a-i lua prea mult timp	[+ promptitudine]	Însușire umană
24.	(Have) an old <i>head</i> on young shoulders	A acționa într-un mod rezonabil	[+perspicacitate]	Apreciere
25.	On your (own) <i>head</i> be it	Să fie pe <i>capul</i> tău, despre o situație neplăcută a cărei rezultat se va răsfrânge pe <i>capul</i> tău	[-rezultat neplăcut]	Expresie delimitativă
26.	The <i>head</i> of the table, the most important seat	<i>Capul</i> mesei, cel mai important loc la o	[+capul mesei]	Categorie filosofică, etică,

	at a table	masă		estetică
27.	Over somebody's head	Dificil de a înțelege	[-incompetență]	Însușire umană
28.	Over somebody's head	O funcție mai înaltă decât a cuiva	[-/+superioritate]	Calitate ierarhică
29.	A price on somebody's head	Un preț pentru <i>capul</i> cuiva, capturarea cuiva	[-/+recompensă]	Preț/apreciativă
30.	Put/lay your head/neck on the block	A pune <i>capul</i> la bătaie, a risca să-ți pierzi slujba, să-ți strici reputația etc. făcând sau spunând ceva	[-risc]	Ațiuni care denotă o calitate sau un neajuns
31.	Put our/your/their heads together	A discuta ceva în grup	[-/+discuție comună]	Fenomene sociale
32.	Something rears its (ugly) head	Ceva ridică <i>capul</i> /Ceva se întâmplă	[-/+situație]	Depreciativă
33.	Ring in your ears/head	A suna în <i>cap</i>	[-/+ecou]	Ațiuni care denotă o calitate sau un neajuns
34.	Stand/turn something on its head	A face pe cineva să gândească complet diferit	[-/+manipulare]	Ațiuni care denotă un neajuns
35.	Stick in your head/mind	A se întipări în <i>cap</i>	[-/+memorare]	Rezultat al activității umane
36.	Take it into your head that...	Să-ți intre bine în <i>cap</i>	[-/+convingere]	Stare de spirit
37.	Two heads are better than one	Două <i>capete</i> sunt mai bune decât unul	[+judecare]	Apreciere
38.	Use your head	Folosește-ți <i>capul</i> , pune <i>mintea</i> la contribuție	[+gândire]	Ațiuni care denotă o calitate
39.	At the head of something	În fruntea cuiva	[+/-conducere]	Însușire umană
40.	From head to foot/toe, covering your whole body	Din <i>cap</i> până în <i>picioare</i>	[+/-complet]	Delimitare
41.	Go to somebody's head	A da în <i>capul</i> cuiva	[-provocarea pierderii sensului realității din cauza succesului]	Ațiuni care denotă o manipulare
42.	Go to somebody's head	A da în <i>cap</i>	[-a se îmbăta]	Însușire umană/viciu
43.	Keep your head above water	A ține <i>capul</i> deasupra apei, a ține situația sub control	[-/+a face față unei situații dificile]	Ațiuni care denotă o calitate sau un neajuns
44.	Hold your head high, hold up your head	A ține <i>capul</i> sus	[-/+mândrie]	Caracter și comportament uman
45.	Keep your head down	A apleca <i>capul</i> pentru a evita atenția	[+modestie]	Ațiuni care denotă o calitate
46.	Get your head down	A pune <i>capul</i> jos	[+/-a dormi]	Ațiuni care denotă o rutină
47.	Be banging, etc. your	A se bate cu <i>capul</i> de	[- furie],	Stare de afect

	<i>head</i> against a brick wall, (informal) to keep trying to do something that will never be successful	pereti	[-disperare]	emoțional
48.	Not harm/touch a <i>hair</i> of somebody's <i>head</i> , not to hurt somebody physically in any way	A nu atinge niciun fir de <i>păr</i> a cuiva	[-/+indulgență], [+atenție], [+grijă]	Ațiuni care denotă o calitate
49.	A thick <i>head</i>	<i>Cap</i> mare, a avea <i>capul</i> ciutură/greu de oboseală	[-oboseală], [-boală], [-beție]	Înșușiri umane, viciu
50.	Have <i>eyes</i> in the back of your <i>head</i>	A avea <i>ochi</i> la spate	[+conștientizare]	Stare de spirit care denotă o calitate
51.	Have an old <i>head</i> on young <i>shoulders</i>	A avea <i>capul</i> pe <i>umeri</i>	[+inteligență], [+abilitate], [+înțelepciune]	Stare de spirit care denotă o calitate
52.	Scratch your <i>head</i> (over something)	A-și scărpinga <i>capul</i> (fig.)	[-/+concentrare pentru a găsi o soluție]	Ațiuni care denotă o calitate
53.	Bury/hide your <i>head</i> in the sand	A ascunde <i>capul</i> în nisip/a se ascunde după deget	[-evitarea unei probleme existente]	Ațiuni care denotă un neajuns
54.	Be/stand <i>head</i> and shoulders above somebody/ something, to be much better than other people or things	Cu un <i>cap</i> mai sus	[+superioritate]	Aprecieri
55.	Need (to have) your <i>head</i> examined	A nu avea <i>cap</i>	[-incompetență], [-imprudență]	Înșușire umană, etichetare
56.	Go <i>head to head</i> (with somebody), to deal with somebody in a very direct and determined way	<i>Față în față, corp la corp</i>	[-/+luptă aprigă directă, determinată]	Ațiuni care denotă o calitate sau un neajuns, stare de spirit
57.	Do something standing on your <i>head</i> , (informal) to be able to do something very easily and without having to think too much	A face ceva cu ușurință	[+dexteritate]	Ațiuni care denotă o calitate
58.	Drum something into somebody's <i>head</i>	A băga ceva în <i>capul</i> cuiva	[-/+convingere], [-influență]	Ațiuni care denotă o calitate sau un neajuns
59.	Do somebody's <i>head</i> in (British English, informal), to make somebody feel confused, upset and/or annoyed	A băga ceva în <i>capul</i> cuiva	[-/+convingere], [-influență]	Ațiuni care denotă o calitate sau un neajuns
60.	Have a <i>head</i> for something	A avea <i>cap</i> pentru ceva/a avea <i>mâini</i> de aur	[-/+abilitate], [-/+îndemânare]	Stare de spirit
61.	Have a roof over your	A avea acoperiș	[+/-adăpost]	Ațiuni care denotă

	<i>head</i> , to have somewhere to live	deasupra <i>capului</i>		o calitate
62.	<i>Head over heels</i> in love	A fi îndrăgostit până peste <i>cap</i>	[+/-dragoste excesivă]	Statut emoțional
63.	Have your <i>head</i> in the clouds	A avea <i>capul</i> în nori	[-absență]	Stare de spirit
64.	Have a good <i>head</i> on your <i>shoulders</i>	A avea <i>cap</i> pe umeri	[+competență]	Însușire umană, apreciere
65.	Have your <i>head</i> screwed on (the right way)	A avea <i>cap</i> pe umeri	[+competență]	Însușire umană, apreciere
66.	A <i>head</i> of steam [singular], the pressure produced by steam in a small space	Un <i>cap</i> de abur [singular], presiunea produsă de abur într-un spațiu mic	[-/+vapori]	Presiune
67.	Out of/off your <i>head</i>	A fi greu (sau tare) de <i>cap</i> , sau a avea cap greu	[-negândire]	Depreciere
68.	The central part of a phrase, which has the same grammatical function as the whole phrase	Partea centrală a unei fraze, care are aceeași funcție gramaticală ca și întreaga frază	[-/+rădăcina frazei]	Lingvistică
69.	Let your <i>heart</i> rule your <i>head</i>	Lasă <i>inima</i> să te ghideze/fă ce-ți spune <i>inima</i>	[+iraționalitate]	Stare de spirit, acțiune care denotă o calitate
70.	Turn somebody's <i>head</i>	A suci <i>mințile</i> cuiva	[-/+manipulare]	Acțiune care denotă un neajuns
71.	The person in charge of a school or college, <i>headmaster</i> , <i>head teacher</i>	Responsabilul unei instituții de învățământ	[+director]	Administrativă
72.	Lose your <i>head</i> , to become unable to act in a calm or sensible way	A-și pierde <i>capul</i>	[-nestăpânire]	Stare de afect emoțional
73.	In over your <i>head</i>	Până deasupra <i>capului</i> /implicat în ceva care este prea dificil pentru tine	[-/+exces]	Delimitare
74.	<i>Head</i> , the part of the <i>body</i> on top of the <i>neck</i> containing the <i>eyes</i> , <i>nose</i> , <i>mouth</i> and <i>brain</i>	Partea <i>corpului</i> din partea de sus a <i>gâtului</i> care conține <i>ochii</i> , <i>nasul</i> , <i>gura</i> și <i>creierul</i>	[-/+capul omului]	Termen somatic
75.	The <i>mind</i> or <i>brain</i>	<i>Mintea</i> sau <i>creierul</i>	[-/+minte]	Stare de spirit
76.	Big- <i>head</i> , a person who has a very high opinion of how important and clever they are or who is too proud	Persoană care are o părere foarte înaltă despre cât de importantă și deșteaptă este, grandomanie	[-aroganță]	Calitate, trăsătură caracterială
77.	<i>Hothead</i> , a person who often acts too quickly, without thinking of what might happen	<i>Cap</i> fierbinte, persoană care acționează adesea prea repede, fără să se gândească la ce s-ar putea întâmpla	[-imprudență]	Dezavantaj

78.	A <i>head</i> [singular], the size of a person's or animal's head, used as a measurement of distance or height	<i>Cap</i> [singular], mărimea capului unei persoane sau al unui animal, folosit ca măsurare a distanței sau a înălțimii	[-/+unitate de măsură]	Dimensională
79.	A continuous pain in your <i>head</i> , headache	Cefalee	[-durere de cap]	Stare de suferință fizică
80.	The person in charge of a group of people or an organization, <i>head</i> of something	Persoana responsabilă a unui grup de persoane sau a unei organizații	[-/+conducător]	Administrativă
81.	<i>Heads</i> [uncountable], the side of a coin that has a picture of the head of a person on it, used as one choice when a coin is tossed to decide something	<i>Cap</i> , fața unei monede care are o imagine a capului	[-/+fața unei monede]	Parte a unui obiect
82.	<i>Head</i> (of something), the end of a long narrow object that is larger or wider than the rest of it e. g. <i>bedhead</i>	<i>Cap</i> (a ceva), capătul unui obiect lung îngust care este mai mare sau mai lat decât restul acestuia e. g. <i>Capul</i> patului	[-/+extremitate]	Parte a unui obiect (mobilier)
83.	The <i>head</i> of the river the place where a river begins. Source	<i>Capul</i> râului, locul unde începe un râu	[-/+ început]	Loc geografic
84.	<i>Head</i> of something the top or highest part of something	Partea superioară sau cea mai înaltă a ceva, a paginii	[-/+început]	Parte a obiectului
85.	The <i>head</i> of something the position at the front of a line of people	<i>Capul</i> a ceva, poziția din fața unei linii de oameni	[-/+conducător]	Administrativă
86.	<i>Head</i> (of something), the mass of leaves or flowers at the end of a stem	Cap (a ceva), cantitatea de frunze sau flori de la capătul unei tulpini	[-/+extremitatea de jos a plantei]	Parte a plantei
87.	The mass of small bubbles on the top of a glass of beer	Masa de bule mici din partea de sus a unui pahar de bere	[-/+extremitate a unui lichid]	Lichid/băutură
88.	The part of a spot on your skin that contains a thick yellow liquid, blackhead, a small spot on the skin, often on the face, with a black top	Partea unei pete de pe piele care conține un lichid galben gros (= puroi), punct acneic – o mică pată pe piele, adesea pe față, cu un vârf negru	[-punct acneic]	Medicală
89.	The component of a sound or video recording system that converts data on the disk or tape into digital electronic	Sistem de înregistrare audio sau video care convertește datele de pe disc sau bandă în date electronice	[-/+cap de înregistrare]	Sistem de înregistrare audio

	data (and the other way round)	digitale (și invers)		
90.	<i>Head</i> of something [plural], used to say how many animals of a particular type are on a farm, in a herd, etc.	<i>Capete</i> de ceva [plural], folosit pentru a spune câte animale de un anumit tip sunt la o fermă, într-o turmă etc.	[-/+cifră a unei mulțimi]	Cantitate numărabilă
91.	Oral sex (= using the mouth to give somebody sexual pleasure), to give <i>head</i> (<i>taboo, slang</i>)	Sex oral	[-perversiune sexuală]	Ațiuni care denotă un taboo
92.	Loose <i>head</i> , (in rugby) the player in the front row of a team in the scrum who is nearest to where the ball is put in	<i>Capul</i> liber, jucătorul din primul rând al unei echipe, care este cel mai aproape de locul în care este introdusă mingea (în rugby)	[-/+jucător]	Calitate în rugby
93.	Tight <i>head</i> , (in rugby) the player in the front row of a team in the scrum who is furthest from where the ball is put in	Jucătorul din primul rând al unei echipe din spate care este cel mai îndepărtat de locul în care este introdusă mingea (în rugby)	[-/+jucător]	Calitate în rugby

În urma examinărilor: conceptuale, sintagmatice, frazeologice și paradigmatică a simbolului somatic *cap* în 93 de unități lingvistice identificate în *Oxford Advanced Learner's Dictionary of Current English*, au fost numărate: [-/+46] de concepte și expresii neutre sau enantiosemeice care desemnează 49% din cifra totală, [-26] de unități semantice negative ce constituie 28% din cifra totală și [+21] de unități somatice pozitive care reprezintă 23% din suma unităților lingvistice analizate.

Tabelul A 4.4 Simbolul somatic *cap*

Nr.	Unitatea somatică	Semnificația	Funcția
1.	<i>Căpățână</i> , glavă, hârcă, scăfârlie, troacă, țeastă, bostan, dovleac, oală, sfeclă	[+/-extremitate superioară a corpului]	Termen somatic, depreciativă
2.	Din <i>cap</i> până în picioare	[+/-întreg]	Corpul integral
3.	Cu noaptea-n <i>cap</i>	[+/-dis-de-dimineța]	Parte a zilei
4.	Până peste <i>cap</i>	[+/-exagerare]	Unitate de măsură
5.	Cu un <i>cap</i> mai sus	[+competență]	Unitate de măsură, însușire umană
6.	Cu <i>capul</i> plecat	[-rușinare]	Stare de afect emoțional
7.	Cu <i>capul</i> plecat	[-umilire]	Stare de afect emoțional
8.	Cu <i>capul</i> plecat	[-supunere]	Stare de afect

			emoțional
9.	Pe după <i>cap</i>	[+/-după gât], [-/+după ceafă]	Termen somatic
10.	Bătut în <i>cap</i>	[-stupiditate]	Înșușire umană
11.	A se da peste <i>cap</i>	[+/-tumbe]	Exercițiu fizic
12.	A se da peste <i>cap</i>	[+efort considerabil]	Înșușire umană
13.	A da (pe cineva) peste <i>cap</i>	[-a trânti la pământ]	Comportament uman
14.	A da (pe cineva) peste <i>cap</i>	[-doborâre], [+învingere]	Comportament uman
15.	A da peste <i>cap</i> (paharul, băutura)	[-/+a înghiți dintr-o dată]	Ațiune care exprimă o calitate sau un neajuns
16.	A da peste <i>cap</i>	[+/-a schimba ordinea]	Ațiune care exprimă o calitate sau un neajuns
17.	A da peste <i>cap</i>	[-lucru superficial]	Ațiune care exprimă un neajuns
18.	A scoate <i>capul</i> în lume	[+ieșire în societate]	Comportament uman
19.	A nu-și mai vedea <i>capul</i> de...	[-copleșire], [-nedumerire]	Stare de afect emoțional
20.	A-și pierde <i>capul</i>	[-zăpăceală]	Stare de afect emoțional
21.	A nu mai avea unde să-și pună <i>capul</i>	[-lipsă adăpost], [-sărăcie]	Stare de afect emoțional
22.	A da din <i>cap</i>	[+aprobare], [-refuz]	Aprecieri/deprecieri
23.	A da cuiva la <i>cap</i>	[-a lovi]	Comportament uman
24.	A da cuiva la <i>cap</i>	[-a omorî]	Comportament uman
25.	A da cuiva la <i>cap</i>	[-atac violent]	Comportament uman
26.	A da cuiva la <i>cap</i>	[-distrugere cu vorba, scrisul]	Comportament uman
27.	A umbla cu <i>capul</i> în traistă	[-neatenție]	Ațiune care denotă un neajuns
28.	A se da cu <i>capul</i> de toți pereții	[-disperare], [-necaz]	Stare de afect emoțional
29.	A se da cu <i>capul</i> de toți pereții	[-regret]	Stare de afect emoțional
30.	A-și lua lumea în <i>cap</i>	[-părăsirea domiciliului]	Stare de afect emoțional
31.	A-și pleca <i>capul</i>	[-a se da învins]	Stare de afect emoțional
32.	A-și pleca <i>capul</i>	[-rușinare], [-umilință]	Stare de afect emoțional
33.	Vai de <i>capul</i> lui	[-sărman]	Etichetare
34.	A cădea pe <i>capul</i> cuiva	[-situație neprevăzută], [-necaz], [-nenorocire]	Rezultat al activității umane
35.	A cădea pe <i>capul</i> cuiva	[-sosire neașteptată]	Rezultat al activității umane
36.	A sta de <i>capul</i> cuiva, a se pune pe <i>capul</i> cuiva	[+/-insistență], [-manipulare]	Stare de spirit, o ațiune, o calitate, un neajuns
37.	A se duce de pe <i>capul</i> cuiva	[+renunțare]	Rezultat al activității umane
38.	A nu ști ce-și face <i>capul</i>	[-nedumerire]	Stare de afect emoțional

39.	A lega în <i>cap</i>	[+/-căsătorie]	Fenomen social
40.	A ridica <i>capul</i>	[-răsculare]	Stare de spirit
41.	A i se urca cuiva în <i>cap</i>	[+/-îndrăzneală]	Stare de spirit
42.	A se pune în <i>cap</i> (și-n cur)	[+efort considerabil]	Stare de spirit
43.	A fi <i>cap</i> tăiat (cineva)	[+/-asemănare identică]	Apreciere, etichetare
44.	A nu-l durea <i>capul</i>	[-nepăsare], [-neîngrijorare]	Stare de spirit
45.	A-și vârî <i>capul</i> la..	[-supunere]	Comportament uman
46.	A-și vârî <i>capul</i> sănătos sub Evanghelie	[+însurătoare]	Fenomen social
47.	A-și vârî <i>capul</i> sănătos sub Evanghelie	[-/+subordonare]	Fenomen social
48.	A-și vârî <i>capul</i> sănătos sub Evanghelie	[-a intra în neplăcere voit]	Comportament uman
49.	A-și lega <i>capul</i> de cineva	[+/-căsătorie]	Fenomen social
50.	A-și lua <i>capul</i> în poale	[-fugă]	Atitudine umană
51.	A umbla cu <i>capul</i> între urechi	[-neatenție]	Însușire umană
52.	Cu <i>capul</i> mare	[+înțelepciune]	Apreciere, etichetare
53.	Cu <i>capul</i> mare	[-beție]	Apreciere
54.	A-l duce <i>capul</i> pe cineva	[+pricepere]	Apreciere, însușire
55.	Cu (scaun la) <i>cap</i>	[+înțelepciune]	Apreciere, însușire
56.	<i>Cap</i> de familie	[+reprezentatul întreținător al familiei]	Etichetare
57.	<i>Cap</i> de familie	[+reprezentant juridic al familiei]	Etichetare
58.	<i>Cap</i> de expresie	[+/-portret expresional]	Apreciere
59.	Cu <i>capul</i>	[+/-lovire a mingii cu capul]	Acțiune
60.	<i>Cap</i> de bour	[+/-marcă românească]	Obiect
61.	<i>Cap</i>	[+/-partea monedei care are imprimat un chip]	Parte a unui obiect
62.	<i>Cap</i>	[+/-părul capului]	Termen somatic
63.	<i>Cap</i>	[+/-căpătâi]	Obiect
64.	<i>Cap</i>	[+/-individ]	Persoană
65.	<i>Cap</i> (de animale)	[+/-bucată]	Termen somatic
66.	<i>Cap</i>	[+/-impozit]	Taxă
67.	<i>Cap</i>	[+/-capital]	Bun material
68.	A îndoii <i>capete</i>	[+/-dublare capital]	Bun material
69.	A-și scoate din <i>capete</i>	[+/-răsplătă pentru osteneală]	Rezultat al activității umane
70.	Pe <i>capete</i>	[+/-pe întrecute]	Stare de spirit
71.	Pe <i>capete</i>	[+/-în număr mare]	Cantități mari
72.	Câte <i>capete</i> atâtea păreri	[-mare divergență]	Stare de spirit
73.	<i>Cap</i>	[+minte]	Însușire umană
74.	<i>Cap</i>	[+memorie]	Însușire umană
75.	Cu <i>cap</i>	[+inteligență]	Însușire umană
76.	Fără <i>cap</i>	[-necugetat]	Însușire umană
77.	A fi bun la <i>cap</i> , a avea <i>cap</i> ușor	[+deștept]	Apreciere
78.	A fi greu de <i>cap</i> , a avea <i>cap</i> greu	[-prostie]	Depreciere
79.	A nu-i intra cuiva în <i>cap</i>	[-neînțelegere]	Depreciere
80.	A-i ieși din <i>cap</i>	[-negândire], [-uitare]	Însușire umană
81.	A nu-i mai ieși din <i>cap</i>	[+/-gândire continuă]	Stare de afect

			emoțional
82.	A-i sta <i>capul</i> la	[+/-gândire]	Stare de afect emoțional
83.	A-și bate, frământa, sfârâma <i>capul</i>	[+gândire spre soluționare]	Stare de spirit, o acțiune, o calitate
84.	A-i deschide <i>capul</i>	[+lămurire]	Acțiune, calitate
85.	A fi de <i>capul</i> său	[+/-independență], [-nesupraveghere], [+/-libertate]	Stare de spirit
86.	A face de <i>capul</i> său	[+/-independență]	Stare de spirit
87.	A întoarce, suci <i>capul</i> cuiva	[-manipulare]	Acțiune care denotă un neajuns
88.	A întoarce, suci <i>capul</i> cuiva	[-zăpăcire]	Acțiune care denotă un neajuns
89.	A întoarce, suci <i>capul</i> cuiva	[+/-îndrăgostire]	Acțiune care denotă o calitate sau un neajuns
90.	A face cuiva <i>capul</i> calendar	[-probleme, obligații]	Acțiune care denotă o calitate sau un neajuns
91.	A nu avea <i>cap</i> să...	[-lipsă posibilitate]	Înșușire umană
92.	A nu avea <i>cap</i> să...	[+/-motiv]	Înșușire umană
93.	<i>Cap</i> de acuzare (jur.)	[-motiv de acuzare]	Justificare
94.	A plăti cu <i>capul</i>	[-viață]	Acțiune care denotă un neajuns
95.	A-și pune <i>capul</i> la mijloc	[-primejdie]	Acțiune care denotă o calitate sau un neajuns
96.	A-și pune <i>capul</i> la mijloc	[-garanție cu viața]	Acțiune care denotă o calitate sau un neajuns
97.	A-și pune <i>capul</i> la mijloc	[-pierzanie]	Acțiune care denotă o calitate sau un neajuns
98.	A-și aduce <i>capul</i> la	[-supunere], [+scut]	Comportament uman
99.	A se apuca pe <i>cap</i>	[+/-jurământ]	Acțiune care denotă o calitate sau un neajuns
100.	O dată cu <i>capul</i> , în ruptul capului	[+/-cu niciun preț]	Delimitativ
101.	A-și face de <i>cap</i>	[-primejdie]	Acțiune care denotă o calitate sau un neajuns
102.	A-și face de <i>cap</i>	[-nebunii]	Acțiune care denotă o calitate sau un neajuns
103.	A face cuiva de <i>cap</i> , a pune <i>capul</i> cuiva	[-omor]	Stare de afect emoțional
104.	A nu avea <i>cap</i> să	[-incompetent]	Înșușire umană
105.	<i>Cap</i> de mort, <i>capul</i> lui Adam	[-strigoi/ființă imagină rea]	Denumire mitică
106.	<i>Capul</i> cerbului, boul lui Dumnezeu	[+/-taur castrat]	Animal
107.	<i>Cap</i> de delfin sau <i>cap</i> de mops	[+/-specie de șalău]	Pește
108.	<i>Cap</i> sec	[+/-pește nedefinit]	Pește
109.	<i>Capu</i> întoarce	[+/-capîntortură]	Plantă
110.	<i>Capul</i> ariciului, <i>capul</i> șarpelui, <i>capul</i> veveriței, <i>capul</i> viperei, <i>cap</i> de cocoș	[+/-plantă erbacee]	Plantă
111.	<i>Capul</i> călugărului	[+/-plantă din familia compozitelor]	Plantă
112.	<i>Capul</i> călugărului	[+/-rogoz]	Plantă
113.	<i>Capul</i> călugărului	[+/-brusture]	Plantă

114.	<i>Cap</i> de cocoș	[+/-dulcișor]/plantă erbacee leguminoasă	Plantă
115.	<i>Capul</i> câinelui	[+/-gura leului]	Plantă
116.	<i>Capul-cucului</i>	[+/-cârciumăreasă, plantă erbacee]	Plantă
117.	<i>Capul</i> popii	[+/-trifoi]	Plantă
118.	<i>Capul-turcului</i>	[-/+vătămătură, plantă erbacee]	Plantă
119.	<i>Capul</i> șarpelui	[+/-coada vacii]	Plantă
120.	<i>Cap</i> de șarpe	[+/-fosile terebratule]	Termen somatic
121.	<i>Capul</i> balaurului	[+/-parte din constelație]	Constelație
122.	<i>Capul</i> balaurului	[+/-conducător]	Însușire umană
123.	<i>Capul</i> balaurului	[+/-inițiator]	Însușire umană
124.	<i>Capul</i> răutăților	[-inițiatorul dezordinii]	Depreciativă
125.	<i>Capul</i> legii	[+preot]	Etichetare
126.	<i>Cap</i>	[+/-vârf al unui obiect]	Parte a unui obiect
127.	<i>Cap</i>	[+/-extremitate proeminentă a unui instrument]	Parte a unui obiect
128.	<i>Cap</i>	[+/-obiect]	Obiect
129.		[+/-parte extremă]	Parte a unui obiect
130.	<i>Cap</i> magnetic	[+/-unghi în navigație]	Figură matematică
131.	<i>Cap</i> compas	[+/-unghi magnetic]	Obiect
132.	<i>Cap</i>	[+/-capitel], [+căpătâi]	Obiect
133.	<i>Capul</i> pieptului	[+/-partea de sus a sternului]	Termen somatic
134.	<i>Cap</i>	[+/-parte de deasupra scăunoaiei cu care se strânge doaga], [+/-broască], [+/-cioc], [+ciochie], [+clobanț]	Parte a unui obiect
135.	<i>Cap</i>	[+/-partea din față a scaunului dulgherului], [+frunte]	Parte a unui obiect Termen somatic
136.	<i>Cap</i>	[+/-fâlcile cleștelui]	Parte a unui obiect
137.	<i>Cap</i>	[+/-partea de sus a jugului]	Parte a unui obiect
138.	<i>Cap</i>	[+/- partea subțire și rotundă de la extremitatea osiei carului]	Parte a unui obiect
139.	<i>Cap</i>	[+/-începutul urzelii]	Delimitativă
140.	<i>Cap</i>	[+/-fructul, măciulia macului]	Parte a plantei
141.	<i>Cap</i>	[+/-spetează]	Parte a unui obiect
142.	<i>Cap</i>	[+/-izvor, obârșia unui râu]	Formă de apă
143.	<i>Cap</i> de pod	[+/-loc aflat pe teritoriul inamic, dincolo de un curs de apă, de un defileu]	Deictică, delimitativă
144.	<i>Cap</i> de pod	[+/-forțe armate care asigură trecerea trupelor]	Unitate administrativă
145.	<i>Cap</i> la <i>cap</i>	[+/-extremitate la extremitate]	Delimitativă
146.	Din <i>cap</i> în <i>cap</i>	[+/-de la început până la capăt]	Delimitativă
147.	<i>Cap</i> de țară	[+/-margine], [+/-hotar]	Deictică, delimitativă
148.	Nu-i un <i>cap</i> de țară	[+/-nu-i nenorocire]	Delimitativă
149.	A sta în <i>capul</i> oaselor	[+/-a sta în șezut]	Stare a corpului
150.	<i>Cap</i>	[+/-frunte], [+/-început]	Delimitativă
151.	<i>Cap</i> de an, lună, săptămână	[+/-început]	Deictică, delimitativă
152.	<i>Cap</i> de coloană	[+/-fruntea coloanei]	Delimitativă
153.	<i>Cap</i> de afiș sau de listă	[+/-primul din listă]	Delimitativă
154.	În <i>cap</i> de noapte sau în <i>capul</i> nopții	[+/-bine întunecat]	Deictică
155.	Din <i>cap</i>	[+/-începutul rândului]	Delimitativă

156.	Din <i>capul</i> locului	[+/-înainte de început]	Deictică, delimitativă
157.	Din <i>capul</i> locului	[+/-de la început]	Deictică, delimitativă
158.	<i>Cap</i>	[+/-parte a unui lucru]	Parte a unui obiect
159.	<i>Capul</i> mesei	[+locul de onoare]	Categorii etice, estetice și filosofice
160.	<i>Cap</i>	[+/-partea de jos a unui lucru] [+căpătâi], [+capăt]	Parte a unui obiect
161.	A o scoate la capăt	[+bun sfârșit]	Rezultat al activității umane
162.	A-i da de <i>cap</i>	[+rezolvare]	Rezultat al activității umane
163.	A-i da de <i>cap</i>	[+învingere]	Rezultat al activității umane
164.	În <i>cap</i>	[+/-exact], [+fix], [+întocmai]	Apreciere
165.	<i>Cap</i>	[+/-bucățică ruptă dintr-un obiect] [+căpătâi], [+căpețel], [+muc]	Parte a unui obiect
166.	<i>Cap</i>	[+/-lucru de mică importanță]	Depreciere
167.	Nici un <i>cap</i> de ață	[-/+ nimic]	Cantitate inexistentă
168.	Până la un <i>cap</i> de ață	[+/-absolut totul]	Ațiune efectuată minuțios
169.	<i>Cap</i> magnetic	[-/+transductor magnetic]	Instrument
170.	<i>Cap</i>	[+/-capitol]	Delimitativă
171.	<i>Cap</i> (la parastas)	[+/-nouă colaci și o pâine cu colivă pe ea]	Procesiune
172.	<i>Cap</i> mare	[+testicule mari la noul născut]	Etichetare
173.	<i>Cap</i> mort (alchimie)	[+/-rămășițe din alambic]	Cantitate superficială
174.	<i>Cap</i> de negru	[+/-varză roșie]	Plantă

În urma examinărilor conceptuale, sintagmatice, frazeologice și paradigmatică ale simbolului *somatic cap* în 174 de unități lingvistice identificate în *Dicționarul Explicativ al Limbii Române*, au fost numărate: [-/+ 97] de concepte și expresii neutre sau enantiosemeice care desemnează 59% din cifra totală, [-49] de unități semantice negative ce constituie 28% din cifra totală și [+23] de unități somatice pozitive care reprezintă 13% din suma unităților lingvistice analizate.

Tabelul 4.5 Calitatea procentuală a simbolului *somatic cap* exprimată în unități somatice

Calitate/cultură	Fr.	Engl.	It.	Ro.
[-]	26%	28%	36%	28%
[+]	13%	23%	7%	13%
[-/+]	61%	49%	57%	59%

DECLARAȚIA PRIVIND ASUMAREA RĂSPUNDERII

Subsemnata, Bantea Magdalena, doctorandă a Școlii doctorale *Studii Umanistice* din cadrul Universității de Stat din Moldova, declar pe răspundere personală că teza de doctorat este elaborată doar de mine, pe baza efortului propriu de cercetare și redactare. Declar că toate afirmațiile din lucrare, referitoare la datele și informațiile analizate, la metodele prin care acestea au fost obținute și la sursele din care le-am obținut, sunt adevărate.

Conștientizez că, în caz contrar, urmează să suport consecințele în conformitate cu legislația în vigoare.

13.06.2023

Magdalena Bantea

CURRICULUM VITAE

Bantea Magdalena

Data și locul nașterii: 10.02.1976, orașul Bălți, Republica Moldova

Cetățenii: moldovenească și română

Studii:

09/1990 - 08/1995 Școala Normală „Ștefan Odobleja” din Dr. Tr. Severin, Romania

(Liceul Pedagogic, specialitatea: învățământul primar)

09/1996-08/2001 Universitatea de Stat din Moldova, Facultatea de Limbi și

Literaturi Străine, profilul filologie, specializarea:

Limba și Literatura franceză, Limba engleză

09/2011-06/2013 Studii masterale postuniversitare; Universitatea de Stat din Moldova,

Facultatea de Limbi și Literaturi Străine, specializarea:

Studii Anglofone (English Language Studies)

11/2016-2020 Școala Doctorală *Studii de Lingvistică Romano-Germanică*

și Literatură Universală și Comparată,

Universitatea de Stat din Moldova,

Facultatea de Limbi și Literaturi Străine.

Domeniile de interes științific: Teoria textului, analiza discursului, stilistica.

Aprobarea rezultatelor acestei cercetări a avut loc în cadrul următoarelor evenimente științifice:

1. *Norma limbii literare între tradiție și inovație*, Simpozionul științific cu participare internațională, 19 mai 2017, cu articolul „Dimensiuni istorice, culturologice și lingvistice ale simbolului. Aspecte semantico-funcționale”.

2. *Integrare prin Cercetare și Inovare*, Conferința științifică națională cu participare internațională, 9-10 noiembrie 2017, cu articolul „Aspecte stilistice ale funcționării simbolului somatic”.

3. *Colocviul Internațional de Științe ale Limbajului „Eugen Coșeriu”(CISL)*, Ediția a XIV-a, Chișinău, 2018, cu articolul „Aspecte lingvostilistice comparate ale simbolului somatic în textul folcloric (în baza corpusului francez-român)”.

4. *Limba Română Actuală: Normă și Diversitate Stilistică*, Chișinău, 11 mai 2018, cu articolul „Particularități ale simbolului somatic în culturologia romano-germanică”.

5. *Integrare prin Cercetare și Inovare*, Conferința științifică națională cu participare internațională, 8-9 noiembrie 2018 (Chișinău), cu articolul „Funcții ale simbolului somatic la nivel sintagmatic în baza limbilor engleză, italiană, franceză, română”.

6. *Patrimoniul Canonic – Suport al Vitalității și Diversității Culturale*, Materialele Colocviului internațional organizat de Biblioteca Universității „Ștefan cel Mare” din Suceava, 4-6 aprilie 2019, cu articolul „Aspecte semantico-funcționale ale simbolului somatic în textul poetic european”. Publicat în *EISH (CODFREURCOR)*, nr. 7, 2020, p. 336-350, ISSN 197-8753.

7. *Anatol Ciobanu – Omul Cetății Limba Română. In memoriam: 85 de ani de la naștere*. Simpozionul științific internațional, 17 mai 2019 (Chișinău), cu articolul „Aspecte semantico-funcționale ale simbolului somatic în textul biblic”.

8. *Lumina verbului matern*. Simpozionul științific internațional „Profesorul și Savantul Irina Condrea – prezență remarcabilă în Mediul Academic și Cultural din Republica Moldova”, 25 octombrie 2019, cu articolul „Corelația simbolului somatic cu figurile de stil”.

9. *Dincolo de frontiere: Rolul limbilor și al literaturilor în crearea unui spațiu valoric comun*, Conferință științifică internațională dedicată aniversării a 55 de ani de la fondarea Facultății de Limbi și Literaturi Străine, 14 martie 2019, cu articolul „Rolul simbolului somatic frazeologic în exprimarea emoției prin prisma semioticii gestuale”. Publicat în *Studia Universitatis Moldaviae*, 2019, nr. 10 (130). Seria „Științe Umanistice” [online-2345-1009], p. 8-13. ISSN 1811-2668.

10. *Integrare prin Cercetare și Inovare*, Conferință științifică națională cu participare internațională, 14-15 noiembrie 2019, (Chișinău), cu articolul: „Emotions Reflected by the Somatic Symbols in Phraseological Units” (based on the corpus of English, French, Italian and Romanian languages).

11. Revista științifică *INTERTEXT, ULIM*, 2020, nr. 3/4 (55/56), Anul 14, Categoria B+, Chișinău, cu articolul: „Particularități semantico-funcționale ale simbolului somatic „inimă” în cultura frazeologică romano-germanică”.

Lucrări științifice publicate: 11 articole științifice

Cunoașterea limbilor:

Autoevaluare	Înțelegere				Vorbire				Scriere	
	Ascultare		Citire		Participare la conversație		Discurs oral			
Limba română	C2	Utilizator experimentat	C2	Utilizator experimentat	C2	Utilizator experimentat	C2	Utilizator experimentat	C2	Utilizator experimentat
Limba rusă	C2	Utilizator experimentat	C2	Utilizator experimentat	C2	Utilizator experimentat	C2	Utilizator experimentat	C2	Utilizator experimentat
Limba franceză	C2	Utilizator experimentat	C2	Utilizator experimentat	C2	Utilizator experimentat	C2	Utilizator experimentat	C2	Utilizator experimentat
Limba engleză	C2	Utilizator experimentat	C2	Utilizator experimentat	C2	Utilizator experimentat	C2	Utilizator experimentat	C2	Utilizator experimentat
Limba italiană	C2	Utilizator experimentat	C2	Utilizator experimentat	C2	Utilizator experimentat	C2	Utilizator experimentat	C2	Utilizator experimentat

Date de contact:

Adresa: str. Kiev 16/6, ap. 66, mun. Chișinău, Republica Moldova

e-mail: magdalenabantea@gmail.com